

**Съображения за
международната закрила
по отношение на лица, избягали от
Република Ирак**

май 2019 г.

HCR/PC/IRQ/2019/05

Съдържание

I. Работно резюме.....	6
1) Закрила на бежанците по критериите в Конвенцията от 1951 г. и основни категории кандидати	6
2) По-широки критерии по мандата на ВКБООН, регионални инструменти и допълнителни форми на закрила	7
3) Алтернатива на вътрешно или презаселване (АВБ/АВП)	7
4) Съображения за изключване	8
5) Позиция по принудителното връщане	9
II. Основно развитие на положението в Ирак след 2017 г.....	9
A. Политическо развитие	9
1) Парламентарни избори през май 2018 г.	9
2) Парламентарни избори в Кюрдистан през септември 2018 г. Parliamentary Elections	10
3) Референдум за независимост през октомври 2017 г.	11
B. Положението със сигурността.....	12
1) Общ преглед.....	12
2) Сигурността в райони с продължаващо присъствие или влияние на ИДИЛ	16
3) Сигурността в Багдад	19
4) Сигурността в южните провинции.....	20
5) Сигурността в региона на Кюрдистан.....	22
C. Цивилни жертви	22
D. Принудително разселване и връщане	24
1) Вътрешно разселване.....	24
2) Външно разселване	25
3) Връщане на ВРЛ	25
4) Връщане от чужбина	29
E. Положението с правата на човека	29
1) Държавни субекти	30
2) Недържавни субекти	39
3) Способност и желание на държавата да защитава цивилни срещу from нарушения на правата на човека.....	41
F. Хуманитарна ситуация.....	46
1) Подслон	49
2) Препитание.....	50
Продоволствена сигурност.....	52
4) Здравеопазване	53
5) Образование	54
6) Вода, канализация и електричество	56

III. Оценка на нуждите от международна закрила на лица от Ирак, търсещи международна закрила 58

A. Закрила на бежанците по критериите на Конвенцията от 1951 г. и основни категории молби..... 58

- 1) Лица, погрешно заподозрени като поддръжници на ИДИЛ 59
- 2) Лица, свързани с или правителството възприемани като негови поддръжници 66
- 3) Лица, които са противници или се възприемат като противници на правителството свързани с него сили70
- 4) Лица, които са противници или се възприемат като противници на КРП и свързани с КРП сили..... 73
- 5) Членове на религиозни общности и етнически малцинства и лица, които не съблюдават стриктните ислямски правила74
- Журналисти и други медийни професионалисти, които публикуват критични
- 6) репортажи по политически или други чувствителни въпроси.....84
- 7) Хуманитарни работници..... 85
- 8) Жени и момичета с определени профили и при конкретни обстоятелства..... 85
- 9) Деца с определени профили и при конкретни обстоятелства..... 96
- 10) Лица с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност..... 100
- 11) Лица, набелязани като част от разрешаването на племенни конфликти..... 106
- 12) Палестински бежанци..... 109

B. Статут на бежанец по по-широки критерии на мандата на ВКБООН или регионални инструменти и допълнителни форми на закрила.....112

- 1) Статут на бежанец по по-широки критерии в мандата на ВКБООН и регионални инструменти..... 113
- 2) Допустимост за субсидиарна закрила по Квалификационната директива на ЕС114

C. Съображения във връзка с прилагането на алтернатива на вътрешното бягство или презаселване (АВБ/АВП).....116

- 1) Анализ за относимост.....117
- 2) Анализ за разумност.....120
- 3) Алтернатива на вътрешното бягство или презаселване в ИК.....122

D. Съображения за изключването126

IV. Позиция по принудителното връщане..... 128

Списък със съкращения

АКИ	Ал-Каида в Ирак
КЗЖ	Комитет за защита на журналистите
КПД	Комитет за правата на детето
ЦСМП	Център за стратегически и международни проучвания
ВРЛ	Вътрешно разселено лице
СВУ	Самоделни взривни устройства
	Алтернатива на вътрешно бягство / Алтернатива на вътрешно
АВБ/АВП	презаселване
ЕОВ	Експлозивни остатъци от войната
ЖГО	Женско генитално осакатяване/обрязване
КЗС	Къщи, земя и собственост
ПЗИ	Преброяване на загубите в Ирак
МФЖ	Международна федерация на журналистите
МХП	Международно хуманитарно право
МОМ	Международна организация по миграция
ИСС	Иракски сили за сигурност
КДП	Кюрдистанска демократична партия
КРП	Кюрдистанско регионално правителство
НСС	Национални сили за сигурност
ИДИЛ	Ислямска държава в Ирак и ал Шам (Даеш)
СВКПЧ	Служба на Върховния комисар за правата на човека
ИК	Иракски Кюрдистан
СРВ	Система за разпределяне на ваучери
СРВ	Система за разпределяне на ваучери
НМС	Народни мобилизационни сили (Ал-Хашд ал-Шааби)
ПСК	Патриотичен съюз на Кюрдистан
РБГ	Репортери без граници
СОПН	Сексуално и основано на пола насилие
ПРООН	Програма на ООН за развитие
ОАЕ	Организация за африканско единство
GPPI	Global Public Policy Institute
HRW	Human Rights Watch
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights
ICG	International Crisis Group
ICP	Iraqi Communist Party
ICSSI	Iraqi Civil Society Solidarity Initiative
IDMC	Internal Displacement Monitoring Centre
IHCHR	Iraqi High Commission for Human Rights
ILGA	International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association
INSO	International NGO Safety Organisation
IRC	International Rescue Committee
ISHM	Iraq Security and Humanitarian Monitor
ISPI	Italian Institute for International Political Studies
JIA	Journal of International Affairs
KAS	Konrad-Adenauer-Stiftung / Konrad Adenauer Foundation
LGBTI	Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex
LSE	London School of Economics and Political Science
MEE	Middle East Eye
MERIP	Middle East Research and Information Project
MRGI	Minority Rights Group International
NINA	National Iraqi News Agency

NPR	National Public Radio
NRC	Norwegian Refugee Council
NRT	Nalia Media Corporation
OCHA	United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
OWFI	Organization of Women's Freedom in Iraq
PBS	Public Broadcasting Service
PC-MOI	Permanent Committee for Refugee Affairs of the Ministry of Interior
PHCC	Primary health care centres
PKK	Kurdistan Workers Party
POMEPS	Project on Middle East Political Science
UNAMI	United Nations Assistance Mission for Iraq
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNFPA	United Nations Population Fund
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNITAD	UN Investigative Team to Promote Accountability for Crimes Committed by Daesh
UNMAS	United Nations Mine Action Service
UNSC	United Nations Security Council
UNSG	United Nations Secretary-General
UNU-CPR	United Nations University – Centre for Policy Research
USCIRF	US Commission on International Religious Freedom
VOA	Voice of America

I. Работно резюме

Този документ замества *Насоките на ВКБООН за определяне на критериите за оценка на нуждите от международна закрила на търсещи убежище от Ирак от 2018 г.*¹ и *Позицията на ВКБООН относно връщането на лица в Ирак от 2012 г.*² Той се издава на фона на продължаваща несигурност в части на Ирак и повсеместни злоупотреби с правата на човека. В тези съображения относно международната закрила се съдържа информация за конкретни профили лица, за които може да възникне нужда от международна закрила в настоящата обстановка в Ирак.

В тези съображения е представена най-актуалната информация към момента на изготвянето им, налична от различни източници.³ За анализа е използвана публично достъпна информация, както и информация, събрана и получена от ВКБООН в хода на неговите операции в Ирак, както и от други агенции на ООН и партньорски организации.

Всички молби от кандидати за международна закрила следва да се разглеждат по същество в съответствие със справедливи и ефикасни процедури за закрила и относимата информация за страната на произход. Това важи независимо дали молбите се анализират на базата на критериите за бежанец в Конвенцията за статута на бежанците от 1951 г. („Конвенция от 1951 г.”)⁴ и Протокола към нея от 1967 г.⁵, мандата на ВКБООН, регионални правни актове за убежището или на базата на по-широки критерии за международна закрила, сред които допълнителни форми на закрила.

1) *Закрила на бежанците по критериите в Конвенцията от 1951 г. и основни категории кандидати*

ВКБООН счита, че лицата, които попадат в един или повече от следните рискови профили, може да се нуждаят от международна закрила в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая.

1. **Лица, които погрешно са заподозрени, че подкрепят Ислямска държава в Ирак и ал Шам (ИДИЛ)**, включително цивилни, възприемани като поддръжници на ИДИЛ; семейства, свързани с настоящи или предполагаеми членове на ИДИЛ; и лица, предоставящи услуги на заподозрени членове ИДИЛ, и на семейства, свързани с настоящи или предполагаеми членове на ИДИЛ;
2. **Лица, свързани с правителството или възприемани като негови поддръжници**, включително държавни служители; цивилни полицейски служители; (бивши) членове на Иракските служби за сигурност (ИСС), свързани с тях сили и Пешмерга; цивилни, заподозрени в сътрудничество с ИСС, свързани с тях сили или Пешмерга; и племенни водачи и членове на племена, свързани или възприемани като свързани с правителството;
3. **Лица, които са противници на правителството или се възприемат като противници на правителството или на свързани с него сили**, сред които журналисти и други медийни професионалисти; правоохранителни и съдебни служители в сферата на борбата с корупцията; активисти на гражданското общество; и протестиращи;
4. **Лица, които са противници на кюрдистанското регионално правителство (КРП) или се възприемат като негови противници или на свързани с КРП сили**, сред които

¹ *Насоки на ВКБООН за определяне на критериите за оценка на нуждите от международна закрила на търсещи убежище от Ирак*, 31 май 2012 г., HCR/EG/IRQ/12/03, www.refworld.org/docid/4fc77d522.html.

² ВКБООН, *Позиция на ВКБООН относно връщането в Ирак*, 14 ноември 2016 г., www.refworld.org/docid/58299e694.html.

³ Тези Съображения за международна закрила се основават на информация, налична на ВКБООН към 30 април 2019 г., освен ако е посочено друго.

⁴ Общо събрание на ООН, *Конвенция за статута на бежанците*, 28 юли 1951 г., U.N.T.S. 189, www.refworld.org/docid/3be01b964.html, с. 137.

⁵ Общо събрание на ООН, *Протокол за статута на бежанците*, 31 ян. 1967 г., U.N.T.S. 606, www.refworld.org/docid/3ae6b3ae4.html, с. 267.

журналисти и други медийни професионалисти; членове на враждебни или опозиционни политически партии; активисти на гражданското общество; и протестиращи;

5. **Членове на религиозни групи и етнически малцинства;**
6. **Журналисти и други медийни професионалисти;**
7. **Хуманитарни работници;**
8. **Жени и деца с определени профили или при конкретни обстоятелства**, по-специално жени в публичната сфера; жени и момичета без същинска семейна подкрепа, включително вдовици и разведени; преживели или застрашени от сексуално насилие, домашно насилие, престъпления на честта или женско генитално осакатяване (ЖГО); жени и момичета в риск от принудителен и/или детски брак; и жертви на или застрашени от трафик с цел сексуална експлоатация и принудителна проституция;
9. **Деца с определени профили или при конкретни обстоятелства**, по-специално извънбрачни деца, сред които родени в резултат от изнасилване и/или принудителен брак; преживели или застрашени от сексуално насилие, домашно насилие, принудителен и/или детски брак; преживели или застрашени от принудително или преждевременно набиране на бойци; трафик; и други най-лоши форми на детски труд;
10. **Лица с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност;**
11. **Лица, набелязани като част от разрешаването на междуплеменни конфликти, включително кръвни вражди;**
12. **Палестински бежанци.**

Този списък не е непременно изчерпателен. Дадена молба не трябва да се оценява автоматично като неоснователна поради това, че не попада в нито един от посочените тук профили. В зависимост от конкретните обстоятелства по случая членове на семействата или други членове на домакинствата на лица, за които е установено, че са застрашени от преследване, може също да се нуждаят от международна закрила на основание връзката им с лица в риск.

2) По-широки критерии по мандата на ВКБООН, регионални правни актове и допълнителни форми на закрила

Конвенцията от 1951 г. представлява крайъгълният камък в международния режим на закрила на бежанците. Критериите за статут на бежанец в Конвенцията от 1951 г. следва да се тълкуват в смисъл, че лица или групи лица, които отговарят на критериите, имат право на статут и закрила по силата на този инструмент. Само когато се установи за лице, търсещо закрила, че не отговаря на критериите за бежанец в Конвенцията от 1951 г., или че другояче не е достигнат прагът за прилагане на дефиницията от Конвенцията от 1951 г., следва да се разгледат по-широките критерии за международна закрила в мандата на ВКБООН и регионални правни актове.

За подробни насоки относно молби от иракски граждани за международна закрила по по-широките критерии в мандата на ВКБООН или регионални правни актове или за форми на международна закрила, включително субсидиарна закрила по член 15 от Квалификационната директива на ЕС от 2011 г., вижте Раздел III.B.

3) Алтернатива на вътрешно бягство или презаселване (АВБ/АВП)

ВКБООН счита, че АВБ/АВП не е налична в райони, които преди това са били контролирани от ИДИЛ или другояче са засегнати от конфликти в светлината на продължаващи нарушения

на правата на човека и злоупотреби от страна на държавни и недържавни субекти, продължаващо присъствие на ИДИЛ и нестихващи операции срещу ИДИЛ в тези райони.

Освен това ВКБООН счита, че АВБ/АВП не е налична и в оспорваните зони поради проблеми със сигурността, политическата и демографската динамика и риска от по-нататъшно дестабилизиране на ситуацията в резултат от придвижване на население.⁶

За подробни насоки относно оценката дали е възможна АВБ/АВП в отделни райони на Ирак, които не са били контролирани от ИДИЛ или другояче засегнати от конфликт, нито са част от „оспорвани зони“, вижте Раздели III.C.1 („Анализ за относимост“) и III.C.2 („Анализ за разумност“).

Във връзка с арабите сунити и туркмените сунити от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт, за оценката за наличност на АВБ/АВП в други райони на Ирак е необходимо да се прецени дали на практика предложеният район е безопасен и законно достъпен за лицето. Това изискване включва оценка на конкретната перспектива за следното:

- Лицето да стигне безопасно дотам и да бъде допуснато в предложението за презаселване район, което предполага оценка дали лицето може да мине през контролните пунктове и да бъде допуснато в предложението за презаселване район, включително евентуални изисквания за спонсориране;
- На лицето да се разреши да се засели в предложението за презаселване район, за което да е нужно спонсориране;
- На лицето да се позволи да пребивава продължително в предложението за презаселване район;

Според съобщенията изискванията за достъп и пребиваване не са винаги ясно определени и/или прилагането им може да варира или да подлежи на промени в зависимост най-вече от ситуацията със сигурността. Като цяло изискванията за спонсориране не са уредени в закон, нито се оповестяват официално.

Предвид преобладаващите изисквания за достъп и пребиваване в много части на страната, ВКБООН преценява, че за арабите сунити и туркмените сунити от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт, АВБ/АВП като цяло не е приложима за райони, където властите поддържат изисквания за достъп и пребиваване и/или където има натиск върху лица от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт, за връщане в районите им на произход. Единствените изключения биха били кандидати с този профил, за които може да се установи на основата на индивидуалните обстоятелство по случая, че е вероятно да бъдат допуснати и да пребивават законно и трайно в предложението за презаселване район.

В конкретния случай с Иракски Кюрдистан (ИК) като предложен район за АВБ/АВП ВКБООН счита, че като цяло АВБ/АВП не е разумна поради настоящата хуманитарна ситуация в ИК. Единствените изключения биха били за кандидати, за които може да се установи на основата на индивидуалните обстоятелство по случая, че биха имали достъп до:

- i) Адекватен подслон в предложението за презаселване район в ИК, като се отбелязва, че лагерите за ВРЛ или неформалните селища не се определят като „адекватен подслон“;
- ii) Достъп до основни услуги в предложението за презаселване район в ИК като питейна вода и канализация, електричество, здравеопазване и образование; и
- iii) Възможности за препитание; или в случая с кандидати, за които не може да се очаква сами да си осигуряват препитанието (напр. оглавявани то жени домакинства, възрастни кандидати или кандидати с увреждания) – доказана и устойчива подкрепа за осигуряване на адекватен жизнен стандарт.

За подробни насоки по наличността на АВБ/АВП в ИК вижте Раздел III.C.3.

4) Съображения за изключване

⁶ Един от оспорваните райони, вж. бел. 26.

В светлината на данните за сериозни злоупотреби с правата на човека и нарушения на международното хуманитарно право през дългата история на конфликти и репресии може да възникнат съображения за изключване по член 1F от Конвенцията от 1951 г. по отношение на отделни молби на търсещи закрила от Ирак. В случая с Ирак трябва да се отдели специално внимание на следните профили:

- i) (бивши) членове на ИДИЛ (след 2013 г.);
- ii) (бивши) членове на групировки предшественици на ИДИЛ, сред които бившата Ислямска държава в Ирак (ИДИ) и бившата Ал-Каида в Ирак (АКИ);
- iii) (бивши) членове на ИСС, службите за сигурност/разузнаване и свързани с тях сили (след 2003 г.);
- iv) (бивши) членове на въоръжените сили на КРП, службите за сигурност/разузнаване (след 2003 г.);
- v) (бивши) членове на други недържавни въоръжени групировки (след 2013 г.);
- vi) (бивши) членове на групировки и мрежи, участващи в организирана престъпност (след 2013 г.);
- vii) бивши членове на иракските военни, паравоенни, полицейски сили и служби за сигурност/разузнаване, както и високопоставени правителствени служители (1979-2003 г.);
- viii) бивши членове на въоръжени групировки, които се противопоставят на предишния режим (1979-2003 г.).

5) *Позиция по принудителното връщане*

С оглед на повсеместното разрушаване и щети на домове, основна инфраструктура и земеделска земя, ограничения достъп до препитание и основни услуги, замърсяването на домове и земя с ЕОВ, продължаващото напрежение сред обществото, в това число отмъщения срещу цивилни, възприемани като поддръжници на ИДИЛ, както и несигурността в различни части на страната, ВКБООН насърчава държавите да се въздържат от принудително връщане на лица от райони, които са били под контрола на ИДИЛ, или райони с продължаващо присъствие на ИДИЛ, в районите им на произход. ВКБООН също така не препоръчва връщането на тези лица в други части на Ирак, ако има риск те да нямат достъп до тези райони и/или да не могат да пребивават в тях, или ако другояче се озоват в положение, в което единственият им избор да е връщане в районите им на произход. Тези насоки важат за лица, за които е установено, че не се нуждаят от международна закрила.

II. Основно развитие на положението в Ирак след 2017 г.

A. Политическо развитие

1) *Парламентарни избори през май 2018 г.*

На 12 май 2018 г. Ирак провежда първите си парламентарни избори след военното поражение на ИДИЛ⁷ в края на 2017 г. За разлика от изборите през 2014 и 2010 година, когато коалициите са най-вече от общностно естество, изборите през 2018 г. се характеризират с вътрешно-сектантски разделения и разпокъсани шиитски, сунитски и кюрдски фракции.⁸ Избирателната активност е 44,5%, което се описва от наблюдателите като признак на всеобщо разочарование на обществото от политическите лидери както на

⁷ „Ислямска държава в Ирак и Ал-Шам“ (ISIS) (на арабски: *Ad-Dawlah Al-'Islāmiyyah fi Al Iraq wa Al-Sham*) е известна и като „Ислямска държава в Ирак и Леванта“ (ISIL - ИДИЛ) и се обявява за „Ислямска държава“ (ИД) през 2014 г.. ИДИЛ е определена като терористична структура в Резолюция на Съвета за сигурност 2170 (2014); СС на ООН, *Резолюция на Съвета за сигурност 2170 (2014) [за заплахите за международния мир и сигурността в резултат от терористичните актове на Ал-Каида]*, 15 August 2014, S/RES/2170 (2014), <http://www.refworld.org/docid/53f729b84.html>.

⁸ London School of Economics and Political Science (LSE), *The 2018 Iraqi Federal Elections: A Population in Transition?*, 3 August 2018, <https://bit.ly/2A2gErJ>, pp. 6, 13; Al Jazeera, *Iraq Elections: All You Need to Know*, 12 May 2018, <http://aje.io/84e5b>.

централно равнище, така и в КР-И.⁹ Окончателните изборни резултати са ратифицирани от Върховния съд на 19 август 2018 г.¹⁰

С най-добри резултати са две водени от шиити фракции, коалиция от партии, водена от шиитския духовен водач Муктада ал-Садр („Ал-Саироон“), и подкрепяния от Иран алианс „Фатах“, ръководен от Хади ал-Амири от организацията „Бадр“, която представлява паравоенни групировки, свързани предимно с шиитските Народни мобилизационни сили (НМС).¹¹ Блокът на бившия министър-председател Хайдер ал-Абади е на трета позиция.¹² След месеци на застои през октомври 2018 г. Бархам Салех от Патриотичния съюз на Курдистан (ПСК) е избран за президент на Ирак и той от своя страна назначава независимия шиитски политик Адел Абдул Махди, бивш вице-президент и министър на петрола, за министър-председател.¹³

Липсата на безспорен победител означава, че нито една листа не може да сформира мажоритарно правителство, което поставя министър-председателя в затруднение за съставянето на кабинета.¹⁴ В средата на 2019 г. Специалният пратеник за Ирак на Генералния секретар на ООН Жанин Хенис-Пласшерт описва „ожесточени спорове между политическите партии“ като пречка пред сформирането на правителство и предупреждава, че по-нататъшното отлагане би имало „съществени последствия“ за стабилността на Ирак.¹⁵ Изборите за провинциални съвети, след като неколнократно са отлагани през 2017 и 2018 г., са насрочени за 16 ноември 2019 г.¹⁶ За провинция Киркук, която е обект на нестихващи спорове между централното правителство и КРП, не са провеждани избори за провинциален съвет от 2005 г.¹⁷ ИК, който провежда местни избори независимо от останалия Ирак, още не е определил дата.¹⁸

2) Парламентарни избори в Курдистан през 2018 г.

Изборите за регионален парламент в ИК са проведени на 30 септември 2018 г.¹⁹, като Върховният съд на Курдистан следва да обяви окончателните резултати на 30 октомври 2018 г. На първо място е Курдистанската демократична партия (КДП), следвана от ПСК с половината от местата, спечелени от КДП.²⁰ Наблюдателите отбелязват, че скромната

⁹ ИК включва провинции Дохук, Ербил и Сюлеймания. includes the Governorates of Dohuk, Erbil and Sulaymaniyah. Вж. LSE, *The 2018 Iraqi Federal Elections: A Population in Transition?*, 3 August 2018, <https://bit.ly/2A2gErJ>, pp. 6-7, 12, 14, 16; Chatham House, *Why Iraq's Elections Were an Indictment of the Elite*, 18 May 2018, <https://bit.ly/2tnbJ0z>; Associated Press (AP), *Disillusionment Appears to Help Shi'ite Cleric in Iraq Vote*, 14 May 2018, <https://bit.ly/2SDv3G8>.

¹⁰ Reuters, *Iraqi Supreme Court Ratifies May Election Results*, 19 August 2018, <https://reut.rs/2Blt8xu>. За преглед на окончателните резултати, вкл. на ниво провинция, вж. LSE, *The 2018 Iraqi Federal Elections: A Population in Transition?*, 3 August 2018, <https://bit.ly/2A2gErJ>, pp. 7-11 and Appendix.

¹¹ Известни и като Звена за народна мобилизация. На арабски: *Hashd Al-Shaabi*. Вж. по-долу раздел Section II.B.1 за още информация относно НМС. Тъй като НМС по принцип са интегрирани в държавни структури, в този документ те се наричат „свързани сили“.

¹² Al Jazeera, *Recount Shows Iraq's Sadr Retains Election Victory, no Major Changes*, 10 August 2018, <https://reut.rs/2M5KqnB>.

¹³ BBC, *New Iraq President Barham Saleh Names Adel Abdul Mahdi as PM*, 3 October 2018, <https://bbc.in/2lCtjVq>. По неформална етно-сектантска система на квоти („*muhasasa*“) президентът е курд, министър-председателят – шиит, а председателят на парламента – сунит. Министерствата и държавните институции също се разпределят между етническите и религиозните общности в страната; Chatham House, *Why Iraq's Elections Were an Indictment of the Elite*, 18 May 2018, <https://bit.ly/2tnbJ0z>; War on the Rocks, *Iraqis Head to the Polls, Frustrated with Corruption and Ethno-Sectarian Appeals*, 12 May 2018, <https://bit.ly/2BU8yT4>; Journal of Democracy, *Iraq's Year of Rage*, Vol. 27(4), October 2016, <https://bit.ly/2lBrqf8>, pp. 114-116.

¹⁴ Към момента на изготвяне на Съображенията четири министерски поста, включително на вътрешните работи, отбраната, правосъдието и образованието, са незаети поради липсата на консенсус сред коалициите, като министър-председателят изпълнява длъжността на временен министър на отбраната и на вътрешните работи; Съвет за сигурност на ООН, *Изпълнение на Резолюция 2421 (2018) – Доклад на Генералния секретар*, S/2019/101, 1 февр. 2019 г., <https://bit.ly/2H5licP> (наричан: СС на ООН, *Изпълнение на Резолюция 2421 (2018)*, 1 февр. 2019 г., <https://bit.ly/2H5licP>), точки 2-6; Ashraq Al-Awsat, *Iraqi PM Appointed as Caretaker Minister of Defense, Interior*, 27 October 2018, <https://bit.ly/2N7q6PO>.

¹⁵ „Освен това много парламентарни сесии са били отлагани, прекъсвани или бойкотирани, което е забавило работата по същество“; UN News, *Iraq: Security Council Told 'Despair' Has 'Given Way to Hope' but Road to Stability 'Long and Far from Easy'*, 13 February 2019, <https://shar.es/amoPrC>.

¹⁶ *Ibid.*; Kurdistan 24, *Iraq's Electoral Body Proposes Nov. 16 for Delayed Provincial Elections*, 11 April 2019, <https://bit.ly/2UDgSNq>.

¹⁷ International Crisis Group (ICG), *The Contested Iraqi Parliamentary Elections in Kirkuk*, 24 May 2018, <https://www.refworld.org/docid/5b0c09dd4.html>.

¹⁸ Rudaw, *Iraq Provincial Elections Set for November 16*, 13 January 2019, <https://bit.ly/2SS294f>.

¹⁹ Изборите са били насрочени за края на 2017 г., но са отложени след резултатите от референдума за независимост през 2017 г.; вж. по-долу „Референдум за независимост през октомври 2017 г.“.

²⁰ За пълните резултати от изборите вж., *The Final Results of the Parliamentary Elections in Kurdistan*, 31 October 2018, <https://bit.ly/2EezOgp>.

избирателна активност от 58% е показателна за липсата на доверие в политическата система на ИК.²¹

На 3 декември 2018 г. КДП съобщава, че Нечирван Барзани, вече бивш министър-председател, ще бъде техният кандидат за президент на ИК.²² Масрур Барзани, председател на Регионалния съвет за сигурност и син на бившия президент Масуд Барзани, е номиниран като кандидат на партията за министър-председател.²³ Очаква се, че ще бъде удължена вече установената неформална договореност между двете доминиращи партии, КДП и ПСК, за споделяне на властта.²⁴

3) Референдум за независимост през октомври 2017 г.

Властите на КРП упражняват юридически контрол върху ИК.²⁵ От 2003 г. насам КРП държи юридически под контрол и части от „оспорваните територии“²⁶, като зоната под юридическия контрол на КРП се разширява и обхваща райони, изоставени от ИСС в началото на експанзията на ИДИЛ през лятото на 2014 г.²⁷ На 25 септември 2017 г. КРП провежда противоречив независим референдум за независимост в ИК и в оспорваните райони под фактически контрол на КРП, на който се противопоставят централното правителство и голяма част от международната общност.²⁸ Въпреки че почти всички кюрдите гласуват убедително за независимост²⁹, референдумът отключва на 16 октомври 2017 г. военна

²¹ Al Jazeera, *Anger Is Simmering Among Iraq's Kurdish Youth*, 12 November 2018, <http://aje.io/sz74u>; Rudaw, *KRG Election: Why such a Low Turnout?*, 3 October 2018, <https://bit.ly/2EezOgg>; Institut Kurde de Paris, *The Final Results of the Parliamentary Elections in Kurdistan*, 31 October 2018, <https://bit.ly/2EezOgg>.

²² Постът на президента е незаеят, откакто Масуд Барзани обявява на 1 ноември 2017 г., че прекратява вече удължения си мандат като президент след референдума за независимост от 2017 г. По това време Нечирван Барзани, племенник на Масуд Барзани, в качеството си на министър-председател на КРП поема повечето от правомощията на оттеглилия се президент; Reuters, *Kurdish Leader Departs, Leaving Nephew Faced with Reconciliation*, 1 November 2017, <https://reut.rs/2lBgDGe>.

²³ СС на ООН, *Изпълнение на Резолюция 2421 (2018)*, 1 февр. 2019, <https://bit.ly/2H5licP>, т. 8; Kurdistan 24, *KDP Nominates Masrour Barzani for Prime Minister of Kurdistan Region, Nechirvan Barzani for President*, 3 December 2018, <https://bit.ly/2BqIH4W>.

²⁴ На 3 април 2019 г. КДП и ПСК са постигнали споразумение за съставянето на правителство. Масрур Барзани (КДП) ще бъде назначен за следващия министър-председател; Education for Peace in Iraq Center (EPIC), *ISHM: March 29-April 4 2019*, 4 April 2019, www.epic-usa.org/ishm201. Вж. също Carnegie Endowment for International Peace (CEIP), *Kurdistan's Executive Offices in Transition*, 7 December 2018, <https://bit.ly/2ttam0k>; France 24, *Ruling Party Comes in First in Iraqi Kurdistan Election*, 21 October 2018, <http://f24.my/3rBg.T>.

²⁵ Конституция на Република Ирак, 15 окт. 2005 г., www.refworld.org/docid/454f50804.html, членове 117(1), 120, 121(1) и (2).

²⁶ Както централното правителство, така и КРП претендират за управление в части от провинции Дияла, Ербил, Киркук и Салах ал-Дин (т.н. „оспорвани райони“). Член 140 от Конституцията на Ирак от 2005 г. предвижда триетапен процес за уреждане на статута на „Киркук и другите оспорвани територии“, включително „нормализиране“ (т.е. презаселване на арабите, които са се установили там при кампаниите за арабизация на предишното правителство и връщане на разселените лица), преброяване и референдум не по-късно от 31 дек. 2007 г. Кюрдската проектоконституция от 2009 г. в чл. 2(1) едностранно поставя претенции за всички оспорвани райони, като посочва, че Иракски Кюрдистан е „(...) географска и историческа единица, съставена от провинция Дохук в настоящите ѝ административни граници, както и провинциите Киркук, Сюлеймания и Ербил, както и области Акра, Шиехан, Синджар, Телкеиф, Каракуш и частите Зумар, Башека, Аски Калак на провинция Нинева и области Кханакеен, Мандили на провинция Дияла съгласно техните административни граници преди 1968 г.“ Това обаче не е направено и към момента на изготвяне на Съображенията не е постигнат напредък по уреждането на този дългогодишен спор. Вж.: *Draft Constitution of the Kurdistan Region*, 23 June 2009, <https://bit.ly/2SZwM8O>; *Constitution of the Republic of Iraq*, 15 October 2005, [refworld.org/docid/454f50804.html](http://www.refworld.org/docid/454f50804.html). За исторически преглед на спора по статута и границите на ИК и последващото развитие в оспорваните райони вж.: ICG, *Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries*, 14 December 2018, <http://bit.ly/2JwD8IE>.

²⁷ „Слабостта на Багдад след 2003 г. дава възможност на кюрдските партии и техните милиции да упражняват почти пълен контрол върху оспорваните територии, вкл. Киркук, в продължение на 14 години. Забележителното настъпление на Ислямска държава на Ирак и Сирия (ИДИС) през 2014 г. ускорява поражението на иракската армия на север. Това позволява на кюрдските милиции да добият пълен контрол върху оспорваните територии, вкл. петролните залежи на Киркук.“; ICG, *Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries*, 14 December 2018, <http://bit.ly/2JwD8IE>. „От 2003 г. до 2017 г., въпреки юридическата федерална власт, кюрдското присъствие в оспорваните територии под формата на местно население, партийни офиси, училища и сили за сигурност води до това кюрдите да установят юридически властта си в много райони.“; LSE, *Public Authority and Iraq's Disputed Territories*, 4 September 2018, <https://bit.ly/2ScIrWA>. Вж. също, Brookings, *The Constitutional Context for Iraq's Latest Crisis*, 7 November 2017, <http://brook.gs/2hgKX7P>.

²⁸ Reuters, *Kurdish Independence Vote Damages U.S. Efforts to Preserve Unified Iraq*, 27 September 2017, <https://reut.rs/2y5PYXy>; The Guardian, *Iraqi Leader Warns Kurds over Independence Referendum Violence*, 16 September 2017, <https://bit.ly/2Fclnft>; UN, *Referendum in Iraq's Kurdistan Region Would Detract from Need to Defeat Islamic State, Reconstruct Recovered Territories*, Secretary-General Warns, SG/SM/18682, 17 September 2017, <https://bit.ly/2EdYlkt>; Al Jazeera, *Iraq Parliament Rejects Kurdish Independence Referendum*, 12 September 2017, <http://aje.io/bdhz3>; Kuwait News Agency (KUNA), *Arab League Chief Urges Postponement of Kurdistan Referendum*, 9 September 2017, <https://bit.ly/2VkmFDx>.

²⁹ BBC, *Iraqi Kurds Decisively Back Independence in Referendum*, 27 September 2017, <https://bbc.in/2BTJULb>.

реакция от страна на централното правителство³⁰, в рамките на която от контрола на кюрдските партии се отнемат обратно Киркук и повечето от другите оспорвани райони.³¹ Според сведенията референдумът и последствията от него задълбочават политическото разделение в ИК³² и водят до влошаване на отношенията между централното правителство и КРП, които вече са обтегнати поради раздори във връзка с износа на петрол, бюджетни плащания и статута на оспорваните райони.³³ Освен това липсата на сътрудничество между ИСС и кюрдските сили в оспорваните райони е породило проблеми със сигурността, което позволява на ИДИЛ да се възстанови.³⁴ От 2018 г. насам обаче след сформирването на новото правителство на министър-председателя Абдел-Махди има сведения за сближаване между централното правителство и КРП, както това показват, например, одобряването на националния бюджет през януари 2019 г. (в него е предвидено и плащането на заплати на държавни служители и силите на Пешмерга в ИК), сключването на споразумение за обединяване на митническите налози на 16 януари 2019 г. и подновяване на износа на петрол от Киркук през ноември 2018 г.³⁵

В. Положението със сигурността

1) Преглед

През 2014 г. започва бърза експанзия на ИДИЛ в северен и централен Ирак, което води до конфликти, тежки нарушения на международното хуманитарно право и международното

³⁰ „Като започват от Киркук, те [ИСС и свързаните сили] напредват бързо през други оспорвани територии, като в повечето случаи изтеглянето на силите на Пешмерга от тези територии става в координация с ИСС. Стига се обаче до съществени сблъсъци между Пешмерга и ИСС в Тук Кумату, провинция Салах ал-Дин, и Алтун Кубри, провинция Киркук.“; Мисия на ООН за подпомагане на Крак (UNAMI), Доклад за правата на човека в Ирак: юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, р. 4. Вж. също, ICG, *Oil and Borders: How to Fix Iraq's Kurdish Crisis*, 17 October 2017, www.refworld.org/docid/59e70ac14.html, pp. 1-2; BBC, *Iraq Takes Disputed Areas as Kurds 'Withdraw to 2014 Lines'*, 18 October 2017, <https://bbc.in/2STfvJO>. В контекста на тези военни операции има съобщения за безогледни атаки, плячкосване и разрушаване на домове и бизнеси, както и на офиси на политически партии в ръцете на субекти по сигурността, предимно в кюрдски квартали на град Киркук и Туз Кумату (провинция Салах ал-Дин). Повече от 100 000 цивилни, предимно кюрди, са били разселени от оспорваните райони в резултат от военните операции, въпреки че повечето от тях наскоро след това се завръщат в домовете си; ICG, *Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries*, 14 December 2018, <http://bit.ly/2JwD8IE>, р. 17; UNAMI, Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, р. 4; UNAMI, *Summary of UNAMI Findings in Tuz Khurmatu*, 23 December 2017, <https://bit.ly/2T4cWCh>; United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), *Iraq: Humanitarian Bulletin*, October 2018, 20 November 2018, <https://bit.ly/2D3Jaek>, p. 2; UNHCR, *Iraq: Centre & South Bi-Weekly Protection Update* (13 - 26 October 2017), 26 October 2017, <https://bit.ly/2EwxNfV>; Amnesty International, *Iraq: Fresh Evidence that Tens of Thousands Forced to Flee Tuz Khurmatu amid Indiscriminate Attacks, Lootings and Arson*, 24 October 2017, www.refworld.org/docid/59ef02474.html; Middle East Eye (MEE), *Iraqi Forces Accused of Burning Kurdish Homes and Ministries in Kirkuk*, 18 October 2017, <https://shar.es/am7wr0>.

³¹ Степента на контрол на иракското правителство обаче е различна в оспорваните територии. „Въпреки че законово и конституционно тези територии остават оспорвани, в действителност скоро политическото и военното влияние на КРП бележи значителен спад, като контролът остава в ръцете на иракското правителство и свързаните с него сили. (...) Естеството и формата на това утвърждаване на федералния контрол са различни в отделните селища.“; LSE, *Security and Governance in the Disputed Territories under a Fractured GOI: The Case of Northern Diyala*, 14 November 2018, <https://bit.ly/2S9QIH9>. „За разлика от преобладаващото виждане, иракските сили за сигурност и Хашид аш Шааби не стигат до пълно завземане на всички оспорвани територии в създалата се обстановка след референдума за независимост през септември 2017 г. Значителни части на тези територии остават под контрола на кюрдските Пешмерга и продължават да се управляват, както след 2014 г.“; Clingendael Institute, *In the Eye of the Storm? (In)stability in Western Iraqi Kurdistan*, 3 July 2018, <https://bit.ly/2CnEe3J>, р. 9. Вж. също с. 10 от същия доклад с карта, която показва „оспорваните райони“, които остават под контрола на кюрдските сили. Вж. също KAS, *Scattered Dreams, The Independence Referendum, the Fall of Kirkuk and the Effect on Kurdish and Iraqi Politics*, 16 April 2018, <https://bit.ly/2EzBLVd>, р. 81; Al Jazeera, *Territory Lost by Kurds in Iraq*, 1 November 2018, <http://aje.io/el8rx>; BBC, *Iraq Takes Disputed Areas as Kurds 'Withdraw to 2014 Lines'*, 18 October 2017, <https://bbc.in/2STfvJO>. В районите, където правителството е върнало контрола си, субектите по сигурността са разпокъсани; вж. раздел II.B („Положението със сигурността“).

³² ICG, *Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries*, 14 December 2018, <http://bit.ly/2JwD8IE>, р. 10; KAS, *Scattered Dreams, The Independence Referendum, the Fall of Kirkuk and the Effect on Kurdish and Iraqi Politics*, 16 April 2018, <https://bit.ly/2EzBLVd>, pp. 81-84; Atlantic Council, *Intra-Kurdish Division and Abadi's Options*, 17 October 2017, <https://bit.ly/2XrXvcl>.

³³ Italian Institute for International Political Studies (ISPI), *Country to Watch in 2019: Iraq*, 27 December 2018, <https://bit.ly/2HTvBmg>; LSE, *Assessing the Post-Referendum Crisis Between Erbil and Baghdad*, 19 March 2018, <https://bit.ly/2BVgKIX>.

³⁴ Към момента на изготвяне на Съображенията са се водели дискусии за подобряване на сътрудничеството за сигурността в оспорваните райони; Kurdistan 24, *Peshmerga, Iraqi Army Prepare to Work Together in Disputed Areas*, 21 February 2019, <https://bit.ly/2NAYKqo>; Rudaw, *In the Plains of Northern Iraq, Familiar Shadows Roam and Kill*, 20 February 2019, <https://bit.ly/2VoDlct>. Вж. също Раздел II.B.2 („Сигурността в райони с продължаващо присъствие или влияние на ИДИЛ“).

³⁵ LSE, *Kirkuk's Case & Baghdad - Erbil Relations*, 27 February 2019, <https://bit.ly/2GO2jEa>; UNAMI, *Briefing to the Security Council by SRSG for Iraq Jeanine Henniss-Plasschaert*, 13 February 2019, <https://bit.ly/2EaPAYk>; MEE, *Iraq's Parliament Approves \$112bn Budget after Months of Wrangling*, 24 January 2019, <https://shar.es/amvOFF>; Al Jazeera, *Iraq: Baghdad and Kurds Strike Deal to Resume Kirkuk Oil Exports*, 16 November 2018, <http://aje.io/cr3h8>.

наказателно право³⁶ и множество жертви сред цивилното население.³⁷ ИСС³⁸ и свързаните с тях сили³⁹, както и кюрдските сили за сигурност⁴⁰ с подкрепа от широка международна коалиция⁴¹ постепенно отнемат територии от ИДИЛ, в това число град Мосул през юли 2017 г.⁴² През декември 2017 г. иракското правителство обявява победата над ИДИЛ след три години военни операции срещу групировката.⁴³

Оттогава в общи линии приключват мащабните военни атаки срещу ИДИЛ⁴⁴, като през 2018 г. се отбелязва устойчиво намаляване⁴⁵. Според сведенията обаче в началото на 2019 г. се наблюдава увеличение в броя на нападенията на ИДИЛ⁴⁶. Като цяло ползите за сигурността са смесени⁴⁷ – продължава несигурността, особено в районите, които са били под контрола на ИДИЛ, където според сведенията положението продължава да бъде променливо поради

³⁶ Вж. раздел II.E (“Положение с права на човека”).

³⁷ Вж. раздел II.C (“Цивилни жертви”).

³⁸ ИСС се състоят от официални военни и правоохранителни сили, които са на подчинение на министъра на отбраната (напр. армия, флота, въздушна отбрана) или министъра на правосъдието (напр. Федерална полиция, Звено за бърза реакция, Служба за разузнаване и контратероризъм, Специални оръжия и тактики, Служба за защита на комуналните доставчици, Департамент за гранична охрана, местна полиция, агенции за сигурност и разузнаване) или са на пряко подчинение на кабинета на министър-председателя (напр. Служба за борба с тероризма, Служба за национална сигурност, Дивизия специални сили); вж. напр. Human Rights Watch, “Life Without a Father is Meaningless”, *Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017*, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf (hereafter: HRW, *Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017*, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf), p. 24; Institute for the Study of War (ISW), *Iraqi Security Forces and Popular Mobilization Forces: Orders of Battle*, December 2017, <http://bit.ly/2SsCv6V>.

³⁹ Вж. по-долу за още информация.

⁴⁰ Кюрдските сили за сигурност са единствената законно призната регионална структура по член 117 от Конституцията на Ирак от 2005 г., която позволява на областите да създават свои собствени служби за вътрешна сигурност като „полиция, служби за сигурност и охрана на региона“; Конституция на Република Ирак, 15 окт. 2005 г., www.refworld.org/docid/454f50804.html, чл. 117(1). „Кюрдските служби за сигурност, също известни като Пешмерга, се състоят от различни сили, включително традиционни военни структури, военни разузнавателни структури и други, които функционират по-скоро като местна полиция. (...) Нивото на командване, контрол и организация на Пешмерга в известен смисъл е по-близко до държавна сила. Командването и контролът обаче се свеждат до политическа партия и в крайна сметка до ниво лично командване. (...) Силите на Пешмерга включват в редиците си и някои миноритарни звена или бригади, включително сили на шабаски, какайски, йезидски и християнски или чалдо-асирийски сили“; Global Public Policy Institute (GPPI), *Iraq After ISIL – Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control*, March 2018, <https://bit.ly/2EMLqTt>, pp. 23-24.

⁴¹ Armed Conflict Location and Events Dataset (ACLED), *Special Focus on Coalition Forces in the Middle East: The Global Coalition Against Daesh in Iraq and Syria*, 31 July 2018, <https://bit.ly/2SOyQ2B>.

⁴² В разгара на своята експанзия ИДИЛ е контролирала около една трета от територията на Ирак; The Age, *Islamic State Completely 'Evicted' from Iraq, Iraqi PM Says*, 10 December 2017, <http://bit.ly/2SO6c1m>. За експанзията на Ирак и последвалите загуби на територии, вж. BBC, *IS 'Caliphate' Defeated but Jihadist Group Remains a Threat*, 23 March 2019, <https://bbc.in/2E2xsm3>.

⁴³ Reuters, *Iraq Declares Final Victory over Islamic State*, 9 December 2017, <https://reut.rs/2iLU5yi>.

⁴⁴ Има обаче опасения, че въпреки разполагането на до 30 000 ИСС и свързани сили по границата със Сирия няколко стотин, ако не и повече от 1 000 сирийски бойци може да са избягали в Ирак от Сирия, където е засилен военният натиск върху групировката; AP, *IS Move from Syria to Iraq, Destabilize Country's Security Say Officials*, 23 February 2019, <https://bit.ly/2SXuLdc>; Al Jazeera, *Iraq on High Alert for ISIL Fighters Fleeing Syria*, 21 February 2019, <https://bit.ly/2NxNE06>; CNN, *ISIS Fighters Have Been Fleeing into Iraq, Perhaps with Millions of Dollars in Tow*, 18 February 2019, <https://cnn.it/2BPNZqT>; Reuters, *On Iraq's Border with Syria, Iran-Backed Militia Warily Eye U.S Forces*, 12 December 2018, <https://reut.rs/2GetrNb>; NBC News, *Iraq Deploys up to 30,000 Fighters to Secure Syrian Border from ISIS*, 2 November 2018, <https://nbcnews.to/2AlzvbW>.

⁴⁵ „Като цяло се наблюдава устойчиво намаляване на атаките от началото до края на 2018 г. (...) В началото на годината е имало 224 инцидента [на месец]. През март броят нараства на 239, като увеличението е най-голямо в Анбар, Дияла, Куркук и Салахадин, но следващият месец бележи спад на 139. След това насилието се засилва и се запазва на едно и също ниво от юни до октомври. Тенденцията започва в Дияла и Куркук през юни, след това се измества към Нинева до края на лятото и най-накрая в Анбар, Багдад и Нинева през есента. През последните два месеца на годината е регистриран най-малкият брой инциденти до този момент в страната, тъй като Ислямска държава се изтегля от бойното поле.“; Musings on Iraq, *Review of Security Trends in Iraq 2018*, 15 January 2018, <https://bit.ly/2TL1dMs>. „Само в Ирак през 2018 г. е имало 1 600 акта на насилие, извършени от Ислямска държава“. Military.com, *Islamic State 2019: An Assessment*, 25 January 2019, <http://bit.ly/2Dc4qgJ>. Според Центъра за стратегически и международни проучвания (ЦСМП) през 2018 г. ИДИЛ е извършвал средно 75 нападения на месец, което е повече от средното за 2016 г. (60,5 атаки), но по-малко от 2017 г. (89,2); CSIS, *The Islamic State and the Persistent Threat of Extremism in Iraq*, November 2018, <https://bit.ly/2S19CcQ>, p. 1. Вж. също Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html; ACLED, *Ten Conflicts to Worry About in 2019*, 1 February 2019, <https://bit.ly/2N6ioFF>; Yahoo, *Worldwide Terror Attacks Shrink to Lowest Level Since 2011, Reveals New Report from Jane's by IHS Markit*, 23 January 2019, <https://bit.ly/2TtrdIA>.

⁴⁶ „Със започването на новата година Ислямска държава подновява нападенията си в Ирак. (...) Нарастването през 2019 г. се дължи на подновената дейност в Анбар, Кипкук и Салахадин.“ Musings on Iraq, *Slight Uptick in Islamic State Ops in Iraq as New Year Begins*, 4 February 2019, <https://bit.ly/2SUycAw>.

⁴⁷ „Сигурността в Ирак остава разделена между подобрението в големите градски зони и отстъпленията в селските части на страната, дължащи се на продължаващата там дейност на ИДИЛ. За трето поредно четиримесечие CJTF-OIR [Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve] съобщават за слабо увеличение на дейността на ИДИЛ в провинциите Куркук, Дияла и Салах ал-Дин. CJTF-OIR съобщава и за засилване на дейността на ИДИЛ в провинциите Дахук, Ербил, Анбар, Нинева и Багдад.“; US Department of Defense, *Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve I Quarterly Report to the United States Congress I October 1, 2018 – December 31, 2018*, 4 February 2019, <https://bit.ly/2GalvM8>, p. 29.

продължаващото присъствие на бойци на ИДИЛ⁴⁸. Цивилните все още понасят „тежестта на атаките“.⁴⁹

След 2003 г. в Ирак се наблюдава увеличаване на въоръжените субекти, които оспорват монопола на държавата върху легитимното насилие⁵⁰. Тригодишните военни действия срещу ИДИЛ, които първоначално се характеризират почти с разпадане на армията и силите за сигурност, са предпоставка за появата на различни въоръжени групировки, които заедно са известни като НМС.⁵¹ Според сведенията групировките на НМС са изиграли ключова роля за военния и териториален погром на ИДИЛ и са се ползвали с голяма популярност особено сред шиитското население.⁵²

НМС представляват десетки изключително разнородни военни групировки с различни идеологии и зависимости.⁵³ През 2016 г. правителството институционализира НМС като „независима военна формация, която е част от иракските въоръжени сили и е свързана с Главнокомандващия“.⁵⁴ През март 2018 г. правителството издава указ, с който НМС се приравняват към въоръжените сили на подчинение на Министерството на отбраната, включително като трудово възнаграждение.⁵⁵ Административно НМС се управлява от държавната комисия за НМС; степента на интегриране на отделните компоненти на НМС обаче е много различна, поради което те съществуват едновременно в състава на официалния апарат за сигурност и като сили извън него.⁵⁶ След парламентарните избори

⁴⁸ Вж. по-долу „Сигурността в райони с продължаващо присъствие на ИДИЛ“. Според разчети в доклад на ООН от февр. 2019 г. в Ирак и Сирия има между 14 000 и 18 000 бойци на ИДИЛ, включително до 3 000 чуждестранни бойци; UNSC, *Eighth Report of the Secretary-General on the Threat Posed by ISIL (Da'esh) to International Peace and Security and the Range of United Nations Efforts in Support of Member States in Countering the Threat*, S/2019/103, 1 February 2019, <http://undocs.org/S/2019/103>, paras 17, 18. Според разчети на ЦСМП през октомври 2018 г. ИДИЛ има между 20 000 и 30 000 бойци в Ирак и Сирия, като почти половината от тях са в Ирак; CSIS, *The Islamic State and the Persistent Threat of Extremism in Iraq*, November 2018, <https://bit.ly/2S19CCQ>, pp. 3-4. Вж. също, BBC, *How Many IS Foreign Fighters Are Left in Iraq and Syria?*, 20 February 2019, <https://bbc.in/2Tqil4s>.

⁴⁹ Съвет за сигурност на ООН, *Изпълнение на Резолюция 2421 (2018)*, 1 февр. 2019 г., <https://bit.ly/2H5licP>, т. 15.

⁵⁰ ICG, *Iraq's Paramilitary Groups: The Challenge of Rebuilding a Functioning State*, 30 July 2018, <https://bit.ly/2T2VLRs> (hereafter: ICG, *Iraq's Paramilitary Groups*, 30 July 2018, <https://bit.ly/2T2VLRs>), p. 1; KAS, *Alternative Governance – Non-State Armed Groups and the Iraqi Reconstruction Process*, Research Paper No. 3, June 2018, <http://bit.ly/2X0wkFS>, p. 3.

⁵¹ Al-Bayan Center for Planning and Studies, *The Future of Iraq's Armed Forces*, March 2016, <https://bit.ly/2Gtd3SF>, pp. 16-21; BBC, *Factors Behind the Precipitate Collapse of Iraq's Army*, 13 June 2014, <https://bbc.in/2MSZdiw>; New York Times, *The Iraqi Army Was Crumbling Long Before Its Collapse*, U.S. Officials Say, 12 June 2014, <https://nyti.ms/1qDb6Hd>.

⁵² ISPI, *The Osmotic Path: The PMU and the Iraqi State*, 30 October 2018, <https://bit.ly/2SzpxDn>; ICG, *Iraq's Paramilitary Groups*, 30 July 2018, <https://bit.ly/2T2VLRs>, p. i; War on the Rocks, *More than Militias: Iraq's Popular Mobilization Forces Are here to Stay*, 3 April 2018, <https://bit.ly/2GEf4Bq>; The Century Foundation, *Understanding Iraq's Hashd al-Sha'bi*, 5 March 2018, <https://bit.ly/2oXcbQH>.

⁵³ „‘Hashd’ представлява смесица от около 50 въоръжени групировки с различни способности за упражняване на принуда, степен на организация и отношение към централното правителство на Ирак“; Clingendael Institute, *From Soldiers to Politicians? Iraq's Al-Hashd Al-Sha'abi 'on the March'*, November 2018, <http://bit.ly/2UUDHg7>, p. 2. „Tensions among these groups are common and intra-Hashd competition is rife“; ICG, *Iraq's Paramilitary Groups*, 30 July 2018, <https://bit.ly/2T2VLRs>, p. 20. „(...) Разчетът за бройката на мобилизираните бойци на НМС сега е между 90 000 и 150 000, предимно шиити (араби и не-араби), но и араби сунити, християни, туркмени и йезиди. Според разчетите на иракското правителство има около 110 000-120 000 бойци, редовно платени от държавата.“; ISPI, *The Osmotic Path: The PMU and the Iraqi State*, 30 October 2018, <https://bit.ly/2SzpxDn>. „В НМС има групировки с конкуриращи се идеологии и вярност към иранския върховен водач Аятолах Али Камедей, Великия аятолах Али Ал Систани и иракския шиитски духовник Муктада Ал Садр. Най-мощните групировки и лидери в НМС обаче са от една мрежа на консервативни шиитски ислямисти, които имат добри отношения с Камедей и режима в Техеран.“; War on the Rocks, *More than Militias: Iraq's Popular Mobilization Forces Are here to Stay*, 3 April 2018, <https://bit.ly/2GEf4Bq>. Вж. също, ICG, *Iraq's Paramilitary Groups*, 30 July 2018, <https://bit.ly/2T2VLRs>; LSE, *The Popular Mobilisation Forces and the Balancing of Formal and Informal Power*, 15 March 2018, <https://bit.ly/2MVdCea>.

⁵⁴ Изпълнителна заповед № 91 от февр. 2016 г. и Закон № 40 (2016) от ноември 2016 г. Закон № 40 (2016) са налични на арабски език на: www.moj.gov.iq/view.2899/. Законът заменя Изпълнителна заповед № 91 от 2016 г., налична на английски език на: The Long War Journal, *Iraq's Prime Minister Establishes Popular Mobilization Forces as a Permanent 'Independent Military Formation'*, 28 July 2016, <https://bit.ly/2TER4FG>.

⁵⁵ Reuters, *Iraq's Shi'ite Militias Formally Inducted into Security Forces*, 8 March 2018, <https://reut.rs/2Iaz9MS>.

⁵⁶ „Много групировки Хашид възнамеряват да се впишат в ИСС и/или да се разпуснат, но няколко нямат такива планове. Повечето от последните са свързани с Иран. Настоящото многообразие в действията за сигурността в Ирак и разпокъсаното естество на политическия ландшафт означават, че ще е трудно да се заставят тези групировки да спазват правила. Те имат прекалено много влияние, легитимност и капацитет за упражняване на принуда.“; Clingendael Institute, *From Soldiers to Politicians? Iraq's Al-Hashd Al-Sha'abi 'on the March'*, November 2018, <http://bit.ly/2UUDHg7>, p. 12. „(...) закономото санкциониране от държавата не е станало контролиране от държавата“; KAS, *Alternative Governance, Non-State Armed Groups and the Iraqi Reconstruction Process*, Research Paper No. 3, June 2018, <http://bit.ly/2X0wkFS>, p. 12. „Държавни служители споделиха пред Специалния докладчик, че НМС е напълно интегриран в държавните сили и че се подчинява на една единствена командна верига. Широко разпространено е обаче възприятието, че бойците на НМС продължават да са верни на своите командири, а не на иракската държава. В бъдеще мнозинството от бойците на НМС ще се интегрират и редовните иракски въоръжени сили.“; Съвет за правата на човека на ООН, *Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции от нейната мисия в Ирак*, 5 юни 2018 г., A/HRC/38/44/Add.1,

през май 2018 г. някои от групировките на НМС стават част от правителството⁵⁷, докато други оперират и в официалния, и в неофициалния икономически сектор.⁵⁸ Сведенията сочат, че различни фракции на НМС все повече си съперничат помежду си за власт и ресурси.⁵⁹ Срещу някои от групировките на НМС има обвинения за редица нарушения на правата на човека по отношение на предполагаеми членове на ИДИЛ⁶⁰, както и за нарочване на критици и лица, чиито действия се възприемат като противоречащи на строгите ислямски правила.⁶¹ Според сведенията в резултат от определени развития в политиката и сигурността, сред които референдумът за независимост през 2017 г. и последвалото военно противоборство между иракското правителство и КРП⁶², парламентарните избори през май 2018 г. и бавният процес на съставяне на правителството⁶³, както и народните протести, довели до разполагането на военни сили на юг, се стига до изместване на част от фокуса от продължаващите битки на правителството срещу ИДИЛ⁶⁴.

Наблюдателите отбелязват също така, че неспособността на правителството да се справи с първопричините за нестабилността и насилието, включително слабото върховенство на закона и тромавата анти-терористична тактика⁶⁵, конфесионалната политика, напреженията между централното правителство и КРП, повсеместната корупция⁶⁶ и слабостите при

www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html (наричан по-нататък: Съвет за правата на човека на ООН, Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html), т. 29. „Лидерите на Хашд се възползват от слабостта на държавата, като уронват легитимността ѝ, действайки в сферите на сигурността, политиката и икономиката извън командната верига и официалния апарат за сигурност.“; ICG, *Iraq's Paramilitary Groups*, 30 July 2018, <https://bit.ly/2T2VLrS>, с. 2. „НМС запазва образа и внушението на държавен субект, но автономността на недържавен субект.“; War on the Rocks, *More than Militias: Iraq's Popular Mobilization Forces Are here to Stay*, 3 April 2018, <https://bit.ly/2GEf4Bq>. „(...) военни групировки служат едновременно като формални и неформални играчи, като по този начин размиват разликата между държавно, недържавно и хибридно.“ И по-нататък: „Тези паравоенни групировки едновременно си сътрудничат и си съперничат срещу държавата за власт, легитимност и капацитет. Това съперничество не е само военно, но обхваща и политическата и социалноикономическата сфера.“; LSE, *The Popular Mobilisation Forces and the Balancing of Formal and Informal Power*, 15 March 2018, <https://bit.ly/2MVdCea>.

⁵⁷ Вж. Раздел II.A.1 („Парламентарни избори през май 2018 г.“).

⁵⁸ „Хашд са се установили и в икономическата област, където се конкурират с по-традиционни играчи като държавата при осигуряването на възстановителни дейности и услуги на гражданите. Те са особено видими в райони, завзети обратно от ИДИЛ, в много от които има тежки разрушения. (...) Извън формалната икономика Хашд действат на черните пазари и в контрабандата. На много места в Ирак, особено завзетите обратно от ИДИЛ райони, те осигуряват бойци за контролните пунктове, където поставят на металните стълбове портрети на своите „мъченици“ и лидери събират такси за преминаване.“; ICG, *Iraq's Paramilitary Groups*, 30 July 2018, <https://bit.ly/2T2VLrS>, pp. ii, 12. Вж. също Los Angeles Times, *In Iraq, Iran-Affiliated Militias that Helped Rout Islamic State Wield Growing Clout*, 13 February 2019, <https://lat.ms/2SEkVgs>; Reuters, *Exclusive: Iran-Backed Groups Corner Iraq's Postwar Scrap Metal Market – Sources*, 13 February 2019, <https://reut.rs/2GEINdv>.

⁵⁹ „(...) съперничеството вътре в НМС ще се изразява в прикрити убийства или хвърляне в затвора на потенциални дисиденти, когато организацията централизира властта над множеството разпокъсани групи, съставляващи НМС.“; Chatham House, *Iraq's Paramilitaries Are Turning on Their Own Ranks*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EidkKS>. „В Багдад има вероятност за ниска степен на насилие под формата на целенасочени убийства и атаки срещу собственост и бизнес на съперници. (...)“; Jane's 360, *Competition for Iraqi Government Posts Likely to Drive Increased Threat of Fighting Between Rival Militias in Baghdad*, 24 January 2019, <https://bit.ly/2EliYaP>. Вж. също, Al-Monitor, *PMU Whittles Membership as Iraqi Government Absorbs Militia*, 21 February 2019, <http://almon.co/368I>; The New Arab, *Iraq's Hashd al-Shaabi Militia Arrest Commander Who Criticised Iran*, 9 February 2019, <https://bit.ly/2H660oe>.

⁶⁰ Вж. Раздели II.E.1.a („Нарушения на правата на човека от иракските власти и свързани с тях сили“) и III.A.1 („Лица, погрешно заподозрени като поддръжници на ИДИЛ“).

⁶¹ „Един от доводите да се даде официален статут на НМС бе подобряването на дисциплината и отчетността. Това обаче укрепна силата на НМС и даде възможност на милициите в тях да задържат и да убиват безнаказано.“ И по-нататък: „През 2018 г. произволните задържания, изтезанията и масовите убийства, извършвани от НМС и от иракските сили за сигурност не се ограничават до насилията, свързани с конфликта с ИДИЛ или до атаките за отмъщение или наказание срещу сунитски общности, а са насочени и към широк кръг цивилни активисти, сред които протестиращи, медийни професионалисти, адвокати, жени в обществен живот и други правозащитници от всички общности.“; Ceasefire Centre for Civilian Rights / Minority Rights Group International (MRGI), *Civilian Activists under Threat in Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2UnHNgI>, pp. 24-25. Вж. по-специално рисковите профили III.A.3, 5.b, 6, 8.a и 10 (и източниците за тях).

⁶² Вж. Раздел II.A.3 („Референдум за независимост през октомври 2017 г.“).

⁶³ Вж. Раздел II.A.1 („Парламентарни избори през май 2018 г.“).

⁶⁴ Combating Terrorism Center at West Point (CTC), *From Caliphate to Caves: The Islamic State's Asymmetric War in Northern Iraq*, Vol. 11(8), September 2018, <https://bit.ly/2TRRlej>, pp. 30-34; ISW, *ISIS's Second Resurgence*, 2 October 2018, <https://bit.ly/2y28PL9>; Reuters, *Iraqi Protesters Storm Local Government Building amid Anger over Graft*, 14 July 2018, <https://reut.rs/2Nhn22e>.

⁶⁵ Вж. Раздели II.E.1.a („Нарушения на правата на човека от иракските власти и свързани с тях сили“) и III.A.1 („Лица, погрешно заподозрени в подкрепа за ИДИЛ“).

⁶⁶ Вж. Раздел II.E.3 („Способност и желание на държавата да защитава цивилните срещу злоупотреби с правата на човека“).

предоставянето на услуги⁶⁷, води до недоволство сред населението от правителството⁶⁸ и риск от повторно укрепване на ИДИЛ⁶⁹.

2) Сигурността в районите с продължаващо присъствие или влияние на ИДИЛ

Въпреки териториалните загуби и намалената боеспособност⁷⁰ ИДИЛ действа с доста голяма свобода на движение в отдалечени пустинни и селски райони в провинциите Ал-Анбар, Багдад, Дияла, Киркук, Ниневия и Салах ал-Дин, където присъствието на ИСС извън градските зони е ограничено.⁷¹ Твърди се, че особено през нощта ИДИЛ контролира много

⁶⁷ „Багдад няма ресурсите или институционалния капацитет, за да се справи с дългогодишните предизвикателства на икономическото развитие и основните услуги, и се нуждае от средства за възстановяване след кампанията срещу ИДИЛ, в размер на 88 милиарда долара, според разчетите на Световната банка.“; Office of the Director of National Intelligence, *Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community*, 29 January 2019, <https://bit.ly/2Gx1MGP>, p. 31. Вж. също Section II.F (“Humanitarian Situation”).

⁶⁸ War on the Rocks, *Summer is Coming: The Crucible for the New Iraqi Government*, 16 January 2019, <https://bit.ly/2BE8OVV>. Вж. също below “Security in the Southern Governorates”.

⁶⁹ „Ирак е изправен пред все по-разочаровано общество. Политическите и икономически първопричини за появата на ИДИЛ продължават да съществуват (...)“; Office of the Director of National Intelligence, *Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community*, 29 January 2019, <https://bit.ly/2Gx1MGP>, p. 31. „Иракското правителство не се е справило с рисковите фактори, които допринасят за нестабилността, включително цената на възстановяването, икономическата стагнация, корупцията и неуправляваните пространства в оспорваните райони на територията на страната.“ И по-нататък: „Несправянето с тези фактори несъмнено ще даде възможност на Ислямска държава да набира нови членове и постоянно да подстрекава бунтове.“; CSIS, *The Islamic State and the Persistent Threat of Extremism in Iraq*, November 2018, <https://bit.ly/2S19CcQ>, pp. 1, 8. Вж. също Christian Science Monitor, *In Mosul's Enduring Rubble, Fertile Soil for an ISIS Revival*, 13 March 2019, <https://bit.ly/2L6d9bx>; CNN, *Iraq Defeated ISIS more than a Year Ago. Its Revival Is Already Underway*, 5 March 2019, <https://cnn.it/2tQDi2D>; The Daily Beast, *On the Run From ISIS in Iraq's 'Bandit Country'*, 27 February 2019, <https://bit.ly/2GRg4lr>; The New York Review of Books, *Undeclared, ISIS Is Back in Iraq*, 13 February 2019, <https://bit.ly/2GJfHsy>; Reuters, *No Plan for Mosul: Chaos and Neglect Slow Iraqi City's Recovery*, 4 February 2019, <https://reut.rs/2G9Wdhd>; ISPI, *Country to Watch in 2019: Iraq*, 27 December 2018, <https://bit.ly/2HTvBmg>; Voice of America (VOA), *IS Signals Re-Emergence in Parts of Iraq*, 5 December 2018, <https://bit.ly/2E18qOn>; Buzzfeed, *The Trump White House Says ISIS Has Been Defeated in Iraq. The Data Says Otherwise*, 31 October 2018, <https://bit.ly/2PtXAf1>; The Guardian, *Rising from the Rubble: 'If We Don't Rebuild Mosul, Maybe ISIS Will Come Back'*, 26 March 2018, <https://bit.ly/2MS6aAp>.

⁷⁰ Въпреки тези загуби „ИДИЛ отново изгражда действащи мрежи от бунтовници в множество исторически укрепления, с което си осигурява условия за бъдещи офанзивни срещу правителството на Ирак.“; ISW, *ISIS Re-Establishes Historical Sanctuary in Iraq*, 7 March 2019, <https://bit.ly/2IYhgUk>. „ИДИЛ е прераснала в значителна прикрита мрежа в Ирак, където приоритетно се провеждат операциите ѝ. Тя се намира на етап на преход, приспособяване и консолидиране. Организира клетки в провинциите, където създава огледални на ключовите лидерски функции“; Съвет за сигурност на ООН, *Осми доклад на Генералния секретар относно заплахата от ИДИЛ (ДАЕШ) за международния мир и сигурност и обхваща на усилията на Обединените нации в подкрепа на държавите членка за противодействие на заплахата*, S/2019/103, 1 февр. 2019 г., <http://undocs.org/S/2019/103>, para. 5. Вж. също Garda World, *Iraq Country Report – Terrorism*, last updated 28 December 2018, <https://bit.ly/2Svww8i>.

⁷¹ „Останки от ИДИЛ продължават да са асиметрична заплаха в северен и северноцентрален Ирак (провинции Киркук, Салах ал-Дин) и централен Ирак (провинции Анбар, Багдад, и Дияла)“; Съвет за сигурност на ООН, *Изпълнение на Резолюция 2421 (2018)*, февр. 2019 г., <https://bit.ly/2H5licP>, т. 14. „Жителите на селата в Киркук се оплакват, че ИДИЛ има способността да се изплъзва на силите за сигурност, които поставят контролни пунктове само на главните пътища и са им нужни няколко, часа, за да пристигнат, когато ги извикат, за да реагират на атака на ИДИЛ. Тази липса на постоянно присъствие обезсърчава сътрудничеството от страна на местните цивилни и дава на ИДИЛ още по-голяма свобода на движение.“; US Department of Defense, *Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve I Quarterly Report to the United States Congress I October 1, 2018 – December 31, 2018*, 4 February 2019, <https://bit.ly/2GalvM8>, p. 31. „В много села и градчета ИД наистина държи контрола през нощта, а иракските сили за сигурност омаловажават или подценяват нейното значение“; ISPI, *Country to Watch in 2019: Iraq*, 27 December 2018, <https://bit.ly/2HTvBmg>. ИДИЛ „поддържа постоянно действащи клетки най-малко в 27 района на Ирак“, включително в: „Ал-Каим, Вади Хоран/Рутбах и езерото Тартар/Хит/Рамади (провинция Ал-Анбар; южната пустиня Ежалам (на юг от Самара), Баиджи, Шаркат, Пулхана (близо до Туз) и Мутабиджах/Удаим (провинция Сала ал-Дин); Тармиях, Таджи, Рашидиях, Джурф ас-Сакр/Латифиях/Юзуфиях, Джиср Дияла/Мадаин и Радваниях/Абу Граиб в поясите на Багдад; Хавиджах, Рашад, Заб, Дибис, Махмур и Гаеда в или близо до провинция Киркук; Мукдадиях, Джахлава/Саадиях/Кара Тапа и Мандали в Дияла; и град Мосул, Кайярах, Хатра, и коридорът на иракско-турския петролопровод на югозапад от, Бадуш и Синдажр/сирийската граница в Нинева“; CTC, *The Islamic State Inside Iraq: Losing Power or Preserving Strength?*, CTC Sentinel Vol. 11(11), December 2018, <http://bit.ly/2GDIrTu>. „Липсата на официално военно присъствие в цялото неуправлявано пространство и оспорваните територии в провинции Киркук и Салах ал-Адин дава възможност на бойците на ИД да действат свободно. Това отчасти се дължи на вакуума в сигурността в резултат от принудителното изтегляне на кюрдските Пешмерга от тези райони след референдума в Кюрдистан.“; CSIS, *The Islamic State and the Persistent Threat of Extremism in Iraq*, November 2018, <https://bit.ly/2S19CcQ>, p. „ИДИЛ запазва малка зона на контрол, където продължава да управлява местно население на север от Баиджи в северен Ирак. Тя също държи и установени зони на подкрепа в райони на юг от град Киркук, включително области Дакук, Хавиджа, Рияд и Рашад, както и селски райони около езерото Хамрин и долината на река Дияла. ИДИЛ има възможността да се придвижва свободно през този терен през нощта и активно осъществява атаки за разширяване на свободата си на придвижване през деня.“; ISW, *ISIS's Second Resurgence*, 2 October 2018, <https://bit.ly/2y28pL9>. През април 2019 г. ИВИ съобщава, че ИДИЛ „създава отново зона на подкрепа в югозападния квадрант на поясите на Багдад, за да свърже военните си операции в провинция Анбар с Багдад и южен Ирак“ и „работи да възстановяване на мрежите си в Провинция Северен Бабил“; ISW, *ISIS Resurgence Update I April 2019*, 19 April 2019, <https://bit.ly/2ZtaOuk>. В същия доклад вижте и картата, която показва зоните на действие на ИДИЛ в Ирак и Сирия 16 април 2019 г. Вж. също ISW, *ISIS Re-Establishes Historical Sanctuary in Iraq*, 7 March 2019, <https://bit.ly/2IYhgUk>.

от тези райони⁷². ИДИЛ поддържа капацитет⁷³ за внезапни бързи удари, както показват целенасочените убийства, сред които на местни лидери⁷⁴, отвлечения, както и нападения със самоделни взривни устройства (СВУ) срещу цивилни и силите за сигурност.⁷⁵ Центърът за стратегически и международни проучвания (ЦСМП) отбелязва, че „въпреки намалението на общия брой атаки на Ислямска държава в Ирак, атаките срещу правителствени мишени отбелязват увеличение от 2017 до 2018 г.“.⁷⁶

Атаките на ИДИЛ се извършват предимно в райони, които преди това са били под техен контрол, като данните показват нарастване на броя им в оспорваните райони на провинции Киркук и област Кханакин (провинция Дияла).⁷⁷

⁷² „Джихадистите са особено активни в тъмнината, атакуват контролни пунктове, отвлечат цивилни и офицери по сигурността, като за едни искат откуп, а други убиват. Поставят и самоделни взривни устройства (...)“; PBS, *After Losing most of Its Control in Iraq, ISIS Is Starting to Reemerge*, 2 December 2018, <https://to.pbs.org/2BLWV0x>. Според Майк Найтс от Вашингтонския институт „Може да се каже, че през деня почти целият Ирак е свободен от ИДИЛ, но не е така през нощта. (...) През нощта ИДИЛ контролира много повече територии отколкото през деня. Ако разговаряте с иракските и коалиционните служители по сигурността в Багдад... ще ви кажат, че бойците на Ислямска държава имат пълната свобода да маневрират през нощта в много райони.“; The Atlantic, *ISIS never Went Away in Iraq*, 31 August 2018, <https://bit.ly/2LMzCpW>. Вж. също, CNN, *Iraq Defeated ISIS more than a Year Ago. Its Revival Is Already Underway*, 5 March 2019, <https://cnn.it/2tQDi2D>; BuzzFeed, *The Trump White House Says ISIS Has Been Defeated in Iraq. The Data Says Otherwise*, 31 October 2018, <https://bit.ly/2PtXAf1>; VOA, *US Military: IS Still Poses Threat in Iraq, Syria*, 25 October 2018, <https://bit.ly/2qa5s6X>.

⁷³ Между януари и октомври 2018 г. Майкъл Найтс е регистрирал „1 271 нападения (от които 752 са взривявания, сред които 135 опита за атаки с масови поражения и 270 действителни крайпътни взривявания). Важно е да се отбележи, че Ислямска държава се е опитала да обезвреди 120 контролни пункта на иракските сили за сигурност и е извършила 148 прецизни убийства конкретни лица като селски кметове (мухтари), племенни вождове, членове на местни съвети или лидери на сили за сигурност“; CTC, *The Islamic State Inside Iraq: Losing Power or Preserving Strength?*, CTC Sentinel Vol. 11(11), December 2018, <http://bit.ly/2GDirTu>.

⁷⁴ Според съобщенията специален фокус за ИДИЛ са убийствата на селски мухтари и племенни вождове. Според Майкъл Найтс от Вашингтонския институт броят на убийствата мухтари е добър показател за оценяване на силата на ИДИЛ. Убийството на мухтар „засяга всеки човек в селото. (...) Хората знаят, че ИДИЛ може да влезе в селото, да убие най-важния човек там и да си замине.“; Financial Times, *ISIS Returns to Insurgent Roots after Battlefield Defeats*, 5 December 2018, <https://on.ft.com/2i57Jfk>; The Atlantic, *ISIS never Went Away in Iraq*, 31 August 2018, <https://bit.ly/2LMzCpW>. „През 2018 г. бойци на ИДИЛ са залавяли и екзекутирали извънсъдебно цивилни, като често са се прицелвали в общностни лидери и иракските въоръжени сили.“; HRW, *World Report 2019* Iraq, 17 January 2019, www.hrw.org/document/2002196.html. Вж. също Раздел III.A.2 („Лица, свързани с правителството или възприемани като негови поддръжници“).

⁷⁵ „Много сходно на бунтовническата тактика на Ал-Каида в Ирак и на Ислямска държава в Ирак, предшествениците на Ислямска държава, бойците на ИД се насочват към изразявани недоволства сред местни общности, като се възползват от неуправлявани пространства и действат от клетъчни структури, за да провеждат внезапни удари, отвлечения за откуп, целенасочени убийства и бомбени атентати със СВУ“; CSIS, *The Islamic State and the Persistent Threat of Extremism in Iraq*, November 2018, <https://bit.ly/2S19CCq>, р. 1. „Досега дейността ѝ е била ограничена до малки въоръжени нападения, целенасочени убийства и самоубийствени атентати. ИДИЛ постоянно увеличава мащабите на тези атаки, като извършва четири убийства седмично в северен и централен Ирак. Насилието е прогонило цивилните от малките села в провинции Дияла и Киркук“; ISW, *ISIS's Second Resurgence*, 2 October 2018, <https://bit.ly/2y28pL9>. „Бойците на ИДИЛ насочват атаките си и към цивилни, най-вече шиити; сунитски племенни вождове, възприемани като близки до свързаните с правителството милиции; хора, за които се смята, че сътрудничат на иракските сили за сигурност; и лица, представляващи местни управленски структури, включително държавни служители, селски кметове и племенни старейшини“; ACLED, *The Reconstitution of the Islamic State's Insurgency in Central Iraq*, 5 July 2018, <https://bit.ly/2Rj6xWA>. Вж. също, Iraqi News, *Bomb Attack Kills Iraqi Driver, Wounds Two Municipal Workers in Baiji*, 27 April 2019, <https://bit.ly/2XZBRMz>; The New Arab, *Suspected IS Bombing Targets Iraqi Troops in Fallujah*, 16 April 2019, <https://bit.ly/2Xz82C6>; Iraqi News, *Two People Wounded in Separate Bomb Attacks in Iraq*, 10 April 2019, <https://bit.ly/2PtFgQD>; Jerusalem Post, *Three ISIS Suicide Bombers Detonate Near Iraq's Sinjar*, 25 March 2019, <https://bit.ly/2VoTd7M>; Iraqi News, *Bomb Blast Kills Two Iraqi Children in Iraq's Diyala*, 19 March 2019, <https://bit.ly/2IUps3m>; Reuters, *Car Bomb Blast Kills Two in Iraq's Mosul: Medics*, 8 March 2019, <https://reut.rs/2SU1ATn>; Reuters, *Two Dead, 24 Wounded in Blast in Central Mosul*, 28 February 2019, <https://bit.ly/2TmCgum>; Xinhua, *3 Killed in Bomb Attack Near Iraq's Fallujah*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2SYQ8Lk>; AP, *IS Move from Syria to Iraq, Destabilize Country's Security Say Analysts*, 23 February 2019, <https://bit.ly/2SXuLdc>; The National, *Iraq Fears ISIS Resurgence after Killing of Fishermen*, 24 February 2019, <https://bit.ly/2Xnc55s>. За цялостен преглед на атаките през последното тримесечие на 2018 г. вж. напр. US Department of Defense, *Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve I Quarterly Report to the United States Congress I October 1, 2018 – December 31, 2018*, 4 February 2019, <https://bit.ly/2GalvM8>, р. 30. Вж. също Раздел III.A.2 („Лица, свързани с правителството или възприемани като негови поддръжници“) и III.A.5 („Членове на религиозни общности и етнически малцинства“).

⁷⁶ CSIS, *The Islamic State and the Persistent Threat of Extremism in Iraq*, November 2018, <https://bit.ly/2S19CCq>, р. 1. Вж. също pp. 3 and 4 of the same report.

⁷⁷ „Подобно на Дияла бойците са разширили действията си към град Киркук, след като централното правителство го завзема от кюрдите. Това е единствената градска зона, където ИДИЛ е имала възможност да действа непрекъснато. (...) Постоянно имаше престрелки със силите за сигурност, нападения срещу контролни пунктове и мухтари, отвлечения и 29 нападения града. Имаше също 15 масови бомбени атентата, повече от която и да е провинция през годината“; Musings on Iraq, *Review of Security Trends in Iraq 2018*, 15 January 2019, <https://bit.ly/2TL1dMs>. „На 13 декември [2018] кюрдският новинарски сайт Рудав съобщи, че само за един месец ИД е атакувала села в оспорвания иракски област Кханакин повече от 143 пъти, което е принудило жителите в селата да избягат от домовете си. Един ден след това във връзка с възобновяването на дейността на ИД иракската федерална полиция съобщи, че е обезвредила 50 СВУ в района на Киркук. Тези съобщения отразяват съществено засилване на атаките на ИД в особено уязвимите оспорвани райони на Киркук и Кханакин през последната година“; CEIP, *The Islamic State Lives On*, 11 January 2019, <https://bit.ly/2DYik88>. „През целия октомври 2018 г. атаките на Ислямска държава в провинция Киркук отбелязват повече от двукратно увеличение от 2017 до 2018 г. В провинция Салах ал-Дин също с всяко изминала година се увеличават нападенията, а провинция Дияла показва подобна тенденция от 2017 до 2018 г.“ Броят на регистрираните атаки в други бивши райони на ИДИЛ сред които провинции Ал-Анбар, Бабел, Багдад и Нинева, е спаднал в сравнение с предходните години; CSIS, *The Islamic State and the Persistent Threat of Extremism in Iraq*, November 2018, <https://bit.ly/2S19CCq>, р. 4. Относно съобщенията за засилване на насилието в провинции

Тези нападения не само причиняват жертви сред цивилното население⁷⁸ и нови случаи на разселване⁷⁹, но и забавят възстановяването и връщането на вътрешно разселените лица (ВРЛ)⁸⁰. Твърди се също, че ИДИЛ атакува енергийна инфраструктура и обекти за комунални услуги, за да уронва народната подкрепа за правителството.⁸¹ Съперничеството и/или липсата на координация между различните структури на сигурността, които действат в повторно завладените райони, водят до пробиви в сигурността, от които бързо се възползва ИДИЛ.⁸²

Продължават ограничените операции срещу ИДИЛ и силите за сигурност често арестуват заподозрени членове на ИДИЛ, обезвреждат взривни устройства и откриват скривалища на оръжие, убежища и тунели.⁸³ Лицата, арестувани на основание на действителни или предполагаеми връзки с ИДИЛ, са застрашени от нарушения на човешките права от страна на свързани с държавата структури за сигурност⁸⁴.

Според съобщенията ИСС продължават силно да разчитат на подкрепа от международната коалиция, особено във връзка със събирането и анализа на разузнавателна информация⁸⁵, както и на това НМС да осигуряват зони, завзети обратно от ИДИЛ⁸⁶. В много завзети

Киркук и Салах ал-Дин към началото на 2019 г. вж. Musings on Iraq, *Slight Uptick in Islamic State Ops in Iraq as New Year Begins*, 4 February 2019, <https://bit.ly/2SUycAw>.

⁷⁸ „Този вид насилие продължава да е съществена заплаха за цивилните, които често са жертви на атаките“; ACLED, *Ten Conflicts to Worry About in 2019*, 1 February 2019, <https://bit.ly/2N6ioFF>. Вж. също Section II.C (“Civilian Casualties”).

⁷⁹ Вж. Раздел II.D.1 („Вътрешно разселване”).

⁸⁰ „Клетките на ИДИЛ в Ирак като че ли планират дейности, които уронват властта на правителството, създават атмосфера на беззаконие, саботират помирието сред обществото и увеличават цената на възстановяването и борбата с тероризма“; Съвет за сигурност на ООН, *Осми доклад на Генералния секретар относно заплахата от ИДИЛ (ДАЕШ) за международния мир и сигурност и обхвата на усилията на Обединените нации в подкрепа на държавите членка за противодействие на заплахата*, S/2019/103, 1 февр. 2019 г., <http://undocs.org/S/2019/103>, para.

19. „Спорадичните и асиметрични малки атаки от джобове на ИДИЛ в освободените райони все още продължават след съкрушителния погром на ИДИЛ през 2017 г. и поради ситуацията със сигурността има забавяне в процеса на възстановяване и завръщането на ВРЛ“; IMMAP-IHF, *Humanitarian Access Response. Monthly Security Incidents Situation Report (January 2019)*, 31 January 2019, <https://bit.ly/2HYiS1C>, p. 1. Вж. също Раздел II.D.3.a („Пречки пред завръщането”).

⁸¹ Вж. Раздел II.F.6 („Вода, канализация и електричество”).

⁸² Съобщава се, че липсата на координация е особено очевидна в оспорваните райони след изтеглянето на кюрдските сили и възстановяването на контрола на централното правителство, което води до това, което наблюдателите описват като вакуум в сигурността. „Много сили за сигурност действат в Киркук и Канакин, а именно кюрдските Пешмерга, иракската армия и свързаните звена за борба с тероризма и противоречивите Народни мобилизационни сили. Това означава комплексна рамка на сигурността, в която има малко координация, тъй като съперничества сриват комуникацията между групите“; CEIP, *The Islamic State Lives On*, 11 January 2019, <https://bit.ly/2DYik88>. „От тази липса на координация се е възползвала ИДИЛ, за да създава фалшиви контролни пунктове, на които нейни бойци се представят за правителствени офицери по сигурността, за да спират превозни средства и да отвлечат цивилни или членове на силите за сигурност“; PBS, *After Losing most of Its Control in Iraq, ISIS Is Starting to Reemerge*, 2 December 2018, <https://to.pbs.org/2BLWV0x>. „ИДИЛ продължава да се възползва от пропуските в сигурността, породени от липсата на координация между ИСС и кюрдските Пешмерга, за да разполага своите сили и да извършва атаки в региона на ИК и други части на северен Ирак“; US Department of Defense, *Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve I Quarterly Report to the United States Congress I October 1, 2018 – December 31, 2018*, 4 February 2019, <https://bit.ly/2GalvM8>, p. 33. „(...) Военният застой между правителството на Ирак и Иракски Кюрдистан е нарушил операциите срещу ИДИЛ и е отворил възможности за ИДИЛ да напредне в оспорваните вътрешни граници в Иракски Кюрдистан“; ISW, *ISIS's Second Resurgence*, 2 October 2018, <https://bit.ly/2y28pL9>. Вж. също Rudaw, *Is ISIS Winning Hearts and Minds in Iraq's Makhmour?*, 18 April 2019, <https://bit.ly/2GBNt19>; Musings on Iraq, *Security Handover in Diyala Allows Islamic State to Rebuild*, November 2018, <https://bit.ly/2tEtQzx>; Middle East Center for Reporting and Analysis, *The Iraqi Army and Kurdish Peshmerga Are not Coordinating Operations Against Islamic State*, 5 August 2018, <https://bit.ly/2nIjzku>.

⁸³ „Въпреки че много от активните бойни фронтове между иракските сили и Ислямска държава затихнали до 2018 г., продължиха военни операции срещу спящи клетки и места под контрола на ИДИЛ в селски райони“; HRW, *World Report 2019 – Iraq*, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html. Вж. също, US Department of Defense, *Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve I Quarterly Report to the United States Congress I October 1, 2018 – December 31, 2018*, 4 February 2019, <https://bit.ly/2GalvM8>, p. 34. Вж. също Gulf News, *Thirteen ISIS Elements Arrested in Northern Iraq*, 5 February 2019, <https://bit.ly/2DTeg8S>; Iraqi News, *Iraq Security Kill Terrorist, Arrest 8 in Diyala Province*, 29 January 2019, <https://bit.ly/2RFwRcr>; Agence France-Presse (AFP), *Shaken by Car Bomb, Mosul Fears Return of IS Nightmares*, 9 November 2018, <https://bit.ly/2DcCMjE>.

⁸⁴ Вж. Раздели II.E.1 („Ситуация с правата на човека – държавни субекти”) и III.A.1 („Лица, погрешно заподозрени в подкрепа за ИДИЛ”).

⁸⁵ Los Angeles Times, *Iraq's New War Against Islamic State: Halting the Group's Budding Rural Resurgence*, 8 March 2019, <https://lat.ms/2VRy3fi>; New York Times, *Acting U.S. Defense Secretary Makes Surprise Visit to Iraq*, 12 February 2019, <https://nyti.ms/2E4t6JK>; US Department of Defense, *Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve I Quarterly Report to the United States Congress I October 1, 2018 – December 31, 2018*, 4 February 2019, <https://bit.ly/2GalvM8>, p. 8.

⁸⁶ „(...) силите за сигурност нямат капацитет да патрулират из цялата страна (освен кюрдския регион, който има собствени сили), което ги принуждава да разчитат на Хашд за помощ. (...) В оспорваните територии те често извършват внезапни нападения и проверки за проследяване на ИДИЛ и поставят контролни пунктове за наблюдение на придвижването на хора“; ICG, *Iraq's Paramilitary Groups*, 30 July 2018, <https://bit.ly/2T2VLrS>, p. 16. „Въпреки че иракските въоръжени сили са се възстановили оттогава, слабостта на държавата е позволила на тези паравоенни групировки да продължат да контролират територии в освободените райони от Мосул до Киркук“; War on the Rocks, *More than Militias:*

обратно райони групировките на НМС си съперничат за контрол и власт с ИСС и кюрдските сили за сигурност⁸⁷ и данните свидетелстват за тормоз и злоупотреби спрямо цивилни от страна на тези групировки⁸⁸.

3) Сигурността в Багдад

Наред с общото подобрене, започнало през 2018 г. и продължило през 2019 г., сведенията показват съществено стабилизиране на сигурността в Багдад⁸⁹. През цялата 2018 г. остатъци от ИДИЛ продължават да са активни в малките градове във външните части на провинцията („Поясите на Багдад“) и от време на време извършват нападения със СВУ срещу цивилни цели;⁹⁰ съществено е намаляла обаче способността им за нападения с масови поражения.⁹¹ В началото на 2019 г. се наблюдава мащабно изтегляне на ИДИЛ за сметка на засилване на контрола на ИСС върху „Поясите на Багдад“, в резултат от което още повече намаляват

Iraq's Popular Mobilization Forces Are here to Stay, 3 April 2018, <https://bit.ly/2GEf4Bq>. Вж. също LSE, *The Popular Mobilisation Forces and the Balancing of Formal and Informal Power*, 15 March 2018, <https://bit.ly/2MVdCea>.

⁸⁷ „Според съобщения бойци на НМС също са упражнявали тормоз над отделни членове на кюрдските бойни сили, Пешмерга, в провинции Дияла, Киркук и Нинева“; US Department of Defense, *Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve I Quarterly Report to the United States Congress I October 1, 2018 – December 31, 2018*, 4 February 2019, <https://bit.ly/2GalvM8>, p. 41. „Сблъсъците между Хашд и реводните сили за сигурност са честни“; ICG, *Iraq's Paramilitary Groups*, 30 July 2018, <https://bit.ly/2T2VLR5>, p. 20.

⁸⁸ „В сунитските градове милициите са отворили офиси за набиране на войници и управляват контролни пунктове по протежението на основните пътища (и дори на по-малки странични пътища), като събират налози за камиони, превозващи петрол, домакински потреби и хранителни продукти. Някои милиционери прилагат „подобни на мафиотските практики“, според няколко иракски и американски служители, като искат пари за закрила от големи и дребни бизнеси, а на контролните пунктове искат пари от шофьорите, за да ги пропуснат“; Washington Post, *As Iraq's Shiite Militias Expand Their Reach, Concerns about an ISIS Revival Grow*, 9 January 2019, <https://wapo.st/2QJwJld>. (...) различни групировки на Хашд развиват незаконни дейности като изнудване, плячкосване и налагане на налози върху стоки на контролните пунктове“; Clingendael Institute, *From Soldiers to Politicians? Iraq's Al-Hashd Al-Sha'abi 'on the March'*, November 2018, <http://bit.ly/2UUDHg7>, p. 11. „В районите, завзети обратно от ИДИЛ, местните жители се оплакват, че поведението на Хашд става все по-противозаконно и партизанско. В Мосул, например, няколко жители твърдят, че без въобще да осигуряват закрила Хашд трупали печалби чрез изнудване или плячкосване. Бойците са направили контролни пунктове из цял северен Ирак, за да събират налози от търговците“; ICG, *Iraq's Paramilitary Groups*, 30 July 2018, <https://bit.ly/2T2VLR5>, p. 19.

⁸⁹ *Musings on Iraq, Review of Security Trends in Iraq 2018*, 15 January 2018, <https://bit.ly/2TL1dMs>. Според съобщенията ИСС са премахнали много от контролните пунктове и бариерите и частично са отворили отново т.н. „Зелена зона“; Los Angeles Times, *Baghdad Is Reemerging from 15 Blood-Soaked Years, but the City now Barely Functions*, 27 January 2019, <https://lat.ms/2RSgtFy>; Al Jazeera, *Baghdad's Green Zone Opens Its Gates to Public after 15 Years*, 22 December 2018, <https://aje.io/cnb7s>; Rudaw, *Baghdad Removes Blast Walls, Checkpoints from Public Roads*, 11 August 2018, <https://bit.ly/2MOSOF5>. Въпреки това Международната зона или „Зелената зона“ остава зона с ограничен достъп под контрола на иракските власти.“ И по-нататък: „Освен множеството контролни пунктове на правителството из целия Багдад незабелязано се появяват импровизирани контролни пунктове (...)“; US Department of State / Bureau of Diplomatic Security, *Iraq 2019 Crime & Safety Report: Baghdad*, 27 February 2019, <http://bit.ly/2OkUVKx>.

⁹⁰ Според *Musings on Iraq* през 2018 г. в провинция Багдад е имало средно 33 нападения на месец, което го поставя на трето място в страната. „Почти всички нападения са малки, а също така има стрелба и използване на СВУ. Те възникват най-вече в градовете на север и на юг, по-малко – в западната част [Поясите на Багдад]“; *Musings on Iraq, Review of Security Trends in Iraq 2018*, 15 January 2018, <https://bit.ly/2TL1dMs>. „В Багдад моделът на атаките на ИДИЛ показва, че ИДИЛ вероятно възпроизвежда мрежи за подкрепа и логистика из Поясите на Багдад, като повтаря модела на своите убежища през 2006-2007 година. ИДИЛ все още не се е върнала към систематичното използване на колите със СВУ, които бяха акцентът на съживяването ѝ през 2011-2013 година“; ISW, *ISIS's Second Resurgence*, October 2018, <https://bit.ly/2y28pL9>. Вж. също Xinhua, *Gunmen Kill 3 in Coffee Shop Near Iraq's Capital*, 29 January 2019, <https://bit.ly/2Sso8P7>. През повечето месеци Багдад бележи най-големия брой цивилни жертви; вж. Раздел II.C („Цивилни жертви“).

⁹¹ „ИДИЛ продължава да държи на прицел Багдад, по от повече от една година не е успяла да взриви успешно кола бомба. Силите за сигурност са осуетили 14 бомбени атентата само през ноември, според ръководителя на иракското командването за Багдад“; US Department of Defense, *Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve I Quarterly Report to the United States Congress I October 1, 2018 - December 31, 2018*, 4 February 2019, <https://bit.ly/2GalvM8>, p. 32. Последната атака с масови поражения с участието на двама самоубийствени атентатори е от 15 януари 2018 г., когато са убити повече от 26 цивилни в центъра на Багдад. ИДИЛ поема отговорност за тези атаки, като казва, че мишената е била „rafidha“ и „polytheists“, – термини, използвани за пренебрежително; New York Times, *ISIS Claims Responsibility for Baghdad Bombings*, 17 January 2018, <https://nyti.ms/2mEt5Cu>. Вж. също Iraqi News, *Suicide Attacker Killed Before Targeting Shia Worshipers in Baghdad*, 29 October 2018, <https://bit.ly/2qpf2mp>; Iraqi News, *Iraqi Security Thwart Terrorist Attack Against Shiite Visitors in Baghdad*, 7 October 2018, <https://bit.ly/2RR0o4b>. За още атаки срещу шиите вижте и Раздел III.A.5.a („Членове на религиозни общности и етнически малцинства“).

инцидентите със сигурността⁹². До април 2019 г. обаче ИДИЛ се е опитвала да разшири зоната си на подкрепа в югозападните части на „Поясите на Багдад“⁹³.

Докато според данните през последните години почти ежедневно има отвлечения с политически цели или откуп⁹⁴, за 2018 г. се съобщава за намаление, което продължава и през 2019 г.⁹⁵ В Багдад не стихват инцидентите с целенасочени убийства на високопоставени лица⁹⁶.

4) Сигурността в южните провинции⁹⁷

В края на 2014 г. за целите на борбата срещу ИДИЛ значителен брой членове на ИСС са преместени от южната част на страната към други райони. Последствието от това е, че престъпни групировки, милиции и племена се възползват от възникналия вакуум в сигурността⁹⁸. Сведенията сочат обичайни въоръжени грабежи, похищения с цел откуп или сплашване⁹⁹, трафик на наркотици, изнудване и плащане на налози за закрила, както и племенни вражди¹⁰⁰. Враждите между племената често включват насилие с използване на огнестрелно оръжие и дори на тежки въоръжения, което причинява жертви сред случайни минувачи.¹⁰¹ Има данни и за използването на малки СВУ от племената като тактика за сплашване.¹⁰² Според проучване от 2018 г. много цивилни в Басра са преживели насилие през предходната година¹⁰³ и повечето от тях, особено жени, мислят, че е „вероятно“ или „донякъде вероятно“ да станат жертви на насилие в близко бъдеще¹⁰⁴.

⁹² През януари 2019 г. Musings on Iraq отчита 12 инцидента със сигурността в Багдад (в сравнение със средно 33 на месец за 2018 г.): „6 от тях са в северни градове като Таджи и Тармия, 4 – в по-отдалечени западни градове като Абу Граиб и 2 – в по-отдалечена южна част. Всички нападения са със стрелба.“; Musings on Iraq, *Slight Uptick in Islamic State Ops in Iraq as New Year Begins*, 4 February 2019, <https://bit.ly/2SUycAw>. „ИД в общи линии се е изтеглила от столичната провинция и Командването на операциите за Багдад се справи добре с контрола върху Поясите на Багдад, състоящи се от малки градове в по-крайните части на провинцията“; Musings on Iraq, *Security in Iraq Feb 1-7, 2019*, 11 February 2019, <https://bit.ly/2DES7Kf>.

⁹³ ISW, *ISIS Resurgence Update, April 2019*, 19 April 2019, <https://bit.ly/2ZtaOuk>; ISW, *ISIS Re-Establishes Historical Sanctuary in Iraq*, 7 March 2019, <https://bit.ly/2IYhgUk>.

⁹⁴ „Има съобщения за милиции, които отвлечат местни жители, чуждестранни работници и членове на международни организации и искат откуп или от семействата, или от работодателите им“; US Department of State / Bureau of Diplomatic Security, *Iraq 2019 Crime & Safety Report: Baghdad*, 27 February 2019, <http://bit.ly/2OkUVKx>. Вж. също, The New Arab, *'Don't Enter Baghdad': Wave of Murder-Kidnappings Grips Iraq Capital*, 17 May 2017, <https://bit.ly/2fblC9I>; Al-Monitor, *Why Are Kidnappings on the Rise in Baghdad?*, 27 January 2017, <http://almon.co/2t5p>; MEE, *Criminal Kidnappings Are Big Business in Baghdad*, 1 January 2017, <https://bit.ly/2EbQsNL>.

⁹⁵ Diyaruna, *Baghdad Sees Steep Decline in Kidnappings*, 5 February 2019, <https://bit.ly/2TOZIIp>.

⁹⁶ Има съобщения, че през 2018 г. известни жени, свързани с козметичната и модната индустрия, са били убити, вж. Раздел III.A.8.a („Жените в публичната сфера“).

⁹⁷ В този документ под провинциите Бабел, Басра, Ди-Кар, Кербала, Мисан, Мутана, Наджеф, Кадисия и Уасит се има предвид „южен Ирак“.

⁹⁸ „Когато повечето сили за сигурност се включват в борбата срещу ИДИЛ, само 8 000 военни единици на ИСС и 5000 полицейски служители остават в града [Басра], което дава отлична възможност на недържавни въоръжени групировки, предимно престъпни банди и племена, някои от които с връзки с ХМС, да процъфтяват“; KAS, *Alternative Governance. Non-State Armed Groups and the Iraqi Reconstruction Process*, Research Paper No. 3, June 2018, <http://bit.ly/2X0wkFS>, p. 11. Вж. също US Department of State / Bureau of Diplomatic Security, *Iraq 2018 Crime & Safety Report: Basrah*, 20 March 2018, <http://bit.ly/2DD5BWT>; AP, *Drug Use, Sales Soar in Iraq's Basra amid Nationwide Spike*, 2 January 2018, <http://bit.ly/2UXAPil>.

⁹⁹ „Отвлечането с цел откуп е обичайно средство за парични облаги. Отвлечането с цел сплашване (вкл. отвлечане с цел изпращане на „политическо“ послание) също е обичайно в Басра“; US Department of State / Bureau of Diplomatic Security, *Iraq 2018 Crime & Safety Report: Basrah*, 20 March 2018, <http://bit.ly/2DD5BWT>.

¹⁰⁰ Iraq after Occupation (blog), *South Iraq Security Report: January 2019*, 2 February 2019, <http://bit.ly/2TMRQMf>; Los Angeles Times, *Basra Was once a Jewel of a City. Now It's a Symbol of what's Wrong in Iraq*, 13 July 2018, <https://lat.ms/2BBWCoZ>; KAS, *Alternative Governance. Non-State Armed Groups and the Iraqi Reconstruction Process*, Research Paper No. 3, June 2018, <http://bit.ly/2X0wkFS>, pp. 11, 17-18, 21.

¹⁰¹ Вж. Раздел III.A.11 („Лица на прицел като част от разрешаването на племенни конфликти, включително кръвни вражди“).

¹⁰² „Навсякъде в южен Ирак се използват малки СВУ като тактика за сплашване. Известни на местно ниво като „звукови бомби“, тези устройства обикновено причиняват малки щети на собственост и се поставят под превозни средства, пред офиси и в близост до жилищни сгради. Въпреки че е вероятно целта на тази тактика да е изпращането на послание, има риск от смърт или нараняване за лица, които се намират близо до мястото на взривяване на устройствата. През 2017 г. е имало около 40 инцидента със звукови бомби, използвани в южен Ирак за сплашване от отделни лица. Повечето от тях са свързани с племенни спорове“; US Department of State / Bureau of Diplomatic Security, *Iraq 2018 Crime & Safety Report: Basrah*, 20 March 2018, <http://bit.ly/2DD5BWT>.

¹⁰³ В Басра 65% от проучените домакинства през 2018 г. споделят, че са преживели поне един инцидент на насилие през предходната година, в това число вербални обиди и тормоз; грабеж или отнемане на собственост; принудителен брак; нападение с оръжие или опит за убийства; побой; физическо насилие или изтезание; бомбени атентати; и/или незаконно лишаване от свобода или задържане; PAX, *Human Security Survey – Basra*, September 2018, <http://bit.ly/2SQVasi>, p. 1.

¹⁰⁴ От респондентите през 2018 г. 22% споделят, че е „вероятно“ да станат жертва на насилие през следващата година, а 45% споделят, че е „донякъде вероятно“; *Ibid*. Проучването показва също така, че делът на жените, които се страхуват от насилие, е по-висок, 75%, в сравнение с 56% при мъжете; PAX, *Human Security Survey: Basra, Iraq — 2018, Gender Security Dynamics*, 31 December 2018, <http://bit.ly/2SO74TT>, p. 1.

През 2018 г. има протести¹⁰⁵ в Басра и други южни градове¹⁰⁶ срещу корупцията, пренебрегването от страна на правителството, безработицата и лошите услуги, като някои от тях прерастват в насилие и водят до смъртни случаи и наранявания сред протестиращите и силите на сигурността.¹⁰⁷ Съобщава се, че положението се е успокоило след засилване на местната сигурност и въвеждането на полицейски час.¹⁰⁸ Организаторите на протестите са решили да преустановят по-нататъшни протести заради смъртни заплахи от милиции.¹⁰⁹ Има данни да убити няколко лидери и активисти на протестите през септември и октомври 2018 г.¹¹⁰ Към момента на изготвяне на Съображенията протестите продължават и се съобщава за инцидентни случаи на насилие.¹¹¹

ИДИЛ няма оперативно пространство и подкрепа в населенния предимно с шиити юг, но през последните години е извършила или се е опитвала да извърши атаки с масови поражения, най-вече по време на религиозни празници.¹¹²

5) Сигурността в региона на Кюрдистан

Положението със сигурността в ИК остава сравнително стабилно, въпреки че продължава рискът от атаки на ИДИЛ.¹¹³ Службите за сигурност обаче са бдителни поради данни за наличието на създадени в страната спящи клетки на ИДИЛ и други въоръжени групировки, както и операциите на ИДИЛ в съседните провинции Киркук и Дияла.¹¹⁴ Има данни и за

¹⁰⁵ Броят бунтове и протести рядко е нараснал през 2018 г.; ACLED, *Ten Conflicts to Worry About in 2019*, 1 February 2019, <https://bit.ly/2N6ioFF>; CSIS, *The Islamic State and the Persistent Threat of Extremism in Iraq*, November 2018, <https://bit.ly/2S19CcQ>, pp. 6, 7.

¹⁰⁶ „Демонстрациите в Басра започват на 8 юли [2018 г.] и бързо обхващат и други градове в южната част (най-вече Ал Амара, Насирия, Кербала и Наджаф), както и части от Багдад“; Apero Intelligence, *Corruption and Crime Put Basra at the Epicentre of Escalating Iraqi Protests*, 17 September 2018, <http://bit.ly/2GHqmUq>. Вж. също ICG, *How to Cope with Iraq's Summer Brushfire*, 31 July 2018, <https://bit.ly/2FvFeq4>; The Guardian, *Protests Spread Through Cities in Iraq's Oil-Rich Shia South*, 18 July 2018, <https://bit.ly/2DDWAgc>.

¹⁰⁷ „Населенията предимно с шиити град е сред най-бедните райони на Ирак въпреки огромните петролни залежи в близост, които са двигател на националната икономика. Въпреки че Басра е била обект на терористичното насилие, вилняло из страната години наред, нейното население изпитва затруднения трудности: висок процент на безработица, влошаваща се инфраструктура и безчинстващи организирани престъпни групировки, чиито лидери са свързани със силни шиитски милиции“; New York Times, *In Strategic Iraqi City, a Week of Deadly Turmoil*, 8 September 2019, <https://nyti.ms/200EN6Z>. В началото на септември 2018 г. насилието ескалира и от двете страни, като протестиращите палат правителствени сгради, центри на политически партии и милиции, както и иранското консулство; AFP, *Security Forces Deploy in Iraq's Basra Following Violence*, 8 September 2018, <http://bit.ly/2SLY95o>; AP, *12 Dead in Basra as Rockets Fired at Airport and Iranian Consulate Torched*, 8 September 2018, <http://bit.ly/2RZFrt2>. Според съобщенията между юли и септември 2018 г. в резултат от насилието има 20 загинали и повече от 300 ранени, сред които членове на силите за сигурност, както и стотици арестувани; Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Press Briefing Notes on Myanmar Freedom of Expression, Iraq Basra Protests and Yemen Attack*, 11 September 2018, <https://bit.ly/2SQxHak>.

¹⁰⁸ AP, *Calm Returns to Iraq's Basra after Week of Violent Protests*, 9 September 2018, <https://bit.ly/2UYfhCl>; The New Arab, *Iraq Army Puts Basra on Lock-Down amid Protest Turmoil*, 6 September 2018, <https://bit.ly/2UXb5mo>. След разследване на насилието по време на протестите са били уволнени служители на силите за сигурност и местното управление; Amnesty International, *Human Rights in Iraq: Review of 2018*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EkxRor>, p. 2.

¹⁰⁹ „Сега активисти са мишена на систематични смъртни заплахи и умишлени убийства. (...) Съобщенията за смъртни заплахи от милиции и свързани с тях страни са станали нещо обичайно сред активистите, много от които винят влиянието на Иран, който подкрепя значителна част от най-големите милиции в ИК, в това число организацията Аса'иб Ахл ал-Хак и Хизбола ал-Нуджаба, други две милиции на ИК“; Ceasefire Centre for Civilian Rights / MRGI, *Civilian Activists under Threat in Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2UnHNgl>, pp. 14, 16. Вж. също The Arab Weekly, *Iraqi Activist Shot Dead by Masked Gunmen in Basra*, 26 September 2018, <https://bit.ly/2SLr8X2>; AP, *Basra Residents Accuse Iran-backed Militias of Intimidation*, 23 September 2018, <https://bit.ly/2SyTDYN>; AP, *Calm Returns to Iraq's Basra after Week of Violent Protests*, 9 September 2018, <https://bit.ly/2UYfhCl>.

¹¹⁰ Ceasefire Centre for Civilian Rights / MRGI, *Civilian Activists under Threat in Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2UnHNgl>, pp. 16, 22. Вж. също Раздел III.A.3 („Лица, които се противопоставят или се възприемат като противници на правителството или структури, свързани с правителството“), бел. 438.

¹¹¹ NINA, *Human Rights Commission in Basra: 8 Demonstrators Arrested and Wounded and Two Other Police Officers*, 7 March 2019, <http://bit.ly/21Yh4G1>; NINA, *Dozens Protest in Basra to Demand Better Services and Jobs Opportunities*, 1 March 2019, <https://bit.ly/2XEVyK5>; Jones 360, *Protests in Iraq's Basra Likely Throughout 2019, but Security Force Presence Mitigates Disruption Risk to Oil Sites*, 5 February 2019, <https://bit.ly/2S1xGML>; NINA, *Demonstrators Call for Job Opportunities, and Security Forces Fire Bullets to Disperse Them North of Basra*, 13 January 2019, <https://bit.ly/2NLkivl>; Reuters, *Police Use Live Rounds to Disperse Protest in Iraq's Basra for Second Week*, 21 December 2018, <https://reut.rs/2rYLZHV>.

¹¹² Последната мащабна атака е била на 14 септ. 2017 г., когато коли бомби и координирани нападения срещу шиитски поклонници близо до Насерию в провинция Ди-Кар убиват най-малко 80 души. Според съобщенията отговорност за атаките е поела ИДИЛ; AP, *ISIS Suicide Attack: More than 80 Killed in Southern Iraq*, 15 September 2017, <https://bit.ly/2SBxEjV>.

¹¹³ „Through 2018, Kurdish security agencies arrested members of ISIS terrorist cells planning attacks in Erbil and the IKR [Iraqi Kurdistan Region]“; US Department of State / Bureau of Diplomatic Security, *Iraq 2019 Crime & Safety Report: Erbil*, 1 March 2019, <http://bit.ly/2HBBvTo>.

¹¹⁴ Терористичните атаки остават сравнително редки в ИК. Последната е насочена срещу сграда на провинциалната управа в Ербил на 23 юли 2018 г. и е причинила смъртта на един човек наранявания на петима служители на силите за сигурност. Според сведенията заподозрените имат връзки с ИДИЛ; Kurdistan 24, *Kurdistan Security Council Releases Confessions of Three*

останали части на ИДИЛ, които оперират по протежението на иракско-иранската граница, откъдето извършват нападения в Иран.¹¹⁵

Недоволството срещу корупцията и влошаващото се икономическо положение, особено забавените плащания и намаляването на заплатите на държавните служители, са довели до протести сред населението в Ербил и Сюлеймания в края на 2017 г. и март на 2018 г. Някои от протестите са прераснали в насилие и правозащитни организации изразяват загриженост във връзка с отнасянето към протестиращите и журналистите, отразяващи протестите.¹¹⁶

Сведенията сочат, че турските въздушни нападения срещу позиции на Курдистанската работническа партия (РКК) в ИК редовно причиняват жертви сред бойците и цивилното население, както и разрушения.¹¹⁷

С. Цивилни жертви

Въпреки че няма точни цифри, всички данни свидетелстват за десетки хиляди цивилни жертви през периода 2014-2017 година в резултат от конфликта между иракското правителство и ИДИЛ и нарушения на правата на човека и злоупотреби от страна на ИДИЛ и други страни в конфликта.¹¹⁸ Като цяло равностойността от десетилетията конфликти и злоупотреби с правата на човека в Ирак е стотици хиляди жертви или липсващи човешки същества.¹¹⁹

¹¹⁵ 'ISTerrorists' Responsible for Erbil Attack, 2 August 2018, <https://bit.ly/2BU0PEs>; Reuters, Security Forces end Attack on Erbil Governorate by Suspected Islamic State Militants, 23 July 2018, <https://reut.rs/2O8WDVL>. Според ISW, „ИДИЛ разширява мрежите си в Иракски Курдистан“ и „изгражда мрежа за набиране на бойци и извършване на атаки в Иракски Курдистан“; ISW, ISIS Resurgence Update 2 April 2019, 19 April 2019, <https://bit.ly/2ZtaOuk>; ISW, ISIS Re-Establishes Historical Sanctuary in Iraq, 7 March 2019, <https://bit.ly/2IYhgUk>. Доказателство за продължаващата заплаха са и съобщенията за арести на членове на ИДИЛ в ИК; Rudaw, Kurdish Security Arrest Man Who Confessed to Moving ISIS Members, 11 April 2019, <https://bit.ly/2IWcVRE>; National Iraqi News Agency (NINA), A Terrorist Plot in Sulaymaniyah Foiled and Elements of 3 Cells of Daesh Organization Arrested, 3 April 2019, <https://bit.ly/2PuRloD>; US Department of State / Bureau of Diplomatic Security, Iraq 2019 Crime & Safety Report: Erbil, 1 March 2019, <http://bit.ly/2H8bVTo>; NINA, Security Council of the Kurdistan Region Announced the Arrest of Two Elements of Daesh in Erbil, 18 January 2019, <https://bit.ly/2Nyp9Jf>; Rudaw, Kurdish Security Forces Arrest "Three ISIS Members" in Garmiyah, 4 February 2019, <https://bit.ly/2Ey4tED>; ISW, ISIS's Second Resurgence, 2 October 2018, <https://bit.ly/2y28pL9>; Rudaw, ISIS Cell Captured in Sulaimani Asayesh Ambush, 12 August 2018, <https://bit.ly/2VjiTik>; Al Jazeera, ISIL Sleeper Cell Attacks Remain a Threat in Northern Iraq, 6 August 2018, <https://bit.ly/2ATCwIO>; The Arab Weekly, Iraqi Kurds Wary of Resurgence of Home-Grown Terrorism, 29 July 2018, <https://shar.es/amvSKL>; Kurdistan 24, The Threat from Within: Erbil Attack Exposes Radicalization in Kurdistan, 25 July 2018, <https://bit.ly/2Xosw1n>.

¹¹⁵ ISW, ISIS's Second Resurgence, 2 October 2018, <https://bit.ly/2y28pL9>; Reuters, ISIS Is Going after Iran, 5 February 2018, <https://read.bi/2T2PCM9>.

¹¹⁶ Amnesty International, Human Rights in Iraq: Review of 2018, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EkxROr>; CEIP, Kurdistan Politics at a Crossroads, 26 April 2018, <https://bit.ly/2SxxhSy>; The National, Iraqi Kurdish Authorities Use Force to Contain Public Discontent, 26 March 2018, <https://bit.ly/2Lu2Ca1>; UNAMI, UNAMI Underlines an Urgent Need for De-Escalation Following Violent Demonstrations in Sulaimaniya, 23 December 2017, <https://bit.ly/2tiZATO>. Вж. също Раздел III.A.4 („Лица, които се противопоставят или се възприемат като противници на КРП или структури, свързани с КРП“).

¹¹⁷ Rudaw, Kurdish Villagers Driven Off Their Mountainsides by Turkish Airstrikes, 15 February 2019, <https://bit.ly/2Vsef1F>; UNSC, Implementation of Resolution 2421 (2018), 1 February 2019, <https://bit.ly/2H5licP>, para. 16; Musings on Iraq, Islamic State Went into Hibernation in Winter 2018, 2 January 2019, <https://bit.ly/2t2a54h>; HRW, Turkey/Iraq: Strikes May Break Laws of War, 19 September 2018, www.ecoi.net/en/document/1443747.html.

¹¹⁸ Има различни сведения за пострадали лица в Ирак на базата на различни методологии, както и съществени разлики в общия брой регистрирани случаи. Нито една от цифрите не може да се счита за съвсем точна предвид затрудненията при събирането на достоверни данни в настоящата обстановка със сигурността; всички източници подчертават, че тези цифри следва да се приемат като „минимални“. UNAMI е регистрирала „абсолютен минимум“ от 85 123 цивилни жертви (29 973 убити и 55,150 ранени) в резултат от въоръжения конфликт, тероризма и насилието за периода 1 януари 2014 - 31 декември 2017 г.; UNAMI, Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 2. ПЗИ (IBC) отчита повече от 67 000 убити цивилни за периода януари 2014 - декември 2017 г.; вж. Iraqi Body Count, Database, accessed 30 April 2019, www.iraqibodycount.org/database/. Блогът „Musings on Iraq“ отчита 17 098 убити цивилни през 2014 г., 17 339 в Ирак през 2015 г., 24 091 през 2016 г. (за 2016 г. са включени цивилни и нецивилни жертви), и 14 541 през 2017 г.; Musings on Iraq, 2017 Security in Iraq in Review Defeat of the Islamic State on the Battlefield, 3 January 2018, <https://bit.ly/2OQFcsS>; Musings on Iraq, 24,091 Reported Dead and 39,205 Wounded in Iraq in 2016 (2nd Revision), 2 January 2017, <https://bit.ly/2joVfOv>; Musings on Iraq, Over 51,000 Casualties in Iraq in 2015, 24 February 2016, <https://bit.ly/1RxLai2>; Musings on Iraq, 2014 Deadliest Year in Iraq since Civil War Period, 6 January 2015, <https://bit.ly/1wRWbB8>.

¹¹⁹ „Според разчетите на Международния център за изчезнали лица, който работи в партньорство с иракското правителство за оказване на съдействие за издирването и идентифицирането на изчезнали лица, броят на изчезналите лица в Ирак би могъл да бъде между 250 000 и 1 милион души“; HRW, World Report 2019 – Iraq, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html. Според ПЗИ от 2003 г. насам броят на убитите цивилни в Ирак е между 183 348 и 205 908 души; оценка на ПЗИ към 30 април 2019 г., www.iraqibodycount.org/. Вж. също Washington Post, 15 Years after the Iraq War Began, the Death Toll Is still Murky, 20 March 2018, <https://wapo.st/2MlxLEb>.

Към края на лятото на 2017 г. след офанзивата на Мосул се отбелязва спад в броя на месечните жертви – тенденция, която продължава през 2018 и 2019 година.¹²⁰ Към момента на изготвяне на Съображенията сведенията сочат, че цивилни жертви има най-вече в районите с присъствие на ИДИЛ.¹²¹ Според статистическите данни на Мисията на ООН за подпомагане на Ирак Багдад е най-силно засегнатата провинция по отношение на общия брой жертви през повечето месеци на 2018 г., което се дължи предимно на редовни малки атаки (стрелби, СВУ и гранати ST) и нечести инциденти с масови поражения.¹²² През 2018 г. след Багдад (най-населената провинция на Ирак) се нареждат (или през някои месеци я надминават), макар и не винаги в същата последователност, провинциите Ал-Анбар, Дияла, Нинева, Киркук, Салах ал-Дин и Бабел.¹²³ На базата на анализите на статистиката за жертвите на „Преброяване на загубите в Ирак“ (ПЗИ) за 2018 г. най-висок е броят на жертвите в провинция Нинева, т.е. брой жертви на 100 000 души население (46,5 жертви на 100 000 души), следвана от Киркук (18,3), Дияла (16,4), Салах ал-Дин (10) и Багдад (7,4).¹²⁴ Според данните цивилни жертви са причинени и от турските въздушни удари срещу позиции на РКК в Нинева.¹²⁵

D. Принудително разселване и връщане

1) Вътрешно разселване

Конфликтът между 2014 и 2017 година е довел до разселването на общо около шест милиона иракчани – прикл. 15 процента от населението на страната.¹²⁶ В края на април 2019 г. повече от 1,65 млн. лица предимно от провинциите Нинева, Салах ал-Дин и Анбар, сред които 800 000 деца¹²⁷, все още са разселени¹²⁸. Повечето ВРЛ са се разселвали многократно¹²⁹ и към септември 2018 г. данните показват, че над половината от ВРЛ живеят в това положение от три и повече години.¹³⁰ Към момента на изготвяне на Съображенията

¹²⁰ Това се отразява и в по-малкия годишен брой на цивилните жертви през 2017 и 2018 г. През декември 2018 г. е регистрирана най-малката цифра, откакто UNAMI започва да ги публикува през ноември 2012 г. Данните на ПЗИ показват над 13 100 убити цивилни през 2017 г. и повече от 3 300 през 2018 г. (предварителни цифри). Данните на UNAMI са 3 200 убити цивилни през 2017 г. и повече от 900 през 2018 г. (заб.: за някои месеци липсват цифри за провинция Ал-Анбар); IBC, *Database*, accessed 30 April 2019, www.iraqbodycount.org/database; UNAMI, *UN Casualty Figures for Iraq for the Month of December 2018*, 3 January 2019, <https://bit.ly/2TvBRli>. Вж. също Action for Armed Violence, 2018: *A Year of Explosive Violence*, 11 January 2019, <https://bit.ly/2SdP31K>; Musings on Iraq, *Islamic State Went into Hibernation in Winter 2018*, 2 January 2019, <https://bit.ly/2t2a54h>; CSIS, *The Islamic State and the Persistent Threat of Extremism in Iraq*, November 2018, <https://bit.ly/2S19CcQ>, p. 4.

¹²¹ Съвет за сигурност на ООН, *Изпълнение на Резолюция 2421 (2018)*, 1 February 2019, <https://bit.ly/2H5licP>, т. 35; Musings on Iraq, *Islamic State Went into Hibernation in Winter 2018*, 2 January 2019, <https://bit.ly/2t2a54h>.

¹²² Musings on Iraq, *Security in Iraq Sep 15-21, 2018*, 24 September 2018, <https://bit.ly/2NG5bXs>; Musings on Iraq, *Violence Remained Steady in Iraq August 2018*, 3 September 2018, <https://bit.ly/2CU5uZl>; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6af544.html, p. vi. Според статистическите данни на UNAMI Багдад е бил „най-тежко засегнатата провинция“ през цялата 2018 г. с изключение на месеците април, юни, октомври и декември, когато в провинции Дияла, Киркук, Ал-Анбар, Нинева броят на жертвите надвишава този в Багдад; данни на UNAMI за месечния брой на цивилните жертви, справка от 30 април 2019 г. на: <https://bit.ly/1jL06CY>.

¹²³ Данни за Ал-Анбар не са налични за всеки месец; UNAMI, *Civilian Casualties*, accessed 30 April 2019, <http://bit.ly/1NpHRqT>. Musings on Iraq установява, че същите провинции имат най-голям месечен брой жертви, като подреждането е различно по месеци. Вж. Musings on Iraq, *Islamic State Went into Hibernation in Winter 2018*, 2 January 2019, <https://bit.ly/2t2a54h> и месечните доклади за сигурността за 2018 г. на Musings on Iraq, <http://musingsoniraq.blogspot.com/>. Вж. също Съвет за сигурност на ООН, *Изпълнение на Резолюция 2421 (2018) – Report of the S/2018/975*, 31 October 2018, <https://undocs.org/S/2018/975>, para. 43.

¹²⁴ EASO, *Iraq Security Situation (Supplement) – Iraq Body Count – Civilian Deaths 2012, 2017-2018*, February 2019, www.ecoi.net/en/file/local/2004074/Iraq_IBC_Civilian_Deaths.pdf, p. 14.

¹²⁵ Вж. Раздел II.B.5 („Ситуацията със сигурността в региона на Кюрдистан“).

¹²⁶ Това се сравнява с 2,7-те милиона разселени лица по време на конфликта 2006-2008 година; International Organization for Migration (IOM), *Iraq Displacement Crises 2014-2017*, October 2018, <https://bit.ly/2PAGUjy>. Вж. също OCHA, *Iraq: Timeline of Displacement and Returns (as of 31 October 2018)*, 6 November 2018, <https://bit.ly/2Gd6n19>.

¹²⁷ UNICEF, *Humanitarian Action for Children 2019 - Iraq (Revised April 2019)*, 30 April 2019, <https://bit.ly/2Y2wNXM>.

¹²⁸ Петдесет процента от всички ВРЛ са само от четири града в провинции Нинева: Мосул, Синджар, Тел Афар и Ал-Ба'ай; IOM, *Iraq: Displacement Tracking Matrix | DTM Round 108 – February 2019*, 20 March 2019, <http://bit.ly/2Jv0MF7> (hereafter: IOM, *DTM Round 108 – February 2019*, 20 March 2019, <http://bit.ly/2Jv0MF7>), pp. 1, 3. За актуализирани данни вижте IOM, <http://iraqdtm.iom.int/IDPsML.aspx>.

¹²⁹ „Разселването в Ирак е далеч от това да е еднократно. Почти 60 процента от вътрешно разселените респонденти са бягали повече от веднъж“; Norwegian Refugee Council/Internal Displacement Monitoring Centre (NRC/IDMC), *Nowhere to Return to – Iraqis' Search for Durable Solutions Continues*, 1 November 2018, www.refworld.org/docid/5beb01d74.html (hereafter: NRC/IDMC, *Nowhere to Return to*, 1 November 2018, www.refworld.org/docid/5beb01d74.html), p. 13.

¹³⁰ OCHA, *Iraq: Humanitarian Response Plan January - December 2019*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2YtlbMb> (hereafter: OCHA, *HRP 2019*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2YtlbMb>), p. 6; IOM, *Reasons to Remain: Categorizing Protracted Displacement in Iraq*, November 2018, www.refworld.org/docid/5bf685154.html (hereafter: IOM, *Reasons to Remain*, November 2018, www.refworld.org/docid/5bf685154.html), p. 8.

ВРЛ има в 38 области и 1 596 селища на територията на Ирак, като най-много лица са намерили подслон в провинциите ИК¹³¹, Нинева, Салах ал-Дин и Киркук.¹³²

Все още има съобщения за нови случаи на разселване, включително поради неуспешни опити за връщане в районите на произход, продължаващата несигурност и атаките на ИДИЛ, както и отмъщенията срещу цивилни, възприемани като поддръжници на ИДИЛ.¹³³ До нови и повторни разселвания водят и екологични фактори, сред които наводнения, недостиг на вода и лошо качество на водата.¹³⁴

2) Външно разселване

Конфликтите и нарушенията на правата на човека са принудили иракчаните да бягат извън страната в търсене на безопасност и закрила, което често става след вътрешно разселване.¹³⁵ Към 30 април 2019 има повече от 259 000 иракски бежанци и лица, търсещи закрила, в Турция, Йордания, Сирия, Ливан, Египет и в държави членки на Съвета за сътрудничество на арабските държави от Персийския залив (GCC); мнозинството от тези иракчани са пристигнали след 2014 г.¹³⁶ Освен това около 31 000 иракчани живеят в лагери в Ал-Хол, Рой и Невроз в провинция Ал-Хасеке в Сирия, повечето от които не са официално регистрирани от ВКБООН.¹³⁷ През 2018 г. Ирак остава една от основните страни на гражданство на лицата, търсещи закрила, в държавите членки на ЕС.¹³⁸

3) Връщане на ВРЛ

След края на мащабните военни операции срещу ИДИЛ към януари 2018 г. броят на завръщащите се ВРЛ започва да надвишава този на новите вътрешни разселвания.¹³⁹ Данните сочат, че до края на април 2019 г. повече от 4,2 млн. иракчани са се върнали¹⁴⁰ в района си на произход в почти 1 600 селища в страната, най-вече в райони, които са били под контрола на ИДИЛ в провинциите Нинева, Ал-Анбар, Салах ал-Дин, Киркук и Дияла.¹⁴¹ Счита се, че около половин милион завърнали се лица живеят в условия на „остра или

¹³¹ ИК продължава да приема над 40 процента от всички ВРЛ в Ирак, като ВРЛ продължават да упражняват натиск върху вече изчерпани местен капацитет за прием. Към 28 февр. 2019 г. повече от 334 000 ВРЛ са намерили подслон в провинция Дохук, над 212 000 – в провинция Ербил и над 150 000 – в провинция Сулеймания. Докато в други провинции се наблюдава спад в броя на ВРЛ, ИК продължава да приема също толкова лица както в началото на кризата; IOM, *DTM Round 107 – December 2018*, 31 December 2018, <https://bit.ly/2UafORj>, p. 7; IOM, *Reasons to Remain*, November 2018, www.refworld.org/docid/5bf685154.html, p. 7; ACTED, *Municipal Services under Pressure as IDPs Flock to Dohuk*, 10 October 2018, <https://bit.ly/2PCiqo9>.

¹³² IOM, *DTM Round 108 – February 2019*, 20 March 2019, <http://bit.ly/2Jv0MF7>, p. 3.

¹³³ „Проблемите със сигурността и финансовите трудности продължават да са основните двигатели на разселването. (...) Много ВРЛ съобщават, че са попаднали в лагери поради неотдавнашни инциденти със сигурността, извършени от екстремисти, липсата на възможности за препитание и самостоятелност, към което се добавят липсата на помощ и адекватен подслон, конфликти в общността и събиране на семейството“; UNHCR, *Iraq Protection Update – November 2018*, 30 November 2018, <https://bit.ly/2FbJbiR>, p. 1. Вж. също IOM, *DTM Round 106 – October 2018*, 31 October 2018, <https://bit.ly/2GblCrG>, p. 4; и месечните Актуализирани данни на ВКБООН за закрилата, на: <https://bit.ly/2zeBGms>. Вж. също III.A.1 („Цивилни, заподозрени в подкрепа за ИДИЛ“).

¹³⁴ OCHA, *HRP 2019*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TyIbMb>, p. 8; AFP, *21 Killed, Thousands Displaced in Iraq Floods in 2 Days: Health Ministry*, 26 November 2018, <https://bit.ly/2GpBzL4>; NRC, *Basra Fact Finding Mission Report #2*, 22 September 2018, <https://bit.ly/2GgEOPU>, p. 3. Вж. също The Independent, *Iraq Water Shortages Could Force Four Million People to Flee Their Homes*, 8 October 2018, <https://ind.pn/2C3wV1f>. Вж. също Раздели II.F.1 („Подслон“) и 6 („Вода, канализация и електричество“).

¹³⁵ „Поради липсата на безопасност и възможности за трайни решения [в Ирак] много повторни вътрешни разселвания в крайна сметка са довели до трансгранични движения“; NRC/IDMC, *Nowhere to Return to*, 1 November 2018, www.refworld.org/docid/5beb01d74.html, p. 13.

¹³⁶ Turkey: 132,335; Jordan: 67,554; Syria: 34,976; Lebanon: 14,194; Egypt: 6,999; GCC: 3,354; UNHCR, 30 April 2019.

¹³⁷ Само иракчаните, приети в лагерите в Невроз (320 души) и Рой (319 души), са регистрирани официално от ВКБООН; ВКБООН, 30 април 2019 г..

¹³⁸ Eurostat, *Asylum Quarterly Report. Statistics Explained*, 12 March 2019, <https://bit.ly/2QvvKuY>, p. 2.

¹³⁹ „След официалното обявяване на края на конфликта с ИДИЛ през декември 2017 г. се наблюдава увеличение на броя на семействата, завръщащи се по родните си места. Важно е да се отбележи обаче, че придвижването с цел връщане се осъществява в условия на конфликт, тъй като междувременно ИДИЛ връща контрола си върху дадени части“; IOM, *Reasons to Remain*, November 2018, www.refworld.org/docid/5bf685154.html, p. 3. Вж. също IOM, *Number of Returns Exceeds Number of Displaced Iraqis: UN Migration Agency*, January 2018, <https://bit.ly/2qTMMsa>.

¹⁴⁰ MOM определя завърналите се като „всички онези разселени лица след януари 2014 г., които се връщат по местата си на произход, независимо дали са се върнали там, където преди са пребивавали, или на някое друго място на подслон. Дефиницията на завърнали се лица не е свързана с критерия за връщане в условия не безопасност и достойнство, нито с определена стратегия за трайни решения. Мястото се определя като район, който отговаря или на под-област (четвъртата по големина административна единица), село за селските райони или квартал за градските зони (т.е. петата по големина административна единица)“; IOM, *DTM Round 108 – February 2019*, 20 March 2019, <http://bit.ly/2Jv0MF7>, p. 6. За актуализирани данни за завърналите се лица вж.: <http://iraqdtm.iom.int/ReturneeML.aspx>.

¹⁴¹ IOM, *DTM Round 108 – February 2019*, 20 March 2019, <http://bit.ly/2Jv0MF7>, p. 2.

много остра нужда от хуманитарна помощ“ в няколко области в провинциите Ал-Анбар, Багдад, Дияла, Ербил, Киркук, Нивева и Салах ал-Дин.¹⁴²

а) Пречки пред връщането

Въпреки завръщането на голям брой ВРЛ в райони, завзети повторно от ИДИЛ, през 2018 г. започва да спада темпът на връщане и това продължава през 2019 г.¹⁴³, като повечето от останалите ВРЛ съобщават, че предпочитат да останат там където са понастоящем, а не да се върнат в района си на произход.¹⁴⁴ Хуманитарните организации смятат, че продължителното разселване ще продължи през 2019 г.¹⁴⁵ Сред пречките пред връщането¹⁴⁶ са най-вече разрушените и повредени къщи, земя и спорове за собственост (КЗС)¹⁴⁷, липсата на препитание¹⁴⁸, ограниченият достъп до образование, здравни и други основни услуги¹⁴⁹, както и продължаващата несигурност в районите на произход, в това

¹⁴² „Тези хора живеят в условия на ограничен достъп до препитание и основни услуги, както и трудности по отношение на социалната сплотеност и безопасност“; OCHA, HRP 2019, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TylbMb>, p. 16. Вж. също IOM, Iraq: Return Index Findings. Round 2 (January 2019), 31 January 2019, <http://bit.ly/2TiW5bE>.

¹⁴³ „Има широко съгласие за това, че тези 1,8 милиона лица, които продължават да са разселени, ще се сблъскват с по-големи предизвикателства при връщането по родните си места, което се потвърждава от намаляващия брой на завръщащите се“; United Nations Development Programme (UNDP), Funding Facility for Stabilization Quarter III Report 2018, 3 January 2019, <https://bit.ly/2WAlSob>, p. 9. „Въпреки общия мащаб на завръщането (4 млн. ВРЛ към септ. 2018 г.) се наблюдава силен спад: почти половината от общия брой завръщания са през 2017 г.; само 18 процента от ВРЛ са се завърнали през 2018 г.“; OCHA, Iraq: Humanitarian Bulletin, September 2018, 15 October 2018, <https://bit.ly/2C7AdiC>, p. 3. Вж. също IOM, Returns Continue while Obstacles to Return Remain in Iraq: IOM, 26 June 2018, <https://bit.ly/2PLIRZM>.

¹⁴⁴ UNHCR/CCCC Cluster/REACH, Intentions Survey: IDP Areas of Origin, August 2018, 31 August 2018, <https://bit.ly/2Tigowl>; NRC, Iraqis still Languishing One Year since Announced Defeat of Islamic State Group, 7 December 2018, <https://bit.ly/2E6oovb>; IOM, Reasons to Remain, November 2018, www.refworld.org/docid/5bf685154.html, p. 19; UNSC, Implementation of Resolution 2421 (2018), 31 October 2018, <https://undocs.org/S/2018/975>, para. 57.

¹⁴⁵ OCHA, Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018), 16 December 2018, <https://bit.ly/2ClZSWd>, pp. 4, 10; IOM, Reasons to Remain, November 2018, www.refworld.org/docid/5bf685154.html.

¹⁴⁶ „Много семейства продължават да имат затруднения с достъпа до основни услуги и да са подложени на рискове за сигурността и закрилата, докато се борят за възстановяване на собствеността си и преодоляват трудностите с жизненоважната инфраструктура и липсата на възможности за препитание и финансови ресурси“; UNHCR, Global Focus – Iraq Operational Environment, accessed 30 April 2019, <https://bit.ly/2LXMfQa>. „Въпреки че е трудно да се прецени с точност какви трябва да са бъдещите планове за решаване на проблемите с разселването на ВРЛ, хората посочват разрушени и повредени домове (71 %); липса на възможности за работа (54 %); и липса на безопасност на местата на връщане (40 %) като основни пречки през връщането им“; OCHA, Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018), 16 December 2018, <https://bit.ly/2ClZSWd>, p. 10. Вж. също IOM, Reasons to Remain, November 2018, www.refworld.org/docid/5bf685154.html, p. 1. „Наличието на места с висока степен на разрушени жилищни сгради и/или на незаконно обитавани жилища е най-често посочваната причина от засегнатите лица за това да продължават да са разселени“ и по-нататък: „При ВРЛ, за които е извършена оценка в Ирак, най-често посочваната причина да продължат да са разселени е свързана с разрушените им домове“; IOM, Reasons to Remain, November 2018, www.refworld.org/docid/5bf685154.html, pp. 4, 19. Четиридесет и шест процента от включените в проучването ВРЛ извън лагери и 33 процента от тези в лагери посочват разрушен подслон, настаняване в жилищата им или нерешени проблеми със собствеността като главните причини за нежеланието им да се върнат по местата си на произход; REACH, Multi-Cluster Needs Assessment (MCNA). In-Camp IDPs, September 2018, <https://bit.ly/2CWipsP>, p. 2; REACH, MCNA. IDPs out of Camp, September 2018, <https://bit.ly/2RzdK4b>, p. 2.

¹⁴⁷ „Местата с висока степен на разрушени жилищни сгради и/или незаконно настаняване в жилища или заемане на собственост се характеризират със значително по-нисък процент на завърнали се там лица“ и по-нататък: „При ВРЛ, за които е извършена оценка в Ирак, най-често посочваната причина да продължат да са разселени е свързана с разрушените им домове“; IOM, Reasons to Remain, November 2018, www.refworld.org/docid/5bf685154.html, pp. 4, 19. Четиридесет и шест процента от включените в проучването ВРЛ извън лагери и 33 процента от тези в лагери посочват разрушен подслон, настаняване в жилищата им или нерешени проблеми със собствеността като главните причини за нежеланието им да се върнат по местата си на произход; REACH, Multi-Cluster Needs Assessment (MCNA). In-Camp IDPs, September 2018, <https://bit.ly/2CWipsP>, p. 2; REACH, MCNA. IDPs out of Camp, September 2018, <https://bit.ly/2RzdK4b>, p. 2.

¹⁴⁸ OCHA, Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018), 16 December 2018, <https://bit.ly/2ClZSWd>, pp. 4, 10; NRC/IDMC, Nowhere to Return to, 1 November 2018, www.refworld.org/docid/5beb01d74.html, p. 28. Вж. също месечните Актуализирани данни на ВКБООН за закрилата на: <https://bit.ly/2zeBGms> и издадените преди това от ВКБООН Двуседмични актуализирани данни за закрилата за централните и южните райони на: <http://bit.ly/2jwuxJ4>.

¹⁴⁹ NRC/IDMC, Nowhere to Return to, 1 November 2018, www.refworld.org/docid/5beb01d74.html, pp. 30–32; Съвет за сигурност на ООН, Изпълнение на Резолюция 2421 (2018), 31 окт. 2018 г., <https://undocs.org/S/2018/975>, m. 57; OCHA, Iraq: Humanitarian Bulletin, August 2018, 31 August 2018, <https://bit.ly/2RgXmWi>, p. 2; UNHCR/WFP, Joint Vulnerability Assessment, June 2018, 2 August 2018, <https://bit.ly/2DyL1dn>, p. 37; IOM, Returns Continue While Obstacles to Return Remain in Iraq: IOM, 26 June 2018, <https://bit.ly/2PLIRZM>; Rudaw, The Displaced and Forgotten Villagers of the Nineveh Plains, 9 May 2018, <https://bit.ly/2S6aRI4>; Human Appeal, Challenges Upon Return in West Mosul: An Assessment of the Neighbourhoods of Al-Yarmouk, Tal Al-Rumman, and Al-Matouln. 22 January 2018, <https://bit.ly/2Aoswor>. За още примери вж. също месечните Актуализирани данни на ВКБООН за закрилата на: <https://bit.ly/2zeBGms> и издадените преди това от ВКБООН Двуседмични актуализирани данни за закрилата за централните и южните райони на: <http://bit.ly/2jwuxJ4>.

число поради замърсяване на домовете и земята с ЕОВ,¹⁵⁰ спорадични атаки на ИДИЛ¹⁵¹ и присъствието на свързани с правителството групировки.¹⁵²

За семействата, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ, други фактори, за които се съобщава, че възпрепятстват връщането, са общностни напрежения, дискриминация, страх от арест и отмъщения, както и конфискация на документите или отказ за издаване на нови такива.¹⁵³ За други лица се съобщава, че не им се позволява да се върнат¹⁵⁴ или че са застрашени от вторично разселване поради стигма и отмъщения.¹⁵⁵

За връщането на членове на етно-религиозни малцинства, сред които туркмени, йезиди, християни, шиити и шабаки, се съобщава, че е бавно и много хора все още са разселени.¹⁵⁶ Повечето ВРЛ, избягали от Синджар, особено членове на язидската общност, не са се опитвали да се върнат поради повсеместните разрушения на домовете и инфраструктурата, липсата на препитание и основни услуги, нестихващите общностни напрежения, както и продължаващата несигурност.¹⁵⁷

¹⁵⁰ „Резултатите от оценките показват, че сред основните рискове за закрилата, които пречат на завръщането, са рискове за сигурността като опасности от експлозии, сухопътни мини, спорадични сблъсъци и лоша инфраструктура“; REACH, *Iraq: Majority of IDPs Living Out of Displacement Camps Have no Intention of Returning Home – Findings from Dahuk, Erbil, Ninewa, Salah al-Din and Sulaymaniyah*, 29 August 2018, <https://bit.ly/2DSnflB>. Вж. също VOA, *UN: Clearing Iraq's Mosul from Explosives to Take Decades*, 7 February 2019, <https://bit.ly/2tcsziQ>; Zenith, *Iraq's Livestock on the Deathbed*, 21 December 2018, <https://goo.gl/aZyVBA>; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, pp. 4, 29, 30. Вж. също карта на сухопътните мини и ЕОВ map на: iMMAP-IHF, *Humanitarian Access Response. Monthly Security Incidents Situation Report (January 2019)*, 31 January 2019, <https://bit.ly/2HYiS1C>, p. 6.

¹⁵¹ „Продължават асиметричните атаки от страна на въоръжени групировки заедно с малки военни операции, което води до нови разселвания и се отразява на степента на връщане“; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 4. „Освен риска от още последствия от предишните военни офанзиви продължават заплахите за живота на хората поради нестихващи нападения на ИДИЛ и спорадични сблъсъци“; NRC/Danish Refugee Council/International Rescue Committee, *The Long Road Home – Achieving Durable Solutions to Displacement in Iraq: Lessons from Returns in Anbar*, 27 February 2018, <https://bit.ly/2D3uFZc> (hereafter: NRC/DRC/IRC, *The Long Road Home*, 27 February 2018, <https://bit.ly/2D3uFZc>), p. 14. Вж. също NRC/IDMC, *Nowhere to Return to*, 1 November 2018, www.refworld.org/docid/5beb01d74.html, p. 26; месечни Актуализирани данни на ВКБООН за закрилата на: <https://bit.ly/2zeBGms> и издадените преди това от ВКБООН Двуседмични актуализирани данни за закрилата за централните и южните райони на: <http://bit.ly/2jwuxJ4>.

¹⁵² *Musings on Iraq, Christian-Shabak Tension in Iraq's Ninewa Plains*, 27 February 2019, <https://bit.ly/2VwBRKU>; GPPi, *At the Tip of the Spear: Armed Groups' Impact on Displacement and Return in Post-ISIL Iraq*, 18 February 2019, <https://bit.ly/2IXYtZs>; UNHCR, *Iraq Protection Update – January 2019*, 31 January 2019, <https://bit.ly/2L1EYld>, p. 1.

¹⁵³ ВКБООН, *Актуализация за закрилата в Ирак – октомври 2018 г.*, 31 окт. 2018 г., <https://bit.ly/2Esl91v>, p. 2. Вж. Раздел III.A.1.b („Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ“).

¹⁵⁴ Вж. по-долу „Възпрепятствано връщане“.

¹⁵⁵ „През последните три месеца една трета от разселените лица, завърнали се у дома само от един лагер в Анбар, не са били приети от своята местна общност и е трябвало да се разселят другаде“; NRC, *Iraqis still Languishing One Year since Announced Defeat of Islamic State Group*, 7 December 2018, <https://bit.ly/2E6oovB>. „Обстановката със сигурността и закрилата остава променлива, което поражда сериозни рискове за закрилата на иракските цивилни. Продължават отвлеченията, изчезването на хора, задържането, засиленият риск от сексуално и основано на пола насилие и нарушения на правата на детето. Много хора поради съчетанието на тези фактори са били принудени да се разселят отново или да се преместят от едно място на разселване на друго“; UNAMI, *Special Representative of the United Nations Secretary-General for Iraq. Briefing to the Security Council by SRSG Ján Kubiš*, 8 August 2018, <https://bit.ly/2zWY7gi>, p. 5. „Поради лошо отношение към тях (...) много семейства, за които има подозрения за връзки с ИДИЛ, са се върнали обратно в лагерите за ВРЛ, след като са се опитали да напуснат“; Amnesty International, *The Condemned. Women and Children Isolated, Trapped and Exploited in Iraq*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html (hereafter: Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html), p. 37. „Според сведенията всеки пети човек, изгонен от лагера Кило 18 в Анбар през декември, се е върнал в лагера, след като е бил подложен на отмъщение и заплахи в района на произход, което показва потенциалния брой на хората, за които постоянното връщане е било неуспешно. Данните от наблюдението за връщането в Мосул потвърждават това, като според тях 10% от опиталите се да се върнат отново се озовават в лагери и останалите 25% попадат във вторично разселване“; NRC/DRC/IRC, *The Long Road Home*, 27 February 2018, <https://bit.ly/2D3uFZc>, p. 5. Вж. също Раздел III.A.1.b („Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ“).

¹⁵⁶ „За бежанците от религиозни малцинства е най-малко вероятно да се върнат“; NRC/IDMC, *Nowhere to Return to*, 1 November 2018, www.refworld.org/docid/5beb01d74.html, p. 31. „За повече от 20 000 семейства, принадлежащи към тези етно-религиозни групи, сред първите три пречки пред връщането се посочва 'страх от промени в етно-религиозния състав на населението на мястото на произход'“; IOM, *Iraq Displacement Crises 2014-2017*, 8 November 2018, <https://bit.ly/2PCDifb>, pp. 31, 51. Вж. също Rudaw, *Shingal's Shiites Are Haunted by Memories of Loved Ones Seized by ISIS*, 6 April 2019, <https://bit.ly/2vjwdZn>; *Musings on Iraq, Christian-Shabak Tension in Iraq's Ninewa Plains*, 27 February 2019, <https://bit.ly/2VwBRKU>; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html; Al-Monitor, *Christmas Without Christians in IS-Liberated Mosul*, 24 December 2018, <http://almon.co/35fh>; The Arab Weekly, *Iraqi Christian Families not Returning to Nineveh, more Interested in Migration*, 9 September 2018, <https://shar.es/aaRhWQ>; The National, *Jordan's Mandaean Minority Fear Returning to Post-ISIL Iraq*, 9 June 2018, <https://bit.ly/2LCVTPo>; War on the Rocks, *The Long Road Back for Iraq's Minorities*, 12 March 2018, <https://bit.ly/2p8GuDY>.

¹⁵⁷ „Само в християнските общности в равнините на Нинева около Мосул са разрушени или повредени около 14 000 къщи и 363 църкви, според християнското НПО ACN International“; Sky News, *How Is the Reconstruction of Iraq Going?*, 31 January 2019, <https://bit.ly/2Tpef1l>. „Разрушенията в Синджар са почти пълни, като почти цялата основна инфраструктура е понесла

б) Принудително и преждевременно връщане

Въпреки продължаващите затруднения по отношение на устойчивото връщане и реинтеграция властите и субектите за сигурност в провинции Ал-Анбар, Багдад, Киркук, Дияла и Салах ал-Дин насърчават, настояват и понякога принуждават ВРЛ да се завръщат в районите си на произход, което често води до вторично разселване.¹⁵⁸ Към октомври 2018 г. има общо 32 лагера с ВРЛ, затворени от иракските власти, което води до извеждането и връщането или повторното разселване на десетки хиляди лица.¹⁵⁹ Оттогава има данни за още затворени лагери в провинции Ал-Анбар и Киркук¹⁶⁰. За други ВРЛ се съобщава, че се връщат поради опасните хуманитарни условия в зоните на разселване.¹⁶¹ За решението на ВРЛ да се върнат в районите си на произход допринасят и строгите ограничения за движение в лагерите за ВРЛ.¹⁶² ВРЛ, живеещи извън лагерите, са застрашени от изгонване

някаква щета. В непострадалите сгради има заложени някакъв вид съвършени мини-капани и СВУ. Поради тази причина едва прикл. 12% от населението, което е било там преди окупацията на ИДИЛ, се е върнало, като повечето са йезиди; UNDP, *Funding Facility for Stabilization Quarter III Report 2018*, 3 January 2019, <https://bit.ly/2WAlSob>, p. 42. „Три години след като Синджар е завзет обратно от Ислямска държава, повече от 200 000 души, предимно йезиди, все още са разселени в северен Ирак и в чужбина, като нямат домове, в които да се върнат“; NRC, *Sinjar: Three Years on, Yazidis Have Nowhere to Return*, 8 November 2018, <https://bit.ly/2Fbnlam>. „Основните предизвикателства пред следвоенното стабилизиране в градовете и селата на Синджар продължава да бъде възстановяването на общностите (и на идеята за общност); гарантирането на сигурност и основни услуги; разглеждането на жалби на граждани; търсенето на отговорност и справедливост; местното помирение; и оказването на помощ за завръщането на хората по домовете им, където да живеят в условия на мир, достойнство и безопасност заедно със съседите си (както и със своите емоционални и физически рани)“; European Council on Foreign Relations (ECFR), *When the Weapons Fall Silent: Reconciliation in Sinjar after ISIS*, 31 October 2018, <https://bit.ly/2P3B2x7> (hereafter: ECFR, *Reconciliation in Sinjar after ISIS*, 31 October 2018, <https://bit.ly/2P3B2x7>), p. 3. Вж. също Reuters, *Anger and Apprehension Haunt Ruined Sinjar, Years after Islamic State Ousted*, 26 February 2019, <https://reut.rs/2Ezd7nv>; Amnesty International, *Dead Land: Islamic State's Deliberate Destruction of Iraq's Farmland*, 12 December 2018, <https://bit.ly/2QEKnG3>; The Observer, *'Only Bones Remain': Shattered Yazidis Fear Returning Home*, 9 September 2018, <https://bit.ly/2QsIB1e>; REACH, *Rapid Overview of Areas of Return (ROAR): Sinjar and Surrounding Areas Ninewa Governorate, Iraq*, May 2018, 31 May 2018, <https://bit.ly/2G5dnvw>, p. 3.

¹⁵⁸ OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 31. Според съобщенията средствата за натиск са, освен другото, ограждения на лагерите, уведомления за краен срок за напускане, тормоз, принудително изселване от лагерите, неформални селища и градски зони, конфискация на документи за самоличност и арести за липса на законни документи или на основание на закона за борба с тероризма и в някои случаи – принудително връщане в районите на произход; NRC/DRC/IRC, *The Long Road Home*, 27 February 2018, <https://bit.ly/2D3uFZc>, pp. 5, 19-20. Вж. също, NRC, *Iraqis Forced to Return to Destruction Left in Wake of War on ISIS*, 28 February 2018, <https://bit.ly/2t1EHj1>; Reuters, *Iraq Returning Displaced Civilians from Camps to Unsafe Areas*, 7 January 2018, <https://reut.rs/2D7px9Z>; The National, *Displaced Iraqis Forcibly Returned Home, Where ISIL Booby-Traps Abound*, 7 January 2018, <https://bit.ly/2DLV8en>. За конкретни примери вж. също месечните Актуализирани данни на ВКБООН за закрилата на: <https://bit.ly/2zeBGms> и издадените преди това от ВКБООН Двуседмични актуализирани данни за закрилата за централните и южните райони на: <http://bit.ly/2jwuxJ4>. Според съобщенията служителите са били инструктирани да се завърнат в районите си на произход, за да възстановят работата си. Вж. ВКБООН, *Актуализация за закрилата в Ирак – декември 2018 г.*, 31 дек. 2018 г., <https://bit.ly/2C9D9vi>, с. 2; ВКБООН, *Актуализация за закрилата в Ирак – октомври 2018 г.*, 31 окт. 2018, <https://bit.ly/2Esl91v>, с. 2; Rudaw, *Iraqi Teachers Condemn Baghdad Decision to Shut Down IDP Schools*, 23 July 2018, <https://bit.ly/2Rdh9oR>.

¹⁵⁹ United Nations Children's Fund (UNICEF), *Iraq Humanitarian Situation Report September 2018*, 25 October 2018, <https://uni.cf/2qQR58w>, p. 2. „Продължават усилията на правителството на Ирак да затваря лагери за ВРЛ и да изселва настанените в тях, което буди тревога сред хуманитарните работници по отношение на безопасното връщане и вторичното разселване при домакинствата, които не могат да се върнат по родните си места. Между октомври 2017 г. и август 2018 г. органите на правителството за изселили над 6 300 домакинства, прикл. 37 800 души, от официални лагери за ВРЛ и неофициални селища в Анбар, Багдад и Салах ал-Дин“; USAID, *Iraq, Complex Emergency (Fact Sheet #10, Fiscal Year (FY) 2018)*, 30 September 2018, <https://bit.ly/2S8s7MV>, p. 2. Вж. също ВКБООН, *Актуализация за закрилата в Ирак – ноември 2018 г.*, 30 ноември 2018 г., <https://bit.ly/2FbJbIR>, p. 1; Al Jazeera, *Iraqi Security: Camps for Displaced Are Being Closed*, 18 October 2018, <https://bit.ly/2SdGe9b>.

¹⁶⁰ На 3 декември 2018 г. властите затварят лагера Кило 18 (провинция Ал-Анбар), което води до преждевременното връщане на повечето от настанените там лица, а други са преместени в друг лагер в същата провинция. Има сведения за още премествания в началото на декември 2018 г. от лагера Бзебиз (провинция Ал-Анбар) поради частичното му затваряне. В края на 2018 г. ВРЛ от неформалните селища в Ал-Анбар са преселени в официални лагери в същата провинция; ВКБООН, *Актуализация за закрилата в Ирак – декември 2018 г.*, <https://bit.ly/2C9D9vi>, с. 2. Вж. също Kurdistan 24, *Iraq Closes IDP Camp in Kirkuk, after Sending Hundreds back to Hawija*, 10 February 2019, <https://bit.ly/2tS6er2>.

¹⁶¹ „Лошите условия в районите на разселване също могат да бъдат отрицателен фактор, който да подтиква хората да ги напускат преждевременно. Сред тях са: • Несигурност и липса на безопасност и закрила. • Ограничена свобода на движение и невъзможност за събиране с членовете на семейството. • Пропуски в предоставянето на услуги, поради което настанените в лагерите не могат да живеят в достойна среда“; NRC/DRC/IRC, *The Long Road Home*, 27 February 2018, <https://bit.ly/2D3uFZc>, p. 18. Вж. също, NRC/IDMC, *Nowhere to Return to*, 1 November 2018, www.refworld.org/docid/5beb01d74.html, p. 32.

¹⁶² NRC/IDMC, *Nowhere to Return to*, 1 November 2018, www.refworld.org/docid/5beb01d74.html, p. 32; UNHCR, *Iraq Protection Update – October 2018*, 31 October 2018, <https://bit.ly/2Esl91v>, pp. 1-2.

от собствениците, които имат претенции за имотите си, което също може да доведе до натиск за връщане.¹⁶³

Данните показват, че принудителното и преждевременно връщане често води до вторично разселване,¹⁶⁴ което е видно и от постоянното приемане обратно в лагерите за ВРЛ.¹⁶⁵

с) Забрана за връщане

Завръщащите се лица трябва да преминат през проверки за сигурност и да получат одобрение от различни субекти в зоните на разселване и връщане, сред които военни и субекти по сигурността, местни власти и племена.¹⁶⁶ Има сведения за отказ на връщането от държавни и недържавни субекти на базата на дискриминационни критерии, включително етническия/религиозния профил на ВРЛ¹⁶⁷ и/или връзката им с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ.¹⁶⁸ Поради такива забрани за връщане съществен брой ВРЛ остават неволно в състояние на разселване.¹⁶⁹ Дори тези, които получат разрешение за връщане, не могат непременно да се завърнат в родните си места, тъй като субектите по сигурността може да възпрепятстват връщането им, напр. на контролните пунктове по пътя или в районите им на произход.¹⁷⁰

¹⁶³ „ВРЛ, които живеят извън лагерите, по-специално в неформални селища, продължават да са застрашени от изгонване, тъй като собствениците искат да възстановят владенията на собствеността си (...)“; OCHA, Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018), 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 30. Вж. също с. 31-32 на същия доклад.

¹⁶⁴ „За принудително и преждевременно връщане продължава да се съобщава в провинции Салах ал-Дин, Багдад, Анбар, Киркук, Дияла и Нинева, включително чрез упражняване на принуда, което често води до вторично разселване“; OCHA, Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018), 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 31. „Въоръжената групировка [ISIS] си възвръща контрола и в някои случаи това кара наскоро върнали се селяни да се разселват“; Amnesty International, *Dead Land: Islamic State's Deliberate Destruction of Iraq's Farmland*, 12 December 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1454298/1226_1544695409_mde1495102018english.PDF, p. 10. „Малко от връщащите се бежанци и ВРЛ са успели да установят трайни решения. Някои от тях са се върнали в домовете си или районите на произход, но не са могли да възстановят там живота и препитанието си. Други продължават да имат сериозна необходимост от помощ и закрила. Въпреки че са се върнали, те фактически живеят в условия на вътрешно разселване. За разлика от тези, които още се считат за ВРЛ обаче, те получават малко подкрепа“; NRC/IDMC, *Nowhere to Return to*, 1 November 2018, www.refworld.org/docid/5beb01d74.html, p. 28. Вж. също с. 8, 22 и 32 на същия доклад.

¹⁶⁵ Между юли 2018 г. и март 2019 г. повече от 7 800 семейства ВРЛ са били вторично разселени и приети в лагери в провинция Нинева. През същия период 22 500 семейства са напуснали лагерите; Информация, налична на ВКБООН от април 2019 г. Вж. също ВКБООН, *Актуализация за закрилата в Ирак – януари 2019 г.*, 31 ян. 2019 г., <https://bit.ly/2L1EYld>, p. 1; Rudaw, *Some Christian Returnees again Leave Homes for IDP Camps*, 13 February 2019, <https://bit.ly/2EHIE5d>; Kurdistan 24, *Lack of Security, Stability in Mosul Prompts IDPs to Return to Kurdistan Region Camps*, 4 February 2019, <https://bit.ly/2WfFd8xf>; Rudaw, *IDPs again Leave Their Homes, Preferring Security of Refugee Camps*, 6 August 2018, <https://bit.ly/2PO5IYD>; Al Jazeera, *'Our Life is Hell': Iraq's IDPs Suffer Interminable Wait for Home*, 29 July 2018, <http://aje.io/7lmnc>; Deutsche Welle (DW), *Poverty and Lack of Services in Iraq Force Refugees Back to the Camps*, 29 April 2018, <https://bit.ly/2BPqF7>.

¹⁶⁶ ВКБООН, *Актуализация за закрилата в Ирак – декември 2018 г.*, 31 дек. 2018 г., <https://bit.ly/2C9D9vl>, p. 2; The New Humanitarian, *In Iraq, Families Linked to So-Called Islamic State Suffer for Their Relatives' Sins*, August 2018, <https://bit.ly/2Lo6JBB>; HRW, *Iraq: Displaced Families Blocked from Returning*, 24 June 2018, www.refworld.org/docid/5b87de304.html.

¹⁶⁷ Вж. Раздел II.E.1.b („Нарушения на правата на човека от кюрдските власти“).

¹⁶⁸ „Въпреки съвместните усилия на правителството и хуманитарните организации за улесняване на връщането на разселените лица в райони, които преди са били под контрола на ИДИЛ, местни укази и други превантивни мерки не позволяват на семейства с предполагаеми връзки с ИДИЛ да се завръщат у дома в някои райони, сред които в Анбар, Нинева и Салах ал-Дин“; HRW, *World Report 2019 – Iraq*, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html. „Придвиждането на завръщащи се семейства с предполагаеми връзки с екстремисти е силно ограничено“; ВКБООН, *Актуализация за закрилата в Ирак – ноември 2018 г.*, 30 ноември 2018 г., <https://bit.ly/2FbJBiR>, p. 2. „Такава връзка [с предполагаем член на ИДИЛ] означава, че тя и по-голямото ѝ семейство не могат да получат разрешението от силите за сигурност, необходимо за всички разселени иракчани, за да се върнат в своите села или градове“; The New Humanitarian, *In Iraq, Families Linked to So-Called Islamic State Suffer for Their Relatives' Sins*, August 2018, <https://bit.ly/2Lo6JBB>. Например, към момента на изготвяне на Съображенията на разселените от град Джурф ал-Сакр (провинция Бабел), след обратното завземане ИДИЛ на района от свързани с НМС сили през 2014 г., не им е било позволено да се завърнат; Diyaruna, *Iran-Backed Iraqi Militias Block Access to Liberated Areas*, 14 December 2018, <https://bit.ly/2rHbM6z>; Musings on Iraq, *Permanently Displaced in Iraq's Babil Province*, 6 December 2018, <https://bit.ly/2GHLX8>; Al Jazeera, *Displaced Sunni Iraqis Claim Shia Militia Blocking Their Return*, 4 September 2017, <http://bit.ly/2f8cXpl>. Вж. също Раздел III.A.1.b („Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ“).

¹⁶⁹ Счита се, че на прил. 14 процента от ВРЛ не се позволява да се завърнат; IOM, *Reasons to Remain*, November 2018, www.refworld.org/docid/5bf685154.html, p. 16.

¹⁷⁰ „Ако получат разрешение за връщане от силите за сигурност, много вътрешно разселени лица трябва да преминат през множество проверки от различни елементи на контролните пунктове по пътя към дома. (...) Когато едно семейство успее да мине през многобройните контролни пунктове, може да не се справи с последното препятствие: влизането в района на произход“; NRC/DRC/IRC, *The Long Road Home*, 27 February 2018, <https://bit.ly/2D3uFZc>, p. 21. Вж. също HRW, *Iraq: Displaced Families Blocked from Returning*, 24 June 2018, www.refworld.org/docid/5b87de304.html.

4) Връщане от чужбина

През 2018 г. повече от 5 600 иракчани са се завърнали по линия на Програмата за подпомогнато доброволно връщане и реинтеграция на Международната организация по миграция (МОМ) най-вече от Европа.¹⁷¹ За други се съобщава, че са се върнали по програми за връщане, спонсорирани от иракското правителство, или със собствени средства.¹⁷² Сред посочените от иракски граждани причини за връщането са, освен другото, носталгията по родния край и желанието да се съберат със семействата си в Ирак; трудните условия в приемащите страни; и забавянето при процедурите за закрила и съответно забавянето при получаването на правен статут, достъпът до услуги и достъпът до събиране със семейството.¹⁷³

Е. Положението с правата на човека

Въпреки ангажимента на иракското правителство за спазване на националните и международните ангажименти за правата на човека, както и сравнително подобреното положение със сигурността¹⁷⁴, „*обстановката със закрилата на правата на човека остава крехка*“.¹⁷⁵ В тази глава вниманието е насочено към нарушенията на правата на човека от различни държавни и недържавни субекти, най-вече правото на живот, правото на свобода от малтретиране и изтезания, правото на свобода и свободно придвижване, както и върховенството на закона и правораздаването в Ирак.

Други сериозни и повсеместни нарушения на правата на човека като сексуално и основано на пола насилие (СОПН), нарушения на свободата на религията, свободата на изразяване и събиране са отразени в съответните рискови профили, които описват отнасянето към конкретни групи лица от страна на държавни и недържавни субекти.

1) Държавни субекти

а) Нарушения на правата на човека от иракските власти и свързани с тях сили

Според сведенията по време на военните операции срещу ИДИЛ между 2014 и 2017 година ИСС и свързаните с тях сили¹⁷⁶ са извършвали произволни арести и задържания, отвлечения, принудително изчезване, изтезания и други форми на малтретиране, както и извънсъдебни убийства най-вече на араби сунити и момчета в боеспособна възраст, които са възприемали като свързани с ИДИЛ,¹⁷⁷ включително на основата на широки и

¹⁷¹ IOM, *Assisted Voluntary Return and Reintegration (AVRR) – AVRR Bulletin 2018 4th Quarter*, 2019, <http://bit.ly/2T4loCA>, p. 3. In 2017 and 2016, over 7,000 and 12,700 Iraqis, respectively, returned through the AVRR; IOM, *Assisted Voluntary Return and Reintegration – 2017 Key Highlights*, 10 July 2018, <https://bit.ly/2Ju22mP>, p. 24.

¹⁷² След края на 2017 г. хиляди иракчани са се върнали от Сирия и Турция, като придвижването им е било подпомогнато от иракските власти. Сред причините за връщането им в Ирак са трудните хуманитарни условия, както и строгите ограничения на движение в лагерите в Сирия. При връщането си в Ирак някои от завърналите се са озовали в ситуация на продължаващо разселване, вкл. в лагери за ВРЛ; вж. Актуализация за закрилата на ВКБООН за месеците от август до ноември 2018 г. и януари 2019 г., на: <https://bit.ly/2zeBGms>. Вж. също VOA, *Iraqi Refugees in Syria Refuse to Return Home*, 1 November 2018, <https://bit.ly/2Qc8KBX>; Anadolu Agency, *27,000 Refugees Return to Iraq from Syria, Turkey*, 21 March 2018, <https://bit.ly/2Qoykld>.

¹⁷³ NRC/IDMC, *Nowhere to Return to*, 1 November 2018, www.refworld.org/docid/5beb01d74.html, pp. 22–24, 32.

¹⁷⁴ Вж. Раздел II.B („Положението със сигурността“).

¹⁷⁵ UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018* www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 1.

¹⁷⁶ Редица субекти са въвлечени в нарушения и злоупотреби, сред които, освен другите, елементи на НМС (напр. бригади на „Хизбула“, организацията „Бадр“, Аса’иб ахл ал-Хак, Сарая ал-Салам), ИСС, Звеното за спешно реагиране, НСС, Службата за разузнаване и борба с тероризма на Министерството на вътрешните работи и Федералната полиция; HRW, *Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014–2017*, 27 September 2018, www.ecoi.net/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf; HRW, *Iraq: Intelligence Agency Admits Holding Hundreds Despite Previous Denials*, 22 July 2018, www.ecoi.net/en/document/1438864.html; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г.*, www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, pp. 6–7; Съвет за правата на човека на ООН, *Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции*, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, paras 30–32; HRW, *Iraq: Investigate Abuses in Hawija Operation*, 28 September 2017, www.refworld.org/docid/59ccc9f64.html; Expressen, *Exclusive Footage Reveals Brutal War Crimes in Battle Against ISIS*, 28 June 2017, <https://bit.ly/2F8dozU>; HRW, *Iraq: Dozens Found Handcuffed, Executed in, Around Mosul*, 4 June 2017, www.refworld.org/docid/5937f78b4.html; Amnesty International, *Iraq: Turning a Blind Eye: The Arming of the Popular Mobilization Units*, 5 January 2017, www.refworld.org/docid/586e061e4.html.

¹⁷⁷ „(...) Специалният докладчик е получил информация за редица нарушения на международното хуманитарно право от страна на ИСС и свързани с тях сили през периода 2014 – 2017 година до края на битката за Мосул. Те са свързани най-вече с откъсване на откъсчета под формата на следе, принудително изчезване и убийства на цивилни от сунитската вяра, сред които вътрешно разселени лица, задържани лица и деца, както и екзекуции на заподозрени бивши бойци на ИДИЛ“;

дискриминационни критерии.¹⁷⁸ Други нарушения и злоупотреби, за които се съобщава, са принудително напускане на дома, плячкосване, умишлено подпалване и разрушаване на домове, а в някои случаи и на цели села, както и възпрепятстване на връщането на араби сунити.¹⁷⁹

След края на мащабните военни операции сведенията показват, че продължават произволните арести предимно на мъже и момчета в боеспособна възраст¹⁸⁰, най-вече по силата на Закона за борба с тероризма от 2005 г.¹⁸¹ Хиляди заподозрени бойци и поддръжници на ИДИЛ, сред които жени и деца,¹⁸² са били арестувани, често произволно, и задържани от ИСС и свързани с тях сили по подозрения, че подкрепят ИДИЛ¹⁸³. Други, които са били арестувани или отвлечени, са в неизвестност.¹⁸⁴ Съобщава се за различни

Съвет по правата на човека на ООН, Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 30. Вж. също HRW, *Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017*, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf; Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, pp. 16-18; UNAMI, Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, pp. 6-7; Amnesty International, *643 Iraqi Men Disappeared Two Years Ago: Where Are They?*, updated 11 June 2018, <https://bit.ly/2LtlIOP>; HRW, *Iraq: Officials Dispose of Potential War Crime Evidence*, 20 April 2018, www.ecoi.net/en/document/1430724.html; The Guardian, *After the Liberation of Mosul, an Orgy of Killing*, 21 November 2017, <https://bit.ly/2z5EP67>; HRW, *Iraq: Investigate Abuses in Hawija Operation*, 28 September 2017, www.refworld.org/docid/59ccc9f64.html; The Guardian, *Stream of Floating Bodies near Mosul Raises Fears of Reprisals by Iraqi Militias*, 15 July 2017, <https://bit.ly/2tVTtMm>.

¹⁷⁸ Вж. Раздел III.A.1.a („Цивилни, заподозрени в подкрепа за ИДИЛ“).

¹⁷⁹ GPPI, *Iraq After ISIL: Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control*, March 2018, <https://bit.ly/2EMLqgt>, pp. 7, 10, 15, 21-22, 26, 29, 43-47, 53-54, 56-57; HRW, *Flawed Justice – Accountability for ISIS Crimes in Iraq*, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html (hereafter: HRW, *Flawed Justice*, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html), pp. 18-19; HRW, *Iraq: Looting, Destruction by Forces Fighting ISIS*, 16 February 2017, www.refworld.org/docid/58a5b4344.html.

¹⁸⁰ Вж. Раздел III.A.1.a („Цивилни, заподозрени в подкрепа за ИДИЛ“).

¹⁸¹ *Iraq: Anti-Terrorism Law (Law No. 13 of 2005)*, 7 November 2005, www.refworld.org/docid/5bd093414.html. ООН и други изразяват загриженост относно неясната и много обща дефиниция на тероризма в закона за борба с тероризма; Съвет за правата на човека на ООН, Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 47. Вж. също Съвет за правата на човека, Въпросът за смъртната присъда. Доклад на Генералния секретар, A/HRC/39/19, 14 септ. 2018 г., <https://bit.ly/2Tv1IKg>, m. 22; American Bar Association, *Compliance of Iraq's Anti-Terrorism Law (2005) with International Human Rights Standards*, 28 February 2018, www.ecoi.net/en/document/1177250.html. Според съобщенията в някои случаи с тероризъм са прилагани Наказателнопроцесуалният кодекс от 1971 г. и Наказателният кодекс от 1969 г.; United Nations University – Centre for Policy Research, *The Limits of Punishment in Transitional Justice and Violent Extremism*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC> (hereafter: UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>), p. 18.

¹⁸² Според иракския закон за благосъстоянието на младежите от 1983 г. минималната възраст за наказателна отговорност е девет; Juvenile Welfare Act (Law No. 76 of 1983), на английски език на: <https://bit.ly/2O4gE05>, чл. 47(1). Според HRW иракските и кюрдските власти са арестували хиляди деца след връщането на територии, които са били под контрола на ИДИЛ. Според разчетите в края на 2018 г. 1 500 деца все още са били задържани за предполагаеми връзки с ИДИЛ, докато още хиляди, сред които 185 чуждестранни деца са били осъдени на лишаване от свобода по обвинения в тероризъм; HRW, *“Everyone Must Confess”. Abuses Against Children Suspected of ISIS Affiliation in Iraq*, 6 March 2019, <http://bit.ly/2Jdtlql> (hereafter: HRW, *“Everyone Must Confess”*, 6 March 2019, <http://bit.ly/2Jdtlql>). Вж. също Съвет за сигурност на ООН, Доклад на Генералния секретар за децата и въоръжените конфликти, 16 май 2018 г., A/72/865–S/2018/465, <https://undocs.org/A/72/865>, paras 67, 86. Вж. също UNAMI, Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, pp. 8-9; US Department of Labor, *2017 Findings on the Worst Forms of Child Labor – Iraq*, 20 September 2018, www.refworld.org/docid/5bd05ace2.html, p. 6; HRW, *Flawed Justice*, 5 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, pp. 1, 23-24, 43.

¹⁸³ Според AP най-малко 19 000 души са били задържани или лишени от свобода във връзка с подозрения за връзки с ИДИЛ или други свързани с тероризъм престъпления; AP, *Iraq Holding more than 19,000 Because of IS, Militant Ties*, 22 March 2018, <https://bit.ly/2ypr4QQ>. „(...) само в Мосул са били задържани 4 383 предполагаеми членове на ИДИЛ, 2 019 задържани лица са били прехвърлени в Багдад и 1 004 са били освободени. 413 разследвания са приключили и са повдигнати обвинения“; Съвет за сигурност на ООН, Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, т. 46. „Суровата и прекалено широка законова рамка за свързаните с тероризъм престъпления в Ирак дава възможност за масово лишаване от свобода на десетки хиляди лица (до- и след-съдебно), при които често връзката с ИД е неубедителна. (...) Според разчетите, направени през декември 2017 г. от съветник на иракското правителство по въпросите на борбата с тероризма, броят на задържаните с обвинения за връзки с ИДИЛ вероятно достига 36 000 души“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, pp. 17, 22. Съобщава се, че много арести се извършват на базата на съмнителни доказателства като сведения от тайни информатори или включване в списъци на „търсени лица“, съставени от различни субекти по сигурността; вж. Раздел III.A.1 („Лица, заподозрени погрешно в подкрепа за ИДИЛ“).

¹⁸⁴ „Повечето от случаите на изчезнали лица през последните няколко години следват един и същи модел. Обикновено лицата се задържат при нахлуване в домовете им или при проверки на контролните пунктове от силите за сигурност. След това задържаните попадат в тайни места без обвинения и съдебен процес, а на семействата им се отказва всякаква информация за тяхната съдба и местонахождение“; Alkarama, *Universal Periodic Review Iraq. Submission to the Stakeholders' Summary*, 28 March 2018, <https://bit.ly/2IHhpMH>, para. 21. „UNAMI/OHCHR продължиха да изискват информация от правителството на Ирак относно статуса на арестувани/отвлечени или насилствено изчезнали лица и резултатите от разследванията за тяхното местонахождение. По отношение на масовите арести/отвлечения от провинция Синджар, Нинева и Салавия, провинция Анбар, за които преди това е имало сведения от UNAMI/OHCHR, не е получена никаква публична информация от правителството на Ирак за периода на съобщенията“; UNAMI, Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018, www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 9. Вж. също

агенции по сигурността, участвали в арестите и задържанията, включително свързани с правителството сили и Националната служба за сигурност (НСС), които нямат ясен мандат да арестуват и задържат заподозрени лица.¹⁸⁵ Лица с други профили, в това число журналисти и медийни професионалисти, активисти на гражданското общество и други лица, възприемани като критици на правителството, също понякога са обект на произволни арести и задържания, включително по Закона за борба срещу тероризма.¹⁸⁶ Сведенията сочат, че задържаните лица често остават дълго време в досъдебно задържане в официални и неофициални центрове за задържане¹⁸⁷, без компетентен съдия да преразглежда своевременно ареста или задържането им.¹⁸⁸ Наблюдателите съобщават, че заподозрените членове на ИДИЛ и други задържани лица, сред които деца, обичайно нямат достъп до адвокат, медицински грижи, а семействата им често не са уведомени за местонахождението им.¹⁸⁹ Правозащитни организации определят тези задържания като „принудително изчезване“.¹⁹⁰ Ако и когато се уведомяват семействата, служителите искат

Amnesty International, *Human Rights in Iraq: Review of 2018*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EkxROR>, p. 4; Amnesty International, *643 Iraqi Men Disappeared Two Years Ago: Where Are They?*, updated 11 June 2018, <https://bit.ly/2LtlOp>.

¹⁸⁵ „Въпреки отпразнените искания, правителството на Ирак не е оповестило информация за това кои сили за сигурност и военни такива имат правомощия да задържат хора и на кои места“; HRW, *World Report 2019. Iraq*, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html. („...“) Лидерите на Народните мобилизационни сили (НМС) и Националната служба за сигурност (НСС) са споделили неколкратно с представители на Human Rights Watch, че нямат правомощия да правят това [да арестуват и задържат заподозрени лица]“; HRW, *Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017*, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf, p. 21. Вж. също HRW, *Intelligence Agency Admits Holding Hundreds Despite Previous Denials*, 22 July 2018, www.ecoi.net/en/document/1438864.html; GPPi, *Iraq After ISIL: Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control*, March 2018, <https://bit.ly/2EMLqgt>, p. 31. В някои случаи дори след определение от съдия за освобождаване на задържани лица НСС са продължили задържането им; HRW, *Iraq: Key Courts Improve ISIS Trial Procedures*, 13 March 2019, <http://bit.ly/2ObvkuB>; HRW, *Iraq: Hundreds Detained in Degrading Conditions*, 13 March 2017, www.refworld.org/docid/58c7ef964.html. Според офицер от НСС, който направи изявление при условие за анонимност, „офицерите знаят, че някои от затворниците са невинни“; HRW, *Intelligence Agency Admits Holding Hundreds Despite Previous Denials*, 22 July 2018, www.ecoi.net/en/document/1438864.html.

¹⁸⁶ „Иракският закон за борба с тероризма от 2005 г. със своите неясни разпоредби е послужил като основа за произволното арестуване и задържане на хиляди лица, сред които мирни опоненти и защитници на правата на човека“; Alkarama, *Iraq: Alkarama Denounces Serious Human Rights Violations to the Human Rights Council ahead of November 2019 Universal Periodic Review*, 24 April 2019, <https://bit.ly/2iZkdEf>. Вж. също Раздели III.A.3 („Лица, които са противници или предполагаеми противници на правителството или на свързани с него структури“) и III.A.6 („Журналисти и други медийни професионалисти“).

¹⁸⁷ Наблюдателите не са имали възможност да получат списък с официалните места за задържане и съобщават, че според иракски съдии и служители на министерството центрове, управлявани от министерствата на вътрешните работи и правосъдието, са единствените официални места за задържане; HRW, *Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017*, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf, pp. 5, 55-61. Броят и местоположението на центрове за задържане на НСС и броят на задържаните от НСС лица са неизвестни. Според съобщенията в един от случаите НСС са задържали 400 лица в източен Мосул в импровизирано място за задържане без законови основания. Ръководителят на НСС в Мосул е заявил, че, въпреки че искат да прехвърлят задържаните лица към други органи, няма места в другите места за задържане; HRW, *Intelligence Agency Admits Holding Hundreds Despite Previous Denials*, 22 July 2018, www.ecoi.net/en/document/1438864.html.

¹⁸⁸ „Властите систематично нарушават правото на справедлив процес на заподозрени членове на ИДИЛ и други задържани като гаранциите в иракския закон за изслушване от съдия в рамките на 24 часа, присъствие на адвокат по време на разпитите и уведомяване на семействата за задържането, както и възможност за комуникация с тях“; HRW, *World Report 2019. Iraq*, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html. „Извършващите проучването са установили, че хиляди лица с потенциални обвинения в тероризъм остават задържани месеци наред, без да бъдат изслушани от съдия (...)“; HRW, *Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017*, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf, p. 23. („...“) Наказателният кодекс като че ли не се прилага спрямо тези, срещу които са повдигнати обвинения по Закона за борба с тероризма, което означава, че на обвиняемите се отказват правото на справедлив процес и процесуални гаранции. Това включва правото при арестуване да бъдат информирани за причините и обвиненията срещу тях, достъпа да юридическо представителство от момента на арестуване, правото на своевременно преразглеждане на задържането и ареста от независим и компетентен съдия и забрана за използване на изтезания за изтъргване на признания“; Съвет за правата на човека на ООН, *Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции*, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, т. 47. „Въпреки че законът за борба с тероризма не отменя прилагането на разпоредбите на наказателнопроцесуалния кодекс, органите, които разглеждат случаите, не могат или не желаят да спазват процесуалните правила, които изискват едно заподозряно лице да бъде задържано едва след издаването на съдебна заповед, да бъде изслушано от съдия в рамките на 24 часа след задържането и да има адвокат по време на целия процес на наказателно преследване“; HRW, *Flawed Justice*, 5 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, p. 21.

¹⁸⁹ „Проучванията [на HRW] показват, че на практика заподозрените за членове на ИДИЛ нямат адвокати, които да ги представляват по време на разпитите, нито пък властите им позволяват контакт с техните близки до приключване на разследването“; HRW, *Flawed Justice*, 5 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, p. 41. Вж. също HRW, *Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017*, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf, pp. 1, 23, 55.

¹⁹⁰ „Масхабите на принудителното изчезване във връзка с конфликта с ИД в Ирак са огромни и до днес те остават почти непризнати от иракското правителство или международната общност. Хиляди мъже и момчета са изчезнали принудително в резултат от действия на иракски и курдски сили от 2014 г. досега“; Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, p. 16. Вж. също, HRW, *Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq*

от тях да заплатят солидни суми, за да имат свиждания, по-добро третиране или освобождаване на задържаните членове на семейството дори и след като са обявени за невинни.¹⁹¹

Задържаните лица са поставени в лоши, претъпкани и понякога нехуманни условия, с ограничен достъп до храна, вода и медицински грижи.¹⁹² Децата са настанени заедно с възрастни или често в препълнени места за непълнолетни с ограничени възможности за рехабилитация и реинтеграция.¹⁹³

Използването на изтезания и други форми на малтретиране¹⁹⁴, в това число спрямо деца,¹⁹⁵ най-вече за да се изтръгват признания за членство в ИДИЛ, са описани като „необуздани“ особено при досъдебното задържане в официални и неофициални центрове за задържане.¹⁹⁶ Има данни за смъртни случаи в резултат от изтезания и липса на медицински грижи.¹⁹⁷

Множеството съдебни органи и субекти по сигурността и липсата на координация между тях водят в някои случаи до повторно арестуване на лица, от които вече са свалени обвиненията или които вече са изтърпели присъдата си.¹⁹⁸ В един от съобщените инциденти

2014-2017, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf; Alkarama, Iraq: Two Cases of Enforced Disappearances by Hezbollah Brigades Submitted to United Nations, 26 September 2018, <https://bit.ly/2E4h2Jc>. Вж. Раздел III.A.1.a („Цивилни, заподозрени в подкрепа на ИДИЛ“).

¹⁹¹ „След освобождаването на града [Мосул] много членове на ИДИЛ са били заловени и освободени след плащане на подкуп на силите за сигурност, докато други заподозрени лица, които вероятно са невинни, са останали в затвора, защото не са могли да откупят свободата си“; Jamestown Foundation, *Conditions in Mosul Ripen for Return of Islamic State*, Terrorism Monitor Vol. 17(1), 11 January 2019, <https://bit.ly/2D7xsj0>. Вж. също HRW, *Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017*, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf, pp. 5, 63-64; HRW, *Iraq: Judges Disregard Torture Allegations*, 31 July 2018, www.ecoi.net/en/document/1439885.html.

¹⁹² „Властите държат задържаните лица в условия на пренаселеност, а понякога и в нечовешки условия“; HRW, *World Report 2019, Iraq*, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html. След посещения на местата за задържане, управлявани от Министерството на правосъдието, UNAMI съобщава, че „Физическите условия в много от местата за задържане и затворите продължават да са лоши. Поради пренаселеност състоянието на зле поддържаната или остаряла инфраструктура, в това число, вода, канализация, вентилация и други услуги, се е влошило още повече“; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6af544.html, p. 8. „Мъжете и момчетата също живеят при ужасяващи и нехуманни условия в местата за задържане, с ограничен достъп до храна, вода и медицински грижи, както и прекомерна пренаселеност и липса на достъп до душеве и тоалетни“; Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, p. 18. Вж. също AP, *Iraq Holding More Than 19,000 Because of IS, Militant Ties*, 22 October 2018, <https://bit.ly/2ypn4QQ>; HRW, *Iraq: Intelligence Agency Admits Holding Hundreds Despite Previous Denials*, 22 July 2018, www.ecoi.net/en/document/1438864.html; Vice News, *ISIS's Ghostly Presence Can still Be Felt in Mosul*, 18 May 2018, <https://bit.ly/2OWcqwJ>; HRW, *Flawed Justice*, 5 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, pp. 47-49. Вероятно е планът на правителството за връщането на хиляди иракчани от райони в североизточна Сирия, които са били под контрола на ИДИЛ, да засили натиска върху вече претоварените центрове за задържане; MEE, *Iraq Begins Trial Proceedings for 900 Suspected Islamic State Members*, 14 April 2019, <https://shar.es/amPzxb>; The Telegraph, *Iraq to Take Back 20,000 who Left for ISIL's Caliphate in Syria*, 12 March 2019, <http://bit.ly/2HycNav>. Вж. също HRW, *Transfer of ISIS Suspects, Including Foreigners, to Iraq Raises Torture Concerns*, 4 March 2019, <http://bit.ly/2FepUfr>.

¹⁹³ HRW, *“Everyone Must Confess”*, 6 March 2019, <http://bit.ly/2JdtlqI>; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6af544.html, p. 11; HRW, *Flawed Justice*, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, pp. 43-44. Вж. също Section III.A.9 („Children with Certain Profiles or in Specific Circumstances“).

¹⁹⁴ „Сред най-обичайните форми са бой по главата и тялото с метални пръти и кабели, увисване в стресова поза за ръцете или краката и използването на електрошок“; Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, p. 18. Има съобщения за използването на сексуално насилие срещу мъже в местата за задържане, въпреки че мащабите на такива деяния не са ясни и е вероятно да не се съобщава за всички случаи; The New Arab, *The Iraq Report: Government Crimes Fan Flames of Conflict*, 24 May 2017, <http://bit.ly/2UWqmro>; HRW, *Iraq: Chilling Accounts of Torture, Deaths*, 19 August 2018, www.ecoi.net/en/document/1441253.html; HRW, *Iraq: Fallujah Abuses Test Control of Militias*, 8 June 2016, www.refworld.org/docid/57590fcd4.html; HRW, *Iraq: Judges Disregard Torture Allegations*, 31 July 2018, www.ecoi.net/en/document/1439885.html; Geneva International Centre for Justice, *Militias in Iraq. The Hidden Face of Terrorism*, September 2016, <http://bit.ly/2KFc5n>, p. 20.

¹⁹⁵ „(...) деца, които имат някаква връзка с ИДИЛ, се третират като престъпници. Често офицери от сигурността ги изтезават, за да изтръгват признания, независимо от реалното им участие (...)“; HRW, *“Everyone Must Confess”*, 6 March 2019, <http://bit.ly/2JdtlqI>.

¹⁹⁶ HRW, *Iraq: Judges Disregard Torture Allegations*, 31 July 2018, www.ecoi.net/en/document/1439885.html. Според Alkarama „Изтезанията са систематична практика при разпитите в страната. Използват се масово от силите за сигурност след арестуване и по време на разпитите, както и като форма на отмъщение“; Alkarama, *Universal Periodic Review Iraq, Submission to the Stakeholders' Summary*, 28 March 2018, <https://bit.ly/2IHhpMH>, para. 35. Вж. също HRW, *Iraq: Torture Persists in Mosul Jail*, 18 April 2019, <https://bit.ly/2VfQ22p>; Amnesty International, *Human Rights in Iraq: Review of 2018*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EkxR0r>; HRW, *Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017*, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf, pp. 55-61; HRW, *Iraq: Chilling Accounts of Torture, Deaths*, 19 August 2018, www.ecoi.net/en/document/1441253.html; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6af544.html, pp. 6-7.

¹⁹⁷ HRW, *World Report 2019, Iraq*, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html; Amnesty International, *Human Rights in Iraq: Review of 2018*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EkxR0r>, p. 3; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от януари до юни 2017 г.*, 14 дек. 2017 г., www.refworld.org/docid/5a746d804.html, p. 6.

¹⁹⁸ „Момчетата-араби сунити, които изтърпяват присъди в затвори в кюрдистанския регион на Ирак заради връзки с Ислямска държава (известна и като ИДИЛ), рискуват да бъдат арестувани отново, след като бъдат освободени, ако се опитат да се съберат със семействата си в районите, контролирани от Багдад (...). Понастоящем този риск застрашава само около двадесетина момчета, които са освободени след присъди по закона за борба с тероризма. Десетки други и

12 деца, които в средата на 2017 г. са били прехвърлени от КРП от място за задържане в затвор на централните власти, са обявени за „изчезнали“.¹⁹⁹

Според съобщенията системата на наказателното правосъдие продължава да има съществени недостатъци, с редовно нарушаване на правото на обвиняемите на справедлив процес, особено на обвинените по Закона за борба с тероризма.²⁰⁰ Властите разчитат на ускорени съдебни процеси, които често продължават по-малко от 30 минути.²⁰¹ По време на изслушванията заподозрените имат частен или назначен от държавата правен защитник; адвокатите обаче често имат ограничен достъп или нямат никакъв до обвиняемия преди процеса.²⁰² През март 2019 г. HRW съобщава, че е установил подобрене в работата на съда за антитероризъм в Нинева, по-специално по отношение на изискването заподозрени лица да се задържат и преследват наказателно на базата на доказателства и да се разчита по-малко на признания.²⁰³

Според съобщенията съдиите често осъждат обвиняемите най-вече или единствено на базата на признания, изтръгнати с изтезания или принуда,²⁰⁴ и/или чрез информация от „тайни информатори“²⁰⁵ и наказанието е продължително лишаване от свобода (15 години

хиляди възрастни обаче скоро ще бъдат освободени от затворите в ИК.“; HRW, *Iraq/Kurdistan Region: Risk of Double Trials for ISIS Ties*, 23 December 2018, www.ecoi.net/en/document/1455538.html. „Липсата на координация между властите на Ирак и ИК във връзка със списъците на издирваните лица може да засили още повече несправедливостта, което да доведе до двойни наказания за заподозрени за връзки с ИД, пътуващи между двете юрисдикции“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, p. 22. Вж. също Al Arabiya, *Kurdistan Regional Government Hands Over 1,400 ISIS Detainees to Iraqi Govt*, 24 December 2018, <http://ara.tv/9hqpn>; US Department of Labor, *2017 Findings on the Worst Forms of Child Labor – Iraq*, 20 September 2018, www.refworld.org/docid/5bd05ace2.html, p. 6; Global Protection Cluster, *Detention Programming in Iraq*, 31 May 2018, <https://bit.ly/2AQk7Jg>, p. 2. Според съобщенията деца, освободени от местата за задържане, продължават да са застрашени от отмъщения, тъй като са „жигосани за връзки с ИДИЛ“; HRW, *“Everyone Must Confess”*, 6 March 2019, <http://bit.ly/2Jdtlql>.

¹⁹⁹ HRW, *Flawed Justice*, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, p. 38.

²⁰⁰ „Специалният докладчик също е бил осведомен за значителен брой предполагаеми нарушения на гаранциите за справедлив процес при делата със смъртни присъди. Сред тях са по-специално осъждането на базата единствено или най-вече на изтезания или натиск, липсата на съдебно разследване на твърденията за изтезания по време на разследването и ускорени производства, които водят до масови екзекуции. (...) съществуващите процесуални гаранции за осигуряване на справедлив процес не се прилагат на практика или са се оказали недостатъчни за предотвратяване на нарушенията на правото на справедлив процес, което води до систематични нарушения на правото на живот“; Съвет за правата на човека на ООН, Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции от нейната мисия в Ирак, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, paras 67-68. Вж. също Amnesty International, *Human Rights in Iraq: Review of 2018*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EkxROR>, p. 3; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html.

²⁰¹ HRW, *World Report 2019. Iraq*, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html; The New Yorker, *Iraq’s Post-ISIS Campaign of Revenge*, 17 December 2018, <https://bit.ly/2UMzTyd>; AP, *A Neighbor’s Word Can Bring Death Sentence in Iraq IS Trials*, 9 July 2018, <https://bit.ly/2KKFvrg>; AP, *Iraq’s ISIS Trials Bring Swift Verdicts, Almost All Guilty*, 29 April 2018, <https://bit.ly/2G07D7U>; New York Times, *A 10-Minute Trial, a Death Sentence: Iraqi Justice for ISIS Suspects*, 17 April 2018, <https://nyti.ms/2qCxc4F>; HRW, *ISIS Trials Are Robbing Victims of Their Rights*, 26 January 2018, <https://bit.ly/2DkrQmX>.

²⁰² „[Адвокатите] казаха, че достъпът до заподозрените в терористична дейност е почти невъзможен с изключените на съдебните заседания, въпреки че има разлики в зависимост от силите за сигурност и местоположението“; HRW, *Iraq: Judges Disregard Torture Allegations*, 31 July 2018, www.ecoi.net/en/document/1439885.html. Вж. също AP, *A Neighbor’s Word Can Bring Death Sentence in Iraq IS Trials*, 9 July 2018, <https://bit.ly/2KKFvrg>; HRW, *Flawed Justice*, 5 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, p. 41. За другите рискове за адвокатите, представляващи заподозрени във връзки с ИДИЛ, вж. също Раздел III.A.1.c („Лица, които предоставят юридически услуги на заподозрени членове на ИДИЛ и Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ“).

²⁰³ „(...) съдиите в провинция Нинева в северен Ирак налагат по-висок праг на доказване за задържането и наказателното преследване на заподозрени лица, като не разчитат в голяма степен само на признания, погрешни списъци на издирвани лица и непотвърдени предположения.“ Въпреки това HRW преценява, че „е необходима да се работи още, за да може обвиняемите лица да не бъдат малтретиран и да бъдат съдени в справедлив процес“; HRW, *Iraq: Key Courts Improve ISIS Trial Procedures*, 13 March 2019, <http://bit.ly/2Obvku8>.

²⁰⁴ „UNAMI и други са документирали нарушения на стандартите за справедлив процес при производства, които завършват със смъртна присъда, в това число присъди по дела с малко други доказателства освен признание, за което обвиняемият твърди, че е изтръгнато с изтезания“; OHCHR, *End of Visit Statement of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions on Her Visit to Iraq*, 24 November 2017, <https://bit.ly/2NfKxbN>. Вж. също HRW, *Iraq: Judges Disregard Torture Allegations*, 31 July 2018, www.ecoi.net/en/document/1439885.html; Съвет за правата на човека на ООН, Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 67; Amnesty International, *The Condemned*, 17 April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, p. 18.

²⁰⁵ „Информаторите никога не се появяват в съда; техните твърдения се предават на съдиите с сухи, писмени доклади на разузнавателните служби без каквато и да било обосновка“; AP, *A Neighbor’s Word Can Bring Death Sentence in Iraq IS Trials*, 9 July 2018, <https://bit.ly/2KKFvrg>. „Тъй като иракските власти разчитат прекомерно на сведенията на тайни информатори, за да идентифицират и съдят предполагаеми членове на ИД, е много лесно да бъдат обвинени неправилно невинни хора и да бъдат несправедливо наказани за престъпления, които не са извършили“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, p. 23. Вж. също Checkpoint, *Iraq’s Prisoner Dilemma*, 1 October 2018, <https://bit.ly/2PkSk9r>. Вж. Раздел III.A.1.a („Граждански, възприемани като поддръжници на ИДИЛ“).

или доживотно) или смъртна присъда,²⁰⁶ която е задължителна за широка гама престъпления, определени като „терористични деяния“.²⁰⁷ Наблюдателите съобщават, че съдиите рядко постановяват извършването на съдебномедицински експертизи за разследване на твърдения за изтезания и, дори когато правят това и се установят доказателства за изтезания, обикновено не се произнасят за повторно производство.²⁰⁸ По Закона за борба с тероризма наказателното преследване срещу заподозрени членове на ИДИЛ е на основание широките обвинения за връзки с ИДИЛ независимо от степента на индивидуална отговорност и тежестта на обвиненията.²⁰⁹

Въпреки многократните призови на организации на ООН и правозащитници за налагане на мораториум върху всички смъртни присъди и екзекуции заради проблеми със справедливостта на процеса, продължава повсеместното прилагане на смъртната присъда, като в повечето случаи то е по Закона за борба с тероризма.²¹⁰ Мисията на ООН за подпомагане на Ирак описва ситуацията като „масащи масови екзекуции на лица, осъдени за свързани с тероризъм престъпления.“²¹¹ Съобщава се за осъдени на смърт лица, които са били непълнолетни към момента на извършване на предполагаемото престъпление.²¹²

²⁰⁶ HRW, *Iraq: Judges Disregard Torture Allegations*, 31 July 2018, www.ecoi.net/en/document/1439885.html; Съвет за правата на човека на ООН, *Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции*, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 67; Amnesty International, *The Death Penalty in 2017: Facts and Figures*, 12 April 2018, www.refworld.org/docid/5b32326a4.html, p. 8. Вж. също Раздел III.A.1.a („Цивилни, възприемани като поддръжници на ИДИЛ“).

²⁰⁷ „Списъкът с престъпления, за които смъртната присъда не само е приложима, но и задължителна, е доста дълъг и включва деяния, чиято тежест е далеч под прага на „най-тежките престъпления“, необходим за налагането на такава присъда по международните норми. Дефиницията за тероризъм не е в съответствие с Международната конвенция за борба срещу финансирането на тероризма, която Ирак е ратифицирал през 2012 г.“; Съвет за правата на човека на ООН, *Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции*, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 47.

²⁰⁸ „Съдилищата продължават да допускат получени с изтезания доказателства и да осъждат лица по закона за борба с тероризма най-често на смърт“; Amnesty International, *Human Rights in Iraq: Review of 2018*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EkxROR>, p. 3. „Съдиите в Ирак редовно не разследват сили за сигурност, за които има твърдения, че изтезават заподозрени в тероризъм лица (...). Съдиите също така често пренебрегват твърдения за изтезания и осъждат подсъдимите на базата на признания, за които подсъдимите достоверно твърдят, че са получени насилствено“; HRW, *Iraq: Judges Disregard Torture Allegations*, 31 July 2018, www.ecoi.net/en/document/1439885.html. Вж. също HRW, *Iraq: Key Courts Improve ISIS Trial Procedures*, 13 March 2019, <http://bit.ly/2ObvkuB>; Vice News, *Iraq's Rushed Judgement of ISIS Members Is Tearing the Country Apart*, 19 September 2018, <https://bit.ly/2qOOL1i>; AP, *A Neighbor's Word Can Bring Death Sentence in Iraq IS Trials*, 9 July 2018, <https://bit.ly/2KKFvqr>.

²⁰⁹ „Ирак и ИК се стремят към раздаване на правосъдие за свързани с ИДИЛ престъпления, като провеждат хиляди съдебни процеси срещу заподозрени членове на ИДИЛ, сред които деца, често единствено по обвинения за членство в ИДИЛ независимо от реалната степен на участие на подсъдимите или извършаването на насилствени престъпления от тях. Законите за борба с тероризма, използвани и от иракската държава, и от властите в ИК, позволяват на разследващите съдии да повдигат обвинения срещу лица, които не са извършили престъпления, но са имали подкрепяща роля, например, работейки като готвачи или болници“; HRW, *“Everyone Must Confess”*, 6 March 2019, <http://bit.ly/2Jdtqlq>. „Законът за борба с тероризма, по който е бил осъден, не разграничава между лице с нисък риск, което принудително се е присъединило към ИД и има уязвления за деянията си, и лице с висок риск, дори член на висшето ръководство на ИД, което не се покаява. (...) Шофьори, съпруги на бойци и мозъците зад чудовищни нападения са осъждани еднакво по иракския закон за борба с тероризма от 2005 г.“; Checkpoint, *Iraq's Prisoner Dilemma*, 1 October 2018, <https://bit.ly/2PkSk9r>. „(...) много заподозрени лица са осъдени единствено на базата на членството им в ИД, както това е доказано с положената клетва, без доказателства за конкретни престъпления“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, p. 19. Вж. също Washington Post, *Analysis | How the Iraqi Crackdown on the Islamic State May Actually Increase Support for the Islamic State*, 7 January 2019, <https://wapo.st/2M7roKh>; AP, *Iraq's IS Trials Bring Swift Verdicts, Almost All Guilty*, 29 April 2018, <https://bit.ly/2OyZv29>; Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, p. 17; New York Times, *A 10-Minute Trial, a Death Sentence: Iraqi Justice for ISIS Suspects*, 17 April 2018, <https://nyti.ms/2qCxc4F>. Вж. също Раздел III.A.1 („Лица, погрешно заподозрени в подкрепа за ИДИЛ“).

²¹⁰ „(...) Специалният докладчик е разтревожен от масовите екзекуции след 2006 г. и се опасява, че те са се превърнали в начин на действие, особено в работата по със случаи, свързани с ИДИЛ и тероризъм“; Съвет за правата на човека на ООН, *Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции*, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, т. 66. Според наличните на АР статистически данни иракското правителство е осъдило на смърт най-малко 3 130 души по свързани с тероризъм обвинения след 2013 г. и най-малко 250 вече са екзекутирани; AP, *Iraq Holding more than 19,000 Because of IS, Militant Ties*, 22 March 2018, <https://bit.ly/2ypn4QQ>. Според Amnesty International в Ирак се е увеличила четирикратно известната цифра за новите смъртни присъди от поне 65 през 2017 г. на поне 271 през 2018 г.; най-малко 52 души са екзекутирани през 2018 г. (в сравнение с поне 125 през 2017 г.). По-нататък се съобщава: „Медийната служба на тогавашния президент Фуад Масум съобщи няколко пъти, че президентът е ратифицирал „партиди“ смъртни присъди, потвърдени от съда“; Amnesty International, *Death Sentences and Executions* 2018, 10 April 2019, www.ecoi.net/en/file/local/2006174/ACT5098702019ENGLISH.PDF, pp. 11, 37, 46-47.

²¹¹ UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. vi.

²¹² OHCHR, *End of Visit Statement of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions on Her Visit to Iraq*, 24 November 2017, <https://bit.ly/2NfKxbN>. Иракският наказателен кодекс забранява налагането на смъртна присъда за престъпления, извършени, когато обвиняемият е бил на възраст между 18 и 20 години; Republic of Iraq, *Penal Code, Law No. 111 of 1969*, July 1969, www.refworld.org/docid/452524304.html, чл. 79. Бившият министър-председател Абади обаче посочва,

Въпреки че не се знае точният брой на екзекутираните,²¹³ според сведенията през последните години голям брой лица са били екзекутирани, включително чрез масово обесване.²¹⁴ Сред екзекутираните е имало хора с интелектуални увреждания.²¹⁵ Иракският закон предвижда автоматично обжалване при делата със смъртна присъда;²¹⁶ според доклад за 2014 г. обаче при обжалване рядко се отменят смъртни присъди.²¹⁷ Осъдените на смърт по Закона за борба с тероризма нямат право на помилване или амнистия, както изисква международното хуманитарно право.²¹⁸

Данните сочат, че лицата, осъдени за терористични престъпления, посочени в Закона за борба с тероризма, извършени след 10 юни 2014 г.,²¹⁹ не отговарят на условията за възползване от Закона за всеобща амнистия (Закон № 27/2016 г.), с измененията към него в Закон № 80 от 2017 г.²²⁰

За ИСС и свързаните с него сили също има сведения, че са извършвали редица нарушения на правата на човека, които представляват „колективни наказания“ срещу цивилни, по-специално жени и деца, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ, заради техните семейни или племенни връзки. Сред такива нарушения са принудително изгонване от дома, физически нападения; изнасилване и други форми на сексуално насилие; както и възпрепятстване на връщането.²²¹ Местните власти (провинциални и областни съвети, квартални лидери [*mukhtars*]) също са участвали във възпрепятстването на връщането на семейства в родните им места или в други случаи са разпореждали тяхното експулсиране.²²²

За съответните рискови профили вижте раздели III.A.1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 и 12.

b) Нарушения на правата на човека от кюрдските власти

По време на военните операции срещу ИДИЛ между 2014 и 2017 година кюрдските сили за сигурност са извършвали произволни арести и задържания, насилствени изчезвания, изтезания и други форми на малтретиране и извънсъдебни убийства най-вече на араби

че може да има смъртна присъда за осъдени лица на 16 години; AP, *Iraq's Abadi: Half of IS Families Detained near Mosul Are Turkish*, 16 September 2017, <https://bit.ly/2BSUklT>.

²¹³ Според съобщенията правителството не е могло да предостави смислена информация относно броя на лицата, които са арестувани, обвинени, осъдени, със смъртни присъди или екзекутирани за свързани с тероризъм престъпления; СС на ООН, *Изпълнение на Резолюция 2421 (2018)*, 31 окт. 2018 г., <https://undocs.org/S/2018/975>, т. 48; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018, www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, pp. vi, 5. Вж. също Kurdistan 24, *Iraq Hands Down Death Sentences to Six 'Brothers' for ISIS Membership*, 12 February 2019, <http://bit.ly/2FdZSca>.

²¹⁴ В отговор на масовото обесване на 42 осъдени през септември 2017 г., тогавашният Върховен комисар за правата на човека Зеид Ра'ад ал Хюсеин посочва, че е „изключително съмнително“, че във всяко едно от делата са били приложени гаранциите за справедлив процес. Той добавя, че „при такива обстоятелства има очевиден риск от груба съдебна грешка“; OHCHR, *UN Human Rights Chief 'Appalled' at Iraq Mass Execution*, 27 September 2017, www.refworld.org/docid/5b83c4424.html. Вж. също CNN, *Iraqi PM Orders 'Immediate' Execution of All Terrorists on Death Row*, 30 June 2018, <https://cnn.it/2IEOSKi>; Amnesty International, *Retaliatory Executions Do not Amount to Justice for Victims of 'Islamic State'*, 29 June 2018, <https://bit.ly/2KRB0lt>; Amnesty International, *Iraq: 38 Hanged in Mass Execution for Terrorism Charges*, 14 December 2017, <https://bit.ly/2Ex97QZ>.

²¹⁵ UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2z16nQC>, pp. 18, 20.

²¹⁶ AP, *Iraq's IS Trials Bring Swift Verdicts, Almost All Guilty*, 29 April 2018, <https://bit.ly/2OyZv29>; HRW, *Flawed Justice*, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, p. 52.

²¹⁷ UNAMI, *Доклад за смъртаната присъда в Ирак*, окт. 2014 г., <https://www.refworld.org/docid/5445189a4.html>, p. 2. Не са намерени скоростни сведения за отменени присъди при обжалване. Вж. също BBC, *Inside the Iraqi Courts Sentencing IS Suspects to Death*, 2 September 2017, <https://bbc.in/2APi7RI>.

²¹⁸ *Constitution of the Republic of Iraq*, 15 October 2005, www.refworld.org/docid/454f50804.html, Article 73(1). Международният пакт за гражданските и политическите права в член 6(4) изисква всяко осъдено на смърт лице да има право да потърси помилване или амнистия или замяна на присъдата.

²¹⁹ 10 юни 2014 г. е датата, когато ИДИЛ установява контрол над Мосул.

²²⁰ *Iraq: Amnesty Amendment Law (Law No. 80/2017)* [Iraq], 13 November 2017, www.refworld.org/docid/5c764e217.html. Измененият закон за амнистията („Законът от 2017 г.“), влязъл в сила на 21 август 2017 г., променя правната рамка за амнистията за иракчаните, осъдени на смърт или с определен срок лишаване от свобода за различни престъпления. Според закона от 2017 г. не подлежат на амнистия лица, осъдени за различни престъпления, сред които отвлечане, както и терористични престъпления по Закона за борба с тероризма № 13 от 2005 г., когато престъплението е извършено след 10 юни 2014 г. Това изключва възможността амнистията да се използва като инструмент за помирение и реинтеграция на лица, осъдени за членство в ИДИЛ, и не дава на осъдените лица правото да търсят помилване или замяна на присъдата, както предвижда МПГПП; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., <https://www.refworld.org/docid/5b6afc544.html>, p. 6. „Тези изменения, ратифицирани през ноември 2017 г., сега изключват помилването за всички лица, осъдени за тероризъм независимо от смекчаващи вината обстоятелства. Измененията изключват и няколко други сериозни престъпления от възможността за амнистия, сред които отвлечане, трафик на наркотици и подпаване на парични знаци“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2z16nQC>, p. 21. За ограниченото прилагане на Закона за обща амнистия от 2016 г. преди изменения през 2017 г. вижте и предишни доклади за правата на човека на UNAMI на: www.refworld.org/publisher/UNAMI.html.

²²¹ Вж. Раздел III.A.1.b („Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ“).

²²² Вж. Раздели III.A.1.b („Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ“) и II.D („Принудително разселване и връщане“).

сунити – мъже и момчета в боеспособна възраст –, които са възприемали като свързани с ИДИЛ, включително въз основа на широки и дискриминационни критерии.²²³ Други сведения сочат принудително разселване и умишлено разрушаване на домове и друга собственост на цивилни лица, а в някои случаи – на цели села, заподозрени във връзки с ИДИЛ.²²⁴ До възстановяването от правителството на териториалния контрол в оспорваните райони кюрдските сили също така са възпрепятствали връщането на разселени араби сунити и туркмени в някои от тези райони.²²⁵

Хиляди заподозрени бойци и поддръжници на ИДИЛ, включително жени и деца,²²⁶ са били арестувани от кюрдските сили за сигурност, най-вече по Закона за борба с тероризма № 3 от 2006 г.²²⁷ За много от задържаните лица се съобщава, че не са имали възможност за своевременно преразглеждане на арестуването и задържането им от компетентен съдия и им е бил отказан достъп до техните семейства или адвокати.²²⁸ Наблюдателите изразяват

²²³ „В настоящия конфликт с ИДИЛ момчета и мъже, избягали от райони под контрола на ИДИЛ, са били застрашени от произволни арести от кюрдските сили за сигурност и в някои случаи са ставали и жертва на принудително изчезване“; OHCHR, *End of Visit Statement of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions on Her Visit to Iraq*, 24 November 2017, <https://bit.ly/2NfKxbN>. „Иракски и кюрдски правителствени сили и паравоенни милиции са извършвали извънсъдебни екзекуции на мъже и момчета, заподозрени във връзки с ИД. (...) Иракски сили, кюрдски сили и паравоенни милиции, включително НМС, са арестували още хиляди заподозрени в „тероризъм“ без съдебни заповеди в домовете им, на контролни пунктове и в лагери за ВРЛ“ (подчертаването е добавено); Amnesty International, *Amnesty International Report 2017/18 – Iraq*, 22 February 2018, www.refworld.org/docid/5a9919c74.html. Вж. също Съвет за правата на човека на ООН, *Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции*, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, т. 36; HRW, *Kurdistan Regional Government: Allegations of Mass Executions*, 8 February 2018, www.refworld.org/docid/5a8eb1cba.html; HRW, *Kurdistan Region of Iraq: 350 Prisoners ‘Disappeared’*, 21 December 2017, www.refworld.org/docid/5a3bae7d4.html. Вж. също Раздел III.A.1 („Лица, погрешно заподозрени в подкрепа за ИДИЛ“).

²²⁴ „Има и съобщения за нападения за отмъщение на кюрдските сили за сигурност и свързани с тях и въоръжени групировки на Пешмерга и йезиди срещу цивилни араби сунити и тяхната собственост след обратно завземане на територии“; Съвет за правата на човека на ООН, *Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции*, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, т. 36. (...) има твърдения за умишлено разрушаване на арабски собствености и други нарушения на права от страна на силите за сигурност на ИК, особено в села, заподозрени във връзки с ИДИЛ“; GPPi, *Iraq After ISIL – Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control*, March 2018, <https://bit.ly/2EMLqtt>, р. 37. „Human Rights Watch също е документирал извършването от сили на ИКП на незаконно разрушаване на арабски домове и понякога на цели арабски села заедно с депортирането на жителите в най-малко 21 села в райони на провинции Киркук и Нинева“; HRW, *Flawed Justice*, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, р. 19. Вж. също Раздел II.D.1 („Вътрешно разселване“) и III.A.1.b („Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ“).

²²⁵ Например, „четири села североизточно от град Раби’а – Махмудия, Кахира, Саудия и Сфая – са били почти разрушени, според сведения от кюрдските сили, а на жителите им рядко е било разрешавано да се върнат, дори и в други райони на Раби’а.“ и по-нататък: „Кюрдските сили, които контролират райони на оспорваните територии, са участвали в това, което може да се определи като умишлена политика на обратна арабизация, при която са принуждават ВРЛ араби сунити да напускат, пречи се на араби сунити да се връщат и се елиминират цели общности на араби сунити в периметъра на контрол. Това е особено видно в случаите на Киркук и Зумар [Нинева], но има подобни твърдения и за северен Туз [провинция Салах ал-Дин] и в Раби’а [провинция Нинева]“; GPPi, *Iraq After ISIL – Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control*, March 2018, <https://bit.ly/2EMLqtt>, рр. 37, 59. „В Джалаула [провинция Дияла] повечето семейства са били блокирани от кюрдските сили, било то Пешмерга, Асаши или КРП. (...) В Джалаула най-обичайният начин да не се позволява на семействата да се връщат е като се забавя обработването на документите им, след което да се спират на контролните пунктове“; IOM, *Obstacles to Return in Retaken Aras of Iraq*, March 2017, <https://bit.ly/2PP80H1>, рр. 22, 23. Вж. също GPPi, *Iraq after ISIL: Tuz*, 16 August 2017, <https://bit.ly/2ECqX92>.

²²⁶ „Кюрдистанското регионално правителство (КРП) е арестувало стотици момчета заради предполагаеми връзки с ИДИЛ на контролни пунктове, което е ставало по време на бягството им от територии на ИДИЛ, от лагери за разселени лица или при влизането им в Кюрдистан, за да търсят работа“; HRW, „Everyone Must Confess“, 6 March 2019, <http://bit.ly/2Jdtlql>. „Съвет за правата на човека на ООН, Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции, 5 юни 2018 г.“; UNAM, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, р. 11. (...) най-малко 4 000 души са били задържани по свързани с ИД обвинения от властите на региона Кюрдистан“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, р. 17. „През 2017 г. най-малко 1 036 деца (1 024 момчета, 12 момчета), сред които 345 в региона на Кюрдистан, са останали в центрове за задържане на непълнолетни по свързани с националната сигурност обвинения, предимно за предполагаеми връзки с ИДИЛ“ (удебеляването е добавено); UNSC, *Report of the Secretary-General on Children and Armed Conflict*, 16 May 2018, A/72/865–S/2018/465, <https://undocs.org/A/72/865>, para. 76. Вж. също US Department of Labor, *2017 Findings on the Worst Forms of Child Labor – Iraq*, 20 September 2018, www.refworld.org/docid/5bd05ace2.html, р. 6; HRW, *Flawed Justice*, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, рр. 38, 48. Вж. също Раздел III.A.1.a („Цивилни, възприемани като поддръжници на ИДИЛ“).

²²⁷ ИК приема свой собствен закон за борба с тероризма (Закон № 3 от 2006 г.). Срокът на действие на закона е изтекъл през юли 2016 г., но е бил подновен на 1 юли 2018 г. Изразена е загриженост относно прилагането на закона през междинния период; Al-Monitor, *Renewal of Anti-Terror Law Threatens Human Rights in Iraqi Kurdistan*, 19 July 2018, <http://almon.co/3317>; NRT, *Kurdistan Parliament Votes for Extension of Counter-Terrorism Law*, 1 July 2018, <https://bit.ly/2EKJ0uk>; Съвет за правата на човека на ООН, *Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции*, 5 юни 2018 г., Съвет за правата на човека на ООН, *Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции*, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, т. 62. Законът е наличен на кюрдски език на: <https://bit.ly/2V2P7iA>.

²²⁸ „UNAM/ООНЧР продължава да е разтревожен от съобщения за нарушения на прилагането на Наказателнопроцесуалния кодекс в региона на Кюрдистан, по-специално при производства, свързани с обвинения в тероризъм по Закона за борба с тероризма № 3 от 2006 г. на Кюрдистан, в това число голямото забавяне на изслушването на задържаните лица от съдия, ограниченията върху или отказа на достъп до правна защита или

загриженост във връзка с изтезанията и малтретирането на задържаните по време на разследванията²²⁹, в това число и на деца.²³⁰

Условията на задържане са неадекватни поради пренаселеност, лоша хигиена и липса на здравни услуги.²³¹ Съобщава се, че редовно деца са задържани заедно с възрастни или в условия на пренаселеност в центрове за непълнолетни с ограничени възможности за рехабилитация и реинтеграция.²³²

За заподозрените за връзки с ИДИЛ се прилагат ускорени производства в съдилищата за антитероризъм,²³³ които нямат съдебна независимост.²³⁴ Според сведенията съдебната система продължава да разчита прекомерно на признания и според Мисията на ООН за подпомагане на Ирак/СВКПЧ няма ефективна система за разследване на твърдения за изтезания.²³⁵ Наблюдателите изразяват загриженост, че съдилищата на КРП съдят заподозрени във връзки с ИДИЛ лица за престъпления, извършени извън тяхната териториална компетентност.²³⁶

продължителното задържане без съдебен процес“; UNAMI, Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 10. Вж. също HRW, “Everyone Must Confess”, 6 March 2019, <http://bit.ly/2Jdtlql>; HRW, *Kurdistan Region of Iraq: Detained Children Tortured*, 8 January 2019, <https://bit.ly/2AIK52o>; Al-Monitor, *Renewal of Anti-Terror Law Threatens Human Rights in Iraqi Kurdistan*, 19 July 2018, <http://almon.co/3317>; HRW, *Flawed Justice*, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, pp. 38, 42-43.

²²⁹ “Задържаните от централните иракски и кюрдистанските власти редовно са подлагани на изтезания и други форми на малтретиране по време на разпитите, което често е с цел „изтръгване на признания“ (удебеляването е добавено); Amnesty International, *Human Rights in Iraq: Review of 2018*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EkxROr>, p. 3. Вж. също Al-Monitor, *Renewal of Anti-Terror Law Threatens Human Rights in Iraqi Kurdistan*, 19 July 2018, <http://almon.co/3317>; UNAMI, Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 10; HRW, *Flawed Justice*, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, p. 51.

²³⁰ “Кюрдистанското регионално правителство в северен Ирак изтезава деца, за да признаят участие в Ислямска държава (...). Почти две години след като КРП обеща да разследва изтезанията на задържани деца, тази практика продължава с тревожна честота (...)“; HRW, *Kurdistan Region of Iraq: Detained Children Tortured*, 8 January 2019, <https://bit.ly/2AIK52o>. „Десетки непълнолетни продължават да са задържани от кюрдските власти по закона за борба с тероризма, което поради липсата на процесуални гаранции ги застрашава от нарушения на човешките права, включително смърт в центъра за задържане. Този риск се засилва от крайно ограничени достъп на местни и международни организации до местата за задържане, което прави невъзможно наблюдението на положението“; Съвет за правата на човека на ООН, Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 36. „От деветнадесет деца, заподозрени във връзки с ИДИЛ, седемнадесет споделиха, че сили на Асаиш са ги изтезавали, за да изтръгнат признания“; HRW, *Flawed Justice*, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, p. 51. Вж. също Rudaw, *KRG Denies Asayish Detention, Torture of ISIS Child Suspects*, 6 March 2019, <http://bit.ly/2TRelcp>; Rudaw, *KRG: Ill Treatment ‘Rare’ in Response to Claims of Child Torture*, 8 January 2019, <https://bit.ly/2T0phu4>.

²³¹ „Иракските власти и КРП продължават да поддържат пренаселени места за задържане, някои от които са тайни. Освободени задържани лица и свидетели споделят за нечовешки условия“; Amnesty International, *Human Rights in Iraq: Review of 2018*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EkxROr>, p. 3. Вж. също HRW, *Flawed Justice*, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, pp. 48-49.

²³² “Иракското правителство и КРП имат специализирана система за правосъдие за непълнолетни нарушители. Не всички деца, заподозрени във връзки с ИДИЛ, обаче са в местата за задържане на тази система по време на разследването и съдебния процес“; HRW, *Flawed Justice*, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, p. 44. Вж. също с. 48 на същия доклад. Вж. също UNAMI, , Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 11; HRW, *Iraq/Kurdistan Region: Men, Boys Who Fled ISIS Detained*, 26 February 2017, www.refworld.org/docid/58b3fce14.html. Вж. също Раздел III.A.9 („Деца с определени профили или при конкретни обстоятелства“).

²³³ “Повечето съобщават, че изслушването им в съда е продължило не повече от 5 до 10 минути и обикновено е било на кюрдски език, който те не разбират“; HRW, “Everyone Must Confess”, 6 March 2019, <http://bit.ly/2Jdtlql>. Вж. също HRW, *Kurdistan Region of Iraq: Detained Children Tortured*, 8 January 2019, <https://bit.ly/2AIK52o>.

²³⁴ „Други проблеми, които възпрепятстват съдебната независимост, са (...) политизирането на съдилищата за дела за тероризъм, където съдиите произнасят определенията си на базата на инструкции от КРП и силите за сигурност на ПСК и клиенти (...)“; The Tahrir Institute for Middle East Policy, *Judiciary in Kurdistan Region in Peril*, 11 January 2019, <https://bit.ly/2Fqa7ey>. Вж. също Раздел II.E.3 („Способността и желанието на държавата да защитава гражданите от нарушения на правата на човека“).

²³⁵ UNAMI, Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, pp. 10-11. Вж. също HRW, “Everyone Must Confess”, 6 March 2019, <http://bit.ly/2Jdtlql>; HRW, *Kurdistan Region of Iraq: Detained Children Tortured*, 8 January 2019, <https://bit.ly/2AIK52o>; The New Yorker, *Iraq’s Post-ISIS Campaign of Revenge*, 17 December 2018, <https://bit.ly/2UMzTyd>.

²³⁶ “Съдилищата на КРП в много случаи съдят заподозрени лица за престъпления, извършени в Мосул и други райони на федерален Ирак, които са извън тяхната териториална компетентност. Освен това някои от тези престъпления са извършени в оспорвани територии, за които претендират и федералното иракско правителство, и КРП – по-специално, района Синджар (мястото на клането на йезиди от ИД) и района Тел Афар, един от последните райони, загубени от ИД при оттеглянето в Сирия. От гледна точка на териториалната компетентност властите на КРП би трябвало да прехвърлят заподозрените в свързани с тероризъм престъпления, извършени на територията на федерален Ирак, на иракските федерални власти, което обаче те не правят“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, p. 18.

Въпреки фактическия мораториум върху изпълнението на смъртни присъди има данни, че КРП е нарушил това два пъти през 2015 и 2016 година.²³⁷

На 17 декември 2017 г. кюрдският парламент ратифицира Закон за амнистията (Закон № 4 от 2017 г.), който, освен другото, предвижда замяна на смъртната присъда с 15 години лишаване от свобода, когато се постигне помирение със семействата на жертвите. Според сведенията законът не се прилага спрямо определени категории престъпления, сред които „престъпления, свързани с националната сигурност, някои финансови престъпления, рецидивисти и изнасилване и изтезания на деца, освен другото.“²³⁸ КРП няма закон за амнистия за заподозрени лица, които са се присъединили към ИДИЛ и за които не е установено да са извършили други престъпления.²³⁹

За съответните рискови профили вижте раздели III.A.1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 и 12.

2) Недържавни субекти

а) Злоупотреби с правата на човека от ИДИЛ

Въпреки че държат под контрол територията между 2014 и 2017 година, ИДИЛ са извършвали действия, които се окачествяват като военни престъпления, престъпления срещу човечеството, а по отношение на йезидите – като геноцид.²⁴⁰ Според доклади на ООН и правозащитни организации членове на ИДИЛ са били замесени в отявлени, систематични и повсеместни атаки срещу цивилни, в това число убийства, отвличания, вземане на заложници, самоубийствени атентати, изтезания, изнасилвания, сексуално робство и други форми на сексуално насилие, продажба с цел брак или друга форма на принудителен брак, трафик на хора, насилствено приемане на вероизповедание, набиране и използване на деца за бойци, както и атаки срещу критична инфраструктура и разрушаване на културното наследство.²⁴¹ Към днешна дата са открити повече от 200 масови гроба с тленните останки на мъже, жени и деца в райони, които са били под контрола на ИДИЛ – хиляди такива са открити в провинции Нинева, Киркук, Салах ал-Адин, Ал-Анбар, Бабел и Багдад.²⁴²

²³⁷ UNAMI, Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 11. HRW цитира говорител на КРП, който казва, че смъртното наказание е забранено „с изключение на много малко случаи, които се считат за особено тежки“; HRW, World Report 2019. Iraq, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html. „Според властите мораториумът не е застрашен, но има обществен натиск за възстановяване на смъртното наказание в отговор на престъпленията на ИДИЛ“; Служба на Върховния комисар за правата на човека, Изявление в края на посещението на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции при посещението ѝ в Ирак, 24 ноември 2017 г., <https://bit.ly/2NfKxbN>. Законът за борба с тероризма на ИК (вж. бел. 227) налага задължителна смъртна присъда за редица престъпления, въпреки че не всички отговарят на прага за „най-тежки престъпления“, изискван от международните норми за налагане на такава присъда; Съвет за правата на човека на ООН, Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 62.

²³⁸ UNAMI, Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 9.

²³⁹ UNU-CPR, The Limits of Punishment, May 2018, <https://bit.ly/2z6l6QC>, p. 22; HRW, Flawed Justice, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, pp. 36, 40.

²⁴⁰ „Между юни 2014 г. и декември 2017 г. ИДИЛ завладява, контролира и оперира безнаказано в големи територии на Ирак, като извършва тежки нарушения на международното право за правата на човека, международното наказателно право и международното хуманитарно право – деяния, които могат да съставляват военни престъпления, престъпления срещу човечеството и геноцид“; UNSC, Letter Dated 15 November 2018 from the Special Adviser and Head of the United Nations Investigative Team to Promote Accountability for Crimes Committed by Da'esh/Islamic State in Iraq and the Levant Addressed to the President of the Security Council, 16 November 2018, S/2018/1031, <http://bit.ly/2GiUsOA>, para. 8. „ИДИЛ е извършил редица неописуеми нарушения на хуманитарното право и това за правата на човека срещу иракски цивилни, както и членове на ИСС и свързани с тях сили в рамките на и извън военни действия“; Съвет за правата на човека на ООН, Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 22. Вж. също HRW, World Report 2019. Iraq, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html; UN, Secretary-General Appoints Karim Asad Ahmad Khan of United Kingdom to Head Team Investigating Islamic State Actions in Iraq, 31 May 2018, <https://bit.ly/2LScG9h>; UNSC, Security Council Resolution 2379 (2017) [on Establishment of an Investigative Team to Support Domestic Efforts to Hold the Islamic State in Iraq and the Levant Accountable for Its Actions in Iraq], 21 September 2017, S/RES/2379 (2017), www.refworld.org/docid/5a2fda0cb.html; UN Human Rights Council, “They Came to Destroy”: ISIS Crimes Against the Yazidis, 15 June 2016, A/HRC/32/CRP.2, www.refworld.org/docid/57679c324.html.

²⁴¹ Ibid.

²⁴² Според разчетите на тези места са погребани от 6 000 до повече от 12 000 жертви; UNAMI/OHCHR, “Unearthing Atrocities: Mass Graves in Territory Formerly Controlled by ISIL”, 6 November 2018, <http://bit.ly/2lcPLI8>, p. 1. Към момента на изготвяне на Съобщенията продължават да се откриват нови масови гробове, вж. напр. Middle East Monitor, Iraq Uncovers Mass Grave of Daesh Victims in Mosul, 14 March 2019, <http://bit.ly/2FgaDdX>; NINA, Mass Grave for Yazidis Found Northwest of Mosul, 25 February 2019, <https://bit.ly/2J4UbkU>; NINA, The Bodies of 26/ Civilians from Shabak Were Found East of Mosul, 21 February 2019, <https://bit.ly/2VvhYM1>; NINA, Mass Grave, Mostly of Victims of Security Forces Killed by Daesh, Found West of Mosul, 19 February 2019, <https://bit.ly/2Hc2TuP>; NINA, Mass Grave Found West of Mosul, 7 February 2019, <https://bit.ly/2GstQdv>.

След като загубват контрол върху територията, ИДИЛ продължават атаките във и около бившите си укрепления, като основна мишена са членове на ИСС и свързани с тях сили, както и цивилни, за които се счита, че представляват държавата или сътрудничат с нея.²⁴³ Има и сведения, че групировката продължава да наобелязва религиозни групи и етнически малцинства.²⁴⁴ Сред методите на нападение, за които се съобщава, са по-специално целенасочени убийства и отвлечения, опустошаване на села и нападения със СВУ с цел масови човешки жертви.²⁴⁵ ИДИЛ финансират действията си чрез изнудване на цивилни, отвлечения с цел откуп и други престъпни деяния.²⁴⁶

За съответните рискови профили вижте раздели III.A.2, 5, 6, 8, 9 и 10.

б) Злоупотреби с правата на човека от семейства, племена, общността

Актовете на насилие, злоупотреба и вредни традиционни практики срещу жени и момичета, както и лица с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност обичайно се извършват от семейството, племето или общността на лицето.²⁴⁷ Освен това според сведенията в някои райони членове на местните общности и племена²⁴⁸ пречат на връщането на цивилни, защото ги възприемат като свързани с ИДИЛ или участвали в актове на отмъщение срещу тях.²⁴⁹ В някои райони племенни и общностни лидери са успявали да предотвратят насилствени отмъщения срещу заподозрени членове на ИДИЛ и техните семейства, като забраняват колективните наказания срещу семейства, свързани с

²⁴³ Вж. Раздел III.A.2 („Лица, свързани с правителството или възприемани като негови поддръжници“).

²⁴⁴ Има съобщения, че от религията на отвлеченото лице зависи дали ИДИЛ иска откуп (сунити) или убива жертвата (шиити). С убийствата на шиити, които ИДИЛ счита за вероотстъпници, групировката цели да предизвика сектантски напрежения; New York Times, *They Go to the Desert to Hunt for Truffles. But ISIS Is Hunting Them*, 19 March 2019, <https://nyti.ms/2TOFOPl>. Вж. също Раздел III.A.5 („Членове на религиозни общности и етнически малцинства“).

²⁴⁵ Вж. напр. NINA, *A Civilian Killed, Another Wounded on an Attack Launched by Daesh on a Village Northeast of Baquba*, 26 April 2019, <https://bit.ly/2lQaXDJ>; NINA, *Gunmen Belonging to Daesh Storm a Village West of Mosul*, 22 April 2019, <https://bit.ly/2Dvftmk>; CNN, *Iraq Defeated ISIS more than a Year Ago. Its Revival Is Already Underway*, 5 March 2019, <https://cnn.it/2tQDi2D>; NINA, *A Local Source Warns of Daesh Activity in Targeting the Villages of South Buhrez in Diyala*, 1 January 2019, <https://bit.ly/2Vxto2x>; Buzzfeed, *The Trump White House Says ISIS Has Been Defeated in Iraq. The Data Says Otherwise*, 31 October 2018, <https://bit.ly/2PtXAf1>; AP, *Daesh Reverting to Insurgency Tactics*, 13 October 2018, <http://bit.ly/2AcATU0>; ISW, *ISIS's Second Resurgence*, 2 October 2018, <https://bit.ly/2y28pL9>. Вж. също примерите при съответните рискови профили.

²⁴⁶ „Други дейности целят възстановяване на финансовите устои на групировката. В неделя [17 февр. 2019 г.] бойци отвлечат 12 събирачи на трюфели в западната провинция Анбар, с което бележат връщане към стратегията на сплашване и изнудване на фермери и търговци с цел финансови облаги“; AP, *IS Move from Syria to Iraq, Destabilize Country's Security Say Officials*, 23 February 2019, <https://bit.ly/2SXuLdc>. „Изнудването продължава да е основен източник на приходи за групировката, според съобщения на медиите. Това позволява на ИДИЛ да се стабилизира и да сплаша или изнудва цивилни в районите, където поддържа присъствие.“ Освен това „В Ирак ИДИЛ си осигурява приходи от оръжия, контрабанда с петрол, събиране на данъци, отвлечения за откуп, трафик на наркотици и други незаконни материали, външни дарения и различни други престъпни дейности“; US Department of Defense, *Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve I Quarterly Report to the United States Congress I October 1, 2018 – December 31, 2018*, 4 February 2019, <https://bit.ly/2GalvM8>, p. 31. В районите, където ИДИЛ продължава да е активен, „се събират данъци и се наказват тези, които отказват да ги плащат“; Musings on Iraq, *October 2018: Islamic State Expanding Operations in Iraq*, 2 November 2018, <https://bit.ly/2zi3KWb>. „През годините на упражняване на контрол членовете на Ислямска държава са събирали прецизно лични данни от населението с подробна информация за собствеността и доходите, както и адресите на членовете на по-голямото семейство. Тази изключително важна оперативна информация дава на групировката повече възможности за сплашване и изнудване на цивилни, благодарение на което трупа паричен резерв“; Foreign Policy, *ISIS's New Plans to Get Rich and Wreak Havoc*, 10 October 2018, <https://bit.ly/2NHAs7C>. Вж. също Rudaw, *In the Plains of Northern Iraq, Familiar Shadows Roam and Kill*, 20 February 2019, <https://bit.ly/2VoDlct>; UNSC, *Eighth Report of the Secretary-General on the Threat Posed by ISIL (Da'esh) to International Peace and Security and the Range of United Nations Efforts in Support of Member States in Countering the Threat*, S/2019/103, 1 February 2019, <http://undocs.org/S/2019/103>, para. 14; ISW, *ISIS's Second Resurgence*, 2 October 2018, <https://bit.ly/2y28pL9>; US Department of State, *Country Reports on Terrorism 2017. Foreign Terrorist Organizations: Islamic State of Iraq and Syria (ISIS)*, 19 September 2018, www.refworld.org/docid/5bcf1f41a.html.

²⁴⁷ Вж. Раздели III.A.8 („Жени и момичета с определени профили или при конкретни обстоятелства“) и III.A.10 („Лица с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност“).

²⁴⁸ „Племенната принадлежност е неотменна част от структурата на иракското общество, където племената са важни фактори за справедливост, сигурност и услуги от създаването на модерната иракска държава през 1921 г.“; UN-CP, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, p. 24. Племената са организирани географски и етнически, като преобладаващата част от иракското население принадлежи към едно от 150-те племена или поне поддържа родствени връзки с племе. Традиционно племената имат различни равнища: конфедерация (*Qabila*), племе (*Ashira*), клан (*Fakhdh*), къща (*Beit*), и по-голямото семейство (*Khamsa*); Project on Middle East Political Science (POMEPS), *Legal Pluralism and Justice in Iraq after ISIL*, 10 September 2018, <https://bit.ly/2rpzPqW>; War on the Rocks, *Baghdad Must Seize the Chance to Work With Iraq's Tribes*, 17 January 2018, <https://bit.ly/2PolhzW>; University of Nebraska, *Iraqi Ethnic, Tribal, and Religious Groups*, undated, <https://bit.ly/2BX2FES>, pp. 3-5.

²⁴⁹ Вж. Раздел III.A.1.a („Цивилни, заподозрени в подкрепа на ИДИЛ“) и б („Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ“).

действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ, и съдействат за постигане на помирение.²⁵⁰

За съответните рискови профили вижте раздели III.A.1, 5, 8, 9, 10 и 11.

3) Способност и желание на държавата да защитава гражданите от нарушения на правата на човека

а) Наличие на закрила от държавата в райони под контрола на централното правителство

Ирак няма подходяща законова рамка за наказателно преследване на международни престъпления, в това число военни престъпления, престъпления срещу човечеството и геноцид.²⁵¹ Дори и когато законодателството урежда защитата на правата на човека, изпълнението на задълженията на Ирак по националното и международното право за насърчване и защита на тези права на практика често е под въпрос, тъй като и държавните, и недържавните субекти извършват безнаказано нарушения и злоупотреби с правата на човека.²⁵² Въз основа на Резолюция на Съвета за сигурност, приета през септември 2017 г., на разследващ екип на ООН за повишаване на отчетността във връзка с извършени от Даеш престъпления (UNITAD) е възложена задачата да подпомага на местно ниво усилията за търсене на отговорност на ИДИЛ за извършените престъпления, като събира, опазва и съхранява доказателства в Ирак за деяние, които може да съставляват военни престъпления, престъпления срещу човечеството и геноцид.²⁵³

²⁵⁰ „В град ал-Шура северно от Мосул джабурите са подели междуплеменна инициатива за помиряване на семействата на заподозрени бойци на ИДИЛ с членове на по-голямото семейство, за да могат да се завърнат по домовете си“; ECFR, *Reconciliation in Sinjar after ISIS*, 31 October 2018, <https://bit.ly/2P3B2x7>, p. 12. Вж. също Sanad for Peacebuilding, *The Successful Return of 1000 Families to Al-Ayadhiya, Tal Afar Following Reconciliation Efforts by Sanad for Peacebuilding*, 11 November 2018, <https://bit.ly/2H2EYhq>; Sanad for Peacebuilding, *Iraq: Announcement of Peaceful Coexistence Pact of Honor for the Tribes in Al-Ayadhiya Sub-District*, 10 August 2018, <https://bit.ly/2TgqalF>; HRW, *How Reconciliation in Iraq Could Stop Collective Punishment*, 22 March 2018, www.refworld.org/docid/5b39f21ba.html. Вж. също UNHCR, *Tribal Conflict Resolution in Iraq*, 15 January 2018, www.refworld.org/docid/5a66f84f4.html, p. 5 (и източниците).

²⁵¹ „Правителството е започнало мащабни съдебни действия за търсене на отговорност на бойци на ИДИЛ за масови нарушения на правата на човека и хуманитарното право предимно по силата на закона за борба с тероризма. (...) Специалният докладчик не счита, че законът за борба с тероризма е разписан така, че да отговори на такива международни престъпления. В настоящата си редакция Наказателният кодекс не съдържа разпоредби за международни престъпления“; Съвет за правата на човека на ООН, *Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции от нейната мисия в Ирак*, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, paras 46, 48-49.

²⁵² „В Ирак продължава да бъде сериозно предизвикателство търсенето на отговорност за престъпления, извършени във връзка с въоръжения конфликт, включително терористични актове и други форми на насилие, нарушения на международното хуманитарно право и нарушения и злоупотреби с правата на човека, независимо кога, къде и от кого са извършени“; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г.*, www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 7. „Безнаказаността на силите за сигурност на КРП за тежките им злоупотреби е сериозен проблем за правосъдието и отчетността в Ирак и за по-широките усилия за постигане на помирение. Доколкото има информация Human Rights Watch, иракските съдилища и тези на КРП не са осъждали иракски, кюрдски или анти-ИДИЛ сили за никакви злоупотреби с правата на човека и законите на войната“; HRW, *Flawed Justice*, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, p. 7. „(...) НМС несъмнено и многократно са извършвали тежки нарушения на правата на човека. Както при много от причинените проблеми и предизвикателствата от страна на НМС обаче нарушенията на правата на човека, извършвани от тях, са симптом на повсеместен проблем в Ирак. Ако се представя НМС като единствен извършител на нарушения на правата на човека, се пренебрегва фактът, че има далеч по-широка култура на безнаказаност, която за съжаление проявяват всички въоръжени субекти в Ирак: от режима преди 2003 г. до американските и британските сили, до изпълнителите по договори за сигурност към иракската федерална полиция, разузнавателните служби, Министерството на вътрешните работи, Пешмерга, Асаиш, Съветите на пробуждането, сунитски племена и т.н.“; The Century Foundation, *Understanding Iraq's Hashd al-Sha'bi*, 5 March 2018, <https://bit.ly/2oXcbQH>. „Самият брой на [недържавни и псевдо-държавни въоръжени] групировките, заедно със слабото командване и контрол и малкото варианти за изпълнение затрудняват иракските власти при предотвратяването или наказването на престъпни деяния, което засилва усещането за безнаказаност и беззаконие. (...) Върховенството на закона отслабва в резултат от ширещото се извънсъдебно насилие и престъпност от групировки с държавна власт, както и от това, че действат безнаказано“; GPPi, *Iraq After ISIL: Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control*, March 2018, <https://bit.ly/2EMLqtT>, pp. 7, 61. Вж. също HRW, *World Report 2019 Iraq*, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html; Ceasefire Centre for Civilian Rights / MRGI, *Civilian Activists under Threat in Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2UnHNgl>, pp. 4, 8, 24, 32. Вж. също конкретните позовавания на безнаказаността при рискови профили 5.a, 6, 8, 10 и 12.

²⁵³ След назначаването на Карим Асад Ахмад Кан за специален съветник и ръководител на разузнавателния екип на 13 юли 2018 г. е извършена подготвителна работа за изпълнение на мандата на екипа и екипът в началото на 2019 г. започва действия по разследване; UN, *Witness Testimony Revealing Scope, Magnitude of ISIL Abuses in Iraq*, Head of New Investigative Team Tells Security Council During First-Ever Briefing, SC/13605, 4 December 2018, <https://bit.ly/2UmKFe9>; UNSC, *Security Council Resolution*

Данните показват, че системата на наказателното правосъдие е слаба и не отговаря на международните и националните законови задължения по отношение на арестите и задържанятия, подобаващото съдебно производство и стандартите за справедлив процес.²⁵⁴ Неспособността на правителството да разследва надеждно случаите на изтезания и смърт в местата за задържане и да търси отговорност на извършителите благоприятства продължаващата обстановка на безнаказаност за тези нарушения на правата на човека.²⁵⁵ Иракските власти имат ограничен капацитет²⁵⁶ за обстойно разследване на злоупотреби с правата на човека, извършени от ИДИЛ.²⁵⁷ Освен това преживелите злоупотреби от ИДИЛ, в това число йезиди, нямат възможност да участват в съдебни производства, включително като свидетели.²⁵⁸

По отношение на нарушенията и злоупотребите с правата на човека с участието на ИСС и свързани с тях сили, в това число по време на военни кампании срещу ИДИЛ, правителството е предприемало ограничени действия за разследване и търсене на отговорност на виновните, а резултатите от подобни разследвания рядко са били оповестявани публично.²⁵⁹

ИСС, включително местната полиция, продължават да са мишена на нападенията на ИДИЛ, което отслабва способността им да осигуряват защита на гражданите.²⁶⁰ Върховенството на закона се подкопава от реална корупция и усещане за корупция²⁶¹ в правоохранителните агенции и съдебните органи²⁶². Освен на повсеместната шуробаджанащина, уронването на

2379 (2017) [on Establishment of an Investigative Team to Support Domestic Efforts to Hold the Islamic State in Iraq and the Levant Accountable for Its Actions in Iraq], 21 September 2017, S/RES/2379 (2017), <https://www.refworld.org/docid/5a2fda0cb.html>.

²⁵⁴ Вж. Раздел II.E.1.a („Нарушения на правата на човека от иракските власти и свързани с тях сили“).

²⁵⁵ HRW, *World Report 2019* ¶ Iraq, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html; HRW, *Chilling Accounts of Torture, Deaths*, 19 August 2018, www.ecoi.net/en/document/1441253.html.

²⁵⁶ Според съобщенията иракската съдебна система е претоварена от притока на задържани заподозрени във връзка с ИДИЛ, което води до групови съдебни процеси в разрез със стандартите за справедлив процес; Checkpoint, *Iraq's Prisoner Dilemma*, 1 October 2018, <https://bit.ly/2PkSk9r>; AP, *Iraq's IS Trials Bring Swift Verdicts, Almost all Guilty*, 29 April 2018, <https://bit.ly/2KkXsZL>. Вж. също Раздел II.E.1.a („Нарушения на правата на човека от иракските власти и свързани с тях сили“).

²⁵⁷ „Несправянето на иракските власти с предприемането на решителни действия срещу злоупотребите с правата на човека в рамките на техните институции и силите за сигурност нарушава международните правни задължения“; HRW, *Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017*, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf, p. 75. „Понастоящем иракските съдилища нямат компетентност за международни престъпления, извършени в Ирак, и капацитетът им да разследват и съдят извършители на такива престъпления продължава да е изключително слаб“; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 7. Вж. също Harvard Kennedy School, *The Politics of Security in Ninewa: Preventing an ISIS Resurgence in Northern Iraq*, 7 May 2018, <https://bit.ly/2PBAjDQ>, p. iii.

²⁵⁸ Alkarama, *Universal Periodic Review Iraq, Submission to the Stakeholders' Summary*, 28 March 2018, <https://bit.ly/2IHhpMH>, para. 38; HRW, *Iraq: Key Courts Improve ISIS Trial Procedures*, 13 March 2019, <http://bit.ly/2ObvkuB>; HRW, *ISIS Trials Are Robbing Victims of Their Rights*, 26 January 2018, <https://bit.ly/2DkrQmX>.

²⁵⁹ „Въпреки ангажиментите, поети от министър-председателя през септември 2017 г., за разследване на твърденията за изтезания и извънсъдебни убийства, властите не са предприели действия за разследване на тези злоупотреби“; HRW, *World Report 2019*. Iraq, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html. „Специалният докладчик е бил информиран, че (...) са предприети действия за осигуряване на отчетност, в това число чрез създаването на дирекция за сигурност и дисциплина със служители следователи, както и на център за задържане в Багдад със задържани в него до 200 членове на въоръжени сили, обвинени в различни престъпления. Не е ясно обаче какви резултати са дали до днес тези механизми за отчетност и проведените разследвания, тъй като няма данни да са открити съдебни производства в нито един от горните случаи или други съобщени такива“; Съвет за правата на човека на ООН, *Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции от нейната мисия в Ирак*, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 58. Вж. също Amnesty International, *Human Rights in Iraq: Review of 2018*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EkxROr>, p. 4; HRW, *Iraq: Officials Dispose of Potential War Crime Evidence*, 20 April 2018, www.refworld.org/docid/5b39f2d23.html.

²⁶⁰ Вж. Раздел III.A.2 („Лица, свързани с правителството или възприемани като негови поддръжници“).

²⁶¹ Ирак заема 168-мо място (от 180 страни) в глобалния Индекс за възприятие на корупцията за 2018 г.; Transparency International, *Corruption Perceptions Index 2018*, 21 February 2018, <https://bit.ly/2B7SAEu>. „Ирак е страна с много съществени приходи от сектора на въглеводородите, но въпреки това много от гражданите ѝ са бедни, неграмотни, в лошо здравословно състояние и безработни. (...) Част от обяснението е свързано с корупцията. Корупцията е проникнала на всички равнища в Ирак“; Special Representative of the United Nations Secretary-General for Iraq, *Reviving Public Trust: A Necessity Keynote Address to the Sulaimani Forum by the SRSG for Iraq*, Ms. Jeanine Hennis-Plasschaert, 6 March 2019, <http://bit.ly/2XYTn4q>, pp. 4-5. Сред много от жителите на Мосул (...) отрицателните нагласи към иракското правителство сякаш са свързани с личен опит с корупцията и несправедливостта. 28 процента от респондентите споделиха, че „нямат доверие“ или „имат много малко доверие“ в иракската съдебна система, като изразиха загриженост относно способността на иракската правосъдна система да отсъжда справедливо по делата на хилядите лица, изправени пред съда по свързани с ИД обвинения“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, p. 14.

²⁶² „Адвокатите споделиха, че подкупът е нещо обичайно в съдебната система и признаха, че подкупват офицери от сигурността и съдии, за да осигурят освобождаване или по-добро третиране за клиентите си“ HRW, *Iraq: Judges Disregard Torture Allegations*, 31 July 2018, <https://bit.ly/2vl4QO1>. „(...) иракската съдебна система се оказва податлива на корупция, както и на заплахи и изнудване, на които често я подлагат политически партии или паравоенни групировки“; Atlantic

независимостта на съдебната власт се дължи и на политическия натиск от изпълнителната власт и политическите партии,²⁶³ както и на заплахите, сплашванията и нападенията срещу съдии, прокурори, адвокати и, в някои случаи, техните семейства.²⁶⁴ Поради липсата на доверие в ефективността на официалната съдебна система много иракчани са прибегнали отново към племенните механизми за решаване на конфликти.²⁶⁵ Достъпът до правосъдие за жените и лицата с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност е възпрепятстван от патриархалните норми за полова принадлежност, които все още се прилагат от правоохранителните агенции и съдебните органи.²⁶⁶ Според наблюдатели Иракската върховна комисия за правата на човека (ИВКПЧ)²⁶⁷ е подвластна на политически вмешателства и не се ползва с обществено доверие.²⁶⁸

Council, *Beyond Security: Stabilization, Governance, and Socioeconomic Challenges in Iraq*, July 2018, <https://bit.ly/2BcUkvj>, p. 12. „Възприятието, че бойци на ИД могат лесно да си откупят освобождаването от отговорност се посочва от иракските сили за сигурност и милициите като оправдание за извънсъдебните убийства на затворници“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, p. 29. „Правоохранителните органи (...) продължават да са ограничени от недостатъчен капацитет и от неконтролируема корупция“; Bertelsmann Foundation, *BTI 2018 Country Report – Iraq*, 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1427413/488298_en.pdf, p. 9. „(...) иракското правителство не успя да осигури ефективно прилагане на анти-корупционното законодателство и държавни служители участват безнаказано в корупционни схеми. Подкупите и даването на подаръци, за да „ти се свърши работа“ са широко разпространени практики в Ирак въпреки че са незаконни“; GAN Integrity Inc., *Iraq Corruption Report*, last updated June 2017, <https://bit.ly/2Pzf3hW>. Вж. също Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html; Jamestown Foundation, *Conditions in Mosul Ripen for Return of Islamic State*, Terrorism Monitor Vol. 17(1), 11 January 2019, <https://bit.ly/2D7xsj0>; Rise Foundation, *Mosul and Tel Afar Context Analysis*, December 2017, <https://bit.ly/2CzJswU>, p. 29.

²⁶³ „Съдебната система е подвластна на корупция, политически натиск, племенни сили и религиозни интереси. Често се размихват разделителните линии между изпълнителната, законодателната и съдебната власт и намесата на изпълнителната власт в работата на съдебната система и повсеместна“; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html. „След 2003 г. иракската съдебна власт е станала плячка на политически намеси и натиск, корупция и подкупи, религиозни интереси и племенни сили“; European Parliament / Directorate-General for External Policies, *Rebuilding the Iraqi State: Stabilisation, Governance, and Reconciliation*, February 2018, <https://bit.ly/2SHFy6Y>, p. 24. „Съдебната система е станала изключително уязвима на политически натиск. Сега много съдии са под контрола на правителството или от страх, или поради заплахи, или чрез подкупи. В резултат от това истинската демокрация е невъзможна, тъй като е създадена ситуация, в която предубедени съдии са позволили на правителствени лидери и служители да бъдат над закона. Манипулирането на съдиите е довело до тежко нарушаване на правото на справедлив процес“; Geneva International Centre for Justice, *GICJ's Submissions on Iraq. Reports Submitted to the 35th Session of the UN Human Rights Council*, June 2017, <http://bit.ly/2FDe7F1>, p. 5. Вж. също The Guardian, „Iraq is Dying: Oil Flows Freely but Corruption Fuels Growing Anger“, 27 August 2018, <https://bit.ly/2NpqtEL>; ISW, *Iraq's Judiciary Rules Against Sunni Politician ahead of Iraqi Elections*, 9 February 2018, <https://bit.ly/2RXgTis>. Вж. също The Washington Institute, *After IS, Iraq's Major Challenge is Corruption*, 2 August 2018, <https://bit.ly/2Cbm2Kz>.

²⁶⁴ Вж. Раздели III.A.1.с („Лица, предоставящи правни услуги на заподозрени членове на ИДИЛ и Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ“), III.A.2 („Лица, свързани с правителството или възприемани като негов поддръжници“) и III.A.3 („Лица, които са противници или се възприемат като противници на правителството или на свързани с правителството сили“).

²⁶⁵ „Поради недоверието или липсата на достъп до съда много иракчани се обръщат към племенни органи за решаване на спорове, дори и такива, свързани с тежки престъпления“; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html. „На практика иракските граждански и наказателни съдилища често се избягват от части от населението, които в зависимост от социалната класа и финансовите възможности прибегват до племенни или религиозни фигури за решаване на спорове и лични проблеми“; Bertelsmann Foundation, *BTI 2018 Country Report – Iraq*, 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1427413/488298_en.pdf, p. 8. Вж. също Раздел III.A.11 („Лица, набелязани като част от разрешаването на междуплеменни конфликти, включително кръвни вражди“).

²⁶⁶ „(...) като цяло защита от държавата за жертви на насилствени семейни ситуации на практика не съществува“; Canada: Immigration and Refugee Board of Canada, *Iraq: Inter-Sect Marriage Between Sunni and Shia Muslims, Including Prevalence; Treatment of Inter-Sect Spouses and Their Children by Society and Authorities, Including in Baghdad; State Protection Available* (2016-January 2018), 29 January 2018, IRQ106049.E, www.refworld.org/docid/5aa916bb7.html. Вж. също Раздели III.A.8 („Жени и момичета с определени профили или при конкретни обстоятелства“) и III.A.10 („Лица с различна сексуална ориентация и/или полова принадлежност“).

²⁶⁷ Член 102 от иракската конституция от 15 октомври 2005 г. предвижда институцията да се счита за „независима“ и „подлежаща на наблюдение от Съвета на представителите“, като функциите ѝ са „уредени със закон“. ИВКПЧ формално е създаден по силата на Закон № 53 от 2008 г. По член 5 от Закона ИВКПЧ има мандат да получава и да разследва жалби за нарушения направата на човека, подадени от отделни лица, групи и организации на гражданското общество; вж.: *Constitution of the Republic of Iraq*, 15 October 2005, www.refworld.org/docid/454f50804.html, Article 102. Закон № 53 (2008 г.) е наличен на арабски език на: <https://bit.ly/2zYwkfA>. През март 2015 г. ИВКПЧ получава статут „В“ от Международния координационен комитет на правозащитните институции, с което се удостоверява частичното му съответствие с Парижките принципи – набор от международни стандарти, свързани с статута на националните правозащитни организации; Global Alliance of National Human Rights Institutions, *Chart of the Status of National Institution. Accreditation Status as of 26 December 2018*, accessed 30 April 2019, <https://bit.ly/2Ti0tOu>.

²⁶⁸ „(...) институцията страда от липса на независимост и безпристрастност и рядко работи по въпроси като несправедливи процеси, изтезания и масови екзекуции (...)“; Alkarama, *Universal Periodic Review Iraq. Submission to the Stakeholders' Summary*, 28 March 2018, <https://bit.ly/2IHhpMH>, para. 10. „(...) нито едно от интервюираните семейства не сподели да се е обръщало към Иракския върховен комисар за правата на човека (ИВКПЧ) – националната правозащитна институция – тъй като очевидно не вярват, че комисията би могла да им помогне ефективно за намирането на роднините им“; HRW, *Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017*, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf, p. 8. Вж. също UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, pp. 20-21; *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., 14 December 2017, www.refworld.org/docid/5a746d804.html, pp. xi, 22-23; Iraqi Civil Society Solidarity Initiative (ICSSI), *The New Iraqi High Commission for Human Rights Faces Serious Objections from Civil Society*,

Съгласно Закона за обезщетенията (Закон № 20 от 2009 г. и Закон № 57 от 2015 г.) иракските власти обезщетяват всички граждани, чиято собственост е била засегната от свързани с войната инциденти след 2003 г.²⁶⁹ Създадената по закона комисия е получила хиляди искания за обезщетение, но гражданите изпитват сериозни затруднения с процедурите²⁷⁰ и няма данни за изплатени обезщетения за смърт или вреди от 2014 г. насам.²⁷¹ Има съобщения, че на семействата, за които има подозрения за връзки с ИДИЛ, се отказва проучване за надеждност, което ги лишава от възможността да подават молби за обезщетения.²⁷²

b) Наличие на закрила от държавата в ИК

Властта в ИК в голяма степен е поделена между двете доминиращи партии – базираната в Ербил КДП и базираната в Сюлеймания ПСК.²⁷³ Въоръжените сили на региона („Пешмерга“), агенциите за сигурност, контртероризъм и разузнаване са останали под политическото влияние на двете партии и/или силни партийни дейци.²⁷⁴ Ефективното управление на

29 July 2017, <https://bit.ly/2Ev693M>. Според ИВКПЧ още в началото на февруари 2019 г. са получени 7 000 жалби във връзка с изчезнали лица от райони, които са били под контрола на ИДИЛ; INCHR, (1700) *Complaints Received by Supreme Committee for Missing Persons*, 4 February 2019, <http://bit.ly/2FnH3Sz>.

²⁶⁹ Закон 20 от 2009 г. и Закон 57 от 2015 г. предвиждат, че всички иракски граждани, засегнати или пострадали от военни операции и терористични действия, имат право на финансово обезщетение. За повече по въпроса вж. HLP Sub-Cluster Iraq, *Property Compensation Guidelines Based on Iraqi Law 20, 2009 and Law 57, 2015 (First Amendment)*, 20 December 2018, <https://bit.ly/2GAwfmX>; Center for Civilians in Conflict (CIVIC), “We Hope, but We Are Hopeless”. *Civilians’ Perceptions of the Compensation Process in Iraq*, <https://bit.ly/2Dhi6ap>; MRGI, *Reparations for the Victims of Conflict in Iraq: Lessons Learned from Comparative Practice*, November 2017, www.refworld.org/docid/5a1812b44.html. Наблюдатели отбелязват, че Закон № 20 не обхваща цялата гама на нарушенията и злоупотребите с правата на човека, извършени по време на последния конфликт. Освен това Закон № 20 е насочен единствено към обезщетенията, без да се вземат предвид други форми на възмездяване; MRGI, *Reparations for the Victims of Conflict in Iraq: Lessons Learned from Comparative Practice*, November 2017, www.refworld.org/docid/5a1812b44.html, pp. 22-23; HRW, *Flawed Justice*, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, p. 61. Парламентът разглежда друг закон за обезщетяване на оцелели от престъпления на ИДИЛ жени йезиди; вж. бележка 547.

²⁷⁰ Protection Cluster, *Advocacy Note on Property Compensation Scheme in Iraq. Challenges and Recommendations*, March 2019, pp. 2-4 [on file with UNHCR]; CIVIC, “We Hope, but We Are Hopeless” □ *Civilians’ Perceptions of the Compensation Process in Iraq*, 28 November 2018, <https://bit.ly/2Dhi6ap>, pp. 2-3, 13-19; Al Jazeera, *Iraq Post-ISIL: Anger over Government's 'Unfair' Compensation*, 14 September 2018, <https://bit.ly/2p8Lvvg>; HRW, *Money Welcome but no Panacea for Iraq's Yazidi Victims*, 8 March 2018, www.refworld.org/docid/5b39f1c7a.html.

²⁷¹ HRW, *World Report 2019 – Iraq*, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html; CIVIC, “We Hope, but We Are Hopeless”, *Civilians’ Perceptions of the Compensation Process in Iraq*, 28 November 2018, <https://bit.ly/2Dhi6ap>, p. 3; The National, *Iraqis Are Living among a Hidden Arsenal that Could Explode*, 3 July 2018, <https://bit.ly/2ShKALv>; NRC/DRC/IRC, *The Long Road Home*, 27 February 2018, <https://bit.ly/2D3uFZc>, p. 16.

²⁷² „На практика всяка предполагаема връзка, независимо от степента, може да доведе до автоматично изключване от всякакви държавни услуги, в това число обезщетения“; Protection Cluster, *Advocacy Note on Property Compensation Scheme in Iraq, Challenges and Recommendations*, March 2019, p. 5 [on file with UNHCR]. Вж. също Раздел III.A.1.b („Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ“).

²⁷³ „Двете основни партии (...) могат да претендират за контрол върху региона на Курдистан, огромна база на покровителство, бизнеси, медийни канали и паравоенни единици на пешмерга, които са на подчинение на партийни лидери“; Center for American Progress, *Kurdistan’s New Moment*, 18 December 2018, <https://ampr.gs/2ShCezH>. „(...) въпреки повсеместното недоволство от най-влиятелните партии на Иракски Курдистан, ПСК и КДП, Горан [най-голямата опозиционна партия] не представлява сериозна пречка за двуполусния модел ПСК-КДП“; The Washington Institute, *Gorran: A Party of Words, not Deeds*, 29 October 2018, <https://bit.ly/2rTINgh>. Вж. също KAS, *Scattered Dreams. The Independence Referendum, the Fall of Kirkuk and the Effect on Kurdish and Iraqi Politics*, 16 April 2018, <https://bit.ly/2EzBLVd>, p. 81.

²⁷⁴ „Силите на Пешмерга на ИК представляват комплексна и многолика организация за сигурност, като лоялността им е разделена между иракската държава, КРП, различни политически партии и мощни индивиди. В различни моменти, а понякога и едновременно, могат да се определят като национални, регионални, партийни и личностни сили“; Clingendael Institute, *Fighting for Kurdistan? Assessing the Nature and Functions of the Peshmerga in Iraq*, March 2018, <https://bit.ly/2LssqA5>, p. 2. „Въпреки усилията да се обединят и институционализират свързаните с партии сили на Пешмерга към Министерството на КРП за въпросите на Пешмерга, части от силите продължават да са извън контрола на КРП: „Въпреки положителните действия за намаляване на влиянието на политическите партии те продължават да играят решителна роля в организацията на Пешмерга. Командната структура на интегрираните бригади на Министерството за въпросите на Пешмерга продължава да е организирана съгласно партийните връзки, тъй като всяка бригада има командир от една партия и заместник - от друга. Освен това повечето от силите на Пешмерга още на са институционализирани. Има около 100 000 бойци на Пешмерга извън 14-те бригади на министерството, разделени приблизително между ПСК (Сила 70) КДП (Сила 80). Силите на Пешмерга и на двете партии поддържат собствени организационни и финансови структури и са ограничени географски до традиционните сфери на влияние на партиите си. Освен това КДП и КРП са запазили собствените си сили за сигурност, разузнаване и контра-тероризъм, чието политизиране е още по-силно. Те са разделени не само по партийна линия, но и по лоялност към отделни лица от управляващите фамилии Барзани и Талабани“; *ibid.*, p. 16. Вж. също Fanack, *Can Iraqi Kurdistan Survive Itself?*, 10 September 2018, <https://bit.ly/2rN2vtX>; Al-Monitor, *Politicized Peshmerga Adds to Iraqi Kurdistan Destabilization*, 30 May 2018, <https://bit.ly/2FbQ97i>; GPPi, *Iraq After ISIL – Sub-State Actors, Local Forces, and the Micro-Politics of Control*, March 2018, <https://bit.ly/2EMLqtT>, pp. 23-24; Niqash, *Reality Versus the Rules. Kurdish Parties Bend Iraq’s Electoral Rules on Politics with Guns*, 8 February 2018, <https://bit.ly/2VCot79>; Friedrich Ebert Foundation, *Reforming the Civil-Military Relationship in Kurdistan (Peshmerga)*, September 2017, <https://bit.ly/2BwwXNb>.

институциите на КРП са компрометирани и от ширещата се корупция²⁷⁵ и шуробаджанашина на основата на семейни, племенни и партийни връзки.²⁷⁶

Съдебната независимост се подкопава и от все по-силните политически вмешателства.²⁷⁷ Наказателното правораздаване е слабо и не отговаря на международните и националните правни задължения по отношение на арестите, задържанията и стандартите за справедлив процес.²⁷⁸ Според съобщенията закононарушителите с връзки с политическия или силовия елит в ИК често остават безнаказани за извършените престъпления.²⁷⁹

Съдилищата на КРП не са осъдили никого за каквито и да било нарушения на правата на човека или нарушения на хуманитарното право или международното хуманитарно право.²⁸⁰

Ф. Хуманитарна ситуация

Въпреки стабилизирането на хуманитарната ситуация след края на мащабните военни операции срещу ИДИЛ в края на 2017 г.,²⁸¹ хуманитарните потребности продължават да са

²⁷⁵ „Събирането на доказателства [срещу обвинени в корупция длъжностни лица] и съответният съдебен процес са бавни поради липсата на служители и ресурси“; Rudaw, KRG's Corruption Probe Slowed by Lack of Staff, Resources: Commission, 16 April 2019, <https://bit.ly/2IVC9Qa>. „След 2003 г. иракските кюрди понесат тежка корупция (липсват милиарди долари от приходите от петрол) и шуробаджанашина (членовете на фамилиите на Барзани и Талабани и техните близки заемат всички важни длъжности)“; CEIP, Kurdistan Politics at a Crossroads, 26 April 2018, <https://bit.ly/2DX7245>. Вж. също Freedom House, Freedom in the World 2019 – Iraq, 4 February 2019, www.econet.net/en/document/2002613.html; Foreign Policy Research Institute, Systemic Crisis in the Kurdistan Region of Iraq, 8 January 2018, <https://bit.ly/2QIAqmr>. Вж. също горната бележка 261.

²⁷⁶ Според съобщенията политическите елити са сложили ръка на възловите административни длъжности е силите за сигурност, както и бизнеса в ИК: „Двете политически партии са монополизирани публичния сектор, силите на Пешмерга и силите за сигурност, както и икономиката, успели са да поставят под контрол по-голямата част от обществото чрез клиентелизъм“; Open Political Science, The Roots of Clientelism in Iraqi Kurdistan and the Efforts to Fight It, 28 August 2018, <https://bit.ly/2FdZBvM>, p. 1. „(...) КПД и КРП поддържат и се облагодетелстват от своите исторически, твърди, лоялни бази, поддържани посредством огромни мрежи на покровителство, както и традиционни и здрави племенни и семейни връзки“; LSE, The 2018 Iraqi Federal Elections: A Population in Transition?, LSE Middle East Centre Report, July 2018, <https://bit.ly/2A2gErJ>, p. 17. Вж. също MENA Watch (in German), There Is no Business like Family Business, 5 December 2018, <https://bit.ly/2BwmykB>; Los Angeles Times, In Iraqi Kurdistan, Hereditary Politics Come Full Circle, 4 December 2018, <http://ati.ms/axVMOA>; Al Jazeera, Anger Is Simmering Among Iraq's Kurdish Youth, 12 November 2018, <http://aje.io/sz74u>; Open Democracy, Corruption Corrodes Kurdish Education, 15 October 2018, <https://bit.ly/2sHVgUF>; ICG, Iraqi Kurdistan's Regional Elections Test a Brittle Status Quo, 28 September 2018, <https://bit.ly/2xY7hHx>; Fanack, Can Iraqi Kurdistan Survive Itself?, 10 September 2018, <https://bit.ly/2rN2vtX>; Atlantic Council, Beyond Security: Stabilization, Governance, and Socioeconomic Challenges in Iraq, July 2018, <https://bit.ly/2rM4P4v>, p. 3.

²⁷⁷ „Миналия ноември [2018 г.] един от малкото съдии в региона на Кюрдистан, възприеман като независим, обяви оставката си като член на регионалния съдебен съвет. Съдия Латиф Шейк Мустафа протестира срещу намесата на двете основни политически партии в региона, Кюрдистанската демократична партия (КДП) и Патриотичния съюз на Кюрдистан (ПСК), в съдебната система, както срещу това, че съдебната система не действа като независима институция. Оставката на Мустафа идва след други четири оставки на висши съдии по сходни причини през последните четири години“; The Tahrir Institute for Middle East Policy, Judiciary in Kurdistan Region in Peril, 11 January 2019, <https://bit.ly/2Fqa7ey>. „Регионът на Кюрдистан също няма независима съдебна власт. В проучване, проведено от Центъра за развитие на демокрацията и правата на човека, сред 300 души в региона на Кюрдистан 50% смятат, че независимостта на съдебната система е под въпрос, а 40% преценяват, че независимостта ѝ е на средно ниво. Министърството на правосъдието има репутацията на инструмент на управляващите политически партии за съдебно преследване на политическата опозиция“; Foreign Policy Research Institute, Systemic Crisis in the Kurdistan Region of Iraq, 8 January 2018, <https://bit.ly/2QIAqmr>. Вж. също NRT, Senior Judge Resigns as Member of Kurdistan Region's Judicial Council, 10 November 2018, <https://bit.ly/2AifCln>; Niqash, Courting Danger: Iraqi Lawyers Get Death Threats but Won't Go to Police, 10 January 2018, <https://bit.ly/2U9s6tM>; Bertelsmann Foundation, BTI 2018 Country Report – Iraq, 2018, www.econet.net/en/file/local/1427413/488298_en.pdf, p. 12; Open Democracy, Do the People of Kurdistan Live in Security?, 30 January 2017, <https://bit.ly/2PfoWVB>.

²⁷⁸ Вж. Раздел II.D.1.b („Нарушения на правата на човека от кюрдските власти“).

²⁷⁹ „Друга пречка пред прилагането на съществуващото законодателство е закрилата от управляващите партии за някои извършители на престъпления. В някои случаи, когато убиецът е оправдан поради липса на доказателства, това обикновено е станало с помощта на управляващите партии. Политическите партии защитават не само своите членове, но и влиятелни хора и хора, свързани с партията. (...) [академичен източник] добави, че ако човек влезе в конфликт със службите за сигурност или управляващите партии, не се прилага върховенството на закона. Малцина съдии могат да отсъждат обективно, без политически съображения“; DIS, Kurdistan Region of Iraq (KRI): Women and Men in Honour-Related Conflicts, 9 November 2018, www.refworld.org/docid/5beacadd4.html, pp. 15-16. Вж. също Ekurd, Human Rights Situation in Iraqi Kurdistan is 'Getting Worse': Official, 10 December 2018, <https://bit.ly/2UWVpAt>; Foreign Policy Research Institute, Systemic Crisis in the Kurdistan Region of Iraq, 8 January 2018, <https://bit.ly/2QIAqmr>; Ekurd, Iraqi Kurdistan Authorities Don't Believe in Rule of Law, Judge Says, 1 May 2017, <https://bit.ly/2R892xr>; Open Democracy, Do the People of Kurdistan Live in Security?, 30 January 2017, <https://bit.ly/2PfoWVB>.

²⁸⁰ HRW, Flawed Justice, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, pp. 11, 69.

²⁸¹ OCHA, Iraq: 2018 Humanitarian Response Plan (February 2018), 21 March 2018, <https://bit.ly/2Jiuv7P>, p. 1.

много високи,²⁸² като според разчетите през 2019 г. 6,7 млн. души или 18% от населението се нуждаят от някаква форма на хуманитарна помощ и закрила²⁸³ - сред тях са ВРЛ²⁸⁴, завърнали се лица, бежанци²⁸⁵ и уязвими местни общности.²⁸⁶ За лицата, възприемани като свързани с ИДИЛ, се съобщава, че са сред най-уязвимите,²⁸⁷ наред с жените,²⁸⁸ децата,²⁸⁹ хората с увреждания²⁹⁰ и възрастните.²⁹¹

Повечето от нуждаещите се от хуманитарна помощ живеят в райони, които са най-силно засегнати от конфликта или са приели значителен брой разселени лица предимно в провинции Нинева, Ал-Анбар, Салах ал-Дин, Киркук и Дияла, както и в ИК.²⁹² Започнали са действия по възстановяване на разрушената и повредена инфраструктура и основните услуги, както и по разчистване на опасни взривни материали²⁹³ и отломки в районите, които са били под контрола на ИДИЛ. Според разчетите обаче реконструкцията ще отнеме „поне 10 години и ще струва повече от 88 милиарда долара“.²⁹⁴ Бавното възстановяване и

²⁸² Съвет за сигурност на ООН, Изпълнение на Резолюция 2367 (2017) – Доклад на Генералния секретар, S/2018/677, 9 юли 2018 г., <https://bit.ly/2vstDzS>, т. 50.

²⁸³ „Закрилата продължава да бъде първостепенен хуманитарен приоритет в Ирак през 2019 г. и е в центъра на хуманитарните действия. Има множество неотложни проблеми със закрилата, сред които отмъщенията срещу хора с предполагаеми връзки с екстремистки групировки; принудително, преждевременно, неинформирано и възпрепятствано връщане; липса на гражданска документация; сериозни ограничения на движението в лагерите; произволно задържане, ВРЛ и завърнали се лица, които се нуждаят от психологическа подкрепа; разпространено замърсяване с взривни материали и проблеми с жилищно настаняване и имоти“; OCHA, HRP 2019, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TybMb>, p. 7.

²⁸⁴ „Продължителното разселване е довело до уязвимости сред ВРЛ; в 11 района разселените лица имат особено остри потребности. (...) Много уязвими лица, особено ВРЛ извън лагерите, прилагат стратегии за оцеляване в кризисни ситуации“; OCHA, HRP 2019, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TybMb>, pp. 6-7.

²⁸⁵ Около 250 000 сирийски бежанци остават в ИК и се нуждаят от непрекъсната помощ; UNHCR, Syria Regional Refugee Response, Iraq, updated 31 March 2019, <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/5>.

²⁸⁶ Разчетеният общ брой лица в нужда е намалял от 8,7 млн. през 2018 г. на 6,7 млн. през 2019 г. Целта на хуманитарните работници е през 2019 г. тази бройка да спадне до 1,75 милиона благодарение на хуманитарната помощ; OCHA, HRP 2019, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TybMb>.

²⁸⁷ „Жени и деца, чиито мъже, съпрузи, синове, братя или дори по-далечни роднини са обвинени в членство и връзки с ИДИЛ може да са застрашени от тежки последствия и често са подложени на дискриминационно отношение при предоставянето и достъпа до хуманитарна помощ. В лагерите те може да бъдат изолирани и сегрегирани, подложени на ограничения на движението, без достъп до хуманитарна помощ, както и да станат жертва на сексуално насилие и експлоатация. За жени и деца с предполагаеми връзки, които живеят извън лагерите, тези отрицателни последствия са много по-тежки“; OCHA, Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018), 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 22. Вж. също Раздел III.A.1.b („Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ“).

²⁸⁸ „Според разчетите 13 процента от всички ВРЛ и завърнали се домакинства се оглавяват от жени и те са в по-голям риск от свързано с пола насилие“; OCHA, HRP 2019, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TybMb>, p. 9. Вж. също Раздел III.A.8.b („Сексуално насилие“).

²⁸⁹ „В провинции Нинева, Киркук, Салах ал-Дин и Анбар има най-голям брой засегнати от конфликта деца в риск“; OCHA, HRP 2019, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TybMb>, p. 9. Вж. също, OCHA, Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018), 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 16.

²⁹⁰ „В седем района на 22 - 34 процента от семействата глава на домакинството е лице с увреждания, което се отразява на способността им да изпълняват ежедневните си дейности“; OCHA, HRP 2019, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TybMb>, p. 9. „Въпреки че в Закона за грижите за лица с увреждания и специални потребности от 2013 г. предвижда парични помощи и специализирани услуги за лица с увреждания, за процедурата по отпускане на помощи са необходимо документи, които много ВРЛ не притежават. Освен това жените и момчетата с увреждания нямат право на обществено осигуряване, ако са омъжени или имат жив баща. Условиата в лагерите за ВРЛ са особено тежки за хората с увреждания. Според Иракската асоциация на организациите за хора с увреждания някои от основните предизвикателства за ВРЛ с увреждания са липсата на документи, липсата на специализирани медицински и възстановителни услуги, както и дългите разстояния от багерите, на които се намират учебните заведения, поради което много деца с увреждания напускат училище“; MRGI, Alternative Report to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD), Review of the Periodic Report of Iraq, 2018, <http://bit.ly/2VKsoYo>, para. 25. Вж. също OCHA, Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018), 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 31; Special Olympics, Iraq's 'Special Athletes' Go for Gold, 29 August 2018, <http://po.st/sGLR00>; Handicap International, Disability in Humanitarian Context: A Case Study from Iraq, March 2018, <http://bit.ly/2YHWNf>; CEIP, A Struggle to Care for Iraq's Disabled, 20 December 2017, <http://bit.ly/2COp0C9>; The Arab Weekly, Invisible Citizens: Living with Disability in Iraq, 2 April 2017, <https://bit.ly/2x8tnrn>; UNAMI/OHCHR, Report on the Rights of Persons with Disabilities in Iraq, December 2016, 26 January 2017, <https://bit.ly/2KY3lPA>, pp. 7-11. Според съобщенията части от обществото считат хората с увреждания за божие наказание за грехове срещу божията воля; Caritas International (in German), Irak: Für die Integration von Menschen mit Behinderungen, July 2016, <https://bit.ly/2Nb5ERs>; International Journal of Mental Health Systems, Public Perception of Mental Health in Iraq, Vol. 4, Article 26, 2010, <https://bit.ly/2MnTqQ8>.

²⁹¹ OCHA, HRP 2019, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TybMb>, p. 10; OCHA, Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018), 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 16.

²⁹² „(...) хората в провинциите, пряко засегнати от неотдавнашните военни операции, сред които Анбар, Нинева, Киркук и Салах ал-Дин, остават в центъра на хуманитарната помощ (...). Установяват се места с огромни нужди и в региона на Кюрдистан (провинции Ербил, Дахук и Сюлеймания), но и в Дияла, Багдад и южната част на страната“; OCHA, Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018), 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 19. Вж. също картата „Острота на потребностите“ на стр. 20 на същия доклад.

²⁹³ UN News, Mosul's '3D Contamination' Adds to Challenges of Deadly Mine Clearance Work, 7 February 2019, <https://bit.ly/2UHPv5g>.

²⁹⁴ „На Международна конференция за възстановяване на Ирак, състояла се в Кувейт през февруари 2018 г., са поети ангажименти за 30 милиарда щатски долара най-вече под формата на заеми и гаранции. Досега не са изпълнени всички

рехабилитация на ключови инфраструктурни обекти и услуги, както и повсеместното замърсяване с невзривени артилерийски снаряди²⁹⁵ са съществена пречка за връщането на ВРЛ.²⁹⁶ Общественото негодувание срещу безработицата, корупцията и влошаването на публичните услуги, особено електроснабдяването, е предизвикало масови протести в Багдад и южен Ирак през 2018 г.²⁹⁷

Въпреки общото подобряване на достъпа до хуманитарна помощ след приключването на мащабните военни операции в края на 2017 г. хуманитарните активисти съобщават за съществени ограничения при своевременното доставяне на хуманитарната помощ.²⁹⁸ Достъпът до хуманитарна помощ е особено затруднен за ВРЛ, които са извън лагерите.²⁹⁹

Съобщава се, че гражданското и хуманитарно естество на лагерите за ВРЛ е компрометирано от присъствието на военни субекти, особено членове на свързани с правителството военни групировки, което води до случаи на произволни арести, тормоз и физическо насилие срещу ВРЛ и хуманитарни работници, сексуална експлоатация и злоупотреба, както и отказ на хуманитарна помощ.³⁰⁰

В резултат от конфликта, разселването и конфискацията на документи много вътрешно-разселени и завърнали се лица не разполагат с необходимите документи, което намалява достъпа им до основни услуги, ограничава свободата им на придвижване и засилва риска от произволни арести.³⁰¹ На лицата, свързани с действителни или предполагаеми членове

тези ангажименти, което ще се отрази на усилията за възстановяване. Забавени са и усилията за стабилизиране поради политическа несигурност относно сформирването на правителство след изборите във федерален Ирак и в региона на Кюрдистан през 2018 г.“; OCHA, *Iraq: 2018 Humanitarian Response Plan (February 2018)*, 21 March 2018, <https://bit.ly/2Jiuv7P>, p. 13. Към момента на изготвяне на Съображенията е постигнат слаб напредък по изпълнението на ангажиментите, поети в Кувейт през февруари 2018 г.; Musings on Iraq, *Iraq Has No Reconstruction Plan for War Torn Areas*, 20 March 2019, <https://bit.ly/2PyAVeX>; The Arab Weekly, *A Year after Kuwait Conference, Iraq is no Closer to Reconstruction*, 17 February 2019, <https://bit.ly/2Gln6b6>; AP, *Plunge in Oil Prices Threatens Iraq's Postwar Recovery*, 1 January 2019, <https://bit.ly/2Mwhvpw>; Sky News, *How Is the Reconstruction of Iraq Going?*, 31 January 2019, <https://bit.ly/2Tpef11>; World Bank, *Damage and Needs Assessment of Affected Governorates*, January 2018, <https://bit.ly/2lhQOlr>, pp. iv, vi, 122. Според наблюдатели бюджетът на Ирак за 2019 г. не предвижда адекватни разходи за възстановяване; CNBC, *Iraq's Massive 2019 Budget still Fails to Address Reform Needs, Experts Say*, 30 January 2019, <https://cnb.cx/2WuLKSo>.

²⁹⁵ „Мащабът, обхватът и сложността на замърсяването с взривни материали в освободените зони на Ирак е значително и надхвърля съществуващия и наличен национален капацитет за управление на опасности от взривни материали. Безпрецедентно е използването на СБУ в Ирак както в селски, така и в градски райони, като устройствата са умело скрити с намерението да заблуждават и убиват не само бойци в конфликт. И служители на сигурността, и цивилни в еднаква степен продължават да понасят тежки загуби поради широко разпространената употреба на тези устройства“; United Nations Mine Action Service (UNMAS), *A Snapshot of Clearance – Progress Made in 2018 and Moving On*, accessed 30 April 2019, <https://bit.ly/2PjBiZs>. „Цивилни, особено мъже и момчета, са силно застрашени поради недоброто разбиране на рисковете от взривни материали, докато възможностите за оказване на помощ на пострадалите продължават да са ограничени в цял Ирак“; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 29.

²⁹⁶ Вж. Раздел II. С („Принудително разселване и връщане“).

²⁹⁷ Al Jazeera, *Electricity Cuts Across Iraq Make Life Unbearable in Summer Heat*, 31 July 2018, <http://aje.io/z2fqm>; France 24, *No Water or Electricity: Why Southern Iraqis Are at a Breaking Point*, 24 July 2018, <http://f24.my/3KDO.T>.

²⁹⁸ „Достъпът до определени райони остава затруднен, особено района Хавига в Киркук, някои райони в Салах ал-Дин и Дияла, западна Нинева и западен Анбар“; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 30. OCHA, *HRP 2019*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TybMb>, pp. 26-27, 29; Mercy Corps, *Iraq Facing "Aid Deserts" as Areas Could Become No-Go Zones for Humanitarians*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TxKtvi>; UNSC, *Implementation of Resolution 2421 (2018)*, 1 February 2019, <https://bit.ly/2H5licP>, para. 68; OCHA, *Iraq: Humanitarian Bulletin, October 2018*, 20 November 2018, <https://bit.ly/2D3Jaek>, p. 2.

²⁹⁹ „Значителна част от хуманитарната реакция до днес е съсредоточена върху услуги за хората в лагери, въпреки че те съставляват само 29 процента от всички ВРЛ. (...) Разширяването на помощта към лица извън лагерите, по-специално в 20-те приоритетни района с най-голям брой ВРЛ е приоритет за 2019 г.“; OCHA, *HRP 2019*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TybMb>, pp. 9, 27. „Разчетите показват, че помощта стига само до 10 процента от останалите 1,5 милиона, които живеят извън лагери“; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 22.

³⁰⁰ OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, pp. 30-31. „ВРЛ казано, че не желаят да съобщават за тези инциденти, тъй като се опасяват, че може да ги принудят да напуснат лагери“; OCHA, *Iraq: Humanitarian Bulletin, October 2018*, 20 November 2018, <https://bit.ly/2D3Jaek>, p. 2. Вж. също Раздел III.A.1.b („Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ“) и Раздел III.A.7 („Хуманитарни работници“).

³⁰¹ „Значителен брой ВРЛ са подложени на ограничения на свободата на движение поради това, че нямат граждански документи. Проблеми със сигурността и високите пътни разходи са сред често посочваните фактори, които пречат на ВРЛ да се върнат в районите си на произход, за да получат или подновят документите си“; UNHCR, *Iraq Protection Update – January 2019*, 31 January 2019, <https://bit.ly/2L1EYld>, p. 1. „На цялата територия на Ирак 8% от домакинствата на ВРЛ извън лагерите, 10% от домакинствата на ВРЛ в лагерите, 8% от завърналите се домакинства и 6% от останалите домакинства съобщават за липсващи документи, без които не могат да упражняват основни права“; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 31. Вж. също Al Jazeera, *Iraq's Undocumented Children: 45,000 IDPs Denied Basic Rights*, 30 April 2019, <https://aje.io/mchvn>; MRGI, *Alternative Report to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD) – Review of the Periodic Report of Iraq*, 2018, <http://bit.ly/2VKsoYo>,

на ИДИЛ, се отказва гражданска регистрация по причина на приписването им политически възгледи.³⁰² През 2019 г. е вероятно 2,1 млн. деца да бъдат сериозно застрашени от невъзможността да получават жизненоважни услуги поради липсата на гражданска документация.³⁰³

1) Подслон

Хроничният недостиг на жилища в Ирак³⁰⁴ се е влошил в резултат от дългогодишния конфликт и от масовото разрушаване на сгради.³⁰⁵ Лицата с по-малки финансови възможности често са принудени да обитават жилища, които не отговарят на стандартите или са пренаселени, с никакъв или почти никакъв достъп до основни услуги и без никаква сигурност за владението или защита срещу изгонване.³⁰⁶ Според разчетите повече от 3,3 млн. души или 13% от населението живеят в неформални селища, предимно в провинциите Багдад и Басра.³⁰⁷

Мнозинството (61%) от ВРЛ живеят в частни жилища или в апартаменти под наем, или при приемни семейства, а 31% са настанени в лагери³⁰⁸ и 8% живеят в т.н. „критични приюти“ – недовършени или изоставени сгради, училища, религиозни сгради и неформални селища.³⁰⁹ В районите на разселване и връщане наемите са се увеличили поради засиленото търсене, което води до повторно разселване на онези, които не могат да си позволят разходите.³¹⁰ Неадекватните жилищни условия продължават да са най-сериозната

para. 19; UNHCR, *Iraq Protection Update – November 2018*, 30 November 2018, <https://bit.ly/2FbJbiR>, p. 1; NRC/IDMC, *Nowhere to Return to*, 1 November 2018, www.refworld.org/docid/5beb01d74.html, p. 29.

³⁰² Вж. Раздел III.A.1.b („Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ“).

³⁰³ OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 9. Вж. също AP, *Iraqi Women, Children Bear the Burden of ISIS Legacy*, 24 April 2019, <https://bit.ly/2vkA0dS>. За въздействието върху деца без документи, в това число поради връзката им с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ, вж. Раздел III.A.9 („Деца с определени профили или при конкретни обстоятелства“).

³⁰⁴ „(...) след средата на 80-те години Ирак страда от нестабилност и войни, което е довело до непрекъснато влошаване в жилищния сектор (UN-Habitat, 2003). Понастоящем се строят малко жилищни сгради и не достигат около 1-1,5 млн. жилища, което се равнява почти на една четвърт от общия брой жилища за страната“; Omar Al-Hafith, Satish B.K., Simon Bradbury, Pieter de Wilde, *A Systematic Assessment of Architectural Approaches for Solving the Housing Problem in Iraq*, 6 October 2018, <https://bit.ly/2O6RVqv>.

³⁰⁵ Според разчетите на иракското правителство повече от 138 000 жилищни сгради са били засегнати от конфликта, като при половината от тях разрушенията не позволяват възстановяване, при което без жилище са останали най-малко 400 000 души. За възстановяване на сгради и повторно застрояване в седемте засегнати от конфликта провинции Ал-Анбар, Бабел, Дияла, Киркук, Нинева, Салах ал-Дин и Багдад са необходимо повече от 17,4 млрд. щатски долара; World Bank, *Damage and Needs Assessment of Affected Governorates*, January 2018, <https://bit.ly/2lhQOlr>, pp. iv, vi, xv. Вж. също, UN Habitat, *Housing Damage and Rehabilitation Database (September 2018)*, 1 September 2018, <https://bit.ly/2EPqQse>, p. 1.

³⁰⁶ OCHA, *Humanitarian Bulletin Iraq – May 2018*, 11 June 2018, <https://bit.ly/2SCrSV8>, pp. 2-3; Global Protection Cluster, *Strategy of the Iraq Housing, Land and Property Rights (HLP) Sub-Cluster*, September 2016, <https://bit.ly/2P1FT79>, p. 1.

³⁰⁷ UN Habitat/UNICEF, *Iraq: Key Facts (February 2018)*, <https://bit.ly/2NNiNM3>, p. 4. „данните на министерството [Министерство на планирането] показват, че има 3 687 бордея в 12 провинции. С население 8 милиона Багдад е начело на списъка с 1 000 бордея, след него е провинция Басра (около 3 млн. жители) с 700 бордея. Провинции Наджаф и Карбала са накрая на списъка с 89 бордея“; The Arab Weekly, *The Slums of Mesopotamia*, 18 December 2018, <https://shar.es/aaTYXn>. „(...) все повече се увеличават неформалните жилищни квартали в страната; в Багдад между 2004 и 2010 година броя на неофициално построените жилища – около 24 000 – надвишава броя на официално построените, които са около 22 000 (...). Подобно е положението в други градове като Басра“; Omar Al-Hafith, Satish B.K., Simon Bradbury, Pieter de Wilde, *A Systematic Assessment of Architectural Approaches for Solving the Housing Problem in Iraq*, 6 October 2018, <https://bit.ly/2O6RVqv>. Вж. също, AFP, *In Iraq's Oil-Rich Basra, Shanty Towns Flourish*, 19 April 2018, <https://bit.ly/2EJnFm1>; Iraqi News, *Iraq: Annual Inflation Down 0.8%, Slums Host 13% of Population*, 20 March 2018, <https://bit.ly/2EMBiRq>; UN Habitat, *New Research Finds 3.2 Million Iraqis Living in Informal Settlements*, 19 September 2017, www.ecoi.net/en/document/1410292.html.

³⁰⁸ Провинции Нинева и Дохук са приели най-големия брой ВРЛ в лагери – почти половината от всички, настанени в лагери. За карта на лагерите за ВРЛ вж. OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 12.

³⁰⁹ Има съществени различия между провинциите. За използването на подслон в критично състояние се съобщава по-често за провинции Кадисия (37%), Салах ал-Дин (27%), Кербала (24%), Уасит (18%), Дохук (14%) и Ал-Анбар (14%) в сравнение със средното за страната (8%); IOM, *DTM Round 108 – February 2019*, 20 March 2019, <http://bit.ly/2Jv0MF7>, p. 4. В провинция Дохук около 25 000 ВРЛ живеят в неформални жилищни квартали. Това е провинцията с най-големия брой неформални селища; OCHA, *HRP 2019*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TyIbMb>, p. 34. Вж. също ВКБООН, *Фактологични данни за Ирак, November 2018*, 29 ноември 2018 г., <https://bit.ly/2rz8BOp>, p. 2.

³¹⁰ „В районите на разселване, особено северните провинции, които са приели най-голям брой ВРЛ, наемите се повишават, което още повече увеличава риска от допълнително преместване в места за подслон в критично състояние“; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 42. „Наемите не се контролират [в ИК] и с прилива на ВРЛ цените на жилищата са се повишили“; WFP/UNHCR, *Joint Vulnerability Assessment June 2018*, 2 August 2018, <https://bit.ly/2DyL1dn>, p. 37. „Една трета от разселените жители на Мосул са споделили пред NRC, че са застрашени от изгонване от местата си на подслон, тъй като не могат да си плащат наема“; NRC, *Mosul still a Pile of Rubble One Year on*, 5 July 2018, <https://bit.ly/2IWO4cP>. „Повечето семейства ВРЛ, настанени в лагери, продължават да посочват като главна причина за разселването си липсата на възможности за подслон поради повредени или разрушени къщи и/или високи наеми (...)“; UNHCR, *Iraq: Bi-Weekly Protection Update (5 - 16 April 2018)*, 16 April 2018, <https://bit.ly/2z9NYvD>,

тревога за много ВРЛ извън лагерите.³¹¹ Тъй като лагерите са построени и се управляват от различни субекти, има големи различия в стандартите на настаняване – от обновени приюти (напр. каравани и къщи) до приюти за кризисни ситуации (палатки със или без циментов под).³¹² ВРЛ, особено живеещите в неформални селища, са уязвими спрямо принудително изгонване от местните власти или от собствениците на имотите.³¹³ ВРЛ, които живеят в лагери и неформални селища, не са защитени от неблагоприятни атмосферни условия.³¹⁴ Затварянето на лагери за ВРЛ е причина за преждевременното и понякога принудително връщане на ВРЛ в районите им на произход и/или повторно разселване.³¹⁵ За преобладаващата част от завърналите се ВРЛ се съобщава, че са се върнали в предишните си жилища, които са в добро състояние. Други обаче живеят при приемни семейства или в жилища под наем, а 130 000 завърнали се живеят в приюти с лоши условия.³¹⁶ Съществена пречка за връщането на ВРЛ са разрушените и повредени къщи, както и нерешени въпроси с КЗС.³¹⁷

2) Прехранване

Годините на конфликт и спад в цените на петрола са довели до засилване на бедността³¹⁸, най-вече в засегнатите от конфликта зони и тези с голям брой ВРЛ.³¹⁹ Въпреки по-добрите

п. 2. Вж. също World Bank, *Damage and Needs Assessment of Affected Governorates*, January 2018, <https://bit.ly/2lhQOlr>, p. 2; Niqash, *Another Sort of Killing: Mosul Real Estate Crisis Sees Rents Go Sky High*, 5 July 2017, <https://bit.ly/2zrrpmr>.

³¹¹ UNHCR, *Iraq Protection Update*, August 2018, 31 August 2018, <https://bit.ly/2SbVyP2>, p. 1; IOM, *Integrated Location Assessment II - Part I Thematic Overview*, October 2017, <https://bit.ly/2JkaVAI>, pp. 29-30; Protection Cluster Iraq, *Emergency Response to Housing, Land and Property Issues in Iraq*, 2016, <https://bit.ly/2yymmks>, p. 2.

³¹² OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2ClZSWd>, p. 30. „Повечето ВРЛ, живеещи под наем, нямат писмени договори, което засилва риска за изгонването им от жилищата. ВРЛ имат затруднения с гражданските си документи, нужни за подписването на договор за наем, като степента на познаване и приемане на тези договори е ниска. Жените рядко са страна по такива договори в Ирак, което ги прави особено уязвими на изгонване“; Protection Cluster Iraq, *Emergency Response to Housing, Land and Property Issues in Iraq*, 2016, <https://bit.ly/2yymmks>, p. 2. Вж. също, Rudaw, *Christian IDPs Sheltering above Erbil Bazaar Threatened with Eviction*, 5 March 2019, <https://bit.ly/2H8KSyz>; REACH, *Multi-Cluster Needs Assessment (MCNA) – In-Camp IDPs*, September 2018, <https://bit.ly/2CWipsP>, p. 2; UNHCR, *Iraq – Monthly Protection Update (28 May-1 July)*, 1 July 2018, <https://bit.ly/2RUjvtY>; UNHCR, *Iraq Protection Cluster: Salah al-Din Returnees Profile*, March 2018, 31 March 2018, <https://bit.ly/2D4M2cd>, p. 2; IOM, *Integrated Location Assessment II Part I Thematic Overview*, October 2017, <https://bit.ly/2JkaVAI>, p. 35.

³¹³ Повече от 20 000 домакинства се нуждаят от подмяна на палатките и са изложени на сурови климатични условия. Освен това „в много от тези лагери не е настъпило подобрене като цяло в минималните стандарти за услуги след първоначалния кризисен етап поради липсата на инвестиции и ремонти. Сред факторите за това положение са големият брой ВРЛ, прекомерната продължителност на разселването и възрастта на лагерите (някои от тях са над 4 години, особено тези в Дахук)“; OCHA, *HRP 2019*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TylbMb>, pp. 8, 17. За петдесет процента от проучените семейства ВРЛ в лагерите е установена потребност от помощ за настаняване; REACH, *Multi-Cluster Needs Assessment (MCNA), In-Camp IDPs*, September 2018, <https://bit.ly/2CWipsP>, p. 4. Вж. също Foreign Policy, *Among Displaced Iraqis, One Group Is Worse Off than the Rest*, 29 April 2019, <https://bit.ly/2J7jiBW>; The New Humanitarian, *As Displacement Runs to Years, Northern Iraq Camps Need an Overhaul*, 25 February 2019, <https://bit.ly/2Xpg1SY>; WFP/UNHCR, *Joint Vulnerability Assessment June 2018*, 2 August 2018, <https://bit.ly/2DyL1dn>, p. 48.

³¹⁴ The New Humanitarian, *As Displacement Runs to Years, Northern Iraq Camps Need an Overhaul*, 25 February 2019, <https://bit.ly/2Xpg1SY>; UNICEF, *Latest Threat to Displaced Children in Iraq: Winter*, 10 December 2018, <https://uni.cf/2Roc6BK>; Kurdistan 24, *Latest Floods in Kurdistan Kill Teen, Damage IDP Camp, Close Roads*, 7 December 2018, <https://bit.ly/2TIVkVL>; Rudaw, *Flooding Ruins Yazidi IDP Camp, Kills Villagers in Northern Iraq*, 23 November 2018, <https://bit.ly/2HEbr5T>; OCHA, *Iraq: Floods Leave Hundreds of Families Strained in Sinjar Mountain*, 23 May 2018, <https://bit.ly/2DJID2U>; IOM, *Soaring Temperatures Next Challenge for Mosul Displaced: IOM*, May 2017, <https://bit.ly/2qqzZPo>.

³¹⁵ Вж. Раздел II.D.3.b („Принудително и преждевременно връщане“).

³¹⁶ В провинции Багдад и Дияла, съответно, за 10 и 12 процента от завърналите се лица се съобщава, че живеят на места в критично състояние. В абсолютно изражение от тези, които живеят при такива условия, 85 процента са в три провинции: 41% в Нинева, 24% в Салах ал-Дин и 20% в Дияла. На някои места над 70% от завърналите се живеят при критични условия на настаняване. IOM, *DTM Round 108 – February 2019*, 20 March 2019, <http://bit.ly/2JvOMF7>, p. 4.

³¹⁷ Вж. Раздел II.D.3.a („Пречки пред връщането“).

³¹⁸ „От 2014 г. насам Ирак е преживял редица шокове, сред които войната срещу Ислямска държава и Леванта (ИДИЛ), които контролираха една трета от територията на Ирак, вътрешното разселване на милиони хора, рязък спад в цените на петрола и в последно време – предизвикателствата, свързани с завръщането на бежанци и ВРЛ в райони, освободени от контрола на ИДИЛ. Това е влошило условията на живот в Ирак, а голяма част от населението е изпаднало в бедност“; UNDP, *Policy in Focus, Social Protection: Meeting Children's Rights and Needs*, Vol. 15 (3), December 2018, <https://bit.ly/2D0uxlE>, p. 16.

³¹⁹ Докато през 2012 г. бедността в страната е 18,9 процента, през 2014 се отбелязва ръст с 22,5 процента, което означава, че още три милиона иракчани са докарани до състояние на бедност. В най-силно засегнатите от конфликта райони бедността надвишава 40 процента, ав ИК тя нараства от 3,5 процента на 12,5 процента в резултат от огромния приток на ВРЛ и над 240 000 бежанци от Сирия; World Bank, *Iraq Economic Monitor: From War to Reconstruction and Economic Recovery*, Spring 2018, <https://bit.ly/2mPDR9l>, p. x. Вж. също Rudaw, *22 Percent of Iraqis Live in Poverty*, 23 October 2018, <https://bit.ly/2z1Au4U>; Al Jazeera, *Ramadan in Post-ISIL Iraq: 'For Us It's only Hunger and Poverty'*, 24 May 2018, <https://bit.ly/2KSogQo>.

икономически перспективи след приключването на мащабните военни действия бедността в засегнатите от конфликта райони не е намаляла.³²⁰ За много домакинства трудовата заетост не означава излизане от състоянието на бедност.³²¹ Според съобщенията децата съставляват най-голямата част от населението, което живее в бедност.³²² Конфликтът през 2014-2017 година е преобърнал спада в безработицата.³²³ Безработицата е особено висока сред жените³²⁴ и младите хора³²⁵. Наемането на работа в публичния сектор е подвластно на шуробаджанащина и връзкачество по семейна, племенна, етно-сектантска и политическа линия.³²⁶ За ВРЛ и завърналите се продължава да е много трудно намирането на работа и на препитание³²⁷, което от своя страна се отразява на възможностите им за осигуряване на храна, подслон, образование и комунални услуги.³²⁸ Продължава де е особено труден

³²⁰ OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 13. „Нивото на парична бедност се очаква да спадне спрямо това от 2014 г. (22,5 процента) благодарение на икономическия растеж в последно време и подобрението в ситуацията със сигурността, но ще продължи да бъде неравно разпределено на територията на страната. В засегнатите от конфликта райони стандартът на живот вероятно все още е под нивото за 2014 г. поради нарушения на пазара на труда и цялостната икономическа дейност. За ВРЛ е вероятно да са претърпели тежки социални загуби поради загубата на работа и поминък“; World Bank, *The World Bank in Iraq. Overview*, last updated 1 April 2019, www.worldbank.org/en/country/iraq/overview.

³²¹ Още преди последния конфликт „трудова заетост не осигуряваше излизане от състоянието на бедност, тъй като 70 процента от бедните са в домакинства, чийто глава има работа“; World Bank, *Iraq Economic Monitor: From War to Reconstruction and Economic Recovery with a Special Focus on Energy Subsidy Reform*, Spring 2018, <https://bit.ly/2mPDR9l>, pp. x, 10. Вж. също OCHA, *HRP 2019*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TyIbMb>, pp. 8, 61; Rudaw, *Sadr City Epicenter of Poverty in Iraq's Capital*, 27 April 2018, <https://bit.ly/2QgEmq3>; Xinhua, *Feature: War, Poverty in Iraq Lead to Sharp Rise in Number of Elderly Laborers*, 15 February 2018, <https://bit.ly/2SE2oNk>.

³²² UNDP, *Policy in Focus. Social Protection: Meeting Children's Rights and Needs*, Vol. 15 (3), December 2018, <https://bit.ly/2D0uxlE>, pp. 16-17. „Голяма част от бедните деца не получават никаква помощ от държавата“; UNICEF, *Deep Inequality Continues to Shape the Lives of Children in Iraq*, 19 November 2018, <https://uni.cf/2RN8Ggk>. В южните провинции, „където нивото на бедност е над 30 процента, (...) бедността сред децата е 50 процента“; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 10. Вж. също below „Education“.

³²³ „Безработицата, която преди настъплението на ИДИЛ отбелязваше спад, отново се върна към нивата от 2012 г. Почти една четвърт от населението в трудоспособна възраст не оползотворяват трудовия си капацитет, т.е. или са безработни или с недостатъчна работа“; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 13. Разчетите на Световната банка показват, че в резултат от конфликта са загубени 800 000 работни места и безработицата може да е достигнала 15 процента през 2017 г.; World Bank, *Iraq Economic Monitor: From War to Reconstruction and Economic Recovery with a Special Focus on Energy Subsidy Reform*, Spring 2018, <https://bit.ly/2mPDR9l>, pp. x, 10. Вж. също United Nations Population Fund (UNFPA)/IOM, *Demographic Survey: Kurdistan Region of Iraq*, 13 September 2018, <https://bit.ly/2NXvPeV>, pp. 4, 38-43.

³²⁴ Трудовата заетост при жените е под и без това ниските нива на трудова заетост при жените в Близкия Изток и Северна Америка: „През 2017 г. около 56 процента от младите жени са безработни в сравнение с до 29 процента от младите мъже“; World Bank, *Iraq Economic Monitor: From War to Reconstruction and Economic Recovery with a Special Focus on Energy Subsidy Reform*, Spring 2018, <https://bit.ly/2mPDR9l>, p. 10. В ИК „жените като част от работната сила представляват едва 15% от жените в трудоспособна възраст, като при мъжете този дял е 70%“; UNFPA/IOM, *Demographic Survey: Kurdistan Region of Iraq*, 13 September 2018, <https://bit.ly/2NXvPeV>, p. 38. Вж. също NRC, *East Mosul, Iraq Labor Market Assessment*, September 2017, <https://bit.ly/2Jy6VwD>, p. 15.

³²⁵ „Младешките са недостатъчно представени в държавната администрация и поради ограниченото му разрастване частният сектор не предлага големи възможности за трудова заетост, особено за млади иракчани. От 2005 до 2014 г. младежката безработица в Ирак (възрастова група 15-24) не е падала под 32 процента въпреки икономическия растеж със средно 6 процента за този период, като младежката трудова заетост е нараснала над 33 процента оттогава“; World Bank, *Iraq Economic Monitor: From War to Reconstruction and Economic Recovery with a Special Focus on Energy Subsidy Reform*, Spring 2018, <https://bit.ly/2mPDR9l>, p. 10. Вж. също, Kurdistan 24, *New Kurdistan Survey Shows High Youth Unemployment, Low Income*, 13 September 2018, <https://bit.ly/2HoppAL>; Financial Post, *Soaring Unemployment Fuels Protests in Southern Iraq*, 26 July 2018, <https://bit.ly/2zmK8zu>; Rudaw, *Youth Unemployment a Major Challenge for Iraq's Next Government*, 16 May 2018, <https://bit.ly/2L8H9zC>.

³²⁶ „Ефективността на държавните институции, както и на публичната администрация страдат от разпределянето на длъжностите по етническо-сектантска линия, което пречи на заемането на длъжностите на базата на заслуги. (...) клиентелизмът и етническо-сектантските съображения възпрепятстват развитието на култура на назначаване в държавния сектор в зависимост от техните умения и заслуги. Въпреки че някои институции са въвели конкурсното начало за набиране на служители, както назначенията, така и уволненията като цяло са със силна политическа мотивация“; Bertelsmann Foundation, *BTI 2018 Country Report – Iraq*, 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1427413/488298_en.pdf, pp. 14, 30. „За малцинствата, които живеят в ИК или райони под контрола на кюрдските власти, достъпът до работни места в държавния сектор често е обусловен от подкрепа за основните кюрдски политически партии“; MRGI, *Alternative Report to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD), Review of the Periodic Report of Iraq*, 2018, <http://bit.ly/2VKsoYo>, para. 18. Вж. също ICG, *A New Generation of Activists Circumvents Iraq's Political Paralysis*, 5 March 2019, <https://bit.ly/2tRjLzI>.

³²⁷ „По-малък брой ВРЛ имат работа, така че всеки възрастен с работно място в домакинство на ВРЛ издържа повече от шестима други членове на домакинството“; World Bank, *Iraq's Economic Outlook*, October 2018, 3 October 2018, <https://bit.ly/2QZjCD9>, p. 2.

³²⁸ OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 4. „Изключително трудно е за вътрешно разселените лица, живеещи в лагери, да намерят работа (половината от мъжете са загубили надежда за работа)“; UNFPA/IOM, *Demographic Survey: Kurdistan Region of Iraq*, 13 September 2018, <https://bit.ly/2NXvPeV>, p. 42.

достъпът до правителствените социални програми като Системата за разпределяне на ваучери (CPB) и Програмата за социална закрила с парични помощи.³²⁹ Съобщава се, че много от ВРЛ натрупват дългове и/или прибегват до отрицателни способности за оцеляване, за да задоволят най-основните си потребности.³³⁰ Липсата на доходи се посочва като пречка за връщането, както и като причина за повторното разселване на завърналите се.³³¹

Много от живущите в Басра и други части на южен Ирак разчитат на земеделието като основен източник на доходи; продължителната водна криза обаче е прекъснала това препитание за много фермери, което е довело до значителна миграция от селските към градските зони в региона.³³²

3) Продоволствена сигурност

Земеделското производство и продоволствената сигурност продължават да са сериозно засегнати от конфликта през 2014-2017 г.³³³ Конфликтът причинява огромни загуби на поминък, щети на селскостопански сечива и машини, както и повсеместно замърсяване на обработваемата земя с невзривени артилерийски снаряди.³³⁴ В сравнение с периода преди конфликта се отбелязва спад с 40% в капацитета за земеделско производство.³³⁵ Поради спада в покупателната способност в резултат от ограничените възможности за препитание и непостоянното предоставяне на хранителни ваучери чрез CPB,³³⁶ особено в районите, които са били под контрола на ИДИЛ, достъпът на хората до храна е ограничен.³³⁷ В резултат

³²⁹ „Сред пречките са липса на нужните граждански документи за записване в социални програми, неадекватен капацитет на властите за оценка и сложните процедури за регистрация“; OCHA, Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018), 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 9. Вж. също below “Food Security”.

³³⁰ „От тези, за които е възможна надеждна оценка, 24 процента от семействата на ВРЛ използват отрицателни кризисни механизми за справяне с основните потребности, сред които отпадащи от училище деца, престъпления, детски бракове и принудителни женитби. Повече от 60 процента от проучените засегнати лица съобщават за задължнялост най-вече за покриване на основни потребности; средният размер на задължнялостта на домакинство е 2,2 млн. иракски динара (равностойността на 1 800 щ. долара)“. И по-нататък: „Прибегването до сексуални услуги с цел оцеляване е станало нещо обичайно поради ограничените икономически възможности и празнотите в предоставянето на помощ“; OCHA, Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018), 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, pp. 4, 29.

³³¹ Вж. Раздел II.D.3.a („Пречки пред връщането“).

³³² „Земеделието е основен източник на препитание за над 70% от населението в селските райони в цялата провинция [Басра] и е единственият най-голям източник на работа за селското население. (...) Поради неблагоприятните последици в селскостопанския сектор от климатичните промени, в това число ниските нива на речните води, повишената соленост и по-малките количества валежи, голям брой фермери и сезонни работници са останали без възможности за препитание. Това е предизвикало значително придвижване на населението от селските към градските зони в търсене на възможности за препитание. Повечето от тези хора нямат подходящи умения за предлаганите работни места. Жените са засегнати още по-остро по отношение на алтернативни варианти за препитание, тъй като нямат достъп до пазара на труда поради културни ограничения“; NRC, Basra Fact Finding Mission Report #3, 19 October 2018, <https://bit.ly/2RxxKLG>, p. 4. Вж. също Al Bawaba, The Decimation of the Fertile Crescent's Marshlands is Destabilizing Iraq, 4 February 2019, <https://bit.ly/2t7qjct>; The Independent, Iraq Water Shortages Could Force Four Million People to Flee Their Homes, 8 October 2018, <https://ind.pn/2C3wV1f>; MEE, Drought, Dams and Dry Rivers: Iraqi Farmers Are Giving Up Hope, 18 September 2018, <https://shar.es/a1MsBM>.

³³³ В сравнение с нивата преди конфликта капацитетът на земеделското производство е спаднал с 40 процента; Food and Agriculture Organization (FAO), Iraq – Recovery and Resilience Plan 2018-2019, 8 February 2018, <https://bit.ly/2EFiljF>, p. 1.

³³⁴ FAO, Iraq – Recovery and Resilience Plan 2018-2019, 8 February 2018, <https://bit.ly/2EFiljF>, p. 1. „Въздействието на предизвикания от ИДИЛ конфликт върху селскостопанския сектор е опустошителен и е съпроводен с огромни движения на населението, разрушени или повредени водни системи, напоителни съоръжения и друга земеделска инфраструктура, прекъсване на ценностните вериги и загуба на лични средства, реколти и стада животни, както и снабдяването с хранителни продукти“; FAO, Restoration of Agriculture and Water Systems Sub-Programme, October 2018, <https://bit.ly/2SmjrmT>, p. vii. „Земеделието е засегнато особено силно с постоянни загуби в капацитета за производство, съхранение и стада добитък, което засяга доходите от земеделие и заетостта в него, както и хранителната сигурност“; World Bank, Damage and Needs Assessment of Affected Governorates, January 2018, <https://bit.ly/2lhQOlr>, p. xvii. Вж. също Reuters, Special Report: How Iraq's Agricultural Heartland Is Dying of Thirst, 25 July 2018, <https://reut.rs/2Od8fy1>; FAO, Humanitarian Response Plan 2018, 2 August 2018, <https://bit.ly/2yLhqb8>, p. 2; EPIC, Iraqi Agriculture in Crisis, 20 July 2017, <https://bit.ly/2z5VuHX>.

³³⁵ „Преди ИДИЛ да придобие контрола върху централен и северозападен Ирак през 2014 г., растениевъдството (...) в Нинева и Салах ал-Дин е осигурявало 70 процента от доходите на домакинствата. Около 70 до 80 процента от терените за отглеждане на царевича, жито и ечемик в Салах ал-Дин са силно увредени. В Нинева 32 процента от земята, използвана за отглеждане на жито, е силно увредена и 68 процента и унищожена. Само за около 20 процента от земеделците се смята, че могат да използват напояване в сравнение с 65 процента преди кризата“; FAO, Humanitarian Response Plan 2018, 2 August 2018, <https://bit.ly/2yLhqb8>, p. 2.

³³⁶ CPB продължава да е най-голямата мрежа за социална защита в Ирак; WFP, WFP Supports Iraq in Modernising its Public Distribution System, 9 January 2019, <https://bit.ly/2FpUQd1>.

³³⁷ „(...) докато 97 процента от местните домакинства получават CPB, при ВРЛ този процент е само 74“; World Bank, Damage and Needs Assessment of Affected Governorates, January 2018, <https://bit.ly/2lhQOlr>, p. 34. В районите, които са били под контрола на ИДИЛ, е нарушено ползването на субсидирани хранителни помощи чрез CPB поради наличието на невзривени снаряди и логистични затруднения; WFP, Evidence from WFP Multi-Purpose Cash Operations: A Report on Pre/Post Outcome Results of MPCA in Mosul, Iraq – May 2018, 7 June 2018, <https://bit.ly/2pZlPTZ>, p. 3. „Домакинствата [в наскоро отвоювани и недостъпни

от това се счита, че два милиона хора живеят в продоволствена несигурност.³³⁸ Повечето (60%) от хората в продоволствена несигурност живеят в райони, които са били под контрола на ИДИЛ, като сред най-уязвимите са домакинствата, оглавявани от жени.³³⁹ Според съобщенията уязвимите домакинства прибегват до отрицателни и неустойчиви стратегии за справяне като намален обем и честота на храненето или натрупване на дългове.³⁴⁰

4) Здравеопазване

През последните десетилетия в системата на обществено здравеопазване на Ирак настъпва постепенен упадък в резултат на поредица конфликти, години на икономически санкции, недостатъчно финансиране, корупция и пренебрегване.³⁴¹ Военните операции срещу ИДИЛ нанасят сериозни щети или разрушават много здравни заведения и, въпреки че част от тях са възстановени, все още не е достигнато довоенното ниво.³⁴²

Държавните здравни заведения често са с лоша поддръжка, постоянно възниква недостиг на лекарства и на квалифициран медицински персонал.³⁴³ Условието за сравнително по-

райони] имат ограничен достъп до СРВ – важна мрежа за социална защита, чрез която иракчаните могат да получават купони за брашно, ориз и олио от правителството. Резултатите от оценка през октомври 2017 г. показват, че 74 процента от жителите и 90 процента от завърналите се в Мосул не получават помощ посредством СРВ“; Food Security Information Network/WFP, *Global Report on Food Crises 2018*, 21 March 2018, <https://bit.ly/2RZ7ROH>, p. 76. През октомври 2018 г. около 65 процента от настанените в лагери ВРЛ са получили само половината от купоните си от СРВ поради неочакван недостиг на финансиране; OCHA, *HRP 2019*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2YlBMBb>, p. 8.

³³⁸ Преобладаващата част А (77 процента) от тях са жени, деца или възрастни; FAO, *Humanitarian Response Plan 2018*, 2 August 2018, <https://bit.ly/2yLhqb8>, p. 2. Вж. също OCHA, *Iraq: 2018 Humanitarian Response Plan (February 2018)*, 21 March 2018, <https://bit.ly/2Jiww7P>, p. 43; NRC/DRC/IRC, *The Long Road Home*, 27 February 2018, <https://bit.ly/2D3ufZc>, p. 17.

³³⁹ „В някои провинции 43% от разселените домакинства, оглавявани от жени, живеят в несигурност за храната“; „In some governorates 43% of displaced women-headed households are food insecure“; FAO, *Humanitarian Response Plan 2018*, 2 August 2018, <https://bit.ly/2yLhqb8>, p. 2.

³⁴⁰ Ibid; FAO, *Restoration of Agriculture and Water Systems Sub-Programme*, October 2018, <https://bit.ly/2SmjrmT>, p. 8; REACH, *Comparative Multi-Cluster Assessment of Internally Displaced Persons Living in Camps – Iraq*, July 2017, <https://bit.ly/2xWJBDJ>, pp. 18-19.

³⁴¹ „Здравният статус на иракското население е претърпял сериозни поражения поради десетилетия войни и икономически санкции. (...) Здравните услуги са влошени и секторът страда от непрекъснат недостиг на медикаменти и други материали. Освен това настоящият конфликт и тежката ситуация със сигурността още повече са засегнали инфраструктурата на здравеопазването. Много медицински специалисти са избягали в съседни страни и в чужбина, за да спасят живота си, и това още повече е нарушило достъпа на населението до здравни услуги“; WHO, *Iraq, Primary Health Care*, accessed 30 April 2019, <https://bit.ly/2RHYfue>. „Продължителността на живота в Ирак е около 69 години – цифра, която е далеч под тази на съпоставими страни и средната продължителност 73 години за страните от Близкия изток и Северна Африка. Въпреки нарастването на продължителността на живота след 60-те години, този процес е спрял през последното десетилетие, което вероятно се дължи на продължаващия конфликт в страната. При индикаторите за майчино и детско здраве Ирак не е постигнал целите на хилядолетието за развитие (ЦХР). Недохранването се очертава като сериозно предизвикателство за общественото здраве, по-специално при децата под петгодишна възраст“; World Bank, *Damage and Needs Assessment of Affected Governorates*, January 2018, <https://bit.ly/2lhQOlr>, p. 20. Вж. също EPIC, *Iraq's Public Healthcare System in Crisis*, 7 March 2017, <https://bit.ly/2CdVh6T>.

³⁴² Към края на 2018 г. една трета от болниците и 14 процента от заведенията за допълнителна здравна помощ в провинция Нинева са разрушени, докато в провинция Киркук 35 процента не функционират. В провинция Ал-Анбар 17 процента от болниците функционират само частично; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 33. „По време на конфликта 9 от 13 държани болници в Мосул са били повредени, което силно е засегнало капацитета на здравната помощ и броят на болничните легла е спаднал със 70 процента. Възстановяването на здравните заведения е изключително бавно и все още болничните легла са по-малко от 1 000 за население от 1,8 млн. души. Това е наполовина от международно признатия минимален стандарт за предоставяне на здравни грижи в хуманитарен контекст“; MSF, *A Year on from Battle, Mosul's Healthcare System Is still in Ruins*, 9 July 2018, <https://bit.ly/2FooEqy>. „Партньори са осигурили ремонта на 50 процента от заведенията за допълнителна здравна помощ, докато други, в това число болници с болнично лечение и рехабилитация, остават затворени“; WHO, *Iraq: Situation Report Issue Number 8, 1 September-30 September*, 30 September 2018, <https://bit.ly/2yo96P3>, p. 2. „По отношение на щетите за тези заведения, с изключение на Тал Афар, Ал-Мукдая и Ал-Рамади, във всички други градове поне половината от тези заведения са напълно разрушени. (...) Тал-Афар, Ал-Мукдая и Ал-Рамади са като че ли изключение, като в тях 50 процента от повечето от заведенията са останали без поражения“; World Bank, *Damage and Needs Assessment of Affected Governorates*, January 2018, <https://bit.ly/2lhQOlr>, p. 20. Вж. също The Arab Weekly, *Medical Doctors, a Disappearing Profession in Iraq*, 31 March 2019, <https://bit.ly/2Gz8Os2>; The New Arab, *Two Hospitals Reopen in War-Damaged Iraqi City Mosul*, 9 September 2018, <https://bit.ly/2CgnRo9>; The National, *Charred and Understaffed, Ramadi Hospital still Bears the Scars of ISIS*, 27 June 2018, <https://bit.ly/2M8YDgk>; Reuters, *Health System in Mosul Remains Broken one Year after Defeat of Islamic State*, 17 July 2018, <https://reut.rs/2zIngOy>.

³⁴³ OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 35. „Системата на здравеопазване в западен Мосул и Хауиджа, където се бомбардирани голяма част от болниците и клиниките, все още е в много лошо състояние и с остър недостиг на оборудване, медицински персонал и медикаменти“; MSF, *After Years of Armed Conflict the Health Sector in some Areas of Iraq Has Almost Ground to a Halt*, accessed 30 April 2019, <https://bit.ly/2CeQJ05>. „В местните болници персоналет и оборудването са недостатъчни и липсват основни медикаменти“; US Department of State / Bureau of Diplomatic Security, *Iraq 2019 Crime & Safety Report: Baghdad*, 27 February 2019, <http://bit.ly/2OkUVKx>. Вж. също France 24, *Iraq Doctors Say Vendettas Threaten Their Lives as They Save Others*, 28 February 2019, <http://f24.my/4W2V.T>; The National, *Charred and Understaffed, Ramadi Hospital still Bears the Scars of ISIS*, 27 June 2018, <https://bit.ly/2M8YDgk>; K4D, *Helpdesk*

добри в ИК; здравната инфраструктура на региона обаче е била под силен натиск поради големия брой разселени лица и нарастващия брой на свързани с конфликта наранявания и увреждания.³⁴⁴

В завзетите обратно от ИДИЛ райони здравето на населението е застрашено и има засилена нужда от здравни грижи, което се дължи на лоша хигиена поради липса на вода и електричество, повредени сгради и наличието на СБУ.³⁴⁵ Липсата на здравни услуги е една от причините, описани като пречка пред завръщането.³⁴⁶

В резултат от конфликта с ИДИЛ много хора са били травмирани физически и психически или са получили увреждания.³⁴⁷ Сведенията показват обаче сериозни пропуски в предоставянето на подкрепа за психичното здраве и психо-социална помощ³⁴⁸, което се дължи, освен другото, на силен недостиг на психиатри и специалисти по психично здраве.

349

5) Образование

Според съобщенията последният конфликт още повече е влошил образователната система на Ирак.³⁵⁰ В засегнатите от конфликта райони една четвърт от децата имат ограничен достъп или нямат никакъв до формалните възможности за учене.³⁵¹ Това засяга най-вече разселените³⁵² и завърналите се деца.³⁵³ В тези райони много от училищата са били

Report, *Iraqi State Capabilities*, 18 May 2018, <https://bit.ly/2M42D1q>, p. 6. Относно продължаващите заплахи за отмъщения срещу медицински персонал вж. и бел. 453 по-долу.

³⁴⁴ CEIP, *A Struggle to Care for Iraq's Disabled*, 20 December 2017, <https://bit.ly/2FrzvQw>. Тези, които могат да си го позволят, плащат значителни суми за медицински услуги в частни заведения, за които преценяват, че са с по-добро качество; K4D, *Helpdesk Report Iraq State Capabilities*, 18 May 2018, <https://bit.ly/2M42D1q>, p. 13.

³⁴⁵ „Например, през май тази година [2018 г.] 95 процента от случаите на травми, приети в спешното отделение [в болница на MSF в западен Мосул] са били свързани с опасни условия на живот – като падащи отломки, порутени сгради или хора, паднали от нестабилни конструкции“; MSF, *A Year on from Battle, Mosul's Healthcare System Is still in Ruins*, 9 July 2018, <https://bit.ly/2F0oEqy>. Вж. също WHO, *Iraq: Situation Report Issue Number 8, 1 September-30 September*, 30 September 2018, <https://bit.ly/2yo96P3>, p. 3.

³⁴⁶ Вж. Раздел II.D.3.a („Пречки през връщането“).

³⁴⁷ „Потребностите от грижи за психичното здраве и психо-социална подкрепа на засегнатото население са се задълбочили съществено, за което свидетелстват данните за безпрецедентно ниво на самоубийства и опити за самоубийство“; OCHA, *Iraq: 2018 Humanitarian Response Plan (February 2018)*, 21 March 2018, <https://bit.ly/2Jiwy7P>, p. 31. „Наблюдава се и съществено нарастване на броя на хората, които страдат от психични болести и други усложнения поради стреса и загуби в резултат от конфликта. Почти 2% от засегнатото от конфликта население има сериозни психични проблеми, като сред най-уязвимите са жените, децата и възрастните“; WHO, *Italy Supports Physical and Mental Health Services in Ninewa*, 18 December 2018, <https://bit.ly/2M4XTIX>. Вж. също The Guardian, *Iraq's War-Damaged Children Need Specialist Help to Heal Their Trauma*, 3 August 2018, <https://bit.ly/2vh9woK>; Save the Children, *Picking Up the Pieces: Rebuilding the Lives of Mosul's Children after Years of Conflict and Violence*, 5 July 2018, <https://bit.ly/2LO3m9i>; VOA, *Traumatized, IS Children Mourn as World Celebrates Their Loss*, 10 April 2018, <https://bit.ly/2wnDaZg>; UNU, *Cradled by Conflict: Child Involvement with Armed Groups in Contemporary Conflict*, 12 February 2018, <https://bit.ly/2NXbzW8>, p. 104.

³⁴⁸ The Wire, *After Years of Conflict, Iraq Grapples with a Mental Health Crisis*, 11 April 2019, <https://bit.ly/2IM8eKP>; UNHCR, *Iraq Protection Update, August 2018*, 31 August 2018, <https://bit.ly/2SbVyp2>, p. 1. „Жените йезиди, които са прекарвали дълго време в плен и поробване от ИД, продължават да се оплакват от липсата на достъпна и единна система на медицински и психо-социални грижи. През август [2018 г.] Жените йезиди, избягали неотдавна от пленничеството на ИД в Сирия и завърнали се в Ирак, споделиха пред Amnesty International, че им било много трудно да заплатят за медицински и психо-социални грижи (...)“; Amnesty International, *Human Rights in Iraq: Review of 2018*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EkxROR>, p. 4.

³⁴⁹ WHO, *Mental Health and Psychosocial Support Training Session Concludes in Dahuk Governorate*, 28 October 2018, <https://bit.ly/2M5nUYB>. Вж. също, MSF, *Iraq: Mental Health Needs Mount after Years of War*, 15 June 2017, <https://bit.ly/2FmJSpC>; EPIC, *Iraq's Quiet Mental Health Crisis*, 5 May 2017, <https://bit.ly/2OhVbQL>; The New Humanitarian, *Iraq's Growing Mental Health Problem*, 16 January 2017, <https://bit.ly/2SJHzjq>.

³⁵⁰ „Образователната система на Ирак съществено се е влошила през последните 40 години по отношение на достъп, равнопоставеност и качество“; World Bank, *Damage and Needs Assessment of Affected Governorates*, January 2018, <https://bit.ly/2lhQQOr>, p. 25.

³⁵¹ OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 48. „Оценката Multi Cluster Needs Assessment (MCNA) за 2018 г. е установила редица предизвикателства, които влияят на достъпа на децата до образование: невъзможност да се покриват свързаните с образованието (30 процента); обща липса на интерес към училището при децата (10 процента); увреждания или здравословни проблеми, които възпрепятстват посещението и участието, както и необходимостта да се помага за издръжката на семейството чрез доходоносна работа. В Ирак от пречките пред участието в образованието са засегнати несъразмерно момичетата; събраните от партньорите статистически данни показват, че до шести клас момичетата са по-малко от половината от учениците в образователната система“; UNICEF/Save the Children/Education Cluster, *Iraq Education Cluster Strategy 2019*, 9 February 2019, <https://bit.ly/2Jdqwpj>, p. 8.

³⁵² Една трета от ВРЛ деца в училищна възраст, настанени в лагери, и една четвърт от ВРЛ деца извън лагери нямат достъп до формалното образование; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 48. „(...) повече от 600 000 разселени деца са пропуснали цяла учебна година“; UNICEF, *New School, New Friends, New Start: Rebuilding Education in Mosul*, 27 June 2018, <https://uni.cf/2KiiFa8>.

³⁵³ В районите на завръщане 21 процента от децата нямат достъп до формално образование; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 48.

разрушени или повредени,³⁵⁴ докато други са в силно влошено състояние след години конфликт, пренебрегване и липса на инвестиции.³⁵⁵

В училищата в цялата страна не се спазват основни стандарти, няма достъп до електричество и вода.³⁵⁶ Освен това в тях се обучават прекалено много деца, има недостиг на квалифицирани учители, на учебници и учебни материали.³⁵⁷ Неспазването на основни стандарти означава, че в много училища децата учат на няколко смени, което още повече влошава качеството на образованието.³⁵⁸

За най-нисък процент записали се в училище деца и най-слаба посещаемост се съобщава за южните провинции, които остават най-бедните в страната, както и в засегнатите от конфликта провинции Ал-Анбар и Нинева.³⁵⁹ Бедността и невъзможността да се покриват свързаните с образованието разходи са сред основните причини децата да отпаднат от училище.³⁶⁰ Процентът на отпадане от училище е особено висок сред юношите и

³⁵⁴ „Извършен е дълбочинен анализ в 16 града в седем провинции [засегнати от конфликта, т.е. Ал-Анбар, Бабел, Дияла, Киркук, Нинева, Салах ал-Дин и Багдад], който показва, че секторът е понесъл тежки поражения. Само 38 процента от цялата училищна инфраструктура, за която има данни в 16-те града, не е разрушена, докато 18 процента (190 сгради) са напълно разрушени. Пораженията върху училищни сгради са съсредоточени в Ал-Фалуджа, Мосул и Ал-Рамади, където 711 65 и 62 процента от сградите са повредени от тежките боеве. Предполага се, че всички учебни пособия са изчезнали или унищожени. Районите, които са били под контрола на ИДИЛ, са претърпели най-тежки загуби поради умишлените действия на групировката за разпространяване на екстремизъм чрез образованието“; World Bank, *Damage and Needs Assessment of Affected Governorates*, January 2018, <https://bit.ly/2lhQOlr>, p. i. Вж. също „Damage Inventory“ на стр. 26 на същия доклад. NRC съобщава, че само в западен Мосул има напълно разрушени училища и 207 повредени; NRC, *Mosul still a Pile of Rubble One Year on*, 5 July 2018, <https://bit.ly/2IWO4cP>. Вж. също UNICEF/Save the Children/Education Cluster, *Iraq Education Cluster Strategy 2019*, 9 February 2019, <https://bit.ly/2JdqwpJ>, p. 8; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 49; Global Coalition to Protect Education from Attack, *Education Under Attack 2018, Iraq*, 11 May 2018, www.refworld.org/docid/5be9430d4.html.

³⁵⁵ Според УНИЦЕФ половината от държавните училища в страната се нуждаят от ремонт; UNICEF, *Deep Inequality Continues to Shape the Lives of Children in Iraq*, 19 November 2018, <https://uni.cf/2R9YIHG>. Вж. също OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 48; Kurdistan 24, *Nearly Century-Old School in Sulaimani to Be Fixed as Demands for more Schools Increase*, 19 October 2018, <https://bit.ly/2FKHgBV>; Open Democracy, *Corruption Corrodes Kurdish Education*, 15 October 2018, <https://bit.ly/2sHVgUF>. Според УНИЦЕФ са нужни още 7 500 училища, за да се подобри достъпът до образование; AFP, *Wealth Gaps Affecting School Children in Iraq*; UN, 19 November 2018, <http://f24.my/410E.T>.

³⁵⁶ Положението е особено сериозно в провинция Басра, където състоянието на съоръженията за водоснабдяване и канализация се е влошило поради нестихващата водна криза, в резултат от която повече от 277 000 деца са застрашени от заразяване с пренасяни по воден път болести в училищата; NRC, *A Clean Drop in the Ocean: Working in Iraq's Worst Health Crisis*, 19 February 2019, <https://bit.ly/2SP01ep>; NRC, *Basra's Children Face Disease Outbreak in Rundown Schools*, 23 October 2018, <https://bit.ly/2D1nNLZ>. Вж. също ACTED/PIN, *No Lost Generation: After ISIL, Children in Iraq Are Given a Second Chance at Learning, Friendship, and Life*, 26 September 2018, <https://bit.ly/2sHkOq>.

³⁵⁷ „Министерствата на образованието на ИК и федерален Ирак посочват, че има достатъчен брой щатни преподаватели, но разселването е довело до недостиг на квалифицирани учители в някои части на страната“; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 49. Вж. също UNICEF/Save the Children/Education Cluster, *Iraq Education Cluster Strategy 2019*, 9 February 2019, <https://bit.ly/2JdqwpJ>, p. 8; AFP, *Kids in Iraq Camps Dream Big, but They Can't Enroll in School*, December 2018, <https://bit.ly/2WddoD8>; Al-Monitor, *Why Has Illiteracy Rate Gone Up in Iraq?*, 9 December 2018, <http://almon.co/355h>; MEE, *'We Have Received Nothing': Sinjar's only School Pleads for Help in Post-IS Iraq*, 30 April 2018, <https://bit.ly/2HvC3zx>.

³⁵⁸ OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 49. Според Фахил ал-Шуваили, член на Комитета за образование към Провинциалния съвет на Багдад, „Понякога в една класна стая може да има до 80 ученици“; *Truancy Plague Iraqi Schools*, 4 December 2018, <http://diyaruna.com/r/titk>. „За децата в Ирак може да се очаква да завършат 6,9 години от предучилищното, основното и средното образование. Ако обаче годините обучение се приравняват към качеството на учене, това представлява равностойността на до 4 години празните в обучението от 9 години“; World Bank, *Building Strong Human Capital in Iraq to Unleash Economic Potential*, 21 October 2018, <https://goo.gl/dc12Ux>. Според Питър Хокинс, представител на УНИЦЕФ в Ирак, „Децата, които са в училище с три смени, учат по-малко от 10 часа на седмица (...)“; UNICEF, *Educating Children 'Is the only Hope for the Future of Iraq'*, February 2018, <https://bit.ly/2AYbBZW>. Вж. също NRC, *A Clean Drop in the Ocean: Working in Iraq's Worst Health Crisis*, 19 February 2019, <https://bit.ly/2SP01ep>; MEE, *'We Have Received Nothing': Sinjar's only School Pleads for Help in Post-IS Iraq*, 30 April 2018, <https://bit.ly/2HvC3zx>.

³⁵⁹ UNICEF, *Deep Inequality Continues to Shape the Lives of Children in Iraq*, 19 November 2018, <https://uni.cf/2R9YIHG>. „На 19 януари [2019 г.] ал-Мада съобщава, че Централното статистическо бюро на Ирак е публикувало нов доклад относно броя отпаднали ученици от началните училища на територията на Ирак, което показва увеличение на броя ученици, които не могат да завършат дори основно образование“; EPIC, *ISHM: January 11 - January 24, 2019*, 24 January 2019, <https://bit.ly/2G40rGf>.

³⁶⁰ В ИК „Икономическите трудности, недостатъчният брой училища в селските райони и липсата на транспорт са само някои от факторите, които не позволяват на децата от социално слаби семейства да получат образование, което може да преобрази техния живот и този на общността им“; UNICEF, *The Lives of Children in the Kurdistan Region of Iraq Have Improved, but Challenges Remain, New Survey Reveals*, 17 December 2018, <https://bit.ly/2BsNVMD>. „Момчетата и момчетата във и извън лагери все повече не посещават училище предимно поради липса на финансови средства (...)“ И по-нататък: „Главната причина, поради която децата остават без образование, е, че домакинствата „не могат да си позволят да заплащат таксите““; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, pp. 31, 49, 52. „Въпреки че почти всички деца (92 процента) се записват в основно училище, малко повече от половината от децата от по-бедни семейства завършват основно образование. Тази пропаст става още по-голяма в средното образование, където по-малко от една четвърт от бедните деца завършват, в сравнение с три

момичетата.³⁶¹ Липсата на достъп до образование и участие в него засилва риска децата и младежите да бъдат привлечени в детски труд, детски брак, да бъдат набирани за войници от военни групировки и да бъдат под психо-социален натиск.³⁶²

Децата без официални документи, включително тези, които са от семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ, редовно не се допускат до образователната система.³⁶³

б) Вода, канализация и електричество

В засегнатите от конфликта райони е силно нарушено инфраструктурата за водо- и електро-снабдяване и канализация,³⁶⁴ а в районите на разселване наличните системи са претоварени поради нарасналото потребление.³⁶⁵ Из цялата страна положението е усложнено още повече заради недостига на вода³⁶⁶ и неадекватната инфраструктура като водопречиствателните станции.³⁶⁷ Засегнатото население няма достатъчен достъп до питейна вода и адекватни хигиенни услуги³⁶⁸, което ги застрашава с предавани по воден път

четвърти от децата от по-състоятелни семейства“; UNICEF, *Deep Inequality Continues to Shape the Lives of Children in Iraq*, 19 November 2018, <https://uni.cf/2R9YIHG>. Вж. също AFP, *Kids in Iraq Camps Dream Big, but They Can't Enroll in School*, 26 December 2018, <https://bit.ly/2WddoD8>; Open Democracy, *Corruption Corrodes Kurdish Education*, 15 October 2018, <https://bit.ly/2sHVgUF>; Education Policy and Data Center, *Iraq – National Education Profile 2018 Update*, 2018, <https://bit.ly/2sJaGYA>, p. 1.

³⁶¹ „Разликите между двата пола са големи, като за момичетата е по-вероятно да имат по-малко възможности за образование и да остават извън училище. (...) Проблемите с безопасността на момичетата при придвижването им до училище, както и ранните бракове, са довели до по-високия процент на отпадане от училище сред момичетата и по-малкия им брой в основните и средните училища“; World Bank, *Damage and Needs Assessment of Affected Governorates*, January 2018, <https://bit.ly/2lhQOlr>, p. 25. Вж. също OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 49.

³⁶² OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 50. Вж. също, Asia Times, *In Mosul, Children out of School and at Risk of Recruitment*, 6 November 2018, <http://ati.ms/Fvollp>.

³⁶³ Вж. Раздели III.A.1.b („Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ“) и III.A.9 („Децата с определени профили или при конкретни обстоятелства“).

³⁶⁴ В засегнатите от конфликта райони инфраструктурата на водоснабдяването, канализацията и хигиената е претърпяла масови поражения и разрушения: „Като цяло са установено наличието на 1 488 съоръжения в 31 най-силно засегнати града в Анбар, Дияла, Нинева и Салах ал-Дин, както и в Бабел, Багдад и Куркук. От тях 1 359 са напълно разрушени и 369 са частично повредени. (...) Най-висок е процентът на разрушения в Нинева, следвана от Анбар и Куркук“; World Bank, *Damage and Needs Assessment of Affected Governorates*, January 2018, <https://bit.ly/2lhQOlr>, p. 94.

³⁶⁵ OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 36; Bertelsmann Foundation, *BTI 2018 Country Report – Iraq*, 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1427413/488298_en.pdf, p. 9.

³⁶⁶ „През 2018 г. същественото намаляване на количеството и качеството на водата в обществената водоснабдителна мрежа е засегнало 25 процента от общия брой на населението в южните провинции (прибл. 1,9 млн. души), което е имало отрицателно въздействие върху един регион, в който нивото на бедност вече е било над 30 процента“; OCHA, *HRP 2019*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TyIbMb>, p. 8. Според съобщенията недостигът на вода се дължи на променящите се климатични и атмосферни условия и се обостря в резултат от мащабно строителство на язовири по горните течения на реки в Турция и засиленото търсене на вода поради разселването и нарастването на населението; AFP, *Despite Full Reservoirs, Iraq Water Woes Far from over*, 1 May 2019, <https://shar.es/a0nx30>; Financial Times, *Iraq's City of Black Gold Pays a High Price for Petrodollars*, 29 April 2019, <https://on.ft.com/2PEUjHq>; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 36; OCHA, *Iraq: Humanitarian Bulletin*, August 2018, 31 August 2018, <https://bit.ly/2RgXmWi>, p. 1; Clingendael Institute, *More than Infrastructures: Water Challenges in Iraq*, July 2018, <https://bit.ly/2sNb5sU>, pp. 1-2.

³⁶⁷ „В Ирак има само 26 централни пречиствателни станции за отпадни води, като девет от тях или не работят, или работят частично. Някои провинции като Нинева, Куркук, Дияла, Басра и Уасит въобще нямат пречиствателни станции за отпадни води. В провинция Багдад всеки ден се изхвърлят 1,5 млн. това непречистени отпадни води в река Тигър поради липса на пречиствателни станции за отпадни води“; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 36. Вж. също AFP, *Despite Full Reservoirs, Iraq Water Woes Far from over*, 1 May 2019, <https://shar.es/a0nx30>; World Bank, *Damage and Needs Assessment of Affected Governorates*, January 2018, <https://bit.ly/2lhQOlr>, p. 94.

³⁶⁸ „Половината от иракските домакинства са застрашени от това да пият замърсена вода и по-малко от 40 процента от населението има достъп до питейна вода в дома си, което излага децата на сериозен риск от заразяване с болести, пренасяни чрез водата“; UNICEF, *Deep Inequality Continues to Shape the Lives of Children in Iraq*, 19 November 2018, <https://uni.cf/2R9YIHG>. „В провинциите процентът на домакинствата с достъп до вода варира между 40 и 60%. В градове като Ал-Рамади, Беуге, Бакида, Ал-Ба'ай и Ал-Хатра 20 процента или по-малко от домакинствата имат достъп до вода, поради което трябва да получават чиста вода от водоноски“; World Bank, *Damage and Needs Assessment of Affected Governorates*, January 2018, <https://bit.ly/2lhQOlr>, p. 94. Вж. също OCHA, *HRP 2019*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TyIbMb>, p. 8.

болести.³⁶⁹ Намалените обеми на водоемите водят до повишена соленост на водата, което я прави неподходяща за консумация и използване в земеделието.³⁷⁰

Надеждността на запасите от електроенергия, вече намалели поради разнебитената инфраструктура,³⁷¹ се е влошила още повече в резултат от пораженията от конфликта и разрушаването на електрическата инфраструктура.³⁷² Недостатъчните публични доставки на електроенергия ³⁷³ са се отразили неблагоприятно на функционирането и възстановяването на здравеопазването, водоснабдяването и канализацията, образованието и телекомуникациите.³⁷⁴ Честите прекъсвания в електроснабдяването принуждават много иракчани да разчитат на електричество от собствени дизелови генератори, което означава съществени разходи.³⁷⁵

В районите с продължаващо присъствие на ИДИЛ сведенията сочат, че групировката продължава да поставя под прицел водна и петролна инфраструктура, както и електрически стълбове и преносни мрежи, което води до прекъсване в електроснабдяването на засегнатите места.³⁷⁶

³⁶⁹ „Доклади на Министерството на околната среда показват, че бактериологичното замърсяване на повърхностните води е различно в отделните провинции – между 3 и 35 процента; в Басра са замърсени над 70 процента от водоизточниците“; OCHA, Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018), 16 December 2018, <https://bit.ly/2ClZSWd>, p. 36. „Уязвимите групи ВПЛ продължават да са съсредоточени в лагери, неформални селища и сред приемачи общности, което често води до риска от излагане на и предаване на заразни болести, в това число холера, заради пренаселеността. Освен това хората, които живеят в наскоро освободени райони и завърнали се лица в източен Мосул и други освободени градове и села в Ирак, също може да се считат за застрашени от холера поради нанесени щети на инфраструктурата, което ограничава достъпа до безопасно водоснабдяване и канализация, както и до здравни грижи“; Health Cluster Iraq/WASH Cluster Iraq, Iraq Health and WASH Cluster Acute Diarrheal Disease (Including Cholera) Preparedness and Response Plan, October 2018, <https://bit.ly/2CI96e1>, p. 3. Вж. също Xinhua, Hundreds Affected by Pollution in Iraq's Salahudin Province, 5 April 2018, <https://bit.ly/2FL41Wn>.

³⁷⁰ „(...) в петте южни провинции се очаква през следващите месеци недостигът на вода да се увеличи, при което около 25 процента от това двумилионно население да бъде изложена на риск от прекъсване на водоснабдяването, пренасяни чрез водата болести и вероятно разселване“; UNAMI, Special Representative of the United Nations Secretary-General for Iraq. Briefing to the Security Council by SRSJG Ján Kubiš, 8 August 2018, <https://bit.ly/2zWY7gi>. „В някои райони водата е толкова солена, че вече не може да се използва за земеделски цели“; Clingendael Institute, More than Infrastructures: Water Challenges in Iraq, July 2018, <https://bit.ly/2sNb5sU>, p. 6. Вж. също Раздели II.D.1 („Вътрешно разселване“) и II.F.2 („Препитанье“).

³⁷¹ „Преди конфликта с ИДИЛ енергийният сектор в Ирак е бил изправен пред поредица от едновременни и взаимосвързани предизвикателства. Поради години на санкции и конфликти в миналото са били неадекватни необходимите инвестиции за възстановяване, рехабилитация и разширяване на електропреносната и разпределителната инфраструктура, което е довело до порутена инфраструктура и слаба надеждност на електроснабдяването“; World Bank, Damage and Needs Assessment of Affected Governorates, January 2018, <https://bit.ly/2lhQOlr>, p. 71. Вж. също K4D, Helpdesk Report – Iraqi State Capabilities, 18 May 2018, <https://bit.ly/2M42D1q>, pp. 5-6.

³⁷² „(...) над 55 процента от критичната инфраструктура е била частично повредена и други 33 процента – напълно разрушена. Седемнадесет електроцентрали са били разрушени или частично повредени в резултат от тежки сухопътни боеве, артилерийски обстрели, бомбардировки и плячкосване. Освен това 14 процента от кулите на преносната мрежа са разрушени и трябва да бъдат възстановени. В много провинции са нанесени сериозни щети, като достъпът до публичната електрическа мрежа в свързани градове е силно ограничен или прекъснат (...) Според оценката понастоящем шест града са без достъп до публично електроснабдяване и четири града продължават да имат сравнително слаб достъп до публичната мрежа, като положението е различно в отделните квартали“; World Bank, Damage and Needs Assessment of Affected Governorates, January 2018, <https://bit.ly/2lhQOlr>, pp. 72, 73.

³⁷³ „Ирак може да произвежда общо около 16 000 мегавата електричество. Това е далеч под търсенето, което е около 24 000 MW, но през лятото може да достигне 30 000, когато температурите се повишат до изгарящите 50° C. Голяма част от недостига се дължи на технически причини: поради лоша инфраструктура при преноса на електроенергия има загуби от 30 до 50 процента, според Иракския институт за енергетика“; AFP, Iraq Seeks Power Revamp to Head Off Sanctions and Protests, 28 November 2018 <https://bit.ly/2P6zqTA>.

³⁷⁴ World Bank, Damage and Needs Assessment of Affected Governorates, January 2018, <https://bit.ly/2lhQOlr>, p. 73.

³⁷⁵ Al-Bayan Center for Planning and Studies, Electricity Generation in Iraq. Problems and Solutions, 19 September 2018, <https://bit.ly/2FOOxAQ>, pp. 1-2; World Bank, Damage and Needs Assessment of Affected Governorates, January 2018, <https://bit.ly/2lhQOlr>, p. 70. Продължителното намаляване на водните нива е довело до спад в производството на електроенергия от BEL; Clingendael Institute, More than Infrastructures: Water Challenges in Iraq, July 2018, <https://bit.ly/2sNb5sU>, p. 2; International Peace Institute, Protests in Southern Iraq Intensify, Is Instability to Follow?, 24 July 2018, <https://bit.ly/2FXFEnG>.

³⁷⁶ „Целта на саботажните нападения на Ислямска държава срещу енергийни и водоснабдителни съоръжения е вероятно да се влоши неспособността на иракската държава да предоставя основни услуги и да се предизвика обществено недоволство срещу правителството“; Jane's 360, Increasingly Bold Islamic State Attacks Indicate Aspiration to Exploit Civil-State Tensions and Seize Control of Iraq's Energy Installations, 26 October 2018, <https://bit.ly/2UJ56S5>. Вж. също Bas News, IS Attacks Oil Field in Northern Iraq, 23 March 2019, <https://bit.ly/2UGhC4j>; US Department of Defense, Lead Inspector General for Operation Inherent Resolve I Quarterly Report to the United States Congress I October 1, 2018 – December 31, 2018, 4 February 2019, <https://bit.ly/2GalvM8>, p. 31; Kurdistan 24, Kurdish Security Says VBIED Attacks Re-Emerging, IS Assassinations Unabated in October, 4 November 2018, <https://bit.ly/2RjEsgE>; NRT, ISIS Destroys Another Transmission Tower in Hawija, 21 September 2018, <https://bit.ly/2RC7bUs>; Diyaruna, Iraq Takes Steps to Prevent Power Line Sabotage, 30 August 2018, <http://diyaruna.com/r/tOp8>; Rudaw, Kirkuk-Diyala Electricity Lines Sabotaged again; Iraq Blames 'Terrorism', 2 August 2018, <https://bit.ly/2CMGerZ>.

III. Оценка на нуждите от международна закрила на лица от Ирак, търсещи закрила

A. Закрила на бежанците по критериите на Конвенцията от 1951 г. и основни категории молби

ВКБООН счита, че може да възникнат нужди от международна закрила за лица, които попадат в един или повече от рисковите профили, посочени в този раздел, в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая. Изброените тук профили обаче не са непременно изчерпателни; те се основават на информацията, налична на ВКБООН към момента на изготвяне на Съображенията. Една молба не трябва автоматично да се счита за неоснователна само защото не попада в нито един от изложените тук профили.

В зависимост от конкретните обстоятелства на случая, членове на семейството или лица, другояче свързани с лицата от тези профили, може също да се нуждаят от международна закрила на базата на връзката им с лица в риск.

Където е относимо, следва да се обърне особено внимание на преследване в миналото, на което може да са били подложени кандидатите за закрила. Някои молби на лица от Ирак, търсещи закрила, включително онези, които вероятно попадат в рисковите профили, описани в тези съображения за международна закрила, може да изискват разглеждане с оглед на възможно изключване от статут на бежанец (вж. Раздел III.D).

Всички молби, подадени от търсещи закрила лица, следва да се разглеждат по същество в съответствие със справедливи и ефикасни процедури за определяне на статут и актуална и относима информация за страната на произход, независимо дали се оценяват на базата на критериите за бежанец в Конвенцията от 1951 г., дефинициите за бежанец в регионални инструменти, мандата на ВКБООН или допълнителни форми на закрила на базата на по-широки критерии за международна закрила.

Към преразглеждане на предоставен статут на бежанец следва да се прибегва само ако има признаци в дадения случай, че има основания за:

- (i) анулиране на статут на бежанец, който първоначално е бил предоставен погрешно;
- (ii) отнемане на статут на бежанец на основание член 1F от Конвенцията от 1951 г.; или
- (iii) прекратяване на статут на бежанец на базата на член 1C(1-4) от Конвенцията от 1951 г..

ВКБООН счита, че настоящото положение в Ирак не дава основание за прекратяването на статут на базата на член 1C(5) от Конвенцията от 1951 г.

1) Лица, погрешно заподозрени като поддръжници на ИДИЛ

а) Цивилни лица, възприемани като поддръжници на ИДИЛ

Според съобщенията лица – най-вече араби сунити - и, по-специално, но не само, мъже и момчета в боеспособна възраст от райони, които са били под контрола на ИДИЛ, стават колективно обект на подозрения за връзки със или подкрепа за ИДИЛ.³⁷⁷ След 2014 г. цивилни от този профил редовно са били подлагани на редица отмъщения с насилие и злоупотреби от страна на държавни и недържавни субекти, в това число по време на военните операции срещу ИДИЛ, по време и след бягството от контролираните от ИДИЛ райони, след възстановяването на контрола над тези райони, както и по време на продължаващите операции за сигурност срещу остатъчни елементи на ИДИЛ.

³⁷⁷ Съобщава се за „(...) повсеместна стигматизация срещу цели племена или общности заради това, че са оцелели при управлението на ИДИЛ“; InterAction, *Moving Forward Together, Leaving no One Behind: From Stigmatization to Social Cohesion in Post-Conflict Iraq*, 31 October 2018, <https://bit.ly/2r2TtZg>, p. 3. „Настоящият подход на иракската държава към свързани с ИД лица се възприема като цяло сред сунитите като колективно наказание за цивилните сунити само заради това, че са живели в райони под контрола и управлението на ИДИЛ“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2z16nQC>, p. 27. Вж. също European Union Institute for Security Studies (EUISS), *Meet Iraq's Sunni Arabs: A Strategic Profile*, October 2017, <https://bit.ly/2zmT3BE>, p. 2.

По принцип наказателните действия срещу лица, заподозрени в криминални деяния, са напълно законни, но трябва да бъдат в съответствие със съответното законодателство и при спазване на изискванията за справедлив процес. Наблюдателите отбелязват обаче, че ИСС, свързаните сили и кюрдските сили за сигурност редовно приписват връзки с ИДИЛ на лица на базата на широки и дискриминационни, често припокриващи се, критерии, сред които:³⁷⁸

- Религиозна и етническа принадлежност (араби сунити или туркмени³⁷⁹);
- Пол и възраст (мъже и момчета в боеспособна възраст);
- Семейни и племенни връзки, включително място на произход; и/или
- Пребиваване в район, който е бил под контрола на ИДИЛ, по време на контрола на ИДИЛ.

Подозрения за връзки с ИДИЛ се появяват редовно по отношение на лица от тези профили независимо от естеството на връзките, т.е. дали са били доброволни или принудителни и дали са били от цивилно или военно естество.³⁸⁰ За лицата от тези профили се съобщава, че са арестувани на базата на съмнителни доказателства като заявления на тайни информатори или включването им в списъци на търсени лица, съставяни от различни субекти по сигурността.³⁸¹

³⁷⁸ „Под прикритието на борба срещу тероризма иракските сили произволно задържат, малтретират и принуждават да изчезват предимно мъже сунити от райони, където е действала ИДИЛ (...); HRW, World Report 2019, Iraq, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html. „Широкоразпространено е допускането в Ирак, че самото живеене на територия под контрола на Ислямска държава представлява подкрепа за тероризма“; Washington Post, How the Iraqi Crackdown on the Islamic State May Actually Increase Support for the Islamic State, 7 January 2019, <https://wapo.st/2M7roKh>. „[Почти] всички случаи, документирани от Human Rights Watch за този доклад, са мъже сунити. Всички техни семейства посочват, че са вярвали, че изчезването е станало по причина на тяхната религиозна, племенна или семейна идентичност, на които иракските сили са приписали съпричастност в ИДИЛ и Ал-Каида. Human Rights Watch не разполага с конкретни доказателства, свързващи изчезналите лица с ИДИЛ. (...) Мишена на всички изчезвания на контролни пунктове с изключение на един случай са лица, които са от или са живели в райони, които са били под контрола на ИДИЛ, за различни периоди между 2014 и 2017 година“; HRW, Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf, p. 3. „Всички адвокати споделят, че офицерите автоматично наричат определени хора като свързани с ИДИЛ, съдейки по това откъде са или по името на тяхното племе или семейство или по това дали те или техни роднини фигурират в бази данни на лица, „търсени“ за връзки с ИДИЛ; HRW, Iraq: Officials Threatening, Arresting Lawyers, 12 September 2018, www.refworld.org/docid/5ba0bd2e4.html. „Подходът на иракското правителство към лица, свързани с Ислямска държава, се възприема като колективно наказание за цивилните сунити, които са живели и работили в райони, завзети от групировката“; Lawfare, Iraq's Harsh Approach to Punishing Islamic State 'Collaborators' Stands to Have Counterproductive Consequences, 11 June 2018, <https://bit.ly/2K3votp>. „Много цивилни жители на контролирани от ИД територии и роднини на членове на ИД не са имали избор и е трябвало да сътрудничат на групировката, тъй като противопоставянето се е равнявало на „отцепничество“, което се наказва със смърт. Когато ИД се оттегля от иракска територия през 2017 г., оставя след себе си население, което сега иракските власти като цяло възприемат като съучастници в тероризъм (...) Мъже, жени и деца са били задържани от иракските власти и тези на КРП по подозрения за връзки с ИДИЛ единствено по демографски признаци (мъже в боеспособна възраст) или пространствена близост до Мосул и други оспорвани райони“; UNU-CPR, The Limits of Punishment, May 2018, <https://bit.ly/2z16nQC>, pp. 4, 22. „Традиционно, според социалния договор на племенната структура, атаката срещу един член е оскърбление за всички. При настоящите обстоятелства договорът отсича: Племената са обвинени в действия за ИДИЛ, тъй като отделни членове или семейства са били на страната на екстремистите“; War on the Rocks, Baghdad Must Seize the Chance to Work With Iraq's Tribes, 17 January 2018, <https://bit.ly/2PolhzW>.

³⁷⁹ Въпреки че броят на туркмените сунити е много по-малък от този на арабите сунити, и в двата случая важат сходни преобращения. За туркмените сунити редовно се смята, че са били на страната на ИДИЛ, когато групировката завзема райони с преобладаващо туркменско население, в това число град Тал Афар (Нинева) през 2014 г. „Много в Нинева обвиняват туркмените сунити от Тал Афар, че са твърди членове и поддръжници на ИДИЛ, а преди това – на Ал-Каида“; United States Institute for Peace (USIP), With Key Iraqi Province Retaken from ISIS, What's Next?, 1 September 2018, <https://bit.ly/2w57uL9>. Вж. също MRGI, *Turkmen*, updated November 2017, <https://bit.ly/2AmCMft>; Al Jazeera, *Iraq's Turkmen Mobilise for a Post-ISIL Future*, 13 February 2017, <https://bit.ly/2PSMMRr>.

³⁸⁰ „Лица, свързани с ИДИЛ, независимо дали са били бойци, цивилни сътрудници или просто жители на контролирани от ИДИЛ територии, са стигматизирани от местни общности, племенни вождове и съюзници на държавата“; UNU-CPR, *A Will to Punish – The Shia View of Dealing with ISIS Suspects in the Hands of Iraqi Justice*, July 2018, <https://bit.ly/2JVFhda>, p. 5. „По принцип иракското правителство показва нежелание да разграничава между множеството различни видове свързани лица: цивилни жители на контролирани от Ислямска държава територии, които е трябвало да плащат данъци на групировката, цивилни служители на управлявани от ИД институции (...), бойци на Ислямска държава или роднини на цивилни служители и бойци на групировката. Нито пък признава различията по отношение на виновността им“; Lawfare, *Iraq's Harsh Approach to Punishing Islamic State 'Collaborators' Stands to Have Counterproductive Consequences*, 11 June 2018, <https://bit.ly/2K3votp>. Вж. също The Independent, *Mosul's Sunni Residents Face Mass Persecution as ISIS 'Collaborators'*, 13 July 2017, <https://ind.pn/2tQAOKc>.

³⁸¹ „Според разчетите на Министерството на отбраната на САЩ 3 000 – 5 000 бойци на ИДИЛ са отбранявали Мосул, една от крепостите на групировката, но според висши иракски офицери в разузнаването списъците на заподозрените за връзки с ИДИЛ лица са нараснали до прил. 100 000 имена. На тях има хора, които са заподозрени в участие в ИДИЛ по различни начини, включително с обслужващи функции като шофьори или готвачи. Някои от тях може да не са имали никакво участие в ИДИЛ, но са заподозрени заради участие на членове на семейството или заради подказани за списъка

В контекста на военните операции срещу ИДИЛ между 2014 и 2017 година цивилни от тези профили са били мишена на ИСС, свързани с тях сили и курдски сили за сигурност и са били подлагани на арести и задържане³⁸², отвлечения, насилствено изчезване, изтезания и други форми на малтретиране, както и извънсъдебни екзекуции.³⁸³ Според съобщенията по това време в районите на конфликт и другаде произволните арести и насилствените изчезвания на лица, възприемани като свързани със или поддържащи ИДИЛ, са ставали най-вече в центрове за проверка и контролни пунктове, както и по време на внезапни нахлувания на силите на сигурност.³⁸⁴

След приключването на мащабните военни операции срещу ИДИЛ в края на 2017 г. продължават операциите по разчистване и кампаниите за арести срещу заподозрени членове на ИДИЛ в райони, завзети обратно от ИДИЛ, и другаде.³⁸⁵

Лицата, заподозрени в сътрудничество на ИДИЛ, включително лица, които не са участвали в актове на насилие или са били принудени да сътрудничат на ИДИЛ, са били зависими икономически от запазването на работните си места в публичния сектор (напр. държавни служители, лекари в държавни болници, учители) по време на администрацията на ИДИЛ или които просто са живеели в района по време на контрола на ИДИЛ, са застрашени от произволен арест, принудително изчезване, изтезания и други форми на малтретиране,

имена от членове на общността единствено на базата на лични или местни конфликти“; HRW, “Everyone Must Confess”, 6 March 2019, <http://bit.ly/2Jdtlql>. „Някои полицейски служители арестуват цивилни само въз основа на информация от тайни информатори. Тази практика увеличава вероятността да се обвиняват неоснователно цивилни лица и те да прекарват дълго време в препълнени места за досъдебно задържане, където са застрашени от малтретиране и принудителни признания“; CIVIC, *Mosul: Civilian Protection Challenges Post-ISIS*, May 2018, <https://bit.ly/2PVzJoN>, p. 3. „Списъците с издирвани лица не се основават на сигурни източници и се считат за неточни. Различните иракски сили за сигурност поддържат свои собствени списъци и почти не полагат усилия, за да съобщят или да проверят оперативната си информация. (...) Може да бъдат арестувани лица въз основа на сходство на фамилното им име с това на лице на списък“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, p. 22. „Въпреки че базата данни за проучване съдържа имената на лицата, се прави предписание за виновност срещу цялото семейство – в някои случаи до четвърта степен на родство. Това означава, че роднини като прачичо или първи братовчед може да се окажат набелязани като свързани с ИДИЛ, независимо от собствените им действия или действителните им връзки с основното заподозряно лице“; POMEPS, *Legal Pluralism and Justice in Iraq after ISIL*, 10 September 2018, <https://bit.ly/2rpzPqw>. Вж. също стр. 23 на същия доклад. „Властите редовно арестуват хора с почти никакви други доказателства освен това, че имената им съвпадат с тези на списъка на бегълците. Много жители на Мосул избягват да преминават през контролни пунктове от страх, че имената им може погрешно ще се появят в такъв списък“; Washington Post, *Mosul Residents Say Corruption Rises after Islamic State's Fall in Iraq*, 30 December 2018, <https://go.shr.lc/2CGanDH>. Вж. също Foreign Policy, *Among Displaced Iraqis, One Group Is Worse Off than the Rest*, 29 April 2019, <https://bit.ly/2J7jiBW>; AP, *A Neighbor's Word Can Bring Death Sentence in Iraq IS Trials*, 9 July 2018, <https://bit.ly/2KKFvrg>; HRW, *Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017*, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf, pp. 9, 23-50; AFP, *In Mosul, Hundreds Fear Arrest for Sharing Names with Jihadists*, 3 March 2018, <http://f24.my/2buv.T>.

³⁸² „Иракските сили произволно са задържали заподозрени за връзки с ИДИЛ, предимно мъже сунити, като много от тях са в ареста месеци наред. Според свидетели и членове на семейства силите за сигурност редовно задържат заподозрени без съдебна заповед, заповед за арест или документ, който да оправдава задържането, и често не представят никакви причини за ареста“; HRW, *World Report 2019, Iraq*, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html.

³⁸³ Сред други съобщения за нарушения и злоупотреби са принудително изгонване от жилището, плячкосване, умишлено подпалване и разрушаване на домове и, в някои случаи, умишлено разрушаване на цели села, както и възпрепятстване на връщането на араби сунити и туркмени сунити; вж. Раздел II.E.1 („Ситуацията с правата на човека – държавни субекти“). ³⁸⁴ Rudaw, *Sunnis from Anbar Plead for the Release of Loved Ones by Iraqi Security*, 22 January 2019, <https://bit.ly/2RXNd4j>; HRW, *Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017*, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf, pp. 3, 23-50; UNHCR, *Iraq Protection Update – August 2018*, 31 August 2018, <https://bit.ly/2POL6zm>, p. 1; CIVIC, *Mosul: Civilian Protection Challenges Post-ISIS*, May 2018, <https://bit.ly/2PVzJoN>, pp. 7-8; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, p. 22; Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, p. 17.

³⁸⁵ „Въпреки че много от активните фронтови линии между иракските сили и Ислямска държава (ИДИЛ) са се успокоили до 2018 г., са продължили военните операции срещу спящи клетки и участъци в селски райони под контрола на ИДИЛ“; HRW, *World Report 2019, Iraq*, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html. „Властите редовно арестуват хора с почти никакви други доказателства освен това, че имената им съвпадат с тези на списъка на бегълците. Много жители на Мосул избягват да преминават през контролни пунктове от страх, че имената им може погрешно ще се появят в такъв списък“; Washington Post, *Mosul Residents Say Corruption Rises after Islamic State's Fall in Iraq*, 30 December 2018, <https://go.shr.lc/2CGanDH>. „Силите за сигурност често арестуват заподозрени терористи или разбиват заспали клетки (...)“; AFP, *Mosul Fears Return of Daesh Nightmare*, 9 November 2018, <https://bit.ly/2rOzlXF>. „По време на операции за отцепване и претърсване силите за сигурност обграждат и изолират дадена зона и събират всички мъже на възраст на и над 16 години в училището или джамията, за да проверят самоличността им“; CIVIC, *Mosul: Civilian Protection Challenges Post-ISIS*, May 2018, <https://bit.ly/2PVzJoN>, p. 5. Вж. също HRW, “Everyone Must Confess”, 6 March 2019, <http://bit.ly/2Jdtlql>; The New York Review of Books, *Undeclared, ISIS Is Back in Iraq*, 13 February 2019, <https://bit.ly/2GJfHsy>; Yahoo News, *On Patrol with the Iraqi Militia Hunting the Last Remnants of the Islamic State Group*, 19 November 2018, <https://yhoo.it/2S0DVks>; HRW, *Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017*, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1444517/1788_1538050350_2709.pdf, pp. 3, 23-50; AFP, *In Mosul, Hundreds Fear Arrest for Sharing Names with Jihadists*, 3 March 2018, <http://f24.my/2buv.T>.

извънсъдебни екзекуции и несправедлив процес, който може да доведе до смъртна присъда на основание предполагаема връзка със или подкрепа за ИДИЛ.³⁸⁶

Ограниченията за влизане и пребиваване, в това число изискванията за спонсорство, все още са валидни в няколко провинции. Такива ограничения често се основават на дискриминационни и общи критерии като предполагаеми връзки с ИДИЛ поради етническия, религиозния и/или племенния произход на лицето или района на произход.³⁸⁷

б) Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ

За семейства и по-специално жени и деца, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ по причина на техните семейни или племенни връзки³⁸⁸ се съобщава, че са подложени на редица нарушения и злоупотреби с правата на човека от страна на местни власти, ИСС и свързани с тях сили, местни милиции, както и членове на племената и общностите на тези семейства.³⁸⁹ Организации на ООН и хуманитарни организации описват третирането на тези семейства като „колективно наказание“.³⁹⁰ Изразява се тревога по отношение на липсата на справедлив процес за тези семейства, тъй като не им се дава възможност да оспорят свързването им с ИДИЛ.³⁹¹

В техните родни места семействата, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ, редовно са подложени на различни наказателни мерки, в това число (напр.

³⁸⁶ Вж. Раздел II.E.1 („Ситуацията с правата на човека – държавни субекти“).

³⁸⁷ Вж. Раздел III.C.1.d („Оценка къде предложените райони като алтернатива за вътрешно бягство е достъпен в действителност, безопасно и законно“).

³⁸⁸ „Някои от тези иракчани са жени или братя/сестри на бойци на Ислямска държава, но други имат само слаби племенни връзки с хора в бойната групировка. А други казват, че са били стигматизирани просто защото са останали в родните си градове, когато Ислямска държава ги е завзела, вместо да избягат. Те имат едно общо нещо: всички са мюсюлмани сунити“; Foreign Policy, *Among Displaced Iraqis, One Group Is Worse Off than the Rest*, 29 April 2019, <https://bit.ly/2J7jiBW>. „Това са ‘семейства на ИДИЛ’, те са тук, независимо дали техните синове или съпрузи или братя са се присъединили по своя воля или насилствено, независимо дали са били бойци или лидери, административни служители или шофьори. (...) Ако едно лице принадлежи към племе, в което мнозинството е подкрепяло Ислямска държава, цялото семейство се счита за ‘семейство на ИДИЛ’“; The New Arab, *Awaiting Judgement: Meeting the Islamic State Families Held in Desert Camps*, 2 October 2018, <https://bit.ly/2Q3Q1R>. „В много случаи съпрузи и деца на бойци на Ислямска държава често са били самите те жертва на насилието на групировката, въпреки това се възприемат като извършители или поне като съучастници“; Lawfare, *Iraq’s Harsh Approach to Punishing Islamic State ‘Collaborators’ Stands to Have Counterproductive Consequences*, 11 June 2018, <https://bit.ly/2K3votp>. „Роднинските връзки с групировката се считат за достатъчно основание за отмъщение, дори и самите роднини на членове на ИД да не са извършвали престъпления. Ключов принцип на племенното право, което има влияние в Ирак, особено в райони, където държавната власт е слаба, е приписването на колективна вина на семейството или племето на извършителя на престъпление. Този принцип позволява роднината на член на ИД на носи косвена отговорност за престъпления, които той лично не е извършил“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, p. 10. Според Amnesty International няколко взаимосвързани и припокриващи се фактора влияят на възприемането за това кой представлява „семейство на ИДИЛ“: „Може би най-силно определящият фактор е дали в семейството има някой, който е бил член на ИД. Възприемането за връзки с ИД може има дори и ако лицето е далечен роднина, без кръвна връзка. То може да съществува и когато роднината не е бил боец или командир в ИДИЛ, но е работил в небойна роля, напр. административен служител, шофьор или готвач“; Сред допълнителните фактори са: предишно пребиваване в район под контрола на ИДИЛ; бягство от контролиран от ИДИЛ район на по-късен етап на конфликта; връзка с племе, което (предимно) е поддържало ИДИЛ; и арест на мъжки член на семейството по подозрения за членство в ИДИЛ; Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, pp. 12, 41. Вж. също AP, *Children of Islamic State Group Live Under a Stigma in Iraq*, 15 October 2018, <https://bit.ly/2OWzVUe>; Marie Claire, *The Truth about the Wives of ISIS*, 4 October 2018, <http://bit.ly/2RTn43E>; Just Security, *“ISIS Widows” and “Boko Haram Wives”: Overlooked Abuses in Iraq and Nigeria*, 23 August 2018, <https://bit.ly/2xsq1Qf>.

³⁸⁹ „Семейства с предполагаеми връзки с ИД съобщават, че са били подложени на принудително разселване, изгонване, арести, плячкосване на домовете им, разрушаване на къщи, заплахи, сексуална злоупотреба и тормоз и дискриминация след завръщането по родните места. Сред извършителите на тези деяния са местни власти, иракските сили, включително HMC, местни милиции и членове на племената и общностите на семействата“; Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, p. 36. Вж. също UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, pp. 10-11.

³⁹⁰ „Членове на семейства на предполагаеми членове на ИДИЛ често се третират като виновни по асоциация, независимо от индивидуалната им виновност“; UNU-CPR, *A Will to Punish – The Shia View of Dealing with ISIS Suspects in the Hands of Iraqi Justice*, July 2018, <https://bit.ly/2JVFhda>, p. 5. „Племенното право е влиятелно в много райони в Ирак, където държавните институции се възприемат като незаконни и неефективни, и един от ключовите му принципи е **приписването на колективна вина на семейството или племето на извършителя на престъпление**. В резултат от това роднини на членове на ислямска държава носят косвена отговорност за престъпления, които не са извършили, което застрашава много хора от убийства за отмъщение“ (удебеляването е добавено); Lawfare, *Iraq’s Harsh Approach to Punishing Islamic State ‘Collaborators’ Stands to Have Counterproductive Consequences*, 11 June 2018, <https://bit.ly/2K3votp>. Вж. също, Financial Times, *Fears Mount for Abandoned Children of Iraq’s ISIS Suspects*, 23 February 2019, <https://bit.ly/2VKNGFj>; HRW, *World Report 2019* Iraq, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html; UNAMI, *Briefing to the Security Council by SRSG for Iraq Ján Kubiš*, New York, 17 July 2017, <https://bit.ly/2RanlZk>.

³⁹¹ UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, pp. 11, 25.

маркиране на домовете им като собственост на семейства „Даеш“) тормоз, физически нападения, разрушения, палежи, плячкосване и конфискация на жилища,³⁹² маргинализация в обществото, както и прекъсване на основни услуги, включително електричество и вода.³⁹³ Според съобщенията те са подложени и на принудително изгонване³⁹⁴ и/или принудително преместване в лагери за ВРЛ.³⁹⁵ След 2015 г. има съобщения за нападения за отмъщение срещу цивилни лица араби сунити по причина на предполагаема подкрепа на техните семейства или племена за ИДИЛ от страна на йезидски въоръжени групировки в област Синджар (Нинева). Цивилни са били отвлечани и убивани, а собствеността им е била плячкосвана и разрушавана.³⁹⁶ Съобщенията описват също така как на семейства на ВРЛ, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ, не се позволява да се върнат в районите си на произход.³⁹⁷ За други се съобщава, че са притискани да плащат „кръвни пари“ на жертвите

³⁹² „В няколко града лидерите на милициите са принудили местните съвети да обезсилят вещите права на сунитите на основание подкрепа за Ислямска държава. Тази практика е довела до сериозни демографски промени в райони с традиционно смесено население от сунити и шиити като Хила и Дияла“; Washington Post, *As Iraq's Shiite Militias Expand Their Reach, Concerns about an ISIS Revival Grow*, 9 January 2019, <https://wapo.st/2QJwld>.

³⁹³ Iraqi News, *Acts of Reprisal Rise Against ISIS Families in Mosul*, 24 April 2019, <https://bit.ly/2IKZMLT>; Amnesty International, *Human Rights in Iraq: Review of 2018*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EkxROR>, p. 2; The Atlantic, *After ISIS, Iraq Is Still Broken*, 2 August 2018, <https://bit.ly/2M9P27T>; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, pp. vi, 3, 6; CIVIC, *Mosul: Civilian Protection Challenges Post-ISIS*, May 2018, <https://bit.ly/2PVzJoN>, pp. 8-9; HRW, *Iraq: ISIS Suspects' Homes Confiscated*, 19 April 2018, www.ecoi.net/en/document/1430723.html; Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, pp. 36-37; The New Arab, *Islamic State Families Struggle with Life after the 'Caliphate'*, 15 March 2018, <https://bit.ly/2AaMxPc>. За конкретни примери вж. също месечната актуализация на ВКБООН за закрилата, на: <https://bit.ly/2zeBGms> и издаваните преди това двуседмични актуализации на ВКБООН за централните и южните части, на: <http://bit.ly/2jwuxJ4>. Съобщава се, че страхът от отмъщения е пречка за тези семейства да се завръщат по родните си места. „(...) вдовици на членове на Ислямска държава (...) се надяваха да останат в лагера за неопределено време, тъй като мислеха, че те и децата им ще бъдат при по-безопасни условия, отколкото в предишните им домове в Хауджа [провинция Киркук], където членове на семействата на иракчани, присъединили се към групировката, са застрашени от смъртни заплахи, плячкосване, и разрушаване на домовете с подпалване или булдозери“; Lawfare, *Iraq's Harsh Approach to Punishing Islamic State 'Collaborators' Stands to Have Counterproductive Consequences*, 11 June 2018, <https://bit.ly/2K3votp>. „Може би най-обичайната и постоянна заплаха за безопасността и благосъстоянието на завърналите са са ширещите актове на отмъщение и насилие срещу завърнали се лица, които се възприемат като свързани с ИДИЛ“; NRC/DRC/IRC, *The Long Road Home*, 27 February 2018, <https://bit.ly/2D3uFZc>, p. 15.

³⁹⁴ „Лица, заподозрени във връзки с ИД, често получават заплахи за експулсиране или ги гонят насилствено от домовете им. (...) Много от тези заплахи са въз основа на писмени племенни споразумения, в които конкретно се посочват лица, обвинени във връзки с ИД и се иска временното им изгонване от общността или постоянното им отлъчване“. (...)“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zi6nQC>, p. 11. „(...) на 12 октомври [2017 г.] местните власти в сътрудничество с ИСС набеязват между 115 и 120 къщи [в Хиит, провинция Ал-Анбар] и уведомяват семействата с предполагаеми връзки с ИДИЛ да напуснат града в срок от 72 часа“; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 6. Вж. също ECFR, *Reconciliation in Sinjar after ISIS*, 31 October 2018, <https://bit.ly/2P3B2x7>; UNHCR, *Tribal Conflict Resolution in Iraq*, 15 January 2018, www.refworld.org/docid/5a66f84f4.html, p. 4 (и източниците в него). За конкретни примери вж. също месечната актуализация на ВКБООН за закрилата, на: <https://bit.ly/2zeBGms> и издаваните преди това двуседмични актуализации на ВКБООН за централните и южните части, на: <http://bit.ly/2jwuxJ4>.

³⁹⁵ „В някои случаи тези семейства [с семейства с предполагаеми връзки с ИДИЛ] са принуждавани от иракските въоръжени сили да напуснат домовете си и да отидат в лагери или да се разселват повторно“; HRW, *World Report 2019 – Iraq*, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html. „Повечето от тези семейства живеят в лагери, изградени от международната общност за семейства, разселени в резултат от боевете между иракските сили и ИДИЛ между 2014 и 2017 година. Въпреки че в тези лагери са настанени и 'обикновени' разселени семейства, в действителност те са се превърнали в затвори за т.н. 'семейства на ИДИЛ'“; Just Security, *Iraq's So-Called 'ISIS Families': Rounded Up, Vilified, Forgotten*, 14 November 2018, <https://bit.ly/2PDPJMB>. Вж. също, UNHCR, *Iraq Protection Update – November 2018*, 30 November 2018, <https://bit.ly/2FbJbiR>, p. 2; The New Arab, *Awaiting Judgement: Meeting the Islamic State Families Held in Desert Camps*, 2 October 2018, <https://bit.ly/2Q3Qj1R>; HRW, *Families with ISIS Relatives Forced into Camps*, 4 February 2018, www.ecoi.net/en/document/1423562.html.

³⁹⁶ „Йезидите колективно обвиняват почти всички свои съседи (и курдите сунити) най-малкото за това, че не са съумели да се противопоставят на ИДИЛ или най-лошото – че са се присъединили към групировката и са допринесли за нейните брутални действия“; ECFR, *Reconciliation in Sinjar after ISIS*, 31 October 2018, <https://bit.ly/2P3B2x7>, p. 10. „Роднини на жертви споделиха пред Human Rights Watch, че на 4 юни 2017 г. язидските сили са задържали и след това очевидно са езекутирали мъже, жени и деца от осем семейства от племето имтевити, които са бягали от боевете между Ислямска държава (известна и като ИДИЛ) и иракските НСС западно от Мосул. Язидските сили са участвали и в други два инцидента на насилствено изчезване на членове на племената имтевити и джахаиш в края на 2017 г.“; HRW, *Iraq: Yezidi Fighters Allegedly Execute Civilians*, 27 December 2017, www.refworld.org/docid/5a8eb08fa.html. Вж. също Foreign Policy, *Among Displaced Iraqis, One Group Is Worse Off than the Rest*, 29 April 2019, <https://bit.ly/2J7jiBW>; US Department of State, *2017 Report on International Religious Freedom – Iraq*, 29 May 2018, www.ecoi.net/en/document/1436875.html.

³⁹⁷ „Семейства с предполагаеми връзки с ИД редовно не могат да се върнат в родните си места заради заплахи от съседи, племенни и местни власти и иракските сили, в това число НМС и племенните мобилизационни милиции“; Amnesty International, *Human Rights in Iraq: Review of 2018*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EkxROR>, p. „Племенни водачи, субекти по сизурността и общности продължават да възпрепятстват или да отказват разрешение за семейства с предполагаеми връзки с екстремисти да се завърнат в районите си на произход в Анбар, Киркук и Нинева“; UNHCR, *Iraq Protection Update – September 2018*, 30 September 2018, <https://bit.ly/2K5WxMQ>, p. 2. „(...) племената са наложили временна забрана за връщането на свързани с ИДИЛ лица. (...) По силата на племенното право лицата с наложена забрана може да бъдат

на ИДИЛ, преди да им позволят да се завърнат.³⁹⁸ Семействата, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ, са подложени на строги ограничения на движението, включително когато искат да напуснат временно лагерите за ВРЛ (напр. за да отидат в болница) или във връзка с връщането им в родните места.³⁹⁹

Въпреки слабото съобщаване поради стигма и страх от отмъщение⁴⁰⁰, се съобщава за сексуален тормоз, изнасилване и заплахи за изнасилване, както и сексуална експлоатация на жени и момичета от страна на субекти по сигурността в лагерите за ВРЛ.⁴⁰¹ В този контекст сексуално насилие се използва за наказване на жените за връзките им с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ.⁴⁰² В лагерите за ВРЛ на семействата, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ, по-специално оглавявани от жени домакинства, се отказва хуманитарна помощ, в това число храна, вода, нехранителни артикули и здравна помощ поради такива връзки.⁴⁰³

Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ, не се допускат до проверка за сигурност, която се изисква за молбата за обезщетение⁴⁰⁴ или за издаването

убити, ако се върнат“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, p. 11. „Съдържанието на тези заповеди [издавани от местни и племенни власти] е различно. Много от тях просто забраняват връщането на жени и деца с предполагаеми връзки с ИД. Някои разрешават връщането на жени от семейства с предполагаеми връзки с ИД, но не и на децата. Други разрешават на жените и дъщерите им да се върнат, но не и на синовете. Някои разрешават на деца с предполагаеми връзки с ИД да се върнат само ако са под определена възраст. (...) Има и заповеди от племенни и местни власти, които изискват жена, която е глава на домакинство, или нейната дъщеря да се омъжи повторно, преди да се върне в родното си място“; Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, pp. 34-35. Вж. също ВКБООН, Актуализация за закрилата в Ирак – януари 2019 г., 31 ян. 2019 г., <https://bit.ly/2L1EYld>, pp. 1, 2; DW, *Iraq: Uncertain Future for IS Families*, February 2019, <https://bit.ly/2Xql2tv>; MEE, *Presumed Guilty: The Suspected IS Families in Iraq Blocked from Returning Home*, January 2019, <https://shar.es/aaMM5i>; NRC/DRC/IRC, *The Long Road Home*, 27 February 2018, <https://bit.ly/2D3uFZc>, pp. 21-23; HRW, *Iraq: Displaced Families Blocked from Returning*, 24 June 2018, www.refworld.org/docid/5b87de304.html; HRW, *Iraq: Local Forces Banish ISIS Suspects' Families*, 26 April 2018, www.refworld.org/docid/5b39f2f70.html.

³⁹⁸ UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, p. 11; Al-Monitor, *Tribal Laws Determine Fate of IS Families in Iraq*, 1 March 2018, <https://bit.ly/2Ha2uZl>.

³⁹⁹ „Най-малко 10 000 семейства – между 60 000 и 100 000 души – понастоящем живеят в тези лагери, които не могат да напускат, ако нямат ‘зелена светлина’ от всички агенции за сигурност и техните бази данни“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, p. 26. „Семейства с предполагаеми връзки с ИД, които живеят в лагери, са подложени на тежки ограничения на движението. Някои жени и деца реално са задържани в лагерите за ВРЛ; на някои властите в лагерите не позволяват да ги напускат, а други не могат да минат през контролните пунктове извън лагерите, или защото нямат документи за самоличност, или от страх, че ще ги арестуват“; Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, p. 24. Вж. също DW, *Iraq: Uncertain Future for IS Families*, 1 February 2019, <https://bit.ly/2Xql2tv>; The New Arab, *Awaiting Judgement: Meeting the Islamic State Families Held in Desert Camps*, 2 October 2018, <https://bit.ly/2Q3Q1R>; Just Security, “ISIS Widows” and “Boko Haram Wives”: Overlooked Abuses in Iraq and Nigeria, 23 August 2018, <https://bit.ly/2xsq1Qf>; HRW, *Families with ISIS Relatives Forced into Camps*, 4 February 2018, www.ecoi.net/en/document/1423562.html; Refugees International, *Guilt by Association: Iraqi Women Detained and Subject to Sexual Exploitation and Abuse*, October 2017, www.refworld.org/docid/59d371b04.html, p. 1.

⁴⁰⁰ Вж. Раздел III.A.8 („Жени и момичета с определени профили и при конкретни обстоятелства“).

⁴⁰¹ „Изоляцията и дискриминацията, с които се сблъскват тези жени, ги застрашават още повече от сексуална експлоатация, дори в сравнение с други вътрешно разселени жени. Много споделиха, че са били притискани и принуждавани да имат „специални отношения“ или да бъдат „приятелки“ на мъже на властови позиции в лагерите, за да получат основни продукти, необходимо за оцеляването им“; Just Security, “ISIS Widows” and “Boko Haram Wives”: Overlooked Abuses in Iraq and Nigeria, 23 August 2018, <https://bit.ly/2xsq1Qf>. Според Amnesty International главните извършители на сексуално насилие са служители на охраната, военни офицери и служители на милицията, които работят във и в близост до лагерите за ВРЛ; Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, pp. 27-33. Вж. също, Foreign Policy, *Among Displaced Iraqis, One Group Is Worse Off than the Rest*, 29 April 2019, <https://bit.ly/2Y7jiBW>; DW, *Iraq: Uncertain Future for IS Families*, 1 February 2019, <https://bit.ly/2Xql2tv>; UNSC, *Report of the Secretary-General Pursuant to Resolution 2367 (2017)*, S/2018/677, 9 July 2018, <http://bit.ly/2HofifZ>, para. 75; Refugees International, *Guilt by Association: Iraqi Women Detained and Subject to Sexual Exploitation and Abuse*, October 2017, www.refworld.org/docid/59d371b04.html, pp. 1-2.

⁴⁰² „Изолирани в лагерите, жени споделиха, че са били специално мишена за изнасилвания, за да бъдат наказани и унижени за предполагаемите им връзки с ИДИЛ“; Just Security, “ISIS Widows” and “Boko Haram Wives”: Overlooked Abuses in Iraq and Nigeria, 23 August 2018, <https://bit.ly/2xsq1Qf>. Жените с предполагаеми връзки с ИДИЛ са особено застрашени предвид относителната им изолираност от други семейства и техни роднини, както и въоръжени субекти и други мъже желаят да накажат тези жени за предполагаемите им връзки“; Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, p. 27. Вж. също VOA, *Report: Iraqi Forces Sexually Abuse IS Female Relatives in Mosul*, 17 February 2019, <https://bit.ly/2EdRRHuA>.

⁴⁰³ Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, p. 20. Вж. също UNSC, *Report of the Secretary-General Pursuant to Resolution 2367 (2017)*, S/2018/677, 9 July 2018, <http://bit.ly/2HofifZ>, para. 75; HRW, *Families in Iraq with Alleged ISIS Ties Denied Aid*, 15 February 2018, www.refworld.org/docid/5a8eb1f54.html. Вж. също Section II.F („Хуманитарна ситуация“).

⁴⁰⁴ „Всеки, който е свързан с лице, вписано в базата данни на заподозрени за връзки с ИДИЛ не може да получи удостоверение за надеждност. Изключването на семейства на заподозрени членове на ИДИЛ от възможността за обезщетение единствено заради техните семейни връзки представлява форма на колективно наказание“; CIVIC, “We Hope, but We Are Hopeless”, *Civilians' Perceptions of the Compensation Process in Iraq*, 28 November 2018, <https://bit.ly/2Dhi6ap>, p. 18. Вж. също HRW, *World Report 2019 – Iraq*, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html; HRW, *Iraq: ISIS Suspects' Homes Confiscated*, 19 April 2018, www.ecoi.net/en/document/1430723.html. Вж. също Раздел II.E.3.a („Наличие на държавна закрила в районите под контрола на централното правителство“).

или подмяната на изчезнали или с изтекъл срок граждански документи,⁴⁰⁵ в това число лични карти, актове за раждане, актове за липсващо лице или смърт,⁴⁰⁶ удостоверения за брак и развод, карти за социална помощ и паспорти.⁴⁰⁷ Липсата на валидни документи засяга достъпа им до образование и работа, свободата им на движение, както и възможността да кандидатстват за социални помощи, да наследяват собственост или да сключат повторно брак.⁴⁰⁸ Жените, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ, които се обърнат към дирекциите за гражданско състояние, за да поискат граждански документи, рискуват да бъдат арестувани, ако не са придружени от адвокат.⁴⁰⁹ В някои случаи семействата, които подават запитвания за съдбата на арестувани или изчезнали членове на семейството с предполагаеми връзки с ИДИЛ, биват заплашвани от субектите по сигурността.⁴¹⁰

с) Лица, които предоставят юридически услуги на заподозрени във връзки с ИДИЛ и семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ

Адвокати и други лица, предоставящи юридически услуги, за заподозрени във връзки с ИДИЛ лица и семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ, са подложени на заплахи, тормоз и в някои случаи – произволни арести и наказателно преследване по обвинения в тероризъм от страна на службите за сигурност и разузнаване и свързани с правителството сили.⁴¹¹ В резултат от това са силно ограничени възможностите

⁴⁰⁵ „На иракски семейства с предполагаеми връзки с ИДИЛ – обикновено заради фамилни имена, племенна принадлежност или район на произход – се отказва издаването на удостоверение за надеждност, необходимо за издаване на документи за самоличност и всички други граждански документи“; HRW, World Report 2019 □ Iraq, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html. Вж. също, MEE, Presumed Guilty: The Suspected IS Families in Iraq Blocked from Returning Home, 17 January 2019, <https://shar.es/aaMM5i>; HRW, Iraq: Families of Alleged ISIS Members Denied IDs, 25 February 2018, www.refworld.org/docid/5a99176a4.html.

⁴⁰⁶ Според съобщенията членове на семейства на действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ, които са били убити или са изчезнали, не могат да получат „удостоверения за изчезнало лице“, което се изисква за издаването на смъртен акт и за подаване на молба за финансово обезщетение. „Има и други неотложни потребности, свързани с изчезнали лица, в това число правни и финансови потребности. Иракският закон предвижда нещо като „удостоверение за изчезнало лице“, което се издава от съдия на базата на полицейски доклад. То е валидно три години, като в края на този период може да се издаде акт за смърт. На семействата се предоставя и обезщетение и възмездяване за изчезването на членове на семейството. Предварителните проучвания показват, че удостоверения за изчезнало лице не се издават на семействата на заподозрени членове на ИДИЛ, които са изчезнали, включително за такива, които са изчезнали, след като са се предали на иракските сили“; UN Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions, 5 June 2018, www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, paras 75-76. Жени, които не могат да получат смъртни актове за съпрузите си, не могат да наследят собствеността или да сключат повторно брак; HRW, Iraq: Families of Alleged ISIS Members Denied IDs, 25 February 2018, www.refworld.org/docid/5a99176a4.html.

⁴⁰⁷ „Удостоверение за надеждност обикновено се дава след проверка от НСС, но лице с пряк родственик, чието име е на списък на заподозрени членове на ИДИЛ, не може да издържи проверката за сигурност и не може да получи удостоверение за надеждност“; CIVIC, Mosul: Civilian Protection Challenges Post-ISIS, May 2018, <https://bit.ly/2PVzJoN>, p. 8. See also, HRW, Iraq: Officials Threatening, Arresting Lawyers, 12 September 2018, www.refworld.org/docid/5ba0bd2e4.html; UNU-CPR, The Limits of Punishment, May 2018, <https://bit.ly/2zI6nQC>, pp. 20-21; Amnesty International, The Condemned, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, p. 22; HRW, Iraq: Families of Alleged ISIS Members Denied IDs, 25 February 2018, www.refworld.org/docid/5a99176a4.html.

⁴⁰⁸ „На тях са им били отказани също издаването или подновяването на документи за самоличност и други граждански документи, което често означава, че не могат да работят, да получават пенсии или да запишат децата си в училище. Освен това свободата им на движение е силно ограничена поради липсата на документи или поради това, че ръководството на лагера не им позволява да напускат лагера, с което фактически ги държат в условия на задържане“; Amnesty International, Human Rights in Iraq: Review of 2018, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EkxROr>. Вж. също Al Jazeera, Iraq's Undocumented Children: 45,000 IDPs Denied Basic Rights, 30 April 2019, <https://aje.io/mchvn>; DW, Iraq: Uncertain Future for IS Families, 1 February 2019, <https://bit.ly/2Xql2tv>; HRW, World Report 2019, Iraq, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html; CIVIC, Mosul: Civilian Protection Challenges Post-ISIS, May 2018 <https://bit.ly/2PVzJoN>, p. 9; HRW, Iraq: Families of Alleged ISIS Members Denied IDs, 25 February 2018, www.refworld.org/docid/5a99176a4.html.

⁴⁰⁹ HRW, Iraq: Families of Alleged ISIS Members Denied IDs, 25 February 2018, www.refworld.org/docid/5a99176a4.html.

⁴¹⁰ HRW, Arbitrary Arrests and Enforced Disappearances in Iraq 2014-2017, 27 September 2018, www.ecoi.net/en/document/1444517.html, p. 62.

⁴¹¹ Според HRW услугите, предоставяни от адвокати, включват „защитата на лица срещу обвинения в тероризъм и помощ за семейства, които са живели в райони под контрола на ИДИЛ, за получаване на граждански документи, които са им нужни, за да могат да живеят в контролираните от правителството райони, както и за да получават социални помощи (известни като CPB), които са загубили, докато са били в контролираните от ИДИЛ райони“; HRW, Iraq: Officials Threatening, Arresting Lawyers, 12 September 2018, www.refworld.org/docid/5ba0bd2e4.html. „Местни служители на международни и местни организации често биват сплашвани, тормозени и обвинявани във връзки с ИДИЛ, когато се опитват за подкрепят предполагаеми свързани лица, което води до крайно нежелание сред тях за участие в такива дела“; InterAction, Moving Forward Together, Leaving No One Behind: From Stigmatization to Social Cohesion in Post-Conflict Iraq, 31 October 2018, <https://bit.ly/2r2TtZg>, p. 6. Вж. също Just Security, Iraq's So-Called "ISIS Families": Rounded Up, Vilified, Forgotten, 14 November 2018, <https://bit.ly/2PDPJMB>; The New Arab, Awaiting Judgement: Meeting the Islamic State Families Held in Desert Camps, 2 October 2018, <https://bit.ly/2Q3Qi1R>; Amnesty International, The Condemned, April 2018,

за юридическо представителство на заподозрени във връзки с ИДИЛ лица и техните семейства.⁴¹²

В зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая ВКБООН счита, че цивилни, които попадат в следните категории, **е вероятно да се нуждаят от международна закрила** на базата на приписвани политически виждания, религиозна или етническа идентичност и/или други относими основания:

- a) Араби и туркмени сунити мъже и деца в боеспособна възраст, живеещи в район, който е бил под контрола на ИДИЛ и/или където продължава присъствието на ИДИЛ;
- b) Жени и деца, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ, по причина на техните семейни или племенни връзки.

ВКБООН счита също така, че лицата, които попадат в следните категории, **може да се нуждаят от международна закрила като бежанци** на базата на приписвани политически виждания, религиозна или етническа идентичност и/или други относими основания в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая:

- a) Други араби и туркмени сунити, включително по причина, че са живели в район, който е бил под контрола на ИДИЛ и/или където продължава присъствието на ИДИЛ, или защото имат семейни или племенни връзки с район, който е бил под контрола на ИДИЛ и/или където продължава присъствието на ИДИЛ;
- b) Лица, предоставящи юридически услуги на заподозрени във връзки с ИЗИЛ и семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ.

С оглед на необходимостта да се запази гражданското и хуманитарното естество на убежището, не следва да се разглеждат молби за международна закрила от въоръжени елементи освен ако се установи, че истински и завинаги са се отказали от военна дейност.⁴¹³ Молби от бивши въоръжени елементи може освен това да доведат до необходимостта да се разгледа възможно изключване от статут на бежанец. С оглед на особените обстоятелства и уязвимостите на децата, прилагането на изключващата клауза спрямо деца следва бъде особено предпазливо.⁴¹⁴ Когато за деца, свързани с въоръжени групировки, се предполага, че са извършили престъпления, е важно да се има предвид, че те може ия срещу международното право, а не само извършители.⁴¹⁵

2) Лица, свързани с правителството или възприемани като негови поддръжници

Според съобщенията ИДИЛ, като полага очевидни усилия да подкопава сигурността и функционирането на цялостната легитимност на правителството и въпреки че е загубил териториален контрол и способността си системно да се прицелва в лица от този профил, продължава редовно да набелязва цивилни, които са свързани с иракското правителство или се възприемат като негови поддръжници.⁴¹⁶ Тези цивилни са подложени на

www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, p. 23; Rise Foundation, *Mosul and Tel Afar Context Analysis*, December 2017, <https://bit.ly/2CzJswU>, p. 29.

⁴¹² HRW, *Iraq: Officials Threatening, Arresting Lawyers*, 12 September 2018, www.refworld.org/docid/5ba0bd2e4.html; Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, p. 23.

⁴¹³ Изпълнителен комитет на ВКБООН, *Заклучение относно гражданското и хуманитарното естество на убежището № 94 (LIII) - 2002*, 8 окт. 2002 г., www.refworld.org/docid/3dafdd7c4.html. За насоки за това как да се установяват истинността и постоянното естество на отказването вижте по аналогия, *Operational Guidelines on Maintaining the Civilian and Humanitarian Character of Asylum*, September 2006, www.refworld.org/docid/452b9bca2.html.

⁴¹⁴ За още насоки относно прилагането на изключващите клаузи за спрямо деца вж. ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 8: Молби за убежище от деца по членове 1(A)2 и 1(F) от Конвенцията от 1951 г. и/или Протокола от 1967 г. за статута на бежанците*, HCR/GIP/09/08, 22 дек. 2009 г., www.refworld.org/docid/4b2f4f6d2.html, paras 58-64.

⁴¹⁵ Парижките принципи гласят: „Децата, които са обвинени в престъпления по международното право, за които се твърди, че са извършени, докато си били свързани с въоръжени сили или въоръжени групировки, следва да се считат предимно като жертви на престъпления срещу международното право в рамките на възстановително правосъдие и социална рехабилитация в съответствие с международното право, което чрез множество споразумения и принципи предвижда специална закрила за децата“; UNICEF, *The Paris Principles: Principles and Guidelines on Children Associated with Armed Forces or Armed Groups*, February 2007, www.refworld.org/docid/465198442.html, paras 3.6 and 3.7.

⁴¹⁶ „През цялата 2018 г. в северен Ирак са били убити десетки селски водачи при умишлени убийства, бомбардировки и отвлечения. Най-малко тринадесет са убитите след декември, в това число четирима в Мосул. Убийците се придвижват на малки групи в мрака на нощта и знаят точно кои са къщите на прицел. Те влизат в селата със списък с имена, понякога облечени във военни униформи; късметливите са тези, които получават предупреждение да прекъснат връзките си с държавата. (...) През последните месеци множество къщи на военни и полицейски офицери и местни жители, които

сплашвания, отвлечания и убийства, в това число с помощта на СВУ по пътищата, прикачени към превозни средства магнитни бомби гранати, хвърляни по жилища.⁴¹⁷ Нападенията срещу лица от този профил се извършват най-вече, но не единствено в райони, където ИДИЛ обратно е установила контрол и продължава на поддържа присъствие.⁴¹⁸ Сред мишените на ИДИЛ са предимно:⁴¹⁹

- **Служители на правителството**, особено на общинско равнище.⁴²⁰ В някои случаи е възможно да бъдат под прицел и бивши служители.⁴²¹
- **Държавни служители**, особено на общинско равнище.⁴²² Освен това се съобщава, че назначени от правителството съдии и прокурори, по-специално тези, които

представляват някаква връзка на селата с държавните власти, са били изгорени или срутени до основи“; The New York Review of Books, *Undeclared, ISIS Is Back in Iraq*, 13 February 2019, <https://bit.ly/2GJfHsy>. „Голяма част от тази стратегия [на ИДИЛ] е насочена към съчетанието между опити за мълчаливо възстановяване на контрола върху селски райони и едновременно с това прицелване към ключови политически и символични личности, свързани с иракската държава. Според Майкъл Найтс от Вашингтонския институт за близоизточна политика „От времето, когато е контролирала територията, ИДИЛ се е опитвала да се отърве от хора, които впоследствие биха могли да я преследват. Те убиват селски водачи, племенни вождове, новата сахва [неформална племенна организация – обединение срещу Ислямска държава] и членове на НМС“; Според Хасан Хасан от Института за близоизточна политика на Тахир „Те преследват хора, които имат значение за иракската държава“ (удебеляването е добавено); Foreign Policy, *ISIS 2.0 Is Really just the Original ISIS*, 3 April 2018, <https://bit.ly/2uJSPor>. Вж. също UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от януари до юни 2017 г.*, 14 дек. 2017 г., www.refworld.org/docid/5a746d804.html, p. ix.

⁴¹⁷ Iraqi News, *Child Wounded in Suicide Attack Against Former Official's House, South of Nineveh*, 17 December 2017, <http://bit.ly/2nyW4bh>; Iraqi News, *Family of 8 Killed, Wounded in Islamic State Attack in Anbar*, 10 October 2017, <http://bit.ly/2Fw9BNH>; Iraqi News, *Policeman's Wife Injured in Bomb Blast Western Baqubah*, 22 July 2017, <http://bit.ly/2nunaji>.

⁴¹⁸ „Бойците [на ИДИЛ] налагат контрол върху градове и събират данъци от жителите им и нападат тези, които не сътрудничат. Всеки месец има съобщения за опожарени реколти, избит добитък, отвлечания, разрушаване на къщи и др. Има и нападения срещу контролни пунктове и местни сили за сигурност“; Musings on Iraq, *Violence Remained Steady in Iraq August 2018*, 3 September 2018, <https://bit.ly/2CU5uZl>. „През последните два месеца десетки хора, сред които служители на правителството, племенни старейшини и селски вождове са били отвлечени и убити или за тях е платен откуп от бойци, които претендират да са свързани с Ислямска държава“; Washington Post, *ISIS Is Making a Comeback in Iraq just Months after Baghdad Declared Victory*, 17 July 2018, <https://wapo.st/2OclDLi>. Вж. също AP, *Islamic State Haunts Northern Iraq Months after Its Defeat*, 28 March 2018, <https://abcn.ws/2urBsIN>; Al-Monitor, *Kirkuk not as Liberated from IS as Claimed*, 26 February 2018, <https://bit.ly/2COxity>.

⁴¹⁹ „Миналия месец [през септември 2018 г.] бойци на Даеш са нахлули в северноиракското село Галиб, като са убили трима и са ранили деветима, след като жителите са отказали да сътрудничат с тях и да им дадат запаси като храна и боеприпаси. Миналата седмица Даеш е нападнал село Саадиех, южно от Мосул, където са убили трима души и са отвлели един. Групираната редовно организира нападения в села и провинции Дияла, Салахдин и Киркук и другаде, където тяхна мишена са служители или полицианти заради това, че работят за държавата“; AP, *Daesh Reverting to Insurgency Tactics*, 13 October 2018, <http://bit.ly/2AcATU0>. „Бойци на ИД насочват нападенията си и срещу цивилни, предимно шиити; сунитски племенни вождове, възприемани като близки до свързани с правителството милиции; хора, за които се смята, че сътрудничат на иракските сили за сигурност; и лица, които представляват местни държавни структури, включително служители на правителството, селски водачи и племенни старейшини“; ACLED, *The Islamic State's Insurgency in Central Iraq*, 5 July 2018, <https://bit.ly/2Rj6xWA>. ИДИЛ е поемал отговорност за нападения срещу лица с този профил; невинаги обаче е възможно да се установят извършителите и техните мотиви за нападенията срещу лица с този профил. Възможно е и други субекти на вземат на прицел лица с този профил.

⁴²⁰ Според Майкъл Найтс, иракски военен анализатор и старши сътрудник във Вашингтонския институт, „След януари 2018 г. бунтовници на ИД са убивали месечно – средно 8,4 селски водачи“; VOA, *IS Signals Re-Emergence in Parts of Iraq*, 5 December 2018, <https://bit.ly/2El8qOn>. Вж. също AP, *IS Move from Syria to Iraq, Destabilize Country's Security Say Officials*, 23 February 2019, <https://bit.ly/2SXuLdc>; Rudaw, *In the Plains of Northern Iraq, Familiar Shadows Roam and Kill*, 20 February 2019, <https://bit.ly/2VoDlct>; The New York Review of Books, *Undeclared, ISIS Is Back in Iraq*, 13 February 2019, <https://bit.ly/2GJfHsy>; UNSC, *Implementation of Resolution 2421 (2018)*, 1 February 2019, <https://bit.ly/2H5licP>, para. 36; CIVIC, *Mosul: Civilian Protection Challenges Post-ISIS*, May 2018, <https://bit.ly/2PVZJoN>, p. 5; The Atlantic, *ISIS Never Went Away in Iraq*, 31 August 2018, <https://bit.ly/2LMzCPw>. За съобщения за нападения срещу служители на правителството на областно и местно равнище вж. напр. Rudaw, *ISIS Militants Execute Iraqi Mukhtars, Militiamen in New Video*, 14 April 2019, <https://bit.ly/2VuWClo>; NINA, *An Explosive Device Exploded in Front of a Mukhtar Office South of Kirkuk Without Casualties*, 20 March 2019, <http://bit.ly/2WdQACt>; NINA, *Daesh Kidnapped 15/ Civilians, Including a Mukhtar in Two Incidents South of Kirkuk*, 24 December 2018, <https://bit.ly/2AxQyWm>; NINA, *Daesh Attack a Village in Mosul and Kidnap its Mukhtar*, 4 December 2018, <https://bit.ly/2QCxycw>; NINA, *A Mukhtar Killed by Gunmen Fire West of Mosul*, 25 November 2018, <https://bit.ly/2BCJnEz>; NINA, *Daesh Attacks the Village of the Governor of Kirkuk with Seven Mortar Shells*, 16 November 2018, <https://bit.ly/2KmF6bg>; NINA, *Mukhtar of a Village Killed by Daesh, West of Kirkuk*, 3 November 2018, <https://bit.ly/2S3jqU3>. За съобщения за нападения срещу служители на правителството на провинциално и централно равнище вж. напр. Xinhua, *Provincial Governor Escapes Bomb Explosion in Central Iraq*, 1 November 2018, <https://bit.ly/2SCQkQp>; Musings on Iraq, *March 2018 the Return of the Islamic State Insurgency*, 2 April 2018, <https://bit.ly/2G0ZyyU>; NINA, *MP Escapes an Assassination Attempt, East of Baquba*, 25 March 2018, <https://bit.ly/2KuQ3q7>; Anadolu Agency, *Iraqi Local Council Member Survives Assassination Bid*, 23 February 2018, <https://bit.ly/2q1Ydye>.

⁴²¹ Вж. напр. Reuters, *Suicide Attack Kills Six Sunni Fighters in Northern Iraq: Police*, 22 August 2018, <https://reut.rs/2N7Uqci>; Baghdad Post, *Ex-Najaf Governor Survives Assassination Attempt*, 7 April 2017, <http://bit.ly/2rXNNTH>.

⁴²² Вж. напр. NINA, *Gunmen Assassinate a Government Employee Northeast of Baquba*, 3 April 2019, <https://bit.ly/2GvNfsj>; NINA, *Gunmen Kill a Service Worker in Mosul*, 21 February 2019, <https://bit.ly/2UdZsYp>; Arab News, *Multiple Explosions Kill 6, Wound Several in Baghdad*, 7 November 2018, <https://bit.ly/2RGxRgq>; NINA, *An Employee Killed in a Sticky Bomb Exploded South of Kirkuk*, 15 August 2018, <https://bit.ly/2MvNDMh>; NINA, *The Director of the Office of the Electoral Commission in Diyala Survived an Assassination Attempt*, 1 May 2018, <https://bit.ly/2loHTPh>; Kurdistan 24, *One Person Killed in Western Baghdad Car Bomb Blast*, 24 January 2018, <http://bit.ly/2DMFhfm>; Iraqi News, *Public Servant Wounded in Car Bomb Blast in Baghdad*, 21 January 2018, <http://bit.ly/2nnTndc>; Xinhua, *4 Killed in Attacks in Eastern Iraq*, 20 January 2018, <http://bit.ly/2DRN9Nm>; NINA, *3 People Killed in 2 Separate Incident in*

разглеждат дела по Закона за борба с тероризма, са мишена на ИДИЛ и други въоръжени групировки.⁴²³

- **Членове на политически партии** в целия политически спектър. Обикновено нападенията срещу партийни членове се засилват в предизборни периоди, тъй като ИДИЛ се стреми да дискредитира правителството и да нарушава политическия процес и функционирането на държавата.⁴²⁴
- **Членове на ИСС, свързани с тях сили и Пешмерга.**⁴²⁵ Има и съобщения за нападения срещу бивши членове на иракската армия.⁴²⁶
- **Цивилни, заподозрени в сътрудничество с ИСС, свързани с тях сили и Пешмерга или отказващи да сътрудничат на ИДИЛ.**⁴²⁷
- **Племенни водачи и членове на племена, свързани с правителството.**⁴²⁸

Diyala, 17 January 2018, <http://bit.ly/2Ert4KI>; NINA, The Director of Agriculture of Saadiya and His Brother Kidnapped Northeast of Baquba, 5 January 2018, <http://bit.ly/2rUedkC>.

⁴²³ New York Times, These Iraqi Farmers Said no to ISIS. When Night Came They Paid the Price, 2 May 2018, <https://nyti.ms/2FCWV1A>; VOA, Islamic State Trials: Iraqi Judges Seek Justice amid Disorder, Danger, 19 January 2018, <http://bit.ly/2F1HgJB>; Kurdistan 24, Three Lawyers Working on IS-Related Cases Killed in Iraq, 2 January 2018, <http://bit.ly/2ovP1Bq>.

⁴²⁴ През месеца преди парламентарните избори на 12 май 2018 г. иракските медии съобщават за повече от 15 опита за убийство на кандидати или служители на изборни длъжности; Kurdistan 24, Gunmen Assassinate Kirkuk University Professor Planning to Run in May Elections, 6 February 2018, <http://bit.ly/2HJUdtD>. Вж. също The Atlantic, Sunni Participation in Iraq's Upcoming Election is an Existential Threat for ISIS, 10 May 2018, <https://theatlantic.com/2018/05/10/isis-sunni-participation/>; EPIC, ISHM: May 4-10, 2018, 10 May 2018, <https://bit.ly/2IOoGKx>; EPIC, ISHM: April 27 - May 3, 2018, 3 May 2018, <https://bit.ly/2Ku4smk>; VOA, Islamic State Declares War on Iraq's General Elections, 20 April 2018, <https://bit.ly/2Hl7eqn>.

⁴²⁵ „ИДИЛ са продължили да убиват и раняват цивилни, **полицаи и членове на НМС** в провинции Дияла, Киркук, Нинева и Салах ал-Дин“; (удебеляването е добавено); Съвет за сигурност на ООН, Изпълнение на Резолюция 2421 (2018 г.), 31 октомври 2018 г., <https://undocs.org/S/2018/975>, т. 44. „Като част от тактиката си за установяване на контрол върху селските общности ИДИЛ често насочват нападенията си срещу местни лидери на НМС, техните семейства (...)“; The Intercept, ISIS Has not Vanished. It Is Fighting a Guerrilla War Against the Iraqi State, 16 September 2018, <https://intercept.pt/2MA8Dhb>. „Според служители по сигурността след обявяване на победата на Абади [през декември 2017 г.] ИДИЛ са убили множество войници“; ICG, Iraq's Paramilitary Groups, 30 July 2018, <https://bit.ly/2T2VLRs>, р. 16. За съобщения за инциденти през март и април 2019 г. (не е изчерпателно), вж. напр. Rudaw, ISIS Kill PUK Asayesh Member in Makhmour, 1 May 2019, <https://bit.ly/2VfG9Ta>; NINA, 2 Policemen Wounded by IED's Explosion South of Kirkuk, 29 April 2019, <https://bit.ly/2ZMLEqL>; Iraqi News, Unknown Gunmen Shoot Iraqi Soldier Dead in Diyala Province, 23 April 2019, <https://bit.ly/2IHilUW>; Iraqi News, Bomb Attack Kills Two Policemen, Including Captain, in Mosul, 20 April 2019, <https://bit.ly/2VqTTti>; Iraqi News, Roadside Bomb Wounds Five Iraqi Soldiers in Western Iraq, 16 April 2019, <https://bit.ly/2GlydRr>; Iraqi News, 4 Paramilitary Fighters Injured by ISIS Attack on Khanaqin, 13 April 2019, <https://bit.ly/2W7DxD1>; Kurdistan 24, Explosion Wounds Two Iraqi Policemen in Diyala, 13 April 2019, <https://bit.ly/2ZtlDwA>; Xinhua, 4 Security Members Killed in Attacks in Iraq, 11 April 2019, <https://bit.ly/2UGPnT1>; NINA, IED Explodes on a Patrol of Federal Police in Hawija District, Kirkuk, Injuring a Number of Police, 11 April 2019, <https://bit.ly/2ZshZDj>; NINA, 3 Fighters of the PMF Injured by IED North of Babylon, 10 April 2019, <https://bit.ly/2IPCTjv>; NINA, Two Policemen Wounded by a Roadside Bomb Near Hawija, 9 April 2019, <https://bit.ly/2UXhUsv>; NINA, One Soldier Killed, Another Wounded in IED's Explosion, South of Baquba, Diyala, 9 April 2019, <https://bit.ly/2UXiOVV>; NINA, Two Members of the Popular Crowd Were Injured when a Bomb Exploded in Babylon, 6 April 2019, <https://bit.ly/2Dy4KYl>; Iraqi News, Four Policemen Killed, Wounded in Armed Attack in Iraq's Diyala, 3 April 2019, <https://bit.ly/2UTaPZW>; NINA, 2 Soldiers Wounded in a Bomb Explosion South of Baquba, 1 April 2019, <https://bit.ly/2W6RelQ>; Iraqi News, Islamic State Sniper Guns Down Iraqi Soldier in Diyala Province, 26 March 2019, <https://bit.ly/2UX4tbY>; Iraqi News, Iraqi Soldier Killed, Two Wounded in Armed Attack in Northern Baghdad, 19 March 2019, <https://bit.ly/2vkiUb1>; NINA, Three Elements of the Popular Crowd Killed, and the Wounding of a Fourth in an Ambush by Daesh Elements West of Kirkuk, 19 March 2019, <https://bit.ly/2W1A5tr>; NINA, A Police Officer Was Injured when an Explosive Device Exploded South of Kirkuk, 14 March 2019, <http://bit.ly/2TPjgFg>; NINA, Two Elements of the Tribal Crowd Killed West of Kirkuk, 14 March 2019, <http://bit.ly/2TT9jqc>; Iraqi News, Bomb Blast Kills Two Iraqi Paramilitary Fighters in Baghdad, 9 March 2019, <http://bit.ly/2Onq2ME>; Reuters, Militants Kill Seven Iraqi Shi'ite Paramilitaries in Northern Iraq, 7 March 2019, <https://reut.rs/2NMZXWS>; Xinhua, Policeman Killed, 3 Injured in Bomb Attack in Eastern Iraq, 6 March 2019, <https://bit.ly/2VFaqq2>; NINA, An Officer Killed when a Roadside Bomb Exploded West of Kirkuk, 2 March 2019, <https://bit.ly/2H3AmIH>.

⁴²⁶ Вж. напр. Iraqi News, Former Iraqi Military General Assassinated by Islamic State in Kirkuk, 1 February 2018, <http://bit.ly/2rYDP4D>; NINA, Gunmen Kidnapped a Former Army Employee North of Babylon, 26 December 2017, <http://bit.ly/2E8ezO0>; Baghdad Post, IMIS Terrorists Assassinate Former Iraqi Officers Involved in War on Iran, 23 February 2017, <http://bit.ly/2nyxmru>.

⁴²⁷ Вж. напр. Kurdistan 24, ISIS Continues to Threaten Iraq's Disputed Territories; Locals Forced to Pay 'Taxes', 10 April 2019, <https://bit.ly/2L7live>; AP, IS Move from Syria to Iraq, Destabilize Country's Security Say Officials, 23 February 2019, <https://bit.ly/2SXuLdc>; Rudaw, In the Plains of Northern Iraq, Familiar Shadows Roam and Kill, 20 February 2019, <https://bit.ly/2VoDlct>; Asharq Al-Awsat, ISIS Executes Civilians over Cooperation with Iraqi Army, 27 October 2018, <https://bit.ly/2SpTxPc>; NINA, Daesh Kidnap Two Civilians, South of Kirkuk on Charges of Cooperating with Security Forces, 17 September 2018, <https://bit.ly/2xA3Qrb>; PBS, ISIS Returns to Iraq, and a Town Confronts a New Wave of Terror, 16 September 2018, <https://to.pbs.org/2Nih8CD>; The Intercept, ISIS Has not Vanished. It Is Fighting a Guerrilla War Against the Iraqi State, 16 September 2018, <https://intercept.pt/2MA8Dhb>; NINA, Daesh Killed 21 Cows in Retaliation for the Villagers of the Agricultural Village near Al-Edhaim for Refusing to Cooperate with the Organization, 24 August 2018, <https://bit.ly/2O9q9dy>; NINA, Daesh Detonated Two Houses Inside a Residential Complex South of Kirkuk, 23 August 2018, <https://bit.ly/2CLqPET>; NINA, Residents of a Village in Hawija Displaced due to Threats Received from Daesh, 9 August 2018, <https://bit.ly/2MA90cf>. Вж. също Section II.E.2.a ("Human Rights Abuses by ISIS").

⁴²⁸ Според съобщенията ИДИЛ не разграничава между въоръжени и цивилни членове на племенната. „Провинция Салах ал-Дин под контрола на ИДИЛ разпространи видео, озаглавено 'По-добре да спрете.' Видеото показва оперативен офицер на ИДИЛ, който говори за атаките на ИДИЛ срещу сунити в Ирак, най-вече срещу сунитски членове на племена, сред които племето шаммар (най-голямото племе в западен Ирак). Според него причината за тези нападения е сътрудничеството с иракската армия, полицията и НМС в борбата срещу ИДИЛ. Той предупреждава сунитите в Ирак да не сътрудничат на

Според съобщенията членове на политически партии и кандидати в избори също са били на прицел от субекти, различни от ИДИЛ, заради политически и/или сектантски съперничества или идеологически различия, напр. между партии, разделени по сектантска линия в оспорваните райони, между светски и шиитски ислямски партии или поради съперничество сред шиитите.⁴²⁹

Съобщава се, че в някои случаи членове на семейства, шофьори и охранители също са на прицел заради връзката им с лица от горепосочените профили.⁴³⁰

На базата на предходния анализ ВКБООН счита, че в районите, където все още присъства ИДИЛ, лица, свързани с иракското правителство или възприемани като негови поддръжници, **е вероятно да се нуждаят от международна закрила** на основание на техните политически възгледи или приписвани такива, религия или други относими основания в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая. Сред такива лица са:

- Служители на правителството;
- Държавни служители, включително назначени от правителството съдии и прокурори и служители на държавни компании;
- Членове на политически партии;
- Членове⁴³¹ на ИСС, свързани с тях сили и *Пешмерга*;
- Цивилни, заподозрени в сътрудничество с ИСС, свързани с тях сили и *Пешмерга*;
- Племенни водачи и членове на племена, свързани със или възприемани като свързани с правителството.

Бивши служители на правителството и бивши членове⁴³² на ИСС, свързани сили и *Пешмерга*, както и членове на семейства на лица, свързани с иракското правителство

‘режима на шиитските неверници’”; The Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center, *Spotlight on Global Jihad* (August 30 – September 5, 2018), 6 September 2018, <https://bit.ly/2NAoJf3>. „В село близо до сунитския град Ширкат, южно от Мосул, ислямисти са нахлули в къщата на племенния старейшина, който е водач на сунитска милиция, бореща се срещу бойците, като са убили него, сина му и двама гости”; Reuters, *Islamic State Attacks Kill 10 in Northern Iraq – Police*, 12 March 2018, <https://reut.rs/2KzEZrV>. „Нападенията срещу племенни вождове са важни, защото това е един от основните начини, по които ислямска държава си осигурява връщането след 2018 г. – чрез премахване на местни лидери и сплашване на племената”; „Attacks upon tribal leaders are important because it was one of the main ways the Islamic State made its comeback after 2008 by eliminating local leaders and intimidating tribes”; Musings on Iraq, *Security in Iraq, Jan 1-7, 2018*, 9 January 2018, <http://bit.ly/2noVeyG>. Вж. също Rudaw, *Tribal Leader Killed in Mosul Roadside Bombing*, 10 April 2019, <https://bit.ly/2UC0UD7>; NINA, *A Clan Sheikh Killed and the Wounding of His Brother in a Raid on a Village in Kirkuk*, 30 March 2019, <https://bit.ly/2Vn1N6R>; NINA, *Daesh Exploded a Number of Houses in Southwest Kirkuk Without Casualties*, 1 March 2019, <https://bit.ly/2UIUR6s>; AP, *IS Move from Syria to Iraq, Destabilize Country's Security Say Officials*, 23 February 2019, <https://bit.ly/2SXuLdc>; Al-Monitor, *IS Targets Truffle Hunters Across Sunni Regions*, 22 February 2019, <http://almon.co/36b9>; Съвет за сигурност на ООН, *Изпълнение на Резолюция 2421 (2018 г.)*, 1 февр. 2019 г., <https://bit.ly/2H5licP>, para. 36; NINA, *A Tribal Figure Kidnapped from his Home Northeast of Baquba*, 30 November 2018, <https://bit.ly/2S9JU6W>; AFP, *Seven Shepherds Killed as Daesh 'Danger' Grips Iraqi Desert*, 20 June 2018, <https://bit.ly/2KA2XTV>; NINA, *Daesh Kill 2 Fighters of the Tribal Mobilization, Burn a Tribal Elder's House and Injure 2 of His Nephews in Kirkuk*, 15 May 2018, <https://bit.ly/2LyDAMm>; New York Times, *These Iraqi Farmers Said no to ISIS. When Night Came They Paid the Price*, 2 May 2018, <https://nyti.ms/2FCWV1A>.

⁴²⁹ В многоетническите оспорвани райони политическите партии се конкурират по сектантска линия и някои от нападенията може да се припишат на политически съперничества. Например, в град Туз Курмату туркменски НМС са набелязали като мишена домове на кюрдски политици, подкрепили референдума за независимост на Кюрдистан през септември 2017 г.; Los Angeles Times, *Tuz Khurmatu is Iraq's City of Walls. Is it a Sign of the Country's Future?*, 11 March 2018, <http://lat.ms/2lInE5h>. Членове на политическия альянс между шиитското движение „Садр“ и Иракската комунистическа партия („Ал-Сауроон“) са били мишена на шиитски ислямски групировки; Anadolu Agency, *Unknown Attackers Target Sadr-Linked Sites in S. Iraq*, 15 May 2018, <https://bit.ly/2ZUcylW>; MEE, *Iraqi Communists and Shia Sadrists Unite to Tackle Corruption and Sectarianism*, 28 February 2018, <https://shar.es/1LGN5z>; The New Arab, *Shia Militia 'Launches Grenade Attack on Iraqi Communists'*, 11 April 2017, <http://bit.ly/2tIUQIq>; Niqash, *Iraq's Religious Militias Push Back Against a Communist Revival*, 17 March 2017, <http://bit.ly/2Gb9vXR>. За политическите съперничества между движението „Садр“ и про-иранските шиитски партии, което понякога води до нападения срещу членове и офиси на политически партии, вж. ISW, *Iraq Situation Report: February 11-16, 2017*, 16 February 2017, <http://bit.ly/2FCIS11>; ISW, *Iraq Situation Report: February 2-10, 2017*, 10 February 2017, <http://bit.ly/2CIEabz>.

⁴³⁰ Вж. напр. Bas News, *IS Attacks Village Chieftain Home near Khanaqin, Kidnaps One*, 13 December 2018, <https://bit.ly/2UUPonR>; NINA, *Gunmen Assassinate Mukhtar's Son Northeast of Baquba*, 16 November 2018, <https://bit.ly/2PGBs1V>; The Intercept, *ISIS Has not Vanished. It Is Fighting a Guerrilla War Against the Iraqi State*, 16 September 2018, <https://interc.pt/2MA8Dhb>; Iraqi News, *IS Kills Security Leader, Seven of His Family Members, South of Mosul*, 30 August 2018, <https://bit.ly/2NzyWbK>; Reuters, *Four Members of Iraqi Election Worker's Family Killed*, 25 June 2018, <https://reut.rs/2tFfNKd>; NINA, *Two Civilians Kidnapped in Western Kirkuk*, 5 February 2018, <http://bit.ly/2GLJvRS>.

⁴³¹ „Членове“ се отнася за военни, които са били в ИСС по времето на бягството им от Ирак и се опасават от посегателства заради предишната си служба в армията, ако се върнат в Ирак (при условие, че искрено и завинаги се откажат от военна дейност към момента на подаване на молбата за закрила).

⁴³² „Бивши членове“ се отнася за бивши военни, които вече не са били на активна служба към момента на бягството им от Ирак.

или възприемани като негови поддръжници, може също да се нуждаят от международна закрила в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая.

За други части на страната ВКБООН счита, че лица, свързани с иракското правителство или възприемани като негови поддръжници, **може да се нуждаят от международна закрила** на основание на техните политически възгледи или приписвани такива, религия или други относими основания в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая.

С оглед на необходимостта да се поддържа гражданското и хуманитарното естество на убежището, не следва да се разглеждат молби за международна закрила от въоръжени елементи освен ако се установи, че те искрено и завинаги са се отказали от военна и бойна дейност.⁴³³ При молби от полицейски служители, бивши войници и племенни бойци може освен това да се наложи разглеждане на възможно изключване статут на бежанец.⁴³⁴

3) Лица, които са противници или се възприемат като противници на правителството или свързани с него сили

Лица, които критикуват или се възприемат като критици на служители на правителството, политици или други лица с политическо влияние или които съобщават за предполагаеми злоупотреби или корупция в правителството, са на прицел от държавата или свързани с нея субекти, техни служители по сигурността и свързани въоръжени групировки.⁴³⁵ Сред използваните за целта способности са сплашване, тормоз, физически нападения, произволни арести и политически мотивирани наказателни преследвания (напр. по обвинения за опозоряване), отвлечане и, в някои случаи, убийства. Сред лицата в този профил са най-вече медийни професионалисти⁴³⁶, активисти на гражданското общество⁴³⁷ и протестиращи⁴³⁸,

⁴³³ Изпълнителен комитет на ВКБООН, *Заключение относно гражданското и хуманитарното естество на убежището № 94 (LIII)* - 2002, 8 окт. 2002 г., www.refworld.org/docid/3dafdd7c4.html. За насоки за това как да се установи дали лицето искрено и завинаги се е отказало от военна дейност вж. UNHCR, *Operational Guidelines on Maintaining the Civilian and Humanitarian Character of Asylum*, September 2006, www.refworld.org/docid/452b9bca2.html.

⁴³⁴ Вж. Раздел III.D („Съображения за изключване“).

⁴³⁵ За примери относно набелязването на мишени от тези субекти вижте източници в бележките по-долу.

⁴³⁶ Според директора на Иракската асоциация за защита на правата на журналистите (IRDA), Ибрахим ал-Сарай, „повечето нападения срещу журналисти са извършени от държавни служители, военни или полицейски сили или въоръжени групировки, които не са под шапката на държавата.“ И по-нататък: „Когато журналист публикува материал за корупция в министерство, е застрашен от нападение или от министъра, неговите охранители, или от членове на клана. Документирани сме много случаи“; The New Arab, *Journalists Fight to Survive in Iraq, Dreaming of a Career Beyond War Reporting*, 12 June 2018, <https://bit.ly/2zkTWL3>. Вж. също Gulf Centre for Human Rights (GC4HR), *Iraq: and Iraqi Kurdistan: Targeting of Activists and Journalists Continues*, 14 March 2019, <http://bit.ly/2W05Djdl>; Committee to Protect Journalists (CPJ), *Iraqi Militias Use Threats, Violence to Keep Basra Press in Line*, 19 February 2019, <http://bit.ly/2F6pfet>; Baghdad Post, *Alaa Mashzoub, the Novelist Whose Words Killed Him*, 3 February 2019, <https://bit.ly/2TtG5dq>; CPJ, *Iraqi Authorities Shut Down Internet, Detain and Assault Journalists amid Protests*, 14 September 2018, <https://cpj.org/x/7440>; Iraqi News, *Iraqi Media Figure Arrested for Insulting Judiciary: Spokesman*, 28 June 2018, <https://bit.ly/2NcmOKS>; Reporters Sans Frontières (RSF), *Covering Corruption Exposes Journalists to Arrest in Iraq*, 12 June 2018, www.ecoi.net/en/document/1435510.html; International Federation of Journalists (IFJ), *Iraq: A Journalist Arrested again for Being Critical of the Government*, 14 February 2018, <https://bit.ly/2Rmmgmr>; CPJ, *Iraqi Authorities Arrest Samir Obeid at Baghdad Checkpoint*, 6 February 2018, <https://cpj.org/x/7132>; CPJ, *Dijlah TV: Unknown Assaults Set Fire to Baghdad Bureau*, 10 January 2018, <https://cpj.org/x/70cd>. Вж. също Раздел III.A.6 („Журналисти и други медийни професионалисти“).

⁴³⁷ „Принудителното изчезване също се използва срещу правозащитници и журналисти, за да бъдат принудени за мълчат, ако разкриват нарушения, извършени от властите и свързани с тях милиции. Освен това съобщаването за принудителни изчезвания води до отмянания от властите.“ И по-нататък: „Правото на свобода на изразяване на журналистите и правозащитници е силно ограничено и те продължават да бъдат тормозени и подлагани на отмянение. Сред формите на отмянение са практиката на принудително изчезване, произволно задържане и изтезания“; Alkarama, *Universal Periodic Review Iraq. Submission to the Stakeholders' Summary*, 28 March 2018, <https://bit.ly/2IHhpMH>, para. 41. „Вероятно е отвлечането на седемте студенти [в Багдад през май 2017 г.] да има пряка връзка с тяхната гражданска активност с участие в демонстрации или критики срещу отрицателни явления в иракското общество“; ICSSI, *Iraqi Activists Demand Those who Abducted 7 Students Because of their Civil Activism Be Held Accountable – International Solidarity Is Needed*, 11 May 2017, <http://bit.ly/2GQGrVl>. „(...) много се страхуват да говорят открито [срещу корупцията] поради опасения, че ще си навлекат гнева на милициите, които често са свързани с парламентаристи и министри“; MEE, *Seven Anti-Corruption Activists Kidnapped in Baghdad*, 9 May 2017, <https://shar.es/1L7LGX>. „Активисти на гражданското общество, особено тези, които защитават религиозни и етнически права и правата на жените, все повече са изложени на заплахи, изтезания и малтретиране от страна на бойни ислямистки групировки и държавни субекти“; Civicus, *Civil Society Watch Report*, June 2016, <https://bit.ly/2pws14L>, p. 11. Вж. също Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html; Rudaw, *Iraq Arrests Kurdish Activist for Protesting Militarization of Kirkuk*, 16 October 2018, <https://bit.ly/2pX9Rdr>; Qantara.de, *Murder and Kidnapping in Iraq: An Inexorable Tide*, 23 February 2018, <http://bit.ly/2HrPNqm>; AFP, *Iraqi-US Anti-Corruption Activist Jailed for Defamation*, 10 February 2018, <http://bit.ly/2Hh7RTK>.

⁴³⁸ В няколко случая има съобщения при протести срещу корупцията, безработицата и липсата на публични услуги е била използвана прекомерна сила от силите за сигурност, в това число огнестрелно оръжие. По време на протести в Басра и други части на южен Ирак през лятото на 2018 г., при някои от които се стига до сблъсъци със силите за сигурност, протестиращите са били подложени на заплахи, физически нападения и произволни арести и отвлечания от ИСС и свързани с тях сили, както и елементи, свързани с властелни политически партии. Според Мехди ал-Тамими, ръководител на Комисията за правата на човека на Ирак в Басра, силите за сигурност „директно са открили стрелба срещу протестиращите“ и срещу един от

като профилите им може и да се припокриват, както и правоохранителни и съдебни служители, участващи в противодействието на корупционните практики⁴³⁹. Обявените от правителството разследвания на убийствата рядко водят до разкриване и подвеждане под отговорност на извършителите.⁴⁴⁰

Според съобщенията отделни бивши членове на правителството на бившия президент Саддам Хюсеин и неговата партия Ба'ат⁴⁴¹ продължават да са мишена, в това число в някои случаи - за убийство, въпреки че често не се знае дали ги нарочват единствено заради връзки с бившето правителство и/или партия или (и) на други основания (напр. подозрения във връзки с ИДИЛ или племенни, сектантски или професионални характеристики).⁴⁴²

протестиращите „силите за сигурност са използвали електрошок“; Reuters, *Protester Killed in Basra during Clashes with Security Forces*, 4 September 2018, <https://reut.rs/2FfmyrX>. „Силите за сигурност са използвали вечерен час, съзловотворен газ и огнестрелно оръжие, за да потушат поредица протести срещу корупцията и лошата инфраструктура в Басра, започнали през юли 2018 г. и продължили и през декември. Множество хора са арестувани или ранени и най-малко 15 са убити“; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html. Според съобщенията няколко лидери на протестиращите/активисти са били набелязани за убийство, сред които активистът и организатор на протести Суад Ал-Али, убит в Басра на 25 септември 2018 г., и Шейхх Уисам ал-Грави, духовник, участвал в протести в Басра, който е бил застрелян от неизвестен стрелец на 17 ноември 2018 г.; UNSC, *Implementation of Resolution 2421 (2018)*, 1 February 2019, <https://bit.ly/2H5licP>, para. 41; BBC, *Iraqi Human Rights Activist Shot Dead in Basra*, 25 September 2018, <https://bbc.in/2zG51a9>. Вж. също Amnesty International, *Iraq: Fist Around Freedom of Expression Tightens*, 1 March 2019, <http://bit.ly/2UBDMpc>, p. 4; Reuters, *Police Fire Live Rounds to Disperse Protest in Iraq's Basra*, 14 December 2018, <https://reut.rs/2zXxSq2>; Washington Post, *Iraqi Cleric Linked to Basra Protests Killed Outside Home*, 18 November 2018, <https://wapo.st/2DRbYlu>; AP, *Iran-Backed Militias Accused of Reign of Fear in Iraqi Basra*, 23 September 2018, <https://bit.ly/2QWUyDL>; MEE, *'Saboteurs': Non-State Actors Accused of Killing and Abusing Basra Activists*, 20 October 2018, <https://bit.ly/2PDmpoF>; Amnesty International, *Iraq: Deaths of Protesters in Basra Must Be Effectively Investigated*, 7 September 2018, <https://bit.ly/2QbYdXS>; Alkarama, *Use of Excessive Force by Security Forces in Iraq Results in Several Deaths and Hundreds of Injuries of Peaceful Protesters*, 8 August 2018, <https://bit.ly/2znTfk3>; HRW, *Iraq: Security Forces Fire on Protesters*, 24 July 2018, www.ecoi.net/en/document/1439329.html. Вж. също Раздел II.A.1 („Ситуацията със сигурността в южните провинции“).

⁴³⁹ „Сплашването на съдии и адвокати има дълга история в Ирак, но през последните месеци се е засилило. В съобщения, качени на *Seasfire reporting platform*, има подробности за заплахи срещу съдии в Басра заради дейността по наказателно право, включително осъждането на корумпирани длъжностни лица. Домът на един разследващ съдия, разглеждащ дела за корупция и наркотици, е бил обстреляван с малко стрелково оръжие като предупреждение“; *Seasfire Centre for Civilian Rights / MRGI, Civilian Activists under Threat in Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2UnHNgl>, p. 18. „Членове на съдебната власт продължават да са под значителен натиск, в това число сплашване и насилие, особено във връзка с дела за организирана престъпност, корупция и дейността на милициите“; Australia: Department of Foreign Affairs and Trade, *Country Information Report – Iraq*, 9 October 2018, <https://bit.ly/2CaY0zv>, p. 28. Наказателното преследване на знакови дела за корупция е възпрепятствано, освен другото, от „страх на съдиите да постановяват присъди срещу лица със силни партийни връзки“; Middle East Research Institute, *Anti-Corruption Efforts in Iraq*, 16 January 2018, <http://bit.ly/2p4DxVX>. „Фалшиви обвинения в корупция се използват често като средство срещу лица, които отговарят за разглеждането на дела за корупция“; И по-нататък: „Тези лични разходи са повече от ясни, защото комисионерите са преживели загуба на работа и дори на живот. Например, ал-Угаили е бил принуден да се оттегли от поста като ръководител на С.О.И. и да избяга от Багдад през 2011 г.; на Сабах ал-Саади е било забранено да се кандидатира за изборите през 2014 г.; ал-Шабиби все още е извън Ирак; и Адил Нури е бил заплашен в края на 2015 г., когато е имало опит за убийството му и колата му е била подпалена, при което е бил наранен синът му“; Sarwar Mohammed Abdullah, *Corruption Protection: Fractionalization and the Corruption of Anti-Corruption Efforts in Iraq after 2003*, *British Journal of Middle Eastern Studies*, 5 December 2017, <http://bit.ly/2FGHh5x>, pp. 8, 14-15. Вж. също GICJ, *GICJ's Submissions on Iraq, Reports Submitted to the 35th Session of the UN Human Rights Council*, June 2017, <http://bit.ly/2FDe7F1>, p. 5; Medwell Journals, *Anti-Corruption Strategies in Iraq after 2003: The Challenges Ahead*, 2017, <http://bit.ly/2D7rVpb>, p. 2195.

⁴⁴⁰ „Извършителите на смъртоносните нападения срещу цивилни активисти, включително протестиращи, правозащитници и служители на медии, обикновено се представят от официалните иракски източници като неидентифицирани или неизвестни. Почти във всички случаи обявяването на разследване на такива убийства не е довело до разкриване на извършителите или до раздаване на правосъдие“; *Seasfire Centre for Civilian Rights / MRGI, Civilian Activists under Threat in Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2UnHNgl>, p. 18.

⁴⁴¹ Партията Ба'ат е забранена от силата на член 7 от Конституцията на Ирак от 2005 г. Освен това през юли 2016 г. е прието законодателство, което засилва тази конституционна забрана, като криминализира протестите на привърженици на Ба'ат и проповядването на идеи на партията; Anadolu Agency, *Candidates Barred from Iraq Polls for Baath Party Links*, 2 April 2018, <https://bit.ly/2rXpHpr>; MEE, *Iraqi Parliament Votes to Ban the Baath Party*, 31 July 2016, <https://bit.ly/2s2SQzY>.

⁴⁴² „Племенни старейшини често се оплакват, че домовете и имотите им са обект на нападения на НМС заради предполагаеми връзки с режима преди 2003 г.“; Carnegie Middle East Center, *The Sunni Predicament in Iraq*, March 2016, <http://ceip.org/2DoMkGv>, p. 10. „На 30 декември [2016] един цивилен е застрелян и убит от неизвестен стрелец в областта Абу ал-Касеиб, провинция Басра. Жертвата е от сунитската общност и е бивш член на партия Ба'ат“; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2016 г.*, 30 август 2017 г., www.refworld.org/docid/5a7470a84.html, p. 16. „В сложната плетеница на исторически вражди в настоящия конфликт в Ирак шиитската политическа риторика поставя привържениците на ИДИЛ заедно със сили, лоялни на разпуснатата партия Баат и със запасни висши офицери, служили при режима на Саддам Хюсеин. В съответствие с тази риторика проправителствените сили, участвали във военните операции срещу ИДИЛ, като че ли са слели ИДИЛ с партията Баат. (...) Наистина анализатори на ИДИЛ посочват важната роля, която членове на бившата партия Баат играят в групировката. Много други бивши членове на Баат обаче, някои от които Human Rights Watch е интервюирал, твърдят, че нямат никаква връзка с екстремистката групировка“; HRW, *Ruinous Aftermath: Militia Abuses Following Iraq's Recapture of Tikrit*, 20 September 2015, www.refworld.org/docid/55fddbd64.html. Вж. също, UNAMI, *Доклад за защитата на цивилни във въоръжени конфликти в Ирак: 1 ноември 2015 - 30 септември 2016 г.*, 30 December 2016, www.refworld.org/docid/5885c1694.html, p. 30; UNAMI, *Доклад за защитата на цивилни във въоръжени конфликти в Ирак: 11 декември 2014 г. - 30 април 2015 г.*, 13 юли 2015, www.refworld.org/docid/55a4b83c4.html, pp. 4, 29. В началото на март 2018 г. на основание на Закон 72 от септември 2017 г. Иракската върховна национална комисия за отчетност

ВКБОООН счита, че лица, които се противопоставят или се възприемат като противници на служители на правителството (включително на местно равнище), политици или други с политическо влияние, **може да се нуждаят от международна закрила** на основание на техните политически възгледи или приписвани такива или други относими основания в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая.

За насоки относно журналисти и други медийни професионалисти вж. Раздел III.A.6.

4) *Лица, които са противници или се възприемат като противници на КРП или свързани с КРП структури*

Лица, които критикуват или се възприемат като критици на властите на КРП, доминиращите управляващи партии или други, които имат политическо влияние в ИК или подават сигнали за злоупотреби на правителството или корупция в ИК, в някои случаи са били мишена на властите на КРП, влиятелни правителствени или партийни служители и свързани с партиите сили за сигурност в ИК.⁴⁴³ Сред лицата с този профил са най-вече журналисти и други медийни професионалисти,⁴⁴⁴ членове на съпернически или опозиционни политически партии,⁴⁴⁵ активисти на гражданското общество,⁴⁴⁶ и протестиращи,⁴⁴⁷ чиито профили може

и справедливост е разпоредила конфискацията на движимото и недвижимото имущество на бивши членове на режима на партия Баат и в някои случаи – и на техните семейства и роднини от втора степен. Законът „*предвижда конфискация и изземване на финансовите активи и собственост на покойния президент Саддам Хюсеин и неговите роднини, 52 висши служители от бившия му режим и повече от 4 000 бивши министри и служители на партия Баат*“; Asharq Al-Awsat, *Iraq to Seize Assets of Saddam Hussein, His Aides*, 6 March 2018, <http://bit.ly/2GyW7gt>. Вж. също Rawabet Center for Research and Strategic Studies, *A New Assessment of the Accountability and Justice Commission of the Property of the Former Iraqi Regime*, 12 March 2018, <http://bit.ly/2DwB6zC>.

⁴⁴³ „В региона на Кюрдистан политически изказвания могат също да предизвикат произволни задържания или други отнемания от правителствени или партизански сили“; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html.

⁴⁴⁴ Журналисти и други медийни професионалисти, които имат критични репортажи за това, което властите на КРП възприемат като критични въпроси, са били мишена на тормоз, сплашване, физически нападения, конфискация на оборудване и произволни арести, както и отвлечения и, в някои случаи, извънсъдебни екзекуции. Вж. например *Journalist Detained for Weeks in Iraqi Kurdistan, Accused of Anti-State Acts*, 21 February 2019, <http://bit.ly/2XSPEFg>; CPJ, *Four Iraqi Journalists Detained in Mosul and Erbil*, 25 January 2019, <https://bit.ly/2Unvsc5>; Kurdistan 24, *Fifteen Violations Against Journalists in Kurdistan's Early Voting: Report*, 29 September 2018, <https://bit.ly/2OnwJkS>; GC4HR, *Iraqi Kurdistan: Unprecedented Attacks on Journalists and Media Outlets During Coverage of Popular Protests*, 31 March 2018, <https://bit.ly/2QueLuk>; Amnesty International, *Iraq: Violence Against Protesters and Journalists in Kurdistan Region Shows Blatant Disregard for Freedom of Expression*, 28 March 2018, www.refworld.org/docid/5abcf1064.html; HRW, *Kurdistan Region of Iraq: Protesters, Journalists Detained*, 28 February 2018, www.refworld.org/docid/5a9914aa4.html; CPJ, *TV Crews Assaulted, Detained Covering Protests in Kurdish-Controlled Northern Iraq*, 26 March 2018, <https://bit.ly/2I9ze9m>; RSF, *Journalists Arrested to Prevent Coverage of Iraqi Kurdistan Protests*, 28 December 2018, www.ecoi.net/en/document/1420461.html. Вж. също Раздел III.A.6 („Журналисти и други медийно професионалисти“).

⁴⁴⁵ За съобщения относно набелязване на обекти за нападения вероятно по политически причини, по-специално членове на Горан и движението Ново поколение, но и други, вж. EPIC, *ISHM: February 28 - March 7, 2019*, 7 March 2019, <http://bit.ly/2HtU5uS>; Rudaw, *KDP, PUK Row with Retaliatory Arrests*, 3 January 2019, <http://bit.ly/2CixvYk>; The Arab Weekly, *Iraqi Kurds Wary of Resurgence of Home-Grown Terrorism*, 29 July 2018, <https://bit.ly/2Nyl7pC>; 17 Shubat, *Mansour Mzuri Received Death Threats from KDP Forces*, 8 May 2018, <https://bit.ly/2mTrOmR>; HRW, *Kurdistan Region of Iraq: Protesters Beaten, Journalists Detained*, 15 April 2018, www.ecoi.net/en/document/1429508.html; Ekurd Daily, *Tavgari Azadi Members Detained in Iraqi Kurdistan, Says Movement*, 25 February 2017, <https://bit.ly/2mOmRAi>. Според съобщенията клубове на опозицията или съпернически политически партии в ИК неведнъж са били обект на нападения, което често става след отявлена критика на управляващите партии или отделни политици или по време на чувствителни политически периоди като избори или народни протести; Rudaw, *Gorran Welcomes PUK Apology for Election Night Attack on Party HQ*, 22 August 2018, <https://bit.ly/2N2mzVb>; NRT, *KDP Gunmen Raid New Generation Office in Erbil: Statement*, 22 July 2018, <https://bit.ly/2ooYmuE>; Anadolu Agency, *Gunmen Attack Gorran Movement HQ in Iraq's Sulaimaniyah*, 13 May 2018, <https://bit.ly/2ooj5OW>; Reuters, *Kurdish Parties Opposed to Barzani Report Attacks on Offices Overnight*, 30 October 2017, <https://reut.rs/2yUQs2V>.

⁴⁴⁶ GC4HR, *Iraq: and Iraqi Kurdistan: Targeting of Activists and Journalists Continues*, 14 March 2019, <http://bit.ly/2W05Djdl>; ICSSI, *Awat Demands Safety for Himself and His Family*, 3 February 2018, <http://bit.ly/2HU6iWf>; 17 Shubat, *Ragaz Kamal, Journalist and Human Rights Defender, Arrested*, 23 December 2017, <http://bit.ly/2F0BWq0>; IOHRD, *Statement of Condemnation – The Arbitrary Arrest of the Human Rights' Activist, Shaswar Abdulwahid*, 20 December 2017, <http://bit.ly/2EZsUxX>; ICSSI, *Kurdistan Social Forum Launched in the Kurdistan Region of Iraq*, 10 December 2017, <https://bit.ly/2OrsSQj>; 17 Shubat, *Civil Activist Chalak Najim Detained for Ten Days*, 1 August 2017, <http://bit.ly/2F1L5Ta>.

⁴⁴⁷ През последните години властите многократно са отговаряли със заплахи, физически нападения и произволни арести на участници в протести срещу корупцията, последствията от неуспешния референдум за независимост и неизплатени заплати. Според Лама Факих, заместник директор за Близкия Изток в HRW, „*Силите за сигурност на кюрдистанското регионално правителство (КРП) са арестували най-малко 84 протестиращи и четирима журналисти в края на март [2018 г.] (...). Много от задържаните са произволни (...). Силите за сигурност са използвали незаконна сила и заплахи, за да принудят някои от протестиращите и журналистите да отключат телефоните си и да им дадат паролите си за Фейсбук и са ги държали в ареста до два дена, преди да ги освободят, като всички с изключение на един са били с повдигнати обвинения*“; HRW, *Kurdistan Region of Iraq: Protesters Beaten, Journalists Detained*, 15 April 2018, www.ecoi.net/en/document/1429508.html. Вж. също Amnesty International, *Iraq: Fist Around Freedom of Expression Tightens*, 1 March 2019, <http://bit.ly/2UBDMpc>, pp. 3-4; Amnesty International, *Human Rights in Iraq: Review of 2018*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EkxROR>, p. 2; Freedom House, *Freedom*

да се припокриват.⁴⁴⁸ Сред използваните срещу тях способности са сплашване, тормоз, физически нападения, произволни арести и политически мотивирани наказателни преследвания.⁴⁴⁹

Според съобщенията членове на семействата на действителни или предполагаеми критици на КРП понякога също са подлагани на заплахи и опозоряване от властите на КРП и неизвестни извършители.⁴⁵⁰

ВКБООН счита, че лица, които се противопоставят или се възприемат като противници на властите на КРП, доминиращите управляващи партии или други с политическо влияние в ИК, може да се нуждаят от международна закрила на основание на техните политически възгледи или приписвани такива или други относими основания в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая.

Членовете на семействата на лица с този профил може да се нуждаят от международна закрила на основание на техните политически възгледи или приписвани такива или други относими основания в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая

5) Членове на религиозни общности и етнически малцинства и лица, които не съблюдават стриктните ислямски правила

а) Членове на религиозни общности и етнически малцинства

В Ирак има голямо разнообразие на различни етнически групи, сред които араби, кюрди, туркмени, граждани от африкански произход (наричани „черни иракчани“), роми (Dom), бидуни и шабаки. Преобладаващата част от населението принадлежи или към шиитския, или към сунитския ислям. Освен това има общности от различни християнски деноминации, йезиди, мандейци, какаиси, бахаиси и много малък брой евреи.⁴⁵¹

Въпреки че иракските власти като цяло зачитат свободата на религията, малцинствата, много от които нямат силни политически или племенни мрежи, е трябвало да се разселват заради конфликта и преследване по политически и религиозни причини най-вече от страна на ИДИЛ.⁴⁵² Освен това малцинствени групи съобщават за юридическа⁴⁵³, политическа и

in the World 2019 – Iraq, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html; 17 Shubat, PUK Asayish Kidnapped Three Protesters to an Unknown Place, 10 July 2018, <https://bit.ly/2Lwop0N>; UNAMI, Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 18.

⁴⁴⁸ „Документирани са 122 нарушения срещу прибл. 200 активисти, НПО, журналисти и участници в демонстрации“ през първите 4 месеца на 2018 г.; ICSSI, *The Reality of Freedom of Press and Expression in the Kurdistan Region in 2018 so far*, 20 May 2018, <https://bit.ly/2Lzcy27>.

⁴⁴⁹ Например, опоненти на референдума през септември 2017 г. в региона на Кюрдистан са били обект на тормоз, заплахи и физическо насилие. „Политическите изказвания могат също да предизвикат произволни задържания или други отнемания от правителствени или партизански сили и има съобщения за сплашване във връзка със референдум за независимост през септември [2017 г.], особено в оспорвани райони като Куркук“; Freedom House, *Freedom in the World 2018* Iraq, 5 April 2018, www.refworld.org/docid/5ad85795a.html. Вж. също CPJ, *Kurdish Military Forces Expel Al-Ahad TV Reporter from Kirkuk Province*, 2 October 2017, <https://cpj.org/x/6e85>; RSF, *Media Targeted in Kurdistan Referendum Tension*, 28 September 2017, www.ecoi.net/en/document/1410545.html; 17 Shubat, *Environmental Activist Has Been Arrested for Two Weeks*, 23 September 2017, <http://bit.ly/2BUJj3G>; CPT, *Violence Against People Engaging in Public Discourse in Iraqi Kurdistan*, August 2017, <http://bit.ly/2GioNkm>, pp. 3, 4; NINA, *In Sulaymaniyah Assaultants Attack an Activist Refuses Referendum*, 19 August 2017, <http://bit.ly/2DR1ucl>.

⁴⁵⁰ Например, Шерван Шервани, виден журналист, активист и правозащитник, е получавал постоянно заплахи от силите за сигурност в Ербил, в това число и членове на семейството му; CPT, *Violence Against People Engaging in Public Discourse in Iraqi Kurdistan*, August 2017, <http://bit.ly/2GioNkm>, p. 4. Вж. също Amnesty International, *Amnesty International Report 2017/18 – Iraq*, 22 February 2018, www.refworld.org/docid/5a9919c74.html; ICSSI, *Awat Demands Safety for Himself and His Family*, 3 February 2018, <http://bit.ly/2HU6iwf>.

⁴⁵¹ US Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Report 2018, Tier 2, Iraq*, 25 April 2018, www.refworld.org/docid/5b278edd2.html, p. 176; MRGI, *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples, Iraq*, May 2018, www.refworld.org/docid/4954ce672.html; UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on Minority Issues on Her Mission to Iraq*, 9 January 2017, A/HRC/34/53/Add.1, www.refworld.org/docid/5899be124.html, para. 6.

⁴⁵² UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on Minority Issues on Her Mission to Iraq*, 9 January 2017, A/HRC/34/53/Add.1, www.refworld.org/docid/5899be124.html, paras 7-8; UN News Service, *UN Human Rights Panel Concludes ISIL Is Committing Genocide Against Yazidis*, 16 June 2016, www.refworld.org/docid/57679ba440b.html; MRGI, *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples Iraq*, May 2018, www.refworld.org/docid/4954ce672.html. Вж. също The Atlantic, *After ISIS, Iraq Is Still Broken*, 2 August 2018, <https://bit.ly/2Mz9ank>.

⁴⁵³ Конституцията от 2005 г. изрично признава етническото и културното многообразие в Ирак и предоставя закрила и гаранции за малцинствените групи. Няколко разпоредби на Конституцията обаче като че ли не са в синхрон с тези гаранции. Например, Конституцията гарантира „ислямска идентичност“ за повечето иракчани, обявява исляма за официална държавна религия, определя исляма като „фундамент на законодателството“ и предвижда, че нито един закон не може да бъде приет, ако е в противоречие на „установените норми на исляма“; вж. членове 2(1), 2(1A) и 2(2). Повечето от тези противоречия досега не са били разглеждани от съда и поради това цялото поле на свободата на религията остава неясно. Други законови разпоредби ограничават конституционни гаранции, включително като не позволяват мюсюлманите да приемат друга религия и изискват малолетни деца автоматично да приемат исляма, ако един от родителите приеме исляма.

икономическа маргинализация.⁴⁵⁴ Практикуването на бахайската вяра продължава да е забранено.⁴⁵⁵ Малцинствени общности съобщават за случаи на тормоз, както и сексуално насилие от свързани с правителството групировки в някои райони.⁴⁵⁶ В ИК има сведения за случаи на дискриминация от властите срещу малцинствени групи и потискане на тяхната политическа свобода.⁴⁵⁷ В някои случаи правозащитници на малцинствени групи съобщават за заплахи и политически мотивирани ограничения върху работата им от страна на държавни и недържавни субекти.⁴⁵⁸ Във и около райони, които са били под контрола на ИДИЛ, се съобщава за нападения срещу членове срещу малцинствени групи, сред които

Освен това по закон деца, родени от баща мюсюлманин, приемат исляма, включително в случаите на изнасилване; US Department of State, 2017 Report on International Religious Freedom – Iraq, 29 May 2018, www.ecoi.net/en/document/1436875.html; MRGI, *Crossroads: The Future of Iraq's Minorities after ISIS*, June 2017, www.refworld.org/docid/5a0d6ddd4.html, p. 33; Constitution of the Republic of Iraq, 15 October 2005, www.refworld.org/docid/454f50804.html. Вж. също по-долу „Смесени бракове“ и „Преминаване от исляма към друга религия“.

⁴⁵⁴ „В централен и южен Ирак християните често не показват на обществени места християнски символи като кръстове, тъй като това може да предизвика тормоз или дискриминация на контролни пунктове, в университети, правителствени сгради и на работното място. Дори християните в Иракски Кюрдистан са свалили кръстовете от колите си, за да избегнат задържане“; Open Doors, 2019 World Watch List Report – Iraq, 19 January 2019, <https://bit.ly/2lB6uVt>. „(...) други етнически и религиозни малцинства като йезиди и чалдо-асирийски постоянно са подложени на дискриминация по отношение на работните места поради дългогодишни стереотипи за тях и факта, че не принадлежат към основните политически блокове“; MRGI, *Alternative Report to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD), Review of the Periodic Report of Iraq*, 2018, <http://bit.ly/2VKSoYo>, para. 15. Вж. също US Department of State, 2017 Report on International Religious Freedom – Iraq, 29 May 2018, www.ecoi.net/en/document/1436875.html; Syria Deeply, *The Fate of Minorities in Post-ISIS Syria and Iraq*, 10 January 2018, <https://bit.ly/2sTZbhs>; MRGI, *Crossroads: The Future of Iraq's Minorities after ISIS*, June 2017, www.refworld.org/docid/5a0d6ddd4.html, p. 32.

⁴⁵⁵ Закон № 105 от 1970 г., който забранява практикуването на бахайската религия, все още е в сила. Министерството на даренията и религиозните въпроси на КРП признава бахайската религия; US Department of State, 2017 Report on International Religious Freedom, Iraq, 29 May 2018, www.ecoi.net/en/document/1436875.html, pp. 1, 5, 6, 8, 14. Вж. също, Al-Monitor, *Iraqi Official Denies Bahaism as Religion*, 11 December 2018, <http://almon.co/3572>; Iraq Business News, *After Decades of Suppression, Baha'is Celebrate Publicly in Baghdad*, 18 December 2017, <https://bit.ly/2sBtbyK>; MRGI, *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples, Iraq: Baha'i*, May 2018, www.refworld.org/docid/5a535f887.html; UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on Minority Issues on Her Mission to Iraq*, 9 January 2017, A/HRC/34/53/Add.1, www.refworld.org/docid/5899be124.html, paras 29-30.

⁴⁵⁶ „Християнски религиозни водачи продължават публично да обвиняват 30-та бригада на милицията на НМС, подкрепяна от Иран и контролирана от члена на Ханин Кадо и брат му Уаад, в тормоз и сексуално насилие срещу жени християнки в област Бартала и Ханин Кадо.“ И по-нататък: „Християни съобщават за тормоз, злоупотреби и забавяния на контролни пунктове под управлението на различни звена на НМС, които възпрепятстват движението във и около няколко християнски града в равнината Нинева, сред които 30-та бригада в Бартала и 50-та бригада в Башика и Тел Кауф“; US Department of State, 2017 Report on International Religious Freedom – Iraq, 29 May 2018, www.ecoi.net/en/document/1436875.html. Вж. също Open Doors, 2019 World Watch List Report – Iraq, 19 January 2019, <https://bit.ly/2lB6uVt>; Kurdistan 24, *Hashd al-Shaabi Sexually Harass Christians in Nineveh Plain: Christian MP*, 17 December 2017, <https://bit.ly/2ErsfoP>.

⁴⁵⁷ MRGI, *Alternative Report to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD), Review of the Periodic Report of Iraq*, 2018, <http://bit.ly/2VKSoYo>, para. 11; US Department of State, 2017 Report on International Religious Freedom – Iraq, 29 May 2018, www.ecoi.net/en/document/1436875.html; MRGI, *Iraq – Assyrians*, November 2017, <http://bit.ly/2bUthRE>; USCIRF, *Wilting in the Kurdish Sun – The Hopes and Fears of Religious Minorities in Northern Iraq*, May 2017, www.refworld.org/docid/5ad852144.html, pp. 1, 3, 38-40; The Atlantic, *An Ominous Future for Kurdistan's Minorities*, 25 September 2017, <https://theatlantic.com/2y5U424>. Християните също са изложени на правна дискриминация по отношение на съдебни решения за поземлени спорове, а опитите им за протест срещу тези дискриминационни практики се пресичат; US Department of State, 2017 Report on International Religious Freedom – Iraq, 29 May 2018, www.ecoi.net/en/document/1436875.html; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, pp. 15-16.

⁴⁵⁸ „На 16 ноември [2017 г.] виден иракски адвокат, защитаващ правата на малцинствени групи, получава заплаха, подхвърлена под вратата в кантората му в квартал Карада, Багдад. Съобщението, написано от неизвестна въоръжена групировка, заповядва на потърпевшия да спре да работи, иначе семейството му ще бъде в опасност. Това е едно от множеството писма със заплашителни предупреждения да спре да работи, които лицето е получавало“; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 14. През януари 2017 г. кюрдските власти временно преустановяват дейността на организацията за правата на жените йезиди на основание липса на лиценз за дейността. Според наблюдатели обаче забраната е свързана с плановете на организацията да предостави хуманитарна помощ на семейства йезиди в Синджар, което е в противоречие с това, което се описва като „икономическа блокада“, наложена от КРП срещу Синджар във връзка с политическо съперничество с язидски въоръжени групировки, свързани с КРП; Freedom House, *Freedom in the World 2018, Iraq*, 5 April 2018, www.refworld.org/docid/5ad85795a.html; Rudaw, *Yazda: Offices in Kurdistan to Reopen after Talks with KRG*, 18 January 2017, <http://bit.ly/2lI3ad3>; HRW, *Kurdish Officials Shut Down Group Aiding Yezidis*, 3 January 2017, www.ecoi.net/en/document/1263669.html; HRW, *Iraq: KRG Restrictions Harm Yezidi Recovery*, 4 December 2016, www.refworld.org/docid/58452bc84.html. За други примери вж. NINA, *A Security Source: Unknown Men Throw Leaflets Threatening Yazidi Activists in Baasheqa North of Mosul*, 12 December 2017, <http://bit.ly/2nD5GCy>; PEN International, *Iraq: Fears for Safety of Prominent Iraqi Writer and His Colleagues at Masarat Foundation* PEN International, 24 November 2017, <http://bit.ly/2GQ8k86>; Masarat, *A Statement*, 16 November 2017, <https://bit.ly/2Ggo5jl>.

шиити⁴⁵⁹, туркмени⁴⁶⁰, кюрди⁴⁶¹ и какаи⁴⁶², като за тези нападения ИДИЛ или поема отговорност, или й се приписват.⁴⁶³ Почти 3 000 йезиди и 1 200 туркмени, повечето от които жени и деца, все още се водят за изчезнали, след като са били отвлечени от ИДИЛ през 2014 г.⁴⁶⁴

Сунити араби и сунити туркмени, по-специално от райони, които са били под контрола на ИДИЛ, са станали обект на прицел заради предполагаемата им подкрепа за ИДИЛ.⁴⁶⁵

През годините е имало съобщения за случаи на убийства и отвлечения за откуп срещу членове на религиозни малцинства, сред които християни и мандейци, от страна на

⁴⁵⁹ Например, „Петима членове на едно семейство са били убити [на контролен пункт на ИДИЛ на пътя между Дакук и Туз Курмато]. ИДИЛ е поела отговорност за нападенията и е публикувала видеозапис на засадата, която според групировката е и била предназначена за шиити“; The National, *ISIL Sleeper Cells Mounting Attacks in Northern Iraq*, 15 March 2018, <https://bit.ly/2tQRJXl>. Вж. също, Iraqi News, *15 Shia Worshipers Killed, Injured in Bomb Blast in Diyala*, 30 October 2018, <https://bit.ly/2OZpFeF>; Kurdistan 24, *Seven Injured in Islamic State Attack in Khanaqin*, 18 September 2018, <https://bit.ly/2QEC6cl>; Iraqi News, *Iraqi Security Foil Suicide Bomb Attack Against Shia Rituals Sites*, 11 September 2018, <https://bit.ly/2Mn6Tra>; Rudaw, *ISIS Continues Killing, Abducting Iraqis in Guerrilla Attacks*, 8 September 2018, <https://bit.ly/2NzihVO>; Iraqi News, *Iraqi Security Foil Bombing of Shia Rituals Spot in Kirkuk*, 29 March 2018, <https://bit.ly/2Ms3S9N>. Според съобщенията ИДИЛ продължава да извършва или да се опитва да извършва от време на време нападения срещу цивилни шиити, в това число богомолци, в Багдад и други части на страната, вж. напр. Reuters, *Blast Kills Three Shi'ite Muslim Pilgrims in Iraq: Police*, 30 October 2018, <https://reut.rs/2Ss0PSG>; Iraqi News, *15 Shia Worshipers Killed, Injured in Bomb Blast in Diyala*, 30 October 2018, <https://bit.ly/2OZpFeF>; Iraqi News, *Iraqi Security Thwart Terrorist Attack Against Shiite Visitors in Baghdad*, 7 October 2018, <https://bit.ly/2RR0o4b>; NINA, *Four Terrorist Attempts to Target the Hussein Processions Failed in Diyala*, 21 September 2018, <https://bit.ly/2IadoNI>; Xinhua, *2 Suicide Bombers Killed in Attempt to Attack Shiite Pilgrims in Central Iraq*, 11 April 2018, <https://bit.ly/2KADwBM>; New York Times, *ISIS Claims Responsibility for Baghdad Bombings*, 17 January 2018, <https://nyti.ms/2tJLVws>.

⁴⁶⁰ Вж. например, Kurdistan 24, *IS Claims Responsibility for Attempted Assassination of Turkmen Candidate in Kirkuk*, 24 April 2018, <https://bit.ly/2wLho5o>; Rudaw, *One Killed in Bombing in Kirkuk as Iraqi Election Campaigning Begins*, 15 April 2018, <https://bit.ly/2y3ULtk>; NINA, *A Mortar Shell Fall on the Historic Citadel of Kirkuk During a Ceremony for Turkmen*, 23 March 2018, <https://bit.ly/2pHtaHb>; Rudaw, *Turkey Condemns 'Heinous Terror Attack' near Tuz Khurmatu*, 22 March 2018, <https://bit.ly/2IzQV2f>; Anadolu Agency, *19 Turkmen Killed in Iraq's Kirkuk in 4 Months: Leaders*, 8 February 2018, <https://bit.ly/2JGmzpb>.

⁴⁶¹ За съобщения за нападения на ИДИЛ срещу кюрдски села вж., напр., NINA, *Daesh Broadcasts a Video Clip to Execute Three Abductees from a Village in Kirkuk*, 1 February 2019, <https://bit.ly/2WEIzHP>; Kurdistan 24, *Villagers Around Iraq's Khanaqin, Jalawla Evacuate as ISIS Attacks Increase*, 18 January 2019, <https://bit.ly/2U9ZFf9>; Kurdistan 24, *Islamic State Kidnaps 19 People in Two Separate Attacks Outside Kirkuk*, 25 December 2018, <https://bit.ly/2RrQUjE>; Rudaw, *Khanaqin Villagers Flee Their Homes, Fearing Resurgent ISIS*, 13 December 2018, <https://bit.ly/2rIcOpP>; Rudaw, *Kirkuk Villagers Say ISIS Avoid Iraqi Forces which only Set Up on Main Roads*, 13 November 2018, <https://bit.ly/2r0wUET>; Rudaw, *ISIS Militants Storm Health Facility in Daquq, Kidnap 2*, 13 September 2018, <https://bit.ly/2CjdIOQ>; Bas News, *IS Kidnaps, Beheads Kurdish Civilians in Khanaqin*, 10 September 2018, <https://bit.ly/2Qpbxsf>; Bas News, *Daquq: IS Militants Burn Kurdish Civilian's House*, 6 September 2018, <https://bit.ly/2CKMxZK>; NINA, *Dozens of Families from the Eastern Villages of Khanaqin in Diyala Were Displaced by Terrorist Threats*, 4 August 2018, <https://bit.ly/2MbrDHZ>; Iraq Trade Link, *Da'ish Attacks Kurdish Village*, 26 June 2018, <https://bit.ly/2KniWZL>; Kurdistan 24, *Kurdish Villagers Fend Off Islamic State Attack*, 7 June 2018, <https://bit.ly/2twIKrN>.

⁴⁶² В резултат от продължаващата дейност на ИДИЛ в райони, традиционно обитавани от членове на общността какаи, които ИДИЛ счита за „неверници“, няколко села в областта Дакук (провинция Киркук) са били обезлюдени. За съобщения относно нападения на ИДИЛ срещу села на какаи, отвлечения и убийства; Kurdistan 24, *Specter of ISIS in Iraq Lingers for Kirkuk's Kakai Minority*, 5 March 2019, <https://bit.ly/2HxHENr>; Bas News, *Body of Civilian Found Near Khanaqin*, 13 February 2019, <http://bit.ly/2O5dWY3>; NINA, *2 IEDs Explode, Injuring 3 People, South of Kirkuk*, 25 October 2018, <https://bit.ly/2PLxBkd>; NRT, *Fearing for Their Lives, more Kakayis Evacuate Villages in Southern Daquq*, 25 August 2018, <https://bit.ly/2CLFRKP>; Kirkuk Now, *Kakaiyis Look for Safety – Tens of Families Fled Daquq to Qarahanjir*, 13 August 2018, <https://bit.ly/2nlQofy>; Bas News, *Bomb Explosion Targets Kakayi Village in Kirkuk*, 1 July 2018, <https://bit.ly/2IR3W7w>; VOA, *IS Terror Group Surges in Iraq's Disputed Territories*, 26 June 2018, <https://bit.ly/2IwFgKJ>; Kurdistan 24, *Kurds in Diyala Leave Home as IS Attacks on the Rise*, 9 June 2018, <https://bit.ly/2MENwe2>; NINA, *3 Terrorists Killed, 3 Civilians Martyred in Kirkuk*, 25 May 2018, <https://bit.ly/2JCcCy1>; CFI Media Cooperation, *The Impossible Situation of Iraqi Kakai*, 12 March 2018, <https://bit.ly/2G5dgR4>. Вж. също, Kurdistan 24, *Bawa Mahmoud Shrine Detonated in the Kurdish City of Khanaqin*, 31 October 2018, <https://bit.ly/2KIEoLn>; Kurdistan 24, *Gunmen Detonate Kaka'i Shrine Used to Light Newroz Flame, South of Kirkuk*, 22 March 2018, <https://bit.ly/2HohRfa>.

⁴⁶³ „(...) ИДИЛ продължава да извършва спорадични нападения, в резултат от които цивилни, по-специално уязвими етнически и религиозни малцинства като йезиди, християни, шабаки и туркмени, както и членове на шиитското мнозинство, продължават да са потенциален обект на зверства“; Global Centre for the Responsibility to Protect, *Atrocity Alert No. 131: Myanmar, Iraq and Somalia*, 14 November 2018, <https://bit.ly/2r9B655>. „Местни жители са споделили пред VOA, че през последните седмици няколко села са били обезлюдени заради военни атаки и отвлечения на ИД, особено срещу религиозни малцинства, които живеят в близост до планината Хамрин и магистралата Киркук-Багдад“; VOA, *IS Terror Group Surges in Iraq's Disputed Territories*, 26 June 2018, <https://bit.ly/2IwFgKJ>. Вж. също Al-Monitor, *Rural Areas Southwest of Kirkuk Grapple with Fears of IS Sleeper Cells*, 16 April 2018, <https://bit.ly/2qDTCBO>; Asia News, *Islamic State Carries Out New Violent Attacks, Threatening Iraq's Future*, 14 March 2018, <https://bit.ly/2Mn4r4E>. Вж. също Раздел II.B.2 („Ситуацията със сигурността в райони с продължаващо присъствие или влияние на ИДИЛ“).

⁴⁶⁴ След връщането на останали под контрола на ИДИЛ територии в североизточна Сирия в началото на 2019 г. няколко стотин жени и деца йезиди са били освободени; AFP, *Syria Kurds Return 25 Yazidis Freed from ISIS to Iraq*, 13 April 2019, <https://bit.ly/2GGGqUK>. Към момента на изготвяне на Съображенията съдбата на 2 992 йезиди продължава да е неизвестна според Министерството на даренията и религиозните въпроси на КРП; Rudaw, *Nadia Murad: Yazidi Mothers, Families Should Decide Fate of ISIS Children*, 28 April 2019, <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/280420192>. През март 2018 г. Прамила Патен, Специалният представител на Съвета за сигурност на ООН за сексуалното насилие срещу жени при конфликти, заявява, че 1 200 туркмени също продължават да се в неизвестност, като сред тях има 600 жени и 250 деца; Haaretz, *UN: Rape Victims of Islamic State 'Were Like Living Corpses'*, 10 March 2018, <https://bit.ly/2KCPzWp>. За някои жени християнки също се съобщава, че са изчезнали, след като са били отвлечени от ИДИЛ; Open Doors, *2019 World Watch List Report – Iraq*, 19 January 2019, <https://bit.ly/2IB6uVt>; Rudaw, *ISIS Destroyed Thousands of Christian Homes, Ruined 120 Religious Sites in Mosul*, 27 November 2018, <https://bit.ly/2KE5ugW>. Вж. също Раздел III.A.7 („Жени и деца с определени профили и при конкретни обстоятелства“).

⁴⁶⁵ Вж. Раздел III.A.1 („Лица, заподозрени погрешно в подкрепа за ИДИЛ“).

свързани с правителството групировки, престъпни банди и въоръжени групировки със сектантски или криминални мотиви (заради предполагаемото им богатство) или съчетание на двете.⁴⁶⁶ Според съобщенията домове на християни, разселени от Багдад и други райони след 2013 г., както и църкви и манастири са били заграбвани незаконно и безнаказано от влиятелни лица, милиции и престъпни мрежи.⁴⁶⁷ Извън ИК кюрди са обект на актове на отмъщение заради тяхната действителна или предполагаема подкрепа за референдума за независимост от 25 септември 2017 г., организиран от КРП, което е засилило напрежението между арабската и кюрдската общност.⁴⁶⁸ Членове на други малцинствени общности, сред които роми (Dom)⁴⁶⁹ и иракчани от африкански произход (наричани „черни иракчани“), продължават да са обект на системна дискриминация и маргинализация във всички сфери на живота, в резултат от което много от тях живеят в крайна бедност с много високи нива на неграмотност и безработица.⁴⁷⁰

⁴⁶⁶ Престъпните мотиви може да се преплитат с други мотиви. Например, дадена жертва може да бъде набелязана за отвлечение за откуп за извличане на икономическа облага и/или с политическа/идеологическа цел или по сектантски причини. Например, инцидентът с убийството на лекар християнин и неговото семейство в Багдад през март 2018 г. може да е било мотивирано от съчетание между криминални намерения и религията и предполагаемия социален статус на жертвата; Rudaw, *Christian Doctor, Wife, and Mother Stabbed to Death in Baghdad*, 10 March 2018, <http://bit.ly/2lI2xAg>; Kurdistan 24, *Three Christian Family Members Stabbed to Death in Iraq's Capital*, 10 March 2018, <http://bit.ly/2p4C6G6>. „Отвлеченията и грабежите са най-честите престъпления срещу общността [на мандейците]. Настоящият климат на безнаказаност в Ирак прави мандейците особено уязвими поради стриктно пасифистката им вяра и липсата на социални племенни структура, връзки с милиции и географската концентрация на общността“; MERI, *The Sabeen-Mandaeans – Perceptions of Reconciliation and Conflict*, July 2017, <https://bit.ly/2kZ4qrQ>, p. 5. Вж. също US Department of State, *2017 Report on International Religious Freedom – Iraq*, 29 May 2018, www.ecoi.net/en/document/1436875.html; MRGI, *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples, Iraq: Sabian Mandeans*, November 2017, www.refworld.org/docid/49749d0828.html; MRGI, *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples, Iraq: Chaldeans*, November 2017, www.refworld.org/docid/49749d0937.html; MRGI, *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples, Iraq: Assyrians*, November 2017, www.refworld.org/docid/49749d0ac.html. Въпреки че продължават рисковете за религиозните малцинства, е намалял броят на съобщенията за такива инциденти. За съобщения за инциденти вж. The National, *Jordan's Mandaean Minority Fear Returning to Post-ISIL Iraq*, 9 June 2018, <https://bit.ly/2LCVTPo>; UN News, *UN Urges New, 'Post-ISIL' Iraq to Draw On Diversity, Support Religious Minorities*, 13 March 2018, <https://bit.ly/2rhliOe>; International Christian Concern, *Persecution of Christians in Basra Increases in Complexity and Magnitude*, 22 December 2017, <https://bit.ly/2FP9KWH>; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2016 г.*, 30 август 2017 г., www.refworld.org/docid/5a7470a84.html, p. Вж. също източниците в: UNHCR, *Situation of Christians in Baghdad*, 15 January 2018, www.refworld.org/docid/5a66f80e4.html, pp. 2, 3.

⁴⁶⁷ Според чалдийския заместник архиепископ Шлемун Вардуни „(...) много бързо се продават имоти, изоставени от християни преди няколко години, когато цялостната ситуация ги е принудила да напуснат Багдад в много кратък срок и не са могли да продадат преди това домовете и магазините си. В такива случаи тези, които продават имотите, правят това, твърдейки, че са посредници от името на истинските собственици. Има и случаи, когато едни и същи имоти се продават неколкотократно от престъпници. Ако по-късно се опитат да продадат имотите си на пазара, законните собственици установяват, че вече не ги притежават“; KAS, *Christians and Yazidis in Iraq: Current Situation and Prospects*, 14 June 2017, <https://bit.ly/2lapkl6>, p. 14. Вж. също Rudaw, *ISIS Destroyed Thousands of Christian Homes, Ruined 120 Religious Sites in Mosul*, 27 November 2018, <https://bit.ly/2KE5ugW>; Express, *Christians Who Fled ISIS Have Properties Seized by Officials*, 26 November 2018, <http://shr.gs/EKQU5U5H>; US Department of State, *2017 Report on International Religious Freedom – Iraq*, 29 May 2018, www.ecoi.net/en/document/1436875.html; The New Arab, *The Iraq Report: Election Drama Continues as Christians Seek Return of Stolen Property*, 29 June 2018, <https://bit.ly/2tGMQOg>; MRGI, *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples – Iraq: Chaldeans*, November 2017, www.refworld.org/docid/49749d0937.html и източниците в: ВКБООН, *Ситуацията с християните в Багдад*, 15 януари 2018., www.refworld.org/docid/5a66f80e4.html, p. 3.

⁴⁶⁸ USCIRF, *USCIRF Annual Report 2018, Tier 2, Iraq*, 25 April 2018, www.refworld.org/docid/5b278edd2.html; Kurdistan 24, *Threatening Kurds Because of Referendum is 'Political Sedition': Iraqi Shia Cleric*, 7 October 2017, <http://bit.ly/2k3B372>; Middle East Online, *The Kurds of Baghdad: What Their Future Concerns?*, 28 September 2017, <http://bit.ly/2AY87HS>; Rudaw, *Baghdad's Farsi Kurds Threatened, Forced Out over Referendum*, 13 August 2017, <http://bit.ly/2zY0Ssw4>.

⁴⁶⁹ Местата, където традиционно се заселват роми, са покрайнините на градовете в Багдад, Басра, Дияла, Мосул, Насерия, освен в някои отделни села в южната част (провинция Кадисия). При предишното правителство на Саддам Хюсеин ромските села са били под полицейска закрила и властите са си затваряли очите и дори са насърчавали ромите в техните занимания като свирене, танцуване, продажба на алкохол и проституция. След 2003 г. общността е обвинявана в подкрепа за предишния президент и консервативни местни общности, както и шиитски бойци, които отдавна възразяват срещу различните социални норми на ромите, извършват нападения срещу ромите и насилствено ги гонят от селищата им. Според съобщенията ислямските хардлайнери и по-широката общественост продължават да възприемат ромите като хора, които се занимават с „неислямски“ дела. Жените роми са подложени на тормоз, сексуално насилие и експлоатация от страна на членове на местните общности поради културните възприятия по отношение на тези жени. Децата роми са в по-голям риск от злоупотреби и експлоатация, тъй като нямат актове за раждане, документи за гражданство, изключително слабата им посещаемост на училище и повсеместното им участие в просия; MRGI, *Alternative Report to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD), Review of the Periodic Report of Iraq*, 2018, <http://bit.ly/2VKsoYo>, paras 15, 27, 32; Initiators Organization for Human Rights & Democracy (IOHRD), *Iraqi Gypsies Suffer the Government's Systematic Racial Discrimination and Social Exclusion*, 3 March 2018, <https://bit.ly/2HrwD3z>; Masarat, *Minorities*, 2018, <https://bit.ly/2JxmfwM>; MRGI, *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples, Iraq: Roma*, November 2017, www.refworld.org/docid/5a53612a7.html; UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on Minority Issues on Her Mission to Iraq*, 9 January 2017, A/HRC/34/53/Add.1, www.refworld.org/docid/5899be124.html, para. 48. Вж. също, The National, *Iraqi Roma Village School Reopens 14 Years after Destruction*, 28 March 2018, <https://bit.ly/2utcbhm>.

⁴⁷⁰ Иракчаните от африкански произход живеят най-вече в икономически маргинализирани зони в Басра и съседните провинции, както и в град Садр в провинция Багдад – според Масарат, иракско НПО, което работи с малцинства. Според

Освен това се съобщава, че членове на ромската общност са без гражданство или в риск от липса на гражданство, тъй като нямат основни граждански документи, което още повече усложнява уязвимото им положение.⁴⁷¹ Сред кюрдите фаили⁴⁷² и бидуните⁴⁷³ също има лица без гражданство⁴⁷⁴ и съответно без граждански документи, което означава ограничения върху достъпа до публични услуги и официалния пазар на труда, както и върху свободата им на движение поради затруднения при преминаването през контролните пунктове.

ВКБООН счита, че членове на религиозни общности и етнически малцинства във или в близост до райони с продължаващо присъствие на ИДИЛ, **е вероятно да се нуждаят от международна закрила** на основание на тяхната религия, етнически произход, политически възгледи или приписвани такива или други относими основания в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая.

ВКБООН счита, че членове на религиозни общности и етнически малцинства от други райони **може да се нуждаят от международна закрила** на основание на техните политически възгледи или приписвани такива или други относими основания в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая.

За потребностите от закрила на сунити, заподозрени в подкрепа за ИДИЛ вж. Раздел III.A.1.

b) Лица, възприемани като неспазващи стриктните ислямски правила

съобщенията те често търпят вербално насилие, включително това, че ги наричат „abd“ т.е. роб, и много от тях живеят в неформални селища и са застрашени от изгонване; MRGI, *Alternative Report to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD), Review of the Periodic Report of Iraq*, 2018, <http://bit.ly/2VKsoYo>, para. 15, 28; Masarat, *Minorities*, 2018, <https://bit.ly/2JxmfWm>; MRGI, *Iraq – Black Iraqis*, November 2017, www.refworld.org/docid/5a53600d7.html; UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on Minority Issues on Her Mission to Iraq*, 9 January 2017, A/HRC/34/53/Add.1, www.refworld.org/docid/5899be124.html, para. 48. „People of African descent suffer from high rates of extreme poverty and discrimination”; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html.

⁴⁷¹ През ноември 2013 г. ВКБООН е получил съобщения, че ромите в Багдад се сблъскват с трудности при получаването или подновяването на основни документи за личния си статут. На някои от тях се казва, че тъй като са получили гражданство „по изключение” по силата на указ на вече несъществуващия Революционен команден съвет, нямат право на подновяване на официалните си документи или на предаване на гражданството на децата си. През март 2019 г. министърът на вътрешните работи издава писмо, с което дава указания на Дирекциите за гражданско състояние, паспорти и жителство във всички провинции да дават иракско гражданство и да издават документи за самоличност на роми. ВКБООН наблюдава изпълнението на тези указания; информация на ВКБООН, април 2019 г.. Според MRGI в удостоверенията за гражданство на ромите „присъства думата ‘Изключване’, което ги лишава от правото да заемат държавна длъжност. (...) Освен това в някои от гражданските им документи все още присъства думата ‘Ghajari’ (циганин), от което работодателите знаят, че са роми, и това отваря вратата за дискриминация. Според съобщенията Министерството на вътрешните работи е издало указания до дирекциите за гражданството в провинциите да не използват повече термините ‘изключване’ или ‘циганин’ в документите за самоличност на ромите. Ромите обаче трябва да отидат в държавно учреждение и да подадат молба, за да получат нови документи за самоличност”; MRGI, *Alternative Report to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD), Review of the Periodic Report of Iraq*, 2018, <http://bit.ly/2VKsoYo>, para. 23.

⁴⁷² Иракският закон за гражданството (Закон 26 от 2006 г.) урежда правото да се получи повторно иракско гражданство от лица, които са загубили гражданството си по политически, религиозни или етнически причини. Оттогава много кюрди фаили са възстановили иракското си гражданство, но ВКБООН няма актуална информация колко кюрди фаили са се възползвали от Закона за гражданството от 2006 г. и са получили удостоверение за гражданство, тъй като иракското правителство не е оповестявало данни за това през последните години. ВКБООН има информация, че процесът на възстановяване на гражданството е дълъг и тромав и често кандидатите трябва да пътуват от местоживеенето си до дирекциите за гражданство в Багдад, за да проследяват развитието по молбата си. Някои кюрди фаили са предприели действия, но не са ги довършили поради документни и финансови затруднения (вкл. за пътувания до Багдад). През 2015 г. Комитетът на ООН за правата на детето изразява загриженост, че „децата кюрди фаили често са без гражданство поради бавния процес на възстановяване на гражданството за кюрдите фаили.” Освен това кюрдите фаили срещат трудности и при връщането на собствеността си; MRGI, *Iraq, Faili Kurds*, updated November 2017, <https://bit.ly/2zld3Wl>; CRC, *Concluding Observations on the Combined Second to Fourth Periodic Reports of Iraq*, 3 March 2015, CRC/C/IRQ/CO/2-4, www.refworld.org/docid/562de4494.html, para. 76; *Iraqi Nationality Law [Iraq], Law 26 of 2006*, 7 March 2006, www.refworld.org/docid/4b1e364c2.html, Articles 17 and 18.

⁴⁷³ Бидуните са мюсюлмани сунити, които са останали без гражданство, когато Кувейт получава независимост през 1961 г. Когато Ирак завладява Кувейт през 1990 г., се поставя под въпрос лоялността на много бидуни към Кувейт и половината от бидунското население на страната (общо 250 000 по това време) бягат или са депортирани в Ирак. Бидунски общности живеят предимно в южен Ирак, в провинции Ди-Кар, Басра и Уасит, и по-малък брой в провинции Салах ал-Дин и Нинева. Ограничена е информацията за положението на общностите в Ирак, включително за размера на общностите и степента, в която са натурализирани като иракски граждани; информация на ВКБООН, март 2019 г.. Вж. също UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on Minority Issues on Her Mission to Iraq*, 9 January 2017, A/HRC/34/53/Add.1, www.refworld.org/docid/5899be124.html, para. 48.

⁴⁷⁴ В отсъствието на по-точно проучване за липсата на гражданство в Ирак, разчетите на ВКБООН показват, че в Ирак общо 47 630 души са без гражданство; UNHCR, *Global Trends: Forced Displacement in 2017*, 19 June 2017, www.refworld.org/docid/5b2d1a867.html, p. 65.

Лица, за които се счита, че не съблюдават строгото тълкуване на ислямските правила по отношение на облекло, поведение в обществото и професии, в това число атеисти и светски мислещи хора, жени и членове на религиозни групи,⁴⁷⁵ са подложени на отвличания, тормоз⁴⁷⁶ и физически нападения от различни екстремистки въоръжени групировки и отряди за бдителност.⁴⁷⁷ Освен това лицата с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност (възприемани като такива) са застрашени от по-голям риск от целенасочено насилие от консервативни или екстремистки групи и лица, които ги считат за нарушители на ислямските религиозни норми.⁴⁷⁸

ВКБООН счита, че лица, които се възприемат като неспазващи стриктните ислямски правила, **може да се нуждаят от международна закрила** на основание на тяхната религия или принадлежност към конкретна социална група в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая.

с) Смесени бракове

Преди падането на предишния режим браковете между различни религии и общности (напр., между сунити и шиити, между кюрди, араби и туркмени) са били социално приемливи и обичайни, особено в средната класа в демографски разнородни градове. Поради засилените сектантски напрежения обаче след конфликта през 2006/2007 година, смесените бракове, по-специално между сунити и шиити, са намалели,⁴⁷⁹ като същевременно е нараснал броят на браковете между роднини.⁴⁸⁰ Според съобщенията лицата, сключващи смесен брак⁴⁸¹, особено жените в по-селските райони и от работнически семейства, понякога са изправени пред възражения и ответни действия от семейството/племето, включително домашно насилие, натиск за развод, дискриминация по отношение на родителските права над детето, както и убийства на честта.⁴⁸²

⁴⁷⁵ Вж. по-долу „Атеисти“.

⁴⁷⁶ „Не-мюсюлмански малцинства съобщават за продължаващи отвличания, заплахи, натиск и тормоз, за да бъдат принудени да приемат ислямските обичаи“. И по-нататък: „Според представители на християнски НПО някои мюсюлмани продължават да заплашват жени и момичета, независимо от религията им, заради това, че не носят джихаб, че се обличат в западен стил или че не спазват строгото тълкуване на ислямските норми за социално поведение. Много жени, сред които християнки и мандейки, съобщават, че са започнали да се забраждат след упражнен тормоз“; US Department of State, 2017 Report on International Religious Freedom, Iraq, 29 May 2018, www.ecoi.net/en/document/1436875.html, pp. 20, 22. Вж. също KAS, Christians and Yazidis in Iraq: Current Situation and Prospects, 14 June 2017, <https://bit.ly/2lapkl6>, p. 14 и източниците в: UNHCR, Situation of Christians in Baghdad, 15 January 2018, www.refworld.org/docid/5a66f80e4.html, pp. 2-3.

⁴⁷⁷ Лица, заподозрени в участие в дейности, възприемани като противоречащи на исляма, са били обект на нападения, включително убийства, от страна на въоръжени групировки, въпреки че често извършителите остават неразкрити. Места като нощни клубове, кафенета, ресторанти, публични домове и магазини за алкохол са били многократно нападени в Багдад, Басра и други градове. Според UNAMI за такива нападения „като цяло се счита, че се извършват от радикализирани религиозни въоръжени групировки и лица, които искат да накажат всякакво поведение, което не отговаря на техните политически направи“; UNAMI, Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2016 г., 30 август 2017 г., www.refworld.org/docid/5a7470a84.html, pp. 17. „Ресторанти, които сервират алкохол, и магазини за алкохол са били подлагани на тормоз и нападения, което още повече подкопава религиозните свободи“; Freedom House, Freedom in the World 2019 – Iraq, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html. Вж. също с. 16 и 18 на същия доклад. „През юли [2017 г.] в Багдад неидентифицирани стрелци убиват двама йезиди в магазините им, които продават алкохолни напитки. Йезиди и християни, основните вносители и търговци на алкохол, продължават да са подложени на нападения и често са принудени да плащат пари „за закрила“ на местните власти“; US Department of State, 2017 Report on International Religious Freedom – Iraq, 29 May 2018, <https://www.ecoi.net/en/document/1436875.html>. Вж. също NINA, A Homemade Bomb Goes Off in Front of a Liquor Store in Central Baghdad, 21 December 2018, <https://bit.ly/2RatjmZ>; Kurdistan 24, Explosions Target Liquor Store, Neighborhood in Disputed Iraqi City, 15 November 2018, <https://bit.ly/2ROAhxt>; Bas News, Unknown Iraqi Forces Attack Restaurant for Serving Food During Ramadan, 3 June 2018, <https://bit.ly/2LYwW9q>; Kurdistan 24, Explosion Hits Kirkuk, Gunmen Attack Liquor Store in Baghdad, 25 January 2018, <https://bit.ly/2DQ1GJ>.

⁴⁷⁸ Вж. Раздел III.A.10 („Лица с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност“).

⁴⁷⁹ Canada: Immigration and Refugee Board of Canada, Iraq: Inter-Sect Marriage Between Sunni and Shia Muslims, Including Prevalence; Treatment of Inter-Sect Spouses and Their Children by Society and Authorities, Including in Baghdad; State Protection Available (2016 [January 2018]), 29 January 2018, IRQ106049.E, www.refworld.org/docid/5aa916bb7.html.

⁴⁸⁰ ICG, Fight or Flight: The Desperate Plight of Iraq's "Generation 2000", 8 August 2016, www.refworld.org/docid/57a97f454.html, p. 10 и бележка под линия 28.

⁴⁸¹ Бракове между вероизповедания са разрешени за мъже мюсюлмани с жени, които изповядват една от „религиите от книгата“ (т.е. християни, евреи, мандейци). На жените мюсюлманки обаче не е разрешено да се омъжат извън своята вяра; Iraq: Personal Status Law and Its Amendments (1959) [Iraq], 30 December 1959, www.refworld.org/docid/5c7664947.html, Article 17.

⁴⁸² Canada: Immigration and Refugee Board of Canada, Iraq: Inter-Sect Marriage Between Sunni and Shia Muslims, Including Prevalence; Treatment of Inter-Sect Spouses and Their Children by Society and Authorities, Including in Baghdad; State Protection Available (2016, January 2018), 29 January 2018, IRQ106049.E, www.refworld.org/docid/5aa916bb7.html. В ИК смесените бракове са необичайни: „Въпреки че християнските и мюсюлманските общности в Иракски Кюрдистан имат силни връзки помежду си и са в приятелски отношения, това не е допринесло за разрешаването на бракове помежду им.“ Според иракски свещеник от Ербил „Има огромна вероятност да се стигне до лоши неща, ако мъж мюсюлманин и жена християнка

ВКБООН счита, че лица, които са в брак с лице от друга секта, религия или етнос, **може да се нуждаят от международна закрила** на основание на тяхната религия, етнически произход или принадлежност към определена социална група или други относими основания в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая.

d) Преминане от ислям към християнство

Наказателният кодекс не забранява преминането от ислям към християнство (или друга религия); законът обаче не урежда юридическото признаване на промяната в религиозния статут.⁴⁸³ При това положение националният документ за самоличност на лице, приело друга религия, ще идентифицира титуляра като „мюсюлманин“.⁴⁸⁴ Много рядко се съобщава за примери на открито преминане от ислям към християнство в Ирак. Тези, които са сменили вярата си, пазят това в тайна поради повсеместната враждебност в иракското общество към отказалите се от исляма и факта, че семействата и племената вероятно ще тълкуват смяната на религията на техния член като оскърбление на общата им „чест“.⁴⁸⁵ Откритата смяна на религията е вероятно да доведе до отлъчване и/или насилие от страна на общността, племето или семейството на лицето, както и от ислямистки въоръжени групировки.⁴⁸⁶

ВКООН счита, че лица, преминали от исляма към християнството, **е вероятно да се нуждаят от международна закрила** на основание на тяхната религия в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая.

Ако смяната на религията е станала след заминаване от Ирак,⁴⁸⁷ не трябва да се изключват рисковете след връщането поради повсеместната враждебност към отказалите се от исляма в иракското общество и семейства и колективното схващане на племената за „чест“.

e) Атеисти

склучват брак (...). Това може да се отрази отрицателно на семействата на двойката и дори да доведе до насилие (...). В Иракски Курдистан в един случай, когато жена йезидка се опита да се омъжи за мюсюлманин, се стигна до зловещо убийство“; Niqash, *Cross-Cultural Love: What Happens When a Christian Falls in Love with a Muslim*, 14 December 2017, <https://bit.ly/2HFkUQo>. Оч. „honour“ killings, вж. също Раздел III.A.8.d.

⁴⁸³ US Department of State, 2017 Report on International Religious Freedom – Iraq, 29 May 2018, www.ecoi.net/en/document/1436875.html.

⁴⁸⁴ При това положение жена, приела друга религия, няма законово право да се омъжи за християнин, тъй като по закон тя все още се счита за мюсюлманка; Iraq: *Personal Status Law and Its Amendments (1959)* [Iraq], 30 December 1959, <https://www.refworld.org/docid/5c7664947.html>, Article 17. Децата на родители, приели друга вяра, може да останат без документ за самоличност, ако родителите не ги регистрират като мюсюлмани. Освен това религията на децата се записва като „мюсюлманин“, след като единият от родителите приеме исляма; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html; USCIRF, *USCIRF Annual Report 2018, Tier 2, Iraq*, 25 April 2018, www.refworld.org/docid/5b278edd2.html. „Един свещеник разказва за инциденти, при които мюсюлманин, който е приел християнството, не е могъл да смени документа си за самоличност и впоследствие службите за сигурност са му пречели да посещава църкви в християнски квартал“; USCIRF, *Wilting in the Kurdish Sun: the Hopes and Fears of Religious Minorities in Northern Iraq*, May 2017, www.refworld.org/docid/5ad852144.html, p. 17.

⁴⁸⁵ Част от обществото, включително религиозни водачи, вярват, че отричането от исляма се наказва със смърт; вж. напр. Rudaw, *Converts Must Die: Kurdistan's Zoroastrians Outraged by Islamic Preacher*, 5 February 2017, <https://bit.ly/2kdHRBK>. Вж. също, Christianity Today, *Muslim Refugees Are Finding Christ – And Facing Backlash*, 14 March 2018, <https://bit.ly/2sOpYvF>; World Watch Monitor, *Christian Convert in French Refugee Camp Told: 'We Will Kill You'*, 2 November 2016, <https://bit.ly/2JHijEp>.

⁴⁸⁶ „При християните с мюсюлмански произход има най-голям натиск от семейни роднини и те често държат в тайна вярата си, за да избягват заплахи от членове на семейството, лидери на клана и заобикалящото ги общество. Преминалите към християнство от исляма рискуват да загубят правото си на наследство и правото или възможността за сключване на брак. (...) През септември 2018 г. мъж, приел християнството, е бил убит от свекъра си, след като той научил за смяната на религията“; Open Doors, 2019 World Watch List Report – Iraq, 19 January 2019, <https://bit.ly/2IB6uVt>. Вж. също, Open Doors USA, *Christians in Baghdad: A Church Behind Concrete Walls and Barbed Wire*, 19 July 2017, <https://bit.ly/2rfhdKp>; Niqash, *Cross-Cultural Love: What Happens when a Christian Falls in Love with a Muslim*, 14 December 2017, <https://bit.ly/2HFkUQo>; World Watch Monitor, *Christian Convert in French Refugee Camp Told: 'We Will Kill You'*, 2 November 2016, <https://bit.ly/2JHijEp>; Danish Immigration Service (DIS), *The Kurdistan Region of Iraq (KRI), Access, Possibility of Protection, Security and Humanitarian Situation, Report from Fact Finding Mission to Erbil, the Kurdistan Region of Iraq (KRI) and Beirut, Lebanon*, 26 September to 6 October 2015, April 2016, www.refworld.org/docid/570cba254.html, p. 174.

⁴⁸⁷ За още насоки вж. ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 6: Молби за убежище на базата на религия по член 1A(2) от Конвенцията от 1951 г. и/или Протокола за статута на бежанците от 1967 г.*, 28 April 2004, HCR/GIP/04/06, www.refworld.org/docid/4090f9794.html, paras 34-36.

Въпреки че в Ирак откритият атеизъм е много рядък, съобщенията сочат нарастване на броя на атеистите.⁴⁸⁸ Въпреки че няма закони, които да забраняват „атеизма“⁴⁸⁹, в някои случаи има преследване срещу атеисти заради „оскверняване на религиите“ и свързани с това обвинения.⁴⁹⁰ Освен това толерантността на обществото спрямо атеистите е много слаба, както е видно и от публичната риторика на някои политици и религиозни водачи.⁴⁹¹ Поради страх от отхвърляне, дискриминация и насилие от страна на семействата им, частни отряди за бдителност и консервативни/хардлайнерски религиозни групи,⁴⁹² атеистите често държат в тайна възгледите си.⁴⁹³

ВКБООН счита, че атеистите **може да се нуждаят от международна закрила** на основание на религия⁴⁹⁴ в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая.

б) Журналисти и други медийни професионалисти, които публикуват критични репортажи по политически и други чувствителни въпроси

Съобщенията сочат, че в целия Ирак журналисти и медийни професионалисти са застрашени от тормоз, сплашване, физически нападения, конфискация или разрушаване на оборудване, произволни арести, наказателно преследване (напр. по обвинения за

⁴⁸⁸ Нарастващият брой се свързва с промени в нагласите сред някои части на обществото от религиозния консерватизъм като реакция спрямо сектанството и вдъхновяваното от екстремизъм насилие; The Atlantic, *The Secular Youth of Iraq Are Laying the Groundwork for Reform*, 5 July 2018, <https://bit.ly/2w5gwpl>; Al-Monitor, *Iraqi Courts Seeking Out Atheists for Prosecution*, 1 April 2018, <https://bit.ly/2pXCqa9>; PRI, *ISIS Turned this Young Iraqi Christian into an Atheist*, 17 January 2018, <https://bit.ly/2DzaAL6>; Washington Times, *Atheists in Muslim World: Silent, Resentful and Growing in Number*, 1 August 2017, <https://bit.ly/2IzGhCu>; EASO, *EASO COI Meeting Report Iraq Practical Cooperation Meeting 25-26 April 2017 Brussels*, July 2017, www.ecoi.net/en/document/1404903.html, p. 25; Shafaag News, *Islamic Parties Intimidate, Fear Atheists in Iraq*, 23 June 2017, <https://bit.ly/2LdBloq>.

⁴⁸⁹ „Въпреки че няма изричен закон, който да определя вероотстъпничеството, поради ограниченията върху нерелигиозната идентичност, изключването от ‘религиозната свобода’, дискриминацията в семейното законодателство и социалната стигма срещу атеизма е изключително трудно да не изповядваш религия. Възможно е също откритото заявяване на вероотстъпничество да се тълкува като богохулство или бунт“; Humanists International, *Freedom of Thought Report – Iraq*, October 2018, <https://bit.ly/2UfWNNA>. „Конституцията гарантира свобода на вероизповеданията и упражняването на религия за мюсюлмани, християни, йезиди и мандейци, но не и за други религии или атеисти“ (удебеляването е добавено); US Department of State, *2017 Report on International Religious Freedom – Iraq*, 29 May 2018, www.ecoi.net/en/document/1436875.html.

⁴⁹⁰ Член 372 от Наказателния кодекс на Ирак от 1969 г. предвижда, че всяко лице, което обиди вярата на религиозна група или упражняването ѝ или публично поругае символ или лице, което обект на изповед, поклонничество или благоговение спрямо религиозна група, може да бъде наказано с лишаване от свобода не повече от три години или глоба в размер на 300 иракски динара; Republic of Iraq, *Penal Code*, Law No. 111 of 1969, July 1969, www.refworld.org/docid/452524304.html, Article 372. Вж. също, Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html; USCIRF, *Respecting Rights? Measuring the World’s Blasphemy Laws*, November 2018, <https://bit.ly/2AsZuoP>, p. 57; Humanists International, *Freedom of Thought Report – Iraq*, October 2018, <https://bit.ly/2UfWNNA>; Al-Monitor, *Iraqi Courts Seeking Out Atheists for Prosecution*, 1 April 2018, <https://bit.ly/2pXCqa9>.

⁴⁹¹ New Humanist, *Is there a Way back from Sectarianism in Iraq?*, 5 March 2018, <https://bit.ly/2rUeT10>. Според съобщенията атеизмът в Ирак често се обвързва със секуларизъм, комунизъм, либерализъм, анти-ислямизъм, бившия режим на Саддам Хюсеин и по-общо – с неморално поведение; Atheist Refugee Relief, accessed 30 April 2019, <https://bit.ly/2RsFsQL>; Humanists International, *Freedom of Thought Report – Iraq*, October 2018, <https://bit.ly/2UfWNNA>; Al-Monitor, *Iraqi Courts Seeking Out Atheists for Prosecution*, 1 April 2018, <https://bit.ly/2pXCqa9>; Shafaag News, *Islamic Parties Intimidate, Fear Atheists in Iraq*, 23 June 2017, <https://bit.ly/2LdBloq>; Baghdad Post, *Iraq Suffers from Spread of Atheism due to Religious Extremism*, 11 January 2017, <https://bit.ly/2Iwpowp>.

⁴⁹² Докладът за свободата на мисълта за 2018 г. включва Ирак в списъка на страните с „най-тежки нарушения“ срещу нерелигиозни лица, като го поставя на 169-то място от 196 страни; Humanists International, *Freedom of Thought Report – Iraq*, October 2018, <https://fot.humanists.international/>. Вж. също, The Atlantic, *The ‘Underground Railroad’ To Save Atheists*, 18 January 2018, <https://theatlantic.com/2mWjPL4>; Shafaag News, *Islamic Parties Intimidate, Fear Atheists in Iraq*, 23 June 2017, <https://bit.ly/2LdBloq>; Faisal Al Mutar (Blog), *Iraqi College Student Kicked Out of University for Defending the Right for Atheists to Live*, 16 January 2017, <https://bit.ly/2s0NwMJ>; Canada: Immigration and Refugee Board of Canada, *Iraq: Information on the Treatment of Atheists and Apostates by Society and Authorities in Erbil; State Protection Available (2013-September 2016)*, 2 September 2016, www.refworld.org/docid/57dfa5444.html; DIS, *The Kurdistan Region of Iraq (KRI), Access, Possibility of Protection, Security and Humanitarian Situation, Report from Fact Finding Mission to Erbil, the Kurdistan Region of Iraq (KRI) and Beirut, Lebanon*, 26 September to 6 October 2015, April 2016, www.refworld.org/docid/570cba254.html, p. 173; Pacific Standard, *The Hard Lives of Non-Believers in the Middle East*, 21 January 2016, <https://bit.ly/2JARhjn>.

⁴⁹³ „Откритият атеизъм е рискован и рядък (...)“; Humanists International, *Freedom of Thought Report – Iraq*, October 2018, <https://bit.ly/2UfWNNA>. Вж. също Washington Times, *Atheists in Muslim World: Silent, Resentful and Growing in Number*, 1 August 2017, <https://bit.ly/2IzGhCu>; Shafaag News, *Islamic Parties Intimidate, Fear Atheists in Iraq*, 23 June 2017, <https://bit.ly/2LdBloq>; The New Arab, *Iraq’s New Atheism in the Shadow of Islamic State*, 31 October 2016, <https://bit.ly/2eTK1jE>; Canada: Immigration and Refugee Board of Canada, *Iraq: Information on the Treatment of Atheists and Apostates by Society and Authorities in Erbil; State Protection Available (2013-September 2016)*, 2 September 2016, www.refworld.org/docid/57dfa5444.html.

⁴⁹⁴ В молбите по причина „религия“ може да се упоменава „религия като вярване“, в това число „теистични, не-теистични и атеистични вярвания“; UNHCR, *Guidelines on International Protection No. 6: Religion-Based Refugee Claims under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees*, 28 April 2004, HCR/GIP/04/06, www.refworld.org/docid/4090f9794.html, paras 5-6.

опозоряване)⁴⁹⁵ и в някои случаи – отвлечения и убийства от различни субекти, в това число централни, регионални или местни власти, ИСС и свързани с тях сили, ИДИЛ както и политически, племенни и бизнес структури и техните охранители.⁴⁹⁶ Журналисти и други медийни професионалисти, които публикуват репортажи за протести, разследват противоречиви политически или други чувствителни случаи, сред които корупция, злоупотреба с власт, слаб управленски капацитет или недостатъчна сигурност или се възприемат като критикуващи служители на правителството и свързани с тях лица, са специален обект на прицел.⁴⁹⁷ Тъй като повечето иракски новинарски и телевизионни станции (вкл. в ИК) са собственост на политически партии, свързани с тях въоръжени групировки или властите,⁴⁹⁸ тези медии и служителите им също са на прицел поради политически възгледи или сектантски връзки, които им се приписват на базата на позицията или вижданията на работодателя.⁴⁹⁹ Към момента на изготвяне на Съображенията в парламента се разглежда нов „Закон за свързаните с ИТ престъпления“, известен също като закон срещу киберпрестъпленията. Наблюдателите отбелязват, че законът ще доведе до още по-голяма заплаха за свободата на изразяване, тъй като предвижда тежки присъди лишаване от свобода, в това число доживотна присъда и глоби до 40 млн. иракски динара (42 000 USD) за онлайн изявления, които може да попаднат в приложното поле на неясни разпоредби като „уронване на независимостта на страната, мира в нея или нейните икономически, политически, военни интереси или тези, свързани със сигурността.“⁵⁰⁰

В ИК журналисти и други медийни професионалисти, които публикуват критични репортажи по политически и други чувствителни въпроси, са подложени на сплашване, физически нападения, конфискация или разрушаване на оборудване, произволни арести и политически мотивирано наказателно преследване (напр. по обвинения за опозоряване

⁴⁹⁵ „В (...) Ирак (156-то) политици и бизнесмени съдят журналисти, уреждат арестуването им или упражняват натиск върху медиите, за които работят, за да ги принудят да се цензурират“; RSF, 2019 RSF Index: Middle East's Journalists Deliberately Targeted, April 2019, <https://bit.ly/2IVpmgt>.

⁴⁹⁶ КЗЖ е регистрирал убийството на 185 журналисти след 2003 г. Повечето от тях са били набелязани за убийство, а останалите са загинали при престрелки или други актове на безразборно насилие. Между 2012 и 2017 г. е документиран следващ пик на убийствата с шест убийства през 2015 г. (всички са били набелязани за „убийство“ от „политически групи“), шест през 2016 г. (сред които две предумишлени от „политически групи, според КЗЖ“) и осем през 2017 г. (едно от тях от „политическа група“). През 2018 г. КЗЖ не е регистрирал убийства; CPJ, *Journalists Killed in Iraq since 1992*, accessed 30 April 2019, <https://cpj.org/mideast/iraq/>. През 2018 г. КЗЖ поставя Ирак на трето място на годишния си списък „Индекс на безнаказаността“; CPJ, *Getting Away with Murder*, 29 October 2018, <https://cpj.org/x/74ad>. РБГ поставя Ирак на 156-то място от 180 страни в Световния индекс за свобода на пресата за 2018 г.; RSF, 2019 RSF Index: Middle East's Journalists Deliberately Targeted, April 2019, <https://bit.ly/2IVpmgt>. Вж. също RSF, *Still Dangerous for Journalists*, accessed 30 April 2019, <https://rsf.org/en/iraq>; CPJ, *Iraqi Militias Use Threats, Violence to Keep Basra Press in Line*, 19 February 2019, <http://bit.ly/2F6pfet>; UNESCO, *Director General Condemns Killing of Samir Ali Hussein Shgara in Iraq*, 19 January 2019, <https://shar.es/amarKt>; The Arab Weekly, *Journalism under Threat in Iraq's South*, 2 December 2018, <https://bit.ly/2TMNV1x>; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г.*, www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, pp. vii, 17; The New Arab, *Journalists Fight to Survive in Iraq, Dreaming of a Career Beyond War Reporting*, 12 June 2018, <https://bit.ly/2zkTWL3>.

⁴⁹⁷ „Репортажи на разследващи журналисти за корупция или злоупотреба със средства излага журналистите на сериозни заплахи“; RSF, *Still Dangerous for Journalists*, accessed 30 April 2019, <https://rsf.org/en/iraq>. Вж. също Раздел III.A.3 („Лица, които се противопоставят или се възприемат като противници на правителството или свързани с правителството сили“) и III.A.4 („Лица, които се противопоставят или се възприемат като противници на КРП“).

⁴⁹⁸ Al-Ahram Weekly, *Free Speech under Attack in Iraq*, 2 August 2018, <https://bit.ly/2APz8i6>; Freedom House, *Freedom of the Press 2017* Iraq, 1 November 2017, www.refworld.org/docid/59fc67e0a.html; GICJ, *GICJ Submissions to the 35th Session of the Human Rights Council*, June 2017, <http://bit.ly/2FDe7F1>, p. 8; Media in Cooperation and Transition, *In Defence of the Iraqi Media: Between Fuelling Conflict and Healthy Pluralism*, 2017, <http://bit.ly/2HAipxt>, pp. 6, 9-10, 21. За преглед на медиите в ИК и техните политически връзки, вж. Research Directorate, Immigration and Refugee Board of Canada, *Iraq: Media in Kurdistan, Including Social Media; Political Affiliations of Media Outlets; Treatment of Journalists (2016-January 2019)* [IRQ106240.E], 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2003518.html.

⁴⁹⁹ „Работата за медия, собственост на дадена милиция, не гарантира безопасност в Ирак (...), тъй като може да се отправят заплахи от съпернически милиции“; The New Arab, *Journalists Fight to Survive in Iraq, Dreaming of a Career Beyond War Reporting*, 12 June 2018, <https://bit.ly/2zkTWL3>. „(...) най-силните ограничения върху свободата на пресата не се налагат от държавата, а от недържавни субекти (...). Наистина въоръжени милиции и екстремистки елементи редовно вземат на прицел журналисти и медии, които в резултат от това се отказват да работят по деликатни въпроси, свързани с тези групировки. (...) Журналисти са споделили, че от тях се очаква да подкрепят държавата и недържавните въоръжени групировки във водената от тях битка и да си затварят очите пред извършваните от нарушения на правата на човека“; MiCT, *In Defence of the Iraqi Media: Between Fuelling Conflict and Healthy Pluralism*, 2017, <http://bit.ly/2HAipxt>, p. 11. Вж. също Al-Ahram Weekly, *Free Speech under Attack in Iraq*, 2 August 2018, <https://bit.ly/2APz8i6>; Al Jazeera, *Is Iraq the most Dangerous Country for Journalists?*, 1 November 2017, <http://bit.ly/2nmdoB1>.

⁵⁰⁰ Amnesty International, *Iraq: Fist Around Freedom of Expression Tightens*, 1 March 2019, <http://bit.ly/2UBDMpc>. Вж. също, Al Jazeera, *Freedom of Expression is under Threat in Iraq, again*, 6 March 2019, <https://aje.io/pqjnp>; GC4HR, *Iraq: Freedom of Opinion and Expression at Risk under New Cybercrime Law which Imposes Penalties of Life Imprisonment*, 15 January 2019, <http://bit.ly/2W0Eexp>.

или тероризъм) най-вече от страна на властите на КРП.⁵⁰¹ В някои случаи журналисти също са били мишена на отвличания и убийства; повечето случаи обаче остават неразкрити, тъй като за тях не се съобщава веднага и не се разследват прозрачно от властите.⁵⁰² Съобщения за инциденти с намеса в журналистическата дейност и нападения срещу журналисти, медийни професионалисти и медии, възприемани като критикуващи КРП, има най-често по време на политически събития или кризи със сигурността.⁵⁰³

ВКБООН счита, че журналисти и други медийни професионалисти, които публикуват критични репортажи по политически и други чувствителни въпроси, **е вероятно да се нуждаят от международна закрила** на основание на техните политически възгледи или приписвани такива, религиозните им възгледи или други относими основания в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая.

7) Хуманитарни работници

През годините лица, работещи за организации на ООН или национални и международни неправителствени организации, са били мишена на нападения предимно на ИДИЛ, включително по причина на възприемането им като свързани със САЩ или с партии, противопоставящи се на конфликта. Според съобщенията са използвани сплашване, физически нападения, арести и задържане и в някои случаи – отвличания и убийства.⁵⁰⁴ Хуманитарните работници в лагерите за ВРЛ с присъствие на въоръжени субекти са особено

⁵⁰¹ През 2018 г. Синдикатът на курдистанските журналисти е регистрирал 132 инцидента с нарушения срещу журналисти в ИК и оспорвани райони, сред които 70 случая, при които медии са били възпрепятствани да отразяват събития, 43 случая на нападения, обиди и побои, 13 случая на арести, един смъртен случай, четири случая на стрелба и два на затваряне на телевизионни канали; Rudaw, *Journalists Barred from Events Biggest Press Problem in 2018: Local Watchdog*, 13 January 2019, <https://bit.ly/2IKVxkB>. Местната група за свобода на пресата Metro Center to Defend Journalists е документирала 419 нарушения срещу журналисти и медии в ИК през 2017 г., което представлява значителен спад в сравнение с 2016 г., когато се съобщава за 175 нарушения срещу 148 журналисти и медии. През 2017 г. са починали шестима журналисти, като за двама от тях се твърди, че да убити. Сред другите съобщения за инциденти са: *възпрепятстване* [т.е. невъзможност за отразяване] (206 инцидента), *нападение и бой* (58), *задържане без заповед за арест* (33), *конфискация и повреждане на журналистическо оборудване* (съответно 25 и 12), *заплахи* (18) и нападения срещу медии (8); Metro Center, *The Law Does not Protect Us Lack of Supremacy of Law Menaces Democracy and Freedom of Press*, 13 January 2018, <http://bit.ly/2FrnUxm>; NRT, *Metro Center: Six Journalists Died in Kurdistan During 2017*, January 2018, <http://bit.ly/2nuxEQr>; Metro, *The Annual Report on Violations Against Journalists in Kurdistan Region – Iraq 2016*, 16 January 2017, <https://bit.ly/2iHHvOg>, p. 2. Вж. също Amnesty International, *Iraq: Fist Around Freedom of Expression Tightens*, 1 March 2019, <http://bit.ly/2UBDMpc>, pp. 3-4; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, pp. vii, 18-19; Bertelsmann Foundation, *BTI 2018 Country Report – Iraq*, 2018 www.ecoi.net/en/file/local/1427413/488298_en.pdf, p. 11; CPJ, *Kurdish Authorities Detain Journalist who Reported on Theft Verdict*, 24 May 2017, <https://cpj.org/x/6cd9>; HRW, *Iraq and Kurdistan Region Share Bad Behavior: Suppressing Media*, 20 December 2017, www.ecoi.net/en/document/1420462.html; RSF, *Alarming Violence Against Journalists in Northern Iraq*, 31 October 2017, www.ecoi.net/en/document/1416897.html; Niqash, *When the Sword Is Mightier: Iraqi Kurdistan's Murdered Journalists still Wait for Justice*, 20 April 2017, <https://bit.ly/2JycvP5>.

⁵⁰² „Изразената загриженост се отнася най-вече до липсата на ефективни разследвания на убийствата на курдски журналисти и медийни професионалисти и по-малко – до слабата или никаква отговорност. Тази безнаказаност е довела до общо недоверие към наказателното правосъдие и съответно е засилила страха сред медийната общност да се публикуват критични материали. Този страх се подклажда от впечатлението им, че мощни личности, които са били обект на критика от починалите журналисти, може да стоят зад техните убийства и може дори да се ползват със закрилата на съдебната система“; UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions*, 5 June 2018, www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 39. Вж. също RSF, *Iraq: Reopen Probe into Kurdish Editor's Murder Five Years Ago*, RSF Says, 5 December 2018, www.ecoi.net/en/document/1453403.html; Rudaw, *UNESCO Condemns Killing of Kurdish Journalist*, 3 November 2017, <http://bit.ly/2CN4fqM>; CPJ, *Kurdish Journalist Killed, Others Attacked amid post Referendum Tensions*, 30 October 2017, <http://bit.ly/2EuG80r>; Freedom House, *Freedom of the Press 2017*, Iraq, 1 November 2017, www.refworld.org/docid/59fc67e0a.html; Niqash, *Crackdown on Dissent – Deaths of Journalists in Sulaymaniyah Undermine History of Free Speech*, 12 September 2017, <http://bit.ly/2y79Fds>; Ekurd Daily, *'Armed Men' Break into Kurdish NRT TV Office in Duhok, Iraqi Kurdistan*, 1 September 2017, <http://bit.ly/2qT89NF>; Niqash, *When the Sword Is Mightier: Iraqi Kurdistan's Murdered Journalists still Wait for Justice*, 20 April 2017, <https://bit.ly/2JycvP5>.

⁵⁰³ Amnesty International, *Human Rights in Iraq: Review of 2018*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2EkxR0r>, p. 2; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 18; ICSSI, *The Reality of Freedom of Press and Expression in the Kurdistan Region in 2018 so far*, 20 May 2018, <https://bit.ly/2Lzcy27>. Вж. също Раздел III.A.4. („Лица, които се противопоставят или се възприемат като противници на КРП“).

⁵⁰⁴ Международната НПО организация за безопасност (INSO) е регистрирала четири смъртни случая и едно нараняване на служители на НПО през 2018 г. Няма обаче информация дали причините са криминални или свързани с конфликта. За периода от януари до декември 2018 г. са регистрирани общо 93 инцидента със сигурността, свързани със служители на НПО. Повече от половината от тези инциденти (58 процента) са определени като „нападения“, освен „арест/задържане“, „директна стрелба“, „сплашване“, „грабеж“ и „СВУ“; INSO, *NGO Incident Rate, Jan to Dec 2018*, accessed 30 April 2019, www.ngosafety.org/country/iraq. Относно съобщения за нападения срещу хуманитарни работници през 2017 г. и предходни периоди вж. също Humanitarian Outcomes, *Aid Worker Security Database*, last updated 23 April 2019, <https://bit.ly/2Rp9pkw>.

уязвими на нападения⁵⁰⁵, най-вече тези, които предоставят правна помощ на семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ.⁵⁰⁶

ВКБООН счита, че хуманитарни работници **може да се нуждаят от международна закрила** на основание на техните политически възгледи или приписваните им такива в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая.

8) Жени и деца с определени профили и при конкретни обстоятелства⁵⁰⁷

Съобщава се, че жени и момичета се сблъскват с правна и социална дискриминация⁵⁰⁸ и конкретни форми на насилие по причина на пола им, включително сексуално насилие, домашно насилие, свързано с „честта“ насилие, принудителни и детски бракове, ЖГО и трафик с цел сексуална експлоатация и принудителна проституция.⁵⁰⁹

Жени без мъжка подкрепа, предоставяна от тяхното семейство или племенна мрежа, сред които вдовици⁵¹⁰, разведени⁵¹¹ и такива, които са избягали от домашно насилие, престъпления на „честта“ или принудителен или детски брак, са особено уязвими на по-

⁵⁰⁵ ВКБООН и други са регистрирали инциденти с тормоз и заплахи срещу хуманитарни работници от въоръжени субекти в лагерите за ВРЛ: „Продължават да бъдат голяма тревога продължаващото военно присъствие на цялата територия на Ирак, сексуалният тормоз на жени и момичета, отклоняването на хуманитарна помощ, задържането и изчезването на обитатели на лагери, дейности по набиране на бойци вътре в лагерите и нападения на въоръжени субекти срещу хуманитарни работници, въпреки указанията на министър председателя за цивилното естество на лагерите“ (удебеляването е добавено); Special Representative of the UNSG for Iraq, Briefing to the Security Council by SRSG for Iraq Ján Kubiš, 30 May 2018, <https://bit.ly/2O3k6eP>. Вж. също Humanitarian Outcomes, Aid Worker Security Database, last updated 23 April 2019, <https://bit.ly/2Rp9pkw> [вж. инцидент, регистриран на 7 януари 2019 г., във връзка с отнасянето на охранител в лагер за ВРЛ южно от Мосул]. Вж. също Раздел II.F (“Хуманитарна ситуация”).

⁵⁰⁶ Вж. Раздел III.A.1 („Лица, погрешно заподозрени в подкрепа за ИДИЛ”).

⁵⁰⁷ За още насоки по молбите за международна закрила от жени, вж. ВКБООН, Насоки относно международната закрила № 1: Свързано с пола преследване във връзка с член 1A(2) от Конвенцията от 1951 г. и/или Протокола към нея от 1967 г. за статута на бежанците, 7 май 2002 г., HCR/GIP/02/01, www.refworld.org/docid/3d36f1c64.html; и UN Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW), General Recommendation No. 32 on the Gender-Related Dimensions of Refugee Status, Asylum, Nationality and Statelessness of Women, 5 November 2014, CEDAW/C/GC/32, www.refworld.org/docid/54620fb54.html.

⁵⁰⁸ Янар Мохамед, президент на Организацията за свобода на жените в Ирак (OWFI) заяви, че „дискриминационните практики срещу жени са станали реалност и норма в иракските семейства в селските райони, както и в големите градове, сред които Багдад, след идването на власт на ислямски партии“; The Arab Weekly, The Dangerous Lives of Iraqi Women Activists, 6 January 2019, <https://bit.ly/2RsStxr>. „Южен Ирак е станал по-консервативен в социално отношение с много ограничения върху свободното движение и изразяване на жените. Жените не могат свободно да се движат в някои части на Басра, без да се страхуват от тормоз или нападение. Повечето жени в Басра носят консервативно ислямско облекло, което включва най-малко шал на главата, в съответствие с местната култура и за да не предизвикват отрицателни реакции сред обществото“; US Department of State / Bureau of Diplomatic Security, Iraq 2018 Crime & Safety Report: Basrah, 20 March 2018, <http://bit.ly/2DD5BWT>. Вж. също Freedom House, Freedom in the World 2019 – Iraq, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html; Redress, Supplement to the International Protocol on the Documentation and Investigation of Sexual Violence in Conflict: Guidance for Practitioners in Iraq, March 2018, www.refworld.org/docid/5ac785c04.html (hereafter: Redress, Guidance for Practitioners in Iraq, March 2018, www.refworld.org/docid/5ac785c04.html), p. 3; UNAMI, Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 11; Hamdi Malik, Media, Gender and Domestic Relations in Post-Saddam Iraq, Doctoral thesis, Keele University, June 2018, <https://bit.ly/2J3cVxm>, p. 99; Christian Science Monitor, When Iraqi Women Face Discrimination, Her Legal Clinic Can Help, 25 March 2018, <https://bit.ly/2GaAOEM>; Niqash, In Conservative Tribal Societies, Iraqi Men Still Vote on Behalf of Female Relatives, 1 March 2018, <https://bit.ly/2EXvdSp>; LSE, Gender Equality in Iraq and Iraqi Kurdistan, 5 January 2018, <https://bit.ly/2xDGWym>.

⁵⁰⁹ „Според предварителни данни за 2018 г. общият брой на съобщените актове на насилие срещу жени (изключват се убийствата и самоубийствата) надвишава общия брой за 2017 г. (7 129 в сравнение с 6 987). Неефективните превантивни и ответни мерки продължават да са пречка за защитата на жените срещу насилие“; UNSC, Implementation of Resolution 2421 (2018), 1 February 2019, <https://bit.ly/2H5licP>, para. 39. Вж. също разделите по-долу b) – g).

⁵¹⁰ „Когато неочаквано останат без съпруг, наскоро овдовелите жени имат много малко средства и почти никаква представа какво да правят. Същите социални норми, попречили на много от тях да получат образование, когато са били млади, сега им пречат да работят като възрастни, въпреки че много от тях имат сериозни материални затруднения. Просещите вдовици са станали нещо обичайно в иракските градове“; International Museum of Women, Iraqi Widows Organization: Rebuilding and Hope, 2018, <https://bit.ly/2OfuXkX>. Вж. също, Al Jazeera, Controversial Plan to ‘Help’ Iraq’s Million War Widows, 19 October 2018, <https://bit.ly/2JxvTYq>; OCHA, Iraq: “We Didn’t See Anything of Life.” The Widows of Aden, East Mosul, 1 September 2017, <https://bit.ly/2OGzJoD>; UNHCR, Mosul’s War Widows Face New Challenges in Displacement, 4 July 2017, <https://bit.ly/2uok0AS>.

⁵¹¹ „Разведени жени, които се връщат да живеят при семействата си, често са подложени на други видове злоупотреба и стигма заради това, че са разведени“; MRGI, The Lost Women of Iraq: Family-based Violence During Armed Conflict, October 2015, www.refworld.org/docid/5bc744d24.html, p. 15. Вж. също, Niqash, In Baghdad, Newly Divorced Women Celebrate Split Their Way, 3 August 2017, <https://bit.ly/2PE9enG>.

нататъшни злоупотреби, експлоатация и трафик.⁵¹² Самотни майки и децата им са подложени на социално отхвърляне и стигма.⁵¹³

В ИК властите са въвели закони и институционални реформи с цел решаване на проблема с насилието срещу жени.⁵¹⁴ Въпреки усилията им продължават честите случаи на свързано с пола насилие⁵¹⁵, което се дължи на слабо прилагане на законовите разпоредби и преобладаващите патриархални норми за пола.⁵¹⁶

За целия Ирак се счита, че не се съобщават всички случаи на насилие срещу жени⁵¹⁷ поради силната социална стигма⁵¹⁸, обществените възприятия, че домашните въпроси трябва да се решават като „семеини дела“,⁵¹⁹ липсата на обучени полицейски и съдебни служители за работа по случаи на свързано с пола насилие⁵²⁰, както и липсата на механизми за закрила в законодателството.⁵²¹

⁵¹² US Department of State, 2018 *Trafficking in Persons Report, Iraq*, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от януари до юни 2017 г.*, 14 дек. 2017 г., www.refworld.org/docid/5a746d804.html, p. x; Contemporary Review of the Middle East, *Fragile State in Iraq and Women Security*, Vol. 4(3), July 2017, <https://bit.ly/2CX5g2E>, pp. 14-15; Reuters, *Iraqi Widows, Mothers and Girls Face Heightened Risks in Displaced Camps*, 7 April 2016, <https://reut.rs/2DKJZBK>.

⁵¹³ Вж. Раздел III.A.9 („Децата с определени профили или при конкретни обстоятелства“).

⁵¹⁴ Трябва да се отбележи, че властите на КРП са приели Закон за борба с домашното насилие в Кюрдистанския регион на Ирак (Закон 8 от 2011 г.), който, освен другото, забранява насилието в брака, ЖГО и принудителния и детския брак. Освен това са създадени специални органи за работа по правата на жените; LSE, *Gender Equality in Iraq and Iraqi Kurdistan*, 5 January 2018, <https://bit.ly/2xDGWym>; Iraq: Act of Combating Domestic Violence in the Kurdistan Region of Iraq (Law No. 8 of 2011), 21 June 2011, www.refworld.org/docid/5b2911044.html. Вж. също Crescent Journal of Medical and Biological Sciences (CJMB), *Women's Health and Status in the Kurdistan Region of Iraq: A Review*, Vol. 5(2), April 2018, <https://bit.ly/2qnetJY>, p. 72.

⁵¹⁵ „Ръководителят на Генералната дирекция за борба с насилието срещу жени Курда Омар казва в предаване на канал NRT на 6 ноември [2018 г.], че през първите 10 месеца на 2018 г. насилието срещу жени е нараснало в дома и на работното място, особено сексуалното насилие“. Според официалните статистически данни „През първите девет месеца на тази година [2018 г.] 91 жени в региона на Кюрдистан са убити или са се самоубили, 2 013 жени или „са се самозапалили“, или са били изгорени, 87 регистрирани са 87 случая на сексуално насилие и 7 191 жени са се оплаkali, че се преживели насилие (...)“; Al-Monitor, *Iraqi Kurdistan Struggles to End Violence Against Women*, 18 December 2018, <http://almon.co/35bq>.

⁵¹⁶ „(...) законите промени и мерки в ИК не са довели непременно до смислени и съществени промени на практика. Има значителна времева разлика между приемането и прилагането на нови закони и политики и съдиите (повечето мъже) не винаги прилагат новите закони, които предвиждат равенство между половете и справедливост. Неясното позоваване на шариата в иракската конституция също е причина за различното тълкуване на исляма от съдиите“; LSE, *Gender Equality in Iraq and Iraqi Kurdistan*, 5 January 2018, <https://bit.ly/2xDGWym>. „(...) законите не са винаги подкрепени с механизми за прилагането им и икономическите условия са довели до огромни ограничения на наличните ресурси за прилагането им“; UNAMI, *Promotion and Protection of Rights of Victims of Sexual Violence Captured by ISIL/or in Areas Controlled by ISIL in Iraq*, 22 August 2017, www.refworld.org/docid/59b67bf04.html, para. 26. Вж. също LSE, *Outperforming Baghdad? Explaining Women's Rights in the Kurdistan Region of Iraq*, 8 February 2017, <https://bit.ly/2CYheGB>. Съобщава се също, че често семейства сезират социалните служби съответно на КДП и на ПСК за насилие срещу жени „когато спорове между семейства и племена се решават извън съдебната система с участието на племенни старейшини“; Al-Monitor, *Iraqi Kurdistan Struggles to End Violence Against Women*, 18 December 2018, <http://almon.co/35bq>.

⁵¹⁷ „Много лица, преживели свързано с пола насилие отказват да бъдат насочени към специализирани услуги поради опасения от стигма, отмъщения, включително убийства на честта и други форми на насилие, или поради липса на доверие в наличните услуги и средства за правна защита“; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 31.

⁵¹⁸ „Жените често предпочитат да не разкриват истинската история на насилието през социалните или здравните работници. Това нежелание може да се обясни с различни причини като страх, липса на доверие или стигма. Всъщност жени, които разкриват насилието може да преживеят неприятни последствия като развод, стигма и дори насилие“; CJMB, *Women's Health and Status in the Kurdistan Region of Iraq: A Review*, Vol. 5(2), April 2018, <https://bit.ly/2qnetJY>, p. 72. Вж. също Albawaba, *Gift of a Rapist: Taking the Fight over Marriage Laws to the Streets of Baghdad*, 29 April 2018, <https://bit.ly/2QjNWwD>; UNSC, *Report of the Secretary-General on Conflict-Related Sexual Violence*, 23 March 2018, S/2018/250, www.refworld.org/docid/5b29148d7.html, para. 45; Global Justice Center (GJC), *Iraq's Criminal Laws Preclude Justice for Women and Girls*, March 2018, <https://bit.ly/2LyhrUy>, p. 5.

⁵¹⁹ „Има (...) нежелание сред правоприлагащите органи да разследват ефективно, бързо, обстойно и безпристрастно такива престъпления или да търсят отговорност на извършителите, понеже в много случаи тези въпроси се считат за вътрешносемеини и не попадат в обхвата на отговорност на правоприлагащите органи“; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 11.

⁵²⁰ В централен и южен Ирак след 2007 г. 16 Звена за закрила на семейството, разположени в различни сгради на полицейските участъци във всички провинции, отговарят за получаването на жалби за насилие от жени и деца. Според съобщенията те имат ограничени възможности за закрила на жените и децата поради липса на капацитет, служители мъже и обичайното предимство на семейното помирение пред закрилата на жертвата; US Department of State, 2017 *Trafficking in Persons Report, Iraq*, 27 June 2017, www.refworld.org/docid/5959ecb7a.html; HRW, *Domestic Violence in Iraq: Commentary on the Draft Law on Anti-Domestic Violence in Iraq*, 19 March 2017, www.refworld.org/docid/5bb6070b4.html.

⁵²¹ Иракският закон не криминализира всички форми на насилие срещу жени. Например, член 389 от Наказателния кодекс от 1969 г. освобождава извършителите на изнасилване или сексуални нападения от наказание, ако те доброволно се оженят за жертвата. Изнасилването не е признато като престъпление *ex officio*, което означава, че може да бъде преследвано наказателно само ако жертвата или настойникът ѝ, ако е непълнолетна, подаде оплакване. Освен това изнасилването в брака не е криминализирано (освен в ИК); Republic of Iraq, *Penal Code*, Law No. 111 of 1969, July 1969, www.refworld.org/docid/452524304.html, Article 398; Criminal Procedure Code 23 of 1971 (Law Number 23 of 1971, as amended 14 March 2010), *GIPI Annotated and Amended Translation*, 29 October 2010, <https://bit.ly/2PSKcNP>, Article 3(A)(iii). Вж. също Equality Now, *Campaigners Demand End to 'Marry Your Rapist' Law in Iraq*, 3 May 2018, <https://prn.to/2OEOfx2>; GJC, *Iraq's Criminal Laws*

Въпреки че през последните години иракската държава е открила приюти, капацитетът и достъпността им са ограничени.⁵²² Освен това местно НПО управлява няколко тайни къщи за подслон; правителството обаче ги счита за незаконни.⁵²³ Поради това те са застрашени от затваряне, както и от нахлувания и нападения от силите за сигурност, свързани с тях сили, както и членове на семейства⁵²⁴, които ги възприемат като места, „където живеят група жени без мъжки настойник“. ⁵²⁵ При такива нахлувания жените рискуват да бъдат предадени на семействата им.⁵²⁶

В ИК Министерството на социалните въпроси управлява приюти за жени, които са преживели или са в риск от домашно насилие и трафик.⁵²⁷ Освен това няколко местни НПО са получили разрешение да управляват приюти за жени, избягали от домашно насилие.⁵²⁸ И при двата вида приюти има недостатъчно финансиране, ограничен капацитет, лошо качество на услугите, както и рискове със сигурността.⁵²⁹ Съществена пречка при достъпа на

Preclude Justice for Women and Girls, March 2018, <https://bit.ly/2LyhrUy>; *The Arab Weekly, Domestic Violence in Iraq on the Rise in the Absence of Protective Laws*, 16 July 2017, <https://bit.ly/2Dkv6zj>.

⁵²² US Department of State, *2018 Trafficking in Persons Report, Iraq*, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html; UNFPA, *Giving Women a Second Chance; Inauguration of the First Shelter for GBV Survivors in Baghdad*, 9 March 2018, <http://bit.ly/2pYWRDY>. „(...) има озорна нужда от повече приюти“; UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions*, 5 June 2018, www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 43. „С ограничени ресурси (...) приютите могат да предложат само много скромно настаняване в няколко разпръснати места, които жертвите трудно могат да намерят“; Journal of International Affairs (JIA), *Countering Iraq's Anti-Shelter Policy in the Islamic State Era*, 28 March 2018, <http://bit.ly/2yoA9Ke>. Вж. също, UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от януари до юни 2017 г.*, 14 дек. 2017 г., www.refworld.org/docid/5a746d804.html, p. x; Huffington Post, *To Protect People Fleeing Mosul, Undo Iraq's Anti-Shelter Policy*, 22 October 2017, <https://bit.ly/2NsgnHp>. На януари 2019 г. при пожар в един от държавните приюти в Багдад загиват няколко жени. Има твърдения, че малтретирането на жените в приюта е довело до „масови самоубийства“; OWWI, *Condemnation of the Killing of Six Young Iraqi Women in the Governmental Rehabilitation Shelter for Teenagers in Al-Athamiya*, 6 January 2019, <https://bit.ly/2L2VwC0>; Rudaw, *Six Killed in Fire at Baghdad Women's Shelter*, 4 January 2019, <https://bit.ly/2XGL4cf>.

⁵²³ Иракските власти считат отварянето на приюти за лица, преживели или в риска от сексуално и свързано с пола насилие и трафик, за свой единствен прерогатив; BBC, *Inside Iraq's Secret Shelters for Domestic Violence Survivors*, 3 December 2018, <https://bbc.in/2BO7TTd>; MERIP, *“ISIS Is One Piece of the Puzzle”*, MER276, summer 2018, <https://bit.ly/2yqK1mL>; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 13; JIA, *Countering Iraq's Anti-Shelter Policy in the Islamic State Era*, 28 March 2018, <http://bit.ly/2yoA9Ke>; Common Dreams, *Survivors Need Shelter, but Shelters Need Legal Protection in Iraq*, 21 March 2018, <https://goo.gl/w6womS>; MADRE, *Open Letter to the U.N. Security Council on Shelter Raids in Iraq*, December 2017, <https://bit.ly/2CqYWko>.

⁵²⁴ „Специалният докладчик е бил разтревожен, когато установява, че малкото организации, предоставящи настаняване в такива приюти – с което запълват празнота поради недостатъчните държавни приюти –, са обект на нападения и са стигматизирани, в помещенията им нахлуват полицаи и служителите им биват заплашвани от различни субекти“; Съвет по правата на човека на ООН, *Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции*, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 43. „Тъй като нямат официална закрила, местните организации трябва периодично да променят местонахождението на приютите си, за да защитят жертвите от членове на семейството, които ги проследяват заради това, че са избягали от опити за убийства на честта, домашно насилие или насилствен брак. (...) служителите на къщите за безопасен приют също са застрашени от арестуване от полицията и смъртни заплахи от милиции“; JIA, *Countering Iraq's Anti-Shelter Policy in the Islamic State Era*, 28 March 2018, <http://bit.ly/2yoA9Ke>. „Приютите са били подлагани на различни степени на тормоз – от нахлувания на полицията до включването на имената на активисти на OWFI в „списъци за убийство“ от свързани с правителството милиции“; MERIP, *“ISIS Is One Piece of the Puzzle”*, MER276, summer 2018, <https://bit.ly/2yqK1mL>. Вж. също OWWI, *Condemnation of the Killing of Six Young Iraqi Women in the Governmental Rehabilitation Shelter for Teenagers in Al-Athamiya*, 6 January 2019, <https://bit.ly/2L2VwC0>; US Department of State, *2018 Trafficking in Persons Report, Iraq*, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html; Common Dreams, *Survivors Need Shelter, but Shelters Need Legal Protection in Iraq*, 21 March 2018, <https://bit.ly/2PUalq2>; MADRE, *Open Letter to the U.N. Security Council on Shelter Raids in Iraq*, December 2017, <https://bit.ly/2CqYWko>.

⁵²⁵ JIA, *Countering Iraq's Anti-Shelter Policy in the Islamic State Era*, 28 March 2018, <http://bit.ly/2yoA9Ke>. „Няма възможност жените да живеят самостоятелно. Според много консервативната преобладаваща нагласа единственото тълкуване на къща, където живеят сами жени, е бордеят. (...) Лице, избягало от заплахата за убийство на честта, се възприема като беглец, който е съгрешил. Ето защо на приюта не се гледа като на убежище за невинни жертви; той се възприема като място, което приютава хора, които са нарушили социалните норми и заслужават наказание“; MERIP, *“ISIS Is One Piece of the Puzzle”*, MER276, summer 2018, <https://bit.ly/2yqK1mL>. Вж. също Oxfam, *Gender and Conflict Analysis in ISIS Affected Communities of Iraq*, 30 May 2017, <https://bit.ly/2yuLRC7>, p. 34.

⁵²⁶ OWWI, *Condemnation of the Killing of Six Young Iraqi Women in the Governmental Rehabilitation Shelter for Teenagers in Al-Athamiya*, 6 January 2019, <https://bit.ly/2L2VwC0>. Вж. също, BBC, *Inside Iraq's Secret Shelters for Domestic Violence Survivors*, 3 December 2018, <https://bbc.in/2BO7TTd>; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 13. „Когато нахлуят в приют, полицаите настояват обитателите да уведомят семействата си къде са, което излага жертвите на сериозен риск“; JIA, *Countering Iraq's Anti-Shelter Policy in the Islamic State Era*, 28 March 2018, <http://bit.ly/2yoA9Ke>.

⁵²⁷ US Department of State, *2018 Trafficking in Persons Report Iraq*, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html.

⁵²⁸ JIA, *Countering Iraq's Anti-Shelter Policy in the Islamic State Era*, 28 March 2018, <http://bit.ly/2yoA9Ke>. В някои случаи властите са отказвали издаването на „разрешително за откриване на частен приют на базата на обвинения за насърчване на проституция“; UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions*, 5 June 2018, www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 43.

⁵²⁹ Seed Foundation / Center for Mental Health and Psychosocial Support Services, *Human Trafficking in the Kurdistan Region of Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2VDLmDk>, p. 23; UNFPA, *UNFPA Denounces the Attacks on Directorates Protecting Women in Iraq*, 29

жените до държавните приюти в ИК е, че за настаняването им там е необходима съдебна заповед, което означава, че трябва да бъде открита официална юридическа процедура срещу извършителя.⁵³⁰

Наблюдателите отбелязват, че ако служителите в приюта, правоохранителните служители или лидерите в общността не постигнат споразумение със семейството на жената посредством медиация, жената няма никакви шансове за бъдеще извън приюта. Дори и семейството да поеме ангажимента да не посяга на жената или момичето при връщането ѝ от приюта, може да бъде упражнен насилствен брак или друга форма на насилие, включително убийство на „честта“.⁵³¹ Насилието срещу жени и момичета е насочено най-вече към тези, които се характеризират със следните конкретни профили или обстоятелства:

а) Жените в обществения живот

Жени, които са активни в политическия и социалния живот, включително правозащитници,⁵³² кандидатки в избори, бизнес дами, журналистки,⁵³³ както и модели и участнички в конкурси за красота са били подлагани на сплашване, тормоз и заплахи,⁵³⁴ което често ги е принуждавало да се оттеглят от публичната сфера или да бягат от страната.⁵³⁵ През септември 2018 г. има съобщения за поредица от убийства на известни жени, сред които убийствата на правозащитничка в Басра и активистка в социалните медии в Багдад,⁵³⁶ което поражда загриженост за зачестилите нападения срещу жени, чието

November 2018, <https://shar.es/aaJdOB>; US Department of State, 2018 *Trafficking in Persons Report* § Iraq, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html; UNAMI Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html. „Това, което е още по-лошо, е, че повечето хотели в ИК не разрешават настаняването на сама жена. Поради това има твърде малко реални варианти за подслон за жени, които бягат от насилие от своите партньори или семейства“; Ceasefire Centre for Civilian Rights, *Broken Lives: Violence Against Syrian Refugee Women and Girls in the Kurdistan Region of Iraq*, May 2018, <https://bit.ly/2yZybPQ>, pp. 16-17.

⁵³⁰ Seed Foundation / Center for Mental Health and Psychosocial Support Services, *Human Trafficking in the Kurdistan Region of Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2VDLmDk>, p. 23; US Department of State, 2018 *Trafficking in Persons Report*, Iraq, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html.

⁵³¹ Статистически данни от Генералната дирекция за борба с насилието срещу жени показва, че в повечето случаи жените напускат приюта „след като настойник гарантира, че ще бъдат безопасност или че ще бъдат решени проблемите им“; UNAMI, Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 13. Вж. също, Al-Jazeera, *Combating Domestic Violence in Iraq's Kurdish Region*, 7 October 2018, <https://bit.ly/2CnjHg1>.

⁵³² Жени активистки и правозащитнички са застрашени повече от нападения поради съчетаването на основанията, свързани с пола и дейността им: „Основанията на пола злоупотреби с жени правозащитнички могат да бъдат под формата на онлайн преследване и тормоз, кампании за „посрамване“, отказ за издаване на лични документи, вербална злоупотреба и сексуално насилие, включително изнасилване. (...) Жените правозащитнички в Ирак често работят в екстремни условия при голям риск за личността“; Ceasefire Centre for Civilian Rights / MRGI, *Civilian Activists under Threat in Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2UnHNgl>, p. 20. Вж. също MERIP, „ISIS Is One Piece of the Puzzle“, MER276, summer 2018, <https://bit.ly/2yqK1mL>; Shahrzad Team, *Guarantee Me a Safe Environment, I Will Protect Your Rights and Secure Your Freedoms* § *Safety and Protection of Women Human Rights Defenders in Iraq*, 24 November 2017, <http://bit.ly/2EZDDrZ>; ICSSI, *The Digital Clinic: A New Resource to Protect Women Activists on Social Media*, 12 November 2017, <http://bit.ly/2t3bkDf>; Morocco World News, *Killing Is not My Culture: Women Challenging Honor Killings in Iraqi Kurdistan*, 31 July 2017, <https://bit.ly/2oeXKu5>.

⁵³³ The New Arab, *Journalists Fight to Survive in Iraq, Dreaming of a Career Beyond War Reporting*, 12 June 2018, <https://bit.ly/2zkTWL3>. Вж. също Раздел Section III.A.6 („Журналисти и други медийни професионалисти“).

⁵³⁴ Kurdistan 24, *Kurdish Female MPs Denounce Blackmail Attempt on Fellow Lawmaker*, 25 April 2019, <https://bit.ly/2ULsRZu>; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html; Middle East Monitor, *Iraq's First Female Presidential Candidate Threatened, Urged to Withdraw*, 2 October 2018, <https://bit.ly/2PB1zD8>; Reuters, *Women Standing in Iraq Election Battling Abuse Including Sex Tapes*, 11 May 2018, <https://reut.rs/2QUseBk>; Rudaw, *Iraqi Politics 'Not Even Close' To Achieving Women's Equality: Female Voters*, 9 May 2018, <https://bit.ly/2rxxKcx>; The Economist, *Female Candidates Are Facing a Backlash in Iraq*, 8 May 2018, <https://econ.st/2PDGOGV>; VOA, *Tough Road for Iraq's Female Candidates in May 12 Elections*, 3 May 2018, <https://bit.ly/2OtpYxx>.

⁵³⁵ Според Хана Едуар, правозащитничка в Багдад, „(...) много бизнес жени в Басра преустановяват дейността си; млади жени, работещи в масмедии, са се укрили; жени закриват или променят профилите си в социалните медии. Някои от тях са сменили жилището си и живеят почти невидими“; BuzzFeed News, *Women Are Retreating from Public Life in Iraq after Several High-Profile Murders*, 6 October 2018, <https://bit.ly/2NM7ALE>. Вж. също The Verge, *When Influencing Becomes Deadly*, 18 December 2018, <https://bit.ly/2GxdqSK>; Time, *Why Did a Former Miss Iraq Flee Her Country?*, 18 October 2018, <https://ti.me/2OJwHns>; Middle East Monitor, *Iraq's First Female Presidential Candidate Threatened, Urged to Withdraw*, 2 October 2018, <https://bit.ly/2PB1zD8>; DW (video), *Series of Killings in Iraq Targets High-Profile Women*, October 2018, <http://bit.ly/2PRq0wo>; Kurdistan 24, *Women Hesitate to Run in Kurdistan Election over Harassment, Verbal Abuse*, 13 August 2018, <https://bit.ly/2OAEKPC>; The Economist, *Female Candidates Are Facing a Backlash in Iraq*, 8 May 2018, <https://econ.st/2PDGOGV>; UNAMI, *UN's Kubiš Rejects and Denounces Malicious Acts Against Election Integrity, in Particular Defamation and Threats Against Women, Urges Respect and Civility*, 24 April 2018, <https://bit.ly/2EYGVmj>.

⁵³⁶ Правителството е започнало разследвания на убийствата. Към момента на изготвяне на съображенията не са оповестени публично резултати; New York Times, *A Social Media Star Is Shot Dead in Baghdad. Iraqis Fear a Trend.*, 29 September 2018, <https://nyti.ms/2y1pwMs>; MEE, *Female Activist's Death Sparks Fears of Assassination Campaign in Basra*, 29 September 2018, <https://bit.ly/2xNrWip>; Al Jazeera, *Iraqi Activist Soad Al-Ali Shot Dead in Restive Basra*, 26 September 2018, <https://bit.ly/2ymU4ct>. Според тогавашния иракски министър на вътрешните работи Касим ал-Араджи, жените са обект на прицел на екстремистка

поведение се възприема като противоречащо на социалните нрави и традиционните роли на половете.⁵³⁷

b) Сексуално насилие

Жени и момичета са застрашени от изнасилване и други форми на сексуално насилие от страна на държавни и недържавни субекти при най-различни обстоятелства, сред които вътрешно разселване,⁵³⁸ принудителни или детски бракове;⁵³⁹ както и когато са принудени да проституират или са обект на трафик с цел сексуална експлоатация.⁵⁴⁰ Преживелите сексуално насилие често не желаят да съобщават за насилието или да повдигат обвинения по съдебен ред.⁵⁴¹ Освен това член 398 от Наказателния кодекс предвижда, че обвиненията могат да бъдат свалени, ако извършителят се ожени за жертвата.⁵⁴²

ИДИЛ е извършвала свързано с пола насилие в особено тежки форми срещу жени и момичета, включително отвличане, принудителен и детски брак, изнасилване и други форми на сексуално насилие, сексуално поробване и принудителен аборт.⁵⁴³ Преживелите зверствата на ИДИЛ са уязвими към стигма и/или към тях се отнасят като към свързани с ИДИЛ лица, а не като към жертви.⁵⁴⁴ В общността на йезидите проблемът със стигмата е решен в някаква степен чрез призивите на покойния духовен водач Баба Шейк, който е призовавал за реинтеграция в общността на жени и момичета, които са били подложени на

групировка, която той отказва да назове; Iraqi News, *Extremist Group Involved in Murder of Model Tara Fares: Interior Minister*, 8 October 2018, <https://bit.ly/2PEwXR4>. Според други съобщения отговорността се носи от шиитски милиции; The Submarine (in Italian), *Le Femministe irachene non Vogliono Abbassare la Testa*, 24 October 2018, <https://bit.ly/2Dkke3R>; Washington Post, *After Several High-Profile Murders in Iraq, Here's What Headlines Missed about Their Cause.*, 15 October 2018, <https://wapo.st/2PfHuVZ>; The New Arab, *The Iraq Report: Women's Rights in Danger after Top Activist and Social Media Star Assassinated*, 28 September 2018, <https://bit.ly/2PI7tTf>.

⁵³⁷ The Arab Weekly, *The Dangerous Lives of Iraqi Women Activists*, 6 January 2019, <https://bit.ly/2RsStxr>; The Guardian, *Deaths of High-Profile Iraqi Women Spark Fear of Conservative Backlash*, 2 October 2018, <https://bit.ly/2P4WBByr>; Arab News, *Tara Fares Murdered for Daring to Be Female in Baghdad*, 30 September 2018, <https://bit.ly/2OXOeVb>; New York Times, *A Social Media Star Is Shot Dead in Baghdad. Iraqis Fear a Trend*, 29 September 2018, <https://nyti.ms/2Nlt5fq>.

⁵³⁸ „Според Омар Мохадем, създателят на Mosul Eye, мрежа на активисти от Мосул, мъже са създали пръстени за проституция в някои от лагерите и принуждават жените да участват в проституция. Жертвите трябва да правят аборт, за да се решава проблемът с нежеланата бременност. (...) Мохамед сподели пред Foreign Policy, че търговията с жени е станала толкова организирана, че „жените ги карат в Мосул, за да работят като проститутки и след това ги връщат в лагерите, а други жени биват търгувани между базерите“; Foreign Policy, *Among Displaced Iraqis, One Group Is Worse Off than the Rest*, 29 April 2019, <https://bit.ly/2J7jiBW>. „Сексуалното и свързаното с пола насилие в Ирак е широко разпространено както в лагерите, така и извън тях. Положението се обостря още повече от уязвимостите на жени и момичета, чиито съпрузи, бащи, братя и синове са били убити или задържани по време на конфликта срещу ИДИЛ“; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 22. „(...) жени в лагери за ВРП, които са в оглавявани от жени домакинства, са подлагани на сексуално насилие, включително изнасилване, а други са заплашвани с изнасилване. Жени с предполагаеми връзки с ИД са с много голям риск поради относителната им изолация от други семейства и собствените им роднини, както и поради желанието на въоръжени субекти и други мъже да накажат тези жени за предполагаемите им връзки“; Amnesty International, *The Condemned*, April 2018, www.refworld.org/docid/5ad84a274.html, p. 27. Вж. също Раздел III.A.1.b („Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ“).

⁵³⁹ Вж. по-долу „Принудителен и детски брак“.

⁵⁴⁰ Вж. по-долу „Трафик с цел сексуална експлоатация и принудителна проституция“.

⁵⁴¹ Вж. по-горе с. 86-87 и по-долу основано на „честта“ насилие.

⁵⁴² Република Ирак, Наказателен кодекс, Закон № 111 от 1969 г., юли 1969 г., www.refworld.org/docid/452524304.html, член 398. „Защитници на тази разпоредба твърдят, че тя защитава интересите на жертвата, тъй като позволява сключването на брак да възстанови честта на семейството и така предотвратява риска жертвата да претърпи „убийство на честта“ от нейното семейство или общност. Разпоредбата обаче институционализира срама и стигмата, свързани с изнасилването, и може да застраши безопасността и живота на жертвата, като ѝ налага да бъде в брак най-малко три години с мъж, който я е похитил сексуално“; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от януари до юни 2017 г.*, 14 дек. 2017 г., www.refworld.org/docid/5a746d804.html, p. 12.

⁵⁴³ International Federation for Human Rights, *Iraq, Sexual and Gender-Based Crimes Against the Yazidi Community: The Role of ISIL Foreign Fighters*, October 2018, www.refworld.org/docid/5bd2e4fe4.html, pp. 22-28; US Department of State, *2018 Trafficking in Persons Report, Iraq*, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html; UNAMI, *A Call for Accountability and Protection: Yazidi Survivors of Atrocities Committed by ISIL*, August 2016, www.refworld.org/docid/57b848814.html; UN Human Rights Council, *“They Came to Destroy”: ISIS Crimes Against the Yazidis*, 15 June 2016, A/HRC/32/CRP.2, www.refworld.org/docid/57679c324.html. Вж. също Раздел III.A.5.a („Членове на религиозни общности и етнически малцинства“).

⁵⁴⁴ UNDP Iraq, *Escaping from ISIL, a Yazidi Sexual Violence Survivor Rebuilds Her Life*, 5 August 2018, <https://bit.ly/2Og915G>; NBC, *Divorce on the Rise in Iraq as Wives, Facing Stigma and Shame, Cut Ties to ISIS Militants*, 5 July 2018, <https://bit.ly/2aqvao2>; Redress, *Guidance for Practitioners in Iraq*, March 2018, www.refworld.org/docid/5ac785c04.html, p. 34; HRW, *Iraq: Sunni Women Tell of ISIS Detention, Torture*, 20 February 2017, www.refworld.org/docid/58aacac74.html. Вж. също Раздел II.A.1 („Лица, заподозрени погрешно в подкрепа за ИДИЛ“).

поборването на ИДИЛ.⁵⁴⁵ Въпреки това преживели насилие йезидки съобщават за страх или подлагане на социална стигма и дискриминация.⁵⁴⁶

На 7 април 2019 г. президентът Бархам Салех събщи за закон, който урежда мерки за възмездяване на йезидки, преживели насилие от ИДИЛ. Към момента на изготвяне на Съображенията законът още не бе гласуван от Парламента.⁵⁴⁷ Независимо от закона на 18 април 2019 г. министърът на разселването и миграцията обяви началото на програма, по която всяка преживяла насилие йезидка получава два милиона иракски динара (прибл. 1 600 щ.д.).⁵⁴⁸

с) Домашно насилие

Според съобщенията случаите на домашно насилие зачестяват⁵⁴⁹ и като цяло обществото продължава да ги приема.⁵⁵⁰ В районите под контрола на централното правителство няма адекватна законова уредба, която да осигурява защита срещу домашно насилие.⁵⁵¹

⁵⁴⁵ Това е потвърдено в изявление от 27 април 2019 г. на Върховния духовен съвет на йезидската общност; AP, *Iraq: Yazidis to Accept Survivors of IS Rape, not Children*, 28 April 2019, <https://bit.ly/2IPQ4le>. Вж. също Redress, *Guidance for Practitioners in Iraq*, March 2018, www.refworld.org/docid/5ac785c04.html, p. 34; Working Group on Women, Peace and Security, *UNSC Briefing by Suzan Aref*, 8 August 2018, <https://bit.ly/2PBuVVd>, p. 1. Тези призиви обаче не се прилагат спрямо деца, родени в резултат от сексуално робство; вж. Раздел III.A.9 („Деца с определени профили или при конкретни обстоятелства“).

⁵⁴⁶ „Въпреки че йезидската общност се е опитала да интегрира жени жертви, които са избягали, свързаната с тези жени стигма е много силна. Роднини на отвлечени йезидски жени и момичета (...) изразиха дълбоката си загриженост във връзка не само със страданията, причинени на техните роднини, но и с отрицателните социални последици от отвлеченията за бъдещето на тези жени и момичета. Някои споделиха, че ще бъде трудно да се намерят подходящи съпрузи за тези, които са били отвлечени дори и да не са станали жертва на сексуално насилие, тъй като допускането е, че всички отвлечени са били изнасилени“; The Conversation, *Sexual Violence against the Yazidis is Part of IS's Genocide Campaign*, 6 July 2017, <http://bit.ly/2q7dH3R>. Вж. също Amnesty International, *Four Years on: Yazidi Women's Struggles Continue*, 3 August 2018, www.refworld.org/docid/5bcf1cc84.html; UNAMI, *Promotion and Protection of Rights of Victims of Sexual Violence Captured by ISIL/or in Areas Controlled by ISIL in Iraq*, 22 August 2017, www.refworld.org/docid/59b67bf04.html, para. 10; UN Women, *Case Study: In the Words of Pari Ibrahim*, 18 August 2017, <http://bit.ly/2ECyZQE>; MRGI, *Crossroads: The Future of Iraq's Minorities after ISIS*, June 2017, <http://bit.ly/2S9rio5>, p. 18. Увеличаването на самоубийствата сред жените и момичетата йезиди е свързано с психологическата травма, преживяна от отвлечените; Forbes, *Surviving Islamic State: The Plight of The Yazidi Community*, 18 September 2018, <https://bit.ly/2MULzi1>; MEE, *Back from Hell: The Yazidi Women who Survived the Islamic State*, 3 August 2018, <https://shar.es/a14hXN>.

⁵⁴⁷ Проектозаконът се отнася до „Жени йезиди, които са били отвлечени от терористични банди на Даеш след 10/6/2014 и освободени след тази дата“. В член 4 се определят пет цели: финансово и морално обезщетение за жертвите; рехабилитация и грижи за жертвите; осигуряване на приличен живот на жертвите; възстановяване на инфраструктурата в районите на жертвите; и подготовка на средствата за интеграция на жертвите в обществото. „Законът за йезидските жертви“ (на арабски език) е наличен на: <https://bit.ly/2J4clBl>. Проектозаконът е критикуван за ограниченото му приложно поле, тъй като не важи нито за жертви мъже от йезидската общност, нито за жертви от други общности, и не се позовава на други нарушения на правата на човека освен „отвлечане“. Освен това проектозаконът посочва, че „децата на жертви йезидки подлежат на приложимото законодателство“. Според приложимото законодателство деца, родени от баща мюсюлманин автоматично се считат за мюсюлмани независимо от религията на майката. Иракското правителство досега не е положило усилия да въведе изменения в законите, които налагат исляма на деца, родени от майки йезидки; LSE, *Iraq's Reparation Bill for Yazidi Female Survivors: More Progress Needed*, 26 April 2019, <https://bit.ly/2J16YTs>; Al-Monitor, *Iraqi Bill on Yazidi Female Survivors Stirs Controversy*, 25 April 2019, <http://almon.co/378s>. Вж. също Raseef 22, *Iraq Debates Law Compensating Yazidi Survivors of ISIS Sexual Abuse*, 29 April 2019, <https://bit.ly/2UUpqje>; Forbes, *Let The Children Be Yazidis*, 3 April 2019, <https://bit.ly/2URfKGB>.

⁵⁴⁸ Kurdistan 24, *Iraq Begins Payment of 2 Million Dinars to Each Female Yazidi Survivor*, 18 April 2019, <https://bit.ly/2ZD8Ojk>.
⁵⁴⁹ Al Jazeera, *Women in Iraq Push to Criminalise Domestic Violence*, 21 March 2019, <http://bit.ly/2YeOuWl>; HRW, *World Report 2019, Iraq*, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html; UNAMI, *Promotion and Protection of Rights of Victims of Sexual Violence Captured by ISIL/or in Areas Controlled by ISIL in Iraq*, 22 August 2017, www.refworld.org/docid/59b67bf04.html, para. 10. Поради страх от стигма и отмъщение от страна на извършителя семейството или общността за повечето случаи на домашно насилие не се съобщава; вж. бел. 518 по-горе.

⁵⁵⁰ Според съвместно проучване на правителството на Ирак и УНИЦЕФ 37 процента от жените на възраст между 15 и 49 приемат домашното насилие като естествено; UNFPA/UNICEF, *Joint Statement: A Call to Put an End to Violence Against Women and Girls in Iraq*, 26 November 2018, <https://shar.es/aalx5J>. Вж. също Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html; HRW, *Bride's Killing in Iraq Shows New Law Needed*, 8 August 2018, <https://bit.ly/2B0o5Td>; NRT, *Brutal Murder in Najaf Highlights Endemic Violence Against Women in Iraq*, 5 August 2018, <https://bit.ly/2xN9y8H>; HRW, *Iraq: Strengthen Domestic Violence Bill*, 19 March 2018, www.refworld.org/docid/58cf95e34.html; UNFPA, *Enduring Domestic Violence in Iraq: One Woman's Story*, 18 December 2017, <https://bit.ly/2D2Uzji>; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от януари до юни 2017 г.*, 14 дек. 2017 г., www.refworld.org/docid/5a746d804.html, p. 14.

⁵⁵¹ Съгласно член 41 от Наказателния кодекс мъжете имат право да „дисциплинират“ своите жени и деца. Въпреки че в Наказателния кодекс се уточнява, че дисциплинирането е допустимо само „в рамките на определени ограничения, предписани от закона или обичая“, не са посочени критерии, с които да се прецени кога е нарушен даден праг; Republic of Iraq, *Penal Code, Law No. 111 of 1969*, July 1969, www.refworld.org/docid/452524304.html. Според съобщенията все още Съветът на представителите разглежда проект на Закон за закрила на семейството; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afcf544.html, p. 12. Вж. също Al Jazeera, *Women in Iraq Push to Criminalise Domestic Violence*, 21 March 2019, <http://bit.ly/2YeOuWl>.

В ИК домашното насилие е изрично забранено след 2011 г. и властите са създали специални правоохранителни, съдебни и други органи за целите на насилието срещу жени.⁵⁵² Въпреки това броят на инцидентите с домашно насилие продължава да е голям⁵⁵³ и често това деяние остава ненаказано поради слабости в прилагането на законите.⁵⁵⁴

d) Свързано с „честта“ насилие

Според съобщенията насилието от страна на членове на семейството с цел защита на честта на семейството или племето⁵⁵⁵ продължава да е широко разпространено⁵⁵⁶ и *„се вписва в религиозни и етнически разделения, със силен племенен елемент и е свързано със силния патриархален дух на обществото“*.⁵⁵⁷ Жени и момичета, в по-малка степен – мъже и момчета могат да бъдат убити или подложени на други видове насилие, тъй като се възприемат като нарушители на културни, социални или религиозни норми, с което са посрамили семейството си.⁵⁵⁸ Свързаното с честта насилие може да се дължи на различни причини, сред които (предполагаемо) прелюбодейство, загуба на девственост, (дори при изнасилване), отказ за сключване на уговорен брак, опит за сключване на брак с лице против волята на семейството или действия за развод.⁵⁵⁹

Иракският наказателен кодекс предвижда леки наказания за *„убийства на честта“* на основание провокативни действия или ако обвиняемият има *„уважителни причини“*.⁵⁶⁰ *„Престъпленията на честта“* често се извършват безнаказано, тъй като в голяма степен се приемат от обществото, включително от правоохранителните служители, като подходяща реакция спрямо предполагаемо погазване на *„честта“*.⁵⁶¹

⁵⁵² Съгласно Закона за борба срещу домашното насилие властите на КРП са създали специални полицейски отдели със служители жени и създа за разглеждане на случаи с домашно насилие. Генералната дирекция за борба с насилието срещу жени, част от Министерството на вътрешните работи, има дирекции във всяка провинция, които приемат жалби и събират данни за насилие срещу жени. Освен това тази ГД има гореща линия във всяка провинция за жени, пострадали от домашно насилие; KRG, *Women's Rights*, accessed 30 April 2019, <https://bit.ly/2Rc83J4>; Ceasefire Centre for Civilian Rights, *Broken Lives: Violence Against Syrian Refugee Women and Girls in the Kurdistan Region of Iraq*, May 2018, <https://bit.ly/2yZybPQ>, p. 16; Journal of Family Violence, *Women's Knowledge of the Domestic Violence Legislation in Erbil, Iraq and Their Response to Spousal Violence*, January 2017, Vol. 32(1), <https://bit.ly/2q60Qz9>. Вж. също бел. 514 по-горе.

⁵⁵³ Генералната дирекция за борба с насилието срещу жени е регистрирала общо 9 331 случая на домашно насилие в ИК през 2017 г. Според съобщенията за първите 5 месеца на 2018 г. в ИК са регистрирани 22 смъртни случая с жени в резултат от домашно насилие и още 1 958 случая на домашно насилие срещу жени; Ekurd Daily, *22 Women Killed due to Violence in Iraqi Kurdistan, Statistics Show*, 12 July 2018, <https://bit.ly/2L0o1Hy>. Вж. също UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. vii; CJMB, *Women's Health and Status in the Kurdistan Region of Iraq: A Review*, Vol. 5(2), April 2018, <https://bit.ly/2qnetYU>, p. 72.

⁵⁵⁴ Вж. бел. 514 по-горе.

⁵⁵⁵ „Убийствата на честта“ могат да се определят като *„произволно отнемане на живота на жени и деца (но възможно и на мъже и момчета) от (мъже) членове на семейството или племето, тъй като се счита, че са опозорили или „опетнили честта“ на семейството или племето“*; UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions*, 5 June 2018, www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 40.

⁵⁵⁶ Въпреки че не са известни мащабите на *„убийствата на честта“*, тъй като не се съобщава за всички случаи, в Ирак всяка година има няколко стотин смъртни случая с жени и момичета; Съвет за правата на човека на ООН, *Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции от нейната мисия в Ирак*, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 40. Вж. също, Kurdistan 24, *Dozens of Women Killed, Committed Suicide in Kurdistan over Nine-Month Period*, 25 November 2018, <https://bit.ly/2EvWo4P>; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 12.

⁵⁵⁷ Съвет за правата на човека на ООН, *Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции от нейната мисия в Ирак*, 5 юни 2018 г., www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 42.

⁵⁵⁸ „Дори и слух за погазване на сексуалната чест на жена може да доведе до тежко насилие срещу нея“; Hamdi Malik, *Media, Gender and Domestic Relations in Post-Saddam Iraq*, Doctoral thesis, Keele University, June 2018, <https://bit.ly/2J3cVxm>, p. „Поведението на жените трябва стриктно да отговаря на очакванията на общността на ‘чест’ и мъжете в семейството са тези, които трябва да контролират поведението или да предприемат ‘нужните действия’ за възстановяване на опетнената ‘чест’“; Redress, *Guidance for Practitioners in Iraq*, March 2018, www.refworld.org/docid/5ac785c04.html, p. 31.

⁵⁵⁹ За примери вж. Step Feed, *Iraqi Newlywed Murdered in Honor Killing over Suspected 'Loose' Hymen*, 3 August 2018, <https://bit.ly/2QL5H4F>; Rudaw, *KRG: 14 Women Dead in Reported 'Honor' Killings for 2017*, 12 February 2018, <https://bit.ly/2mgZE9L>; The Ground Truth Project, *Kurdish Teenager's 'Honor Killing' Fades to Memory as Iraq Violence Swells*, December 2017, <https://bit.ly/2DJysCM>; City University of New York School of Law (CUNY), *Iraqi Women Confronting ISIL: Protecting Women's Rights in the Context of Conflict*, 2016, <https://bit.ly/2QfG0IK>, p. 114.

⁵⁶⁰ Членове 128, 130, 131 и 409 от Наказателния кодекс (Закон № 111 от 1969 г.) допускат свързани с честта съображения като смекчаващи обстоятелства при престъпления като убийство. В закона няма насоки какво представлява *„уважителни причини“*, поради което позволява широко тълкуване; Republic of Iraq, *Penal Code, Law No. 111 of 1969*, July 1969, www.refworld.org/docid/452524304.html.

⁵⁶¹ Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html; Kurdistan 24, *HRW: 'Honor' Killing in Iraq Shows Need for New Domestic Violence Law*, 8 August 2018, <https://bit.ly/2NKchFe>; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. vii; OHCHR, *Iraq: Full Justice for all Sides is Key to Lasting Peace, Says UN Expert after Official Visit*, 27 November 2017, <https://shar.es/a1Dion>.

В ИК властите са предприели действия за борба с тази практика и са отменили членовете в Наказателния кодекс, които допускат свързани с „честта“ причини като смекчаващи обстоятелства при престъпления срещу членове на семейството.⁵⁶² Въпреки тези мерки „престъпленията на честта“ продължават да са широко разпространени и често остават ненаказани заради липсата на ефективно прилагане на закона.⁵⁶³ Съобщава се, че „престъпленията на честта“ често се прикриват като самоубийства или произшествия, за да се избегне наказателно преследване.⁵⁶⁴

В някои случаи жени в риск от „престъпления на честта“ са в затвори или места за задържане, за да им се осигури закрила,⁵⁶⁵ а в други – търсят закрила във формални или неформални приюти.⁵⁶⁶

е) Принудителни и детски бракове

Според съобщенията практиката на принудителни бракове, сред които специфични практики като с размяна на булка⁵⁶⁷ и бракове с размяна на кръвни пари („*fasliyah*“)⁵⁶⁸, все още е широко разпространена⁵⁶⁹ въпреки законовите забрани.⁵⁷⁰ Понякога членове на семейството принуждават жени и деца да сключват временни бракове („*muta'a*“)⁵⁷¹ с цел

⁵⁶² Съвет за правата на човека на ООН, Доклад на Специалния докладчик за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции от нейната мисия в Ирак, 5 June 2018, www.refworld.org/docid/5b7ad39d4.html, para. 42. Вж. също, The Ground Truth Project, *Kurdish Teenager's 'Honor Killing' Fades to Memory as Iraq Violence Swells*, 6 December 2017, <https://bit.ly/2DjysCM>.

⁵⁶³ Al-Monitor, *Iraqi Kurdistan Struggles to End Violence Against Women*, 18 December 2018, <http://almon.co/35bq>; Ekurd, *Human Rights Situation in Iraqi Kurdistan is 'Getting Worse': Official*, 10 December 2018, <https://bit.ly/2UWVpAt>; Kurdistan 24, HRW: 'Honor' Killing in Iraq Shows Need for New Domestic Violence Law, 8 August 2018, <https://bit.ly/2Cndv7G>; Huffington Post, *Kurdish Teenager's 'Honor Killing' Fades to Memory as Iraq Violence Swells*, 6 December 2017, <https://bit.ly/2DjysCM>; Reuters, *Buried Alive by Her Family, Iraqi Woman Fears for Her Life as Murders Go Unpunished*, 12 July 2017, <https://reut.rs/2P66TBx>. Вж. и бел.516 по-rope.

⁵⁶⁴ Al-Monitor, *Iraqi Kurdistan Struggles to End Violence Against Women*, 18 December 2018, <http://almon.co/35bq>; Fair Observer, *It's Hard Being a Woman in Iraq*, 26 July 2017, <https://bit.ly/2Lyq7Ku>; Al-Monitor, *Self-Immolations on the Rise Among Iraqi Kurdish Women*, 15 March 2017, <http://almon.co/2u03>.

⁵⁶⁵ „Тези, които търсят закрила, обикновено се настаняват в затвори и центрове за задържане за жени“; UN General Assembly, *Technical Assistance Provided to Assist in the Promotion and Protection of Human Rights in Iraq: Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights*, 27 July 2015, A/HRC/30/66, www.refworld.org/docid/55f7f4c74.html, para. 29. Вж. също DIS, *The Kurdistan Region of Iraq (KRI), Access, Possibility of Protection, Security and Humanitarian Situation*, April 2016, www.refworld.org/docid/570cba254.html, p. 47; MRGI, *The Lost Women of Iraq: Family-Based Violence During Armed Conflict*, October 2015, www.refworld.org/docid/5bc744d24.html, p. 17.

⁵⁶⁶ Вж. по-долу „Приюти за жени, преживели/в риск от сексуално и свързано с пола насилие“.

⁵⁶⁷ „Zhn ba zhn / браковете с размяна са традиционна форма на уредени бракове, при които момиче се разменя за мъж. Обикновено братът на момичето или мъж в семейството му като братовчед или чичо трябва да се ожени за момиче от друго семейство (...)“; WADI, *Exchange Marriage in Iraqi-Kurdistan*, 22 November 2017, <https://bit.ly/2O1jp4E>. Относно практиката, при която вдовица с деца е задължена да се омъжи за брата на починалия си съпруг, вж. International Encyclopedia of Marriage and Family, *Kurdish Families*, 2003, <https://bit.ly/2Ryrov9>.

⁵⁶⁸ Според този обичай конфликт между племена се разрешава, като едното племе даде на другото племе едно или повече момичета или жени за брак. При тези бракове жената няма право на развод и е вероятно да бъде подложена на насилие; вж. Channel News Asia, *In Iraq, Tribal Traditions Rob Women, Girls of Rights*, 18 April 2019, <http://po.st/OTINpT>; UNHCR, *Tribal Conflict Resolution in Iraq*, 15 January 2018, <https://www.refworld.org/docid/5a66f84f4.html> (и посочените източници). Вж. също Раздел III.A.11 („Лица, набелязани като част от разрешаването на племенни конфликти, включително кръвни вражди“).

⁵⁶⁹ „Сред факторите, които допринасят за такива [принудителни] бракове са потребността (или предполагаемата потребност) да: (i) намалят финансовите затруднения на семейството; (ii) се запази 'семеината чест' в случаите на изнасилване; (iii) се защитават по-добре малки дъщери срещу сексуално насилие (особено обичайно сред семействата в лагерите за ВПЛ в Ирак); Musawah, *Iraq, Overview of Muslim Family Laws & Practices*, updated as at 31 May 2017, <http://bit.ly/2Fs8QSZ>, p. 8. Вж. също Tahiri Justice Center, *Forced Marriage Overseas: Iraq*, accessed 30 April 2019, <https://bit.ly/2yMWIIO>; Channel News Asia, *In Iraq, Tribal Traditions Rob Women, Girls of Rights*, 18 April 2019, <http://po.st/OTINpT>; GJC, *Iraq's Criminal Laws Preclude Justice for Women and Girls*, March 2018, <https://bit.ly/2LyhrUy>, p. 7.

⁵⁷⁰ Съгласно член 9(1) от Закона за личния статут принудителният брак е невалиден. Въпреки това законът предвижда, че ако бракът вече е консумиран, се счита за валиден от закона, като пострадалите от принудителен брак остават без защита. Според съобщенията принудителните бракове се разглеждат от съда само ако жертвата подаде жалба и по време на съдебното производство не се осигуряват мерки за закрила; CRC, *Concluding Observations on the Combined 2nd to 4th Periodic Reports of Iraq*, 3 March 2015, www.refworld.org/docid/562de4494.html, para. 48. В ИК принудителните бракове и тези с размяна са забранени, вж.: Iraq: *Act of Combating Domestic Violence in the Kurdistan Region of Iraq (Law No. 8 of 2011)*, 21 June 2011, www.refworld.org/docid/5b2911044.html, article 2.

⁵⁷¹ LSE, *Gender Equality in Iraq and Iraqi Kurdistan*, 5 January 2018, <https://bit.ly/2xDGWym>; Contemporary Review of the Middle East, *Fragile State in Iraq and Women Security*, July 2017, Vol. 4(3), <https://bit.ly/2CX5g2E>, pp. 14-15.

финансови облаги или изплащане на дълг.⁵⁷² Временните бракове не са законно признати и жените и момичетата с такива бракове нямат право на наследство, издръжка за децата.⁵⁷³ Съобщава се за все по-чести случаи на детски бракове навсякъде в Ирак.⁵⁷⁴ Определената в закона възраст за сключване на брак е 18 години, което важи за всички иракчани независимо от общността.⁵⁷⁵ Минималната възраст може да бъде снижена до 15 години със съгласието (или липсата на възражения) на законовия настойник⁵⁷⁶ или, ако се прецени от съдията като „спешна необходимост“. ⁵⁷⁷ В ИК минималната възраст за брак е 16, с разрешение от съда.⁵⁷⁸

Бракове под минималната възраст се сключват в съответствие с религиозни обичаи и не са законно признати.⁵⁷⁹ Поради това родените от двойката деца остават без гражданска регистрация до признаване на брака по закон.⁵⁸⁰

Принудителните бракове и детските бракове са свързани с домашно насилие, самоубийства, „убийства на честта“, ⁵⁸¹ както и трафик.⁵⁸²

f) Женско генитално осакатяване (ЖГО)

Няма федерален закон, който конкретно да обявява ЖГО като незаконно деяние; закон на ИК обаче забранява тази практика от 2011 г.⁵⁸³ Въпреки че сведенията показват намаление на разпространението на ЖГО в ИК,⁵⁸⁴ тази практика все още продължава най-вече, но не

⁵⁷² „Поради особено острите нужди и силната несигурност, стрес и напрежение, както и липсата на възможности за доход, семействата могат да се окажат принудени да прилагат вредни стратегии за оцеляване, сред които вредни практики. Ужасяващ пример за това е практиката да се продават млади дъщери под формата на експлоатацията на временни бракове“; Gender and Development, *Researching Livelihoods Recovery and Support for Vulnerable Conflict-Affected Women in Iraq*, 2016, Vol. 24(3), <https://bit.ly/2yLNfBk>, p. 436. Вж. също Musawah, *Iraq. Overview of Muslim Family Laws & Practices*, updated as at 31 May 2017, <http://bit.ly/2Fs8QSZ>, p. 14; Yasmine Jawad, *A Gendered Perspective on the Arab Spring: Arab Women Caught Between Internal and External Conflicts*, in: *Non-Western Encounters with Democratization*, Routledge, 2016, p. 95. Вж. също по-долу „Трафик с цел сексуална експлоатация и принудителна проституция“.

⁵⁷³ Haider Ala Hamoudi and Mark Cammack, *Islamic Law in Modern Courts*, Aspen Publishers, 2018, p. 347; Musawah, *Iraq, Overview of Muslim Family Laws & Practices*, updated as at 31 May 2017, <http://bit.ly/2Fs8QSZ>, p. 14; Haider Ala Hamoudi, *Resurrecting Islam or Cementing Social Hierarchy: Reexamining the Codification of Islamic Personal Status Law*, *Arizona Journal of International and Comparative Law*, 2016, (33), <https://osf.io/krdzh/>, p. 352.

⁵⁷⁴ Според разчети на УНИЦЕФ припл. една четвърт от момичетата се омъжват преди 18 години (сред които 5 процента бракове под 15 години); UNICEF, *A Profile of Child Marriage in the Middle East and North Africa*, July 2018, <https://uni.cf/2MRSofB>, p. 4. Най-засегнати са момичетата от най-бедните слоеве на обществото, включително ВРЛ; Rudaw, *Child Marriage Widely Tolerated in Kurdistan Region IDP Camps*, 21 April 2019, <https://bit.ly/2XJEYYy>; Loop News, *Watch: Increasing Number of Child Marriages since Iraq War*, 27 February 2019, <https://bit.ly/2TrUudv>; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, <https://www.ecoi.net/en/document/2002613.html>; Rudaw, *With no Money or Security, Iraqi IDPs Turn to Child Marriage*, 27 January 2019, <https://bit.ly/2B9h6Vu>; Public Radio International, *Early Marriage Figures for Iraq Are Startling. Child Advocates Worry it Could Rise even more*, 13 August 2018, <https://bit.ly/2OBhWyD>; US Department of State, *2018 Trafficking in Persons Report, Iraq*, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html; UNICEF, *A Profile of Child Marriage in the Middle East and North Africa*, July 2018, <https://uni.cf/2MRSofB>, p. 5; Al-Fanar Media, *Early Marriage Is back in Spotlight in the Middle East*, 20 March 2018, <https://bit.ly/2pWRpS0>; UN Women, *Global Database on Violence Against Women, Iraq*, 2018, <http://bit.ly/2pWRpS0>.

⁵⁷⁵ Член 7(1) от Закона за личния статут. През последните години има опити от консервативни политически партии за промяна на Закона за личния статут, с които, освен другото, би се позволило на шиитски момичета да се омъжват от 9-годишна възраст; вж. напр. HRW, *Iraq: Parliament Rejects Marriage for 8-Year-Old Girls*, 17 December 2017, www.refworld.org/docid/5a3926874.html.

⁵⁷⁶ Член 8(1) от Закона за личния статут.

⁵⁷⁷ Член 8(2) от Закона за личния статут. Законът няма дефиниция на това какво означава „неотложна спешност“, при което преценката се прави от съдията.

⁵⁷⁸ Член 5 от изменения Закон за личния статут, който се прилага в региона на ИК (Закон № 15 от 2008 г.). Вж. също UNFPA, *Child Marriage in Kurdistan Region – Iraq*, August 2016, <https://bit.ly/2NuWi2Q>, p. 5. Детският брак се определя като акт на домашно насилие съгласно Закона за борба срещу домашното насилие, *Iraq: Act of Combating Domestic Violence in the Kurdistan Region of Iraq (Law No. 8 of 2011)*, 21 June 2011, www.refworld.org/docid/5b2911044.html, article 2.

⁵⁷⁹ UNFPA, *Child Marriage in Kurdistan Region – Iraq*, August 2016, <https://bit.ly/2NuWi2Q>, p. 3.

⁵⁸⁰ Вж. Раздел III.A.9 („Децата с определени профили или при конкретни обстоятелства“).

⁵⁸¹ Heartland Alliance, *Iraq*, accessed 30 April 2019, <https://bit.ly/2ysgm22>; Channel News Asia, *In Iraq, Tribal Traditions Rob Women, Girls of Rights*, 18 April 2019, <http://po.st/OTINpT>; International Journal of Community Based Nursing and Midwifery, *A Cry for Help and Protest: Self-Immolation in Young Kurdish Iraqi Women, A Qualitative Study*, January 2018, 6(1), <http://bit.ly/2CnldxB>.

⁵⁸² „Традиционни практики, сред които принудителни бракове на деца и временни бракове и *fasliya* – размяна на членове на семейството за уреждане на племенни спорове – също представляват завишен риск за жени и момичета от трафик на територията на страната“; US Department of State, *2018 Trafficking in Persons Report, Iraq*, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html. Вж. също по-долу „Трафик с цел сексуална експлоатация и принудителна проституция“.

⁵⁸³ *Iraq: Act of Combating Domestic Violence in the Kurdistan Region of Iraq (Law No. 8 of 2011)*, 21 June 2011, www.refworld.org/docid/5b2911044.html, article 2. Вж. също DW, *Where Does the Arab World Stand on Female Genital Mutilation?*, 6 February 2018, <https://bit.ly/2VyO2id>.

⁵⁸⁴ Eyewitness News, *In Kurdish Iraq, Women Strive to End Genital Mutilation*, 2 January 2019, <http://f24.my/4DEH>; The National, *Iraqi Kurdish Activists Stamping Out Female Genital Mutilation*, 26 April 2018, <https://bit.ly/2prL7d7>; Thomson Reuters Foundation, *Female Genital Mutilation Falls Sharply in Northern Iraq – Survey*, 6 February 2017, <https://tmsnrt.rs/2NTaNO7>.

само, в селските общности в провинции Сюлеймания и Ербил.⁵⁸⁵ Съобщава се за ЖГО и в други части на Ирак, включително Киркук и южни провинции; разпространението обаче остава неясно поради липсата на проучвания.⁵⁸⁶

г) Трафик с цел сексуална експлоатация и принудителна проституция

Въпреки редица положителни законови и административни действия, предприети от централните власти и КРП за борба с трафика,⁵⁸⁷ наблюдателите посочват, че все още има проблеми с правоприлагането.⁵⁸⁸ Ирак е страна както на произход, така и на крайна цел за жени и момичета, които са обект на трафик с цел сексуална експлоатация и принудителна проституция.⁵⁸⁹ Жени, избягали от ситуации на домашно насилие и/или принудителен брак, са особено уязвими на трафик и според съобщенията жени, настанени в управлявани от правителството приюти, са застрашени от трафик с цел принудителна проституция.⁵⁹⁰ В ИК се наблюдава ново развитие – използването на интимни снимки и видео записи (реални или подправени), за да се принуждават момичета и жени да проституират.⁵⁹¹ Съобщава се за използването на традиционни практики като принудителни, временни и детски бракове за целите на трафика на жени и момичета.⁵⁹² Има сведения за съдебни дела срещу жертви

⁵⁸⁵ CJMB, *Women's Health and Status in the Kurdistan Region of Iraq: A Review*, Vol. 5(2), April 2018, <https://bit.ly/2qnetYJ>, p. 73; WADI, *Female Genital Mutilation (FGM) in Iraqi-Kurdistan: Still an Unresolved Problem*, 28 December 2017, <https://bit.ly/2D1dbwp>; WADI, *Six Year Old Girl Died in Iraqi-Kurdistan after Being Mutilated*, 25 May 2017, <https://bit.ly/2NYOrtY>. „В Дохук честотата на ЖГО традиционно е ниска, като повечето курмани не практикуват ЖГО; според сведенията само 7,4 процента от майките са обрязани“; Stop FGM Middle East, *Heartland Study Shows Steep Decline of FGM Rates in Iraqi Kurdistan*, 10 January 2017, <http://bit.ly/2AepD9M>.

⁵⁸⁶ В провинция Киркук „степената на ЖГО е много по-висок в сравнение с останалите части на страната“; Law School Policy Review, *Female Genital Mutilation: The Horror, the Suffering, and the Pain*, 24 September 2018, <http://bit.ly/2P3VqIN>. През 2016 г. процентът на жените, подложени на ЖГО в провинция Киркук, е около 20 %; DW, *Changing Minds about Genital Mutilation in Iraqi Kurdistan*, 3 March 2016, <http://bit.ly/2RTI77k>. Данни от проучване през 2014 г. сред 1 000 жени от градски и селски райони в провинции Кадисия и Уасит показват, че 25,7 процента от населението там е било подложено на ЖГО в детството. „(...) твърдението, че в южен и централен Ирак не се практикува ЖГО е непотвърдено и подвеждащо“; MRGI/Ceasefire Centre, *Family-Based Violence during Armed Conflict*, 5 November 2015, <http://bit.ly/1O57aek>, p. 32; WADI, *One in Four Women in Central and Southern Iraq Is Affected by Female Genital Mutilation, New Study Suggests*, 14 July 2014, <https://bit.ly/2S9XAPN>.

⁵⁸⁷ Seed Foundation / Center for Mental Health and Psychosocial Support Services, *Human Trafficking in the Kurdistan Region of Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2VDLmDk>, pp. 25-26, 28-29; US Department of State, *2018 Trafficking in Persons Report, Iraq*, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html; GJC, *Iraq's Criminal Laws Preclude Justice for Women and Girls*, March 2018, <http://bit.ly/2OYrzCV>, p. 6; CRC, *Concluding Observations on the Report Submitted by Iraq under Article 12, Paragraph 1, of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child*, 5 March 2015, www.refworld.org/docid/562def744.html, para. 20; Rudaw, *KRG to US: 'Crises' Prevent Better Protection Laws for Women, Trafficked Persons*, 21 August 2018, <http://bit.ly/2PDCiZ7>.

⁵⁸⁸ „Особена тревога (...) будят твърденията за съучастничество на правителствени служители, сред които политически дейци, правоохранителни служители, асаяски сили и служители от управата на лагери за жертви на трафик в ИК. Сведенията сочат, че не се търси отговорност на правителствени служители за участие в трафика на хора и има случаи на жертви на трафик и служители, участващи в борбата срещу трафика, които се страхуват от отмъщение в случай, че се съобщат за такива случаи на съответните власти“; Seed Foundation / Center for Mental Health and Psychosocial Support Services, *Human Trafficking in the Kurdistan Region of Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2VDLmDk>, p. 26. „Трафикът на хора също е проблем и ВРЛ са особено уязвими. Усилията на правителството за прилагане на закона за борба с трафика се оказват неадекватни“; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html. Вж. също US Department of State, *2018 Trafficking in Persons Report, Iraq*, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html; MADRE et al., *Communication to the ICC Prosecutor Pursuant to Article 15 of the Rome Statute Requesting a Preliminary Examination into the Situation of: Gender-Based Persecution and Torture as Crimes Against Humanity and War Crimes Committed by the Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL) in Iraq*, 8 November 2017, <http://bit.ly/2PDL09P>, p. 75.

⁵⁸⁹ В ИК мишена на мрежите за трафик на хора са ВРЛ „със съдействието на местни служители, сред които съдии, служители от асаяските сили и граничните власти“. Мрежите за трафик продават иракски жени и деца в съседни и други страни за целите на търговска сексуална експлоатация; US Department of State, *2018 Trafficking in Persons Report, Iraq*, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html; The National, *Two Women 'Trafficked Three Teens to Dubai and Forced Them into Prostitution'*, 7 November 2017, <http://bit.ly/2Ae2cx5>. В Багдад е регистриран най-големият брой престъпления с трафик; Middle East Monitor, *Baghdad: Worst Province in Iraq for Human Trafficking*, 13 September 2017, <https://bit.ly/2DieDeR/>. Вж. също Раздел III.A.9 („Деца с определени профили или при конкретни обстоятелства“).

⁵⁹⁰ „Съобщава се и за трафик на жени от управлявани от правителството приюти, като трафикантите обещаваат на жените да се върнат в страните им или да отидат на безопасно място, а впоследствие ги продават за принудителна проституция. По-специално, трафикантите на жени се преструват, че са преживели домашно насилие и са попаднали в приюта като жертви, изграждат отношения на доверие с други жени в приюта, като им предлагат безопасно място за настаняване след излизане от приюта“; Seed Foundation / Center for Mental Health and Psychosocial Support Services, *Human Trafficking in the Kurdistan Region of Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2VDLmDk>, p. 16.

⁵⁹¹ „Предвид консервативното естество на обществото жени или деца, които флиртуват или имат интимни отношения, са уязвими на експлоатация и трафик поради страх, че могат да станат обект на свързано с честта насилие от семейството, ако то научи за поведението им. Има няколко съобщения за жени, които са продадени за сексуални услуги от техен любовник или приятел на групи мъже, след като са били заснети или записани на видео или са били заплашени, че ще се съобщат за връзката им“; *ibid.*, p. 16.

⁵⁹² В ИК „Ключови информатори съобщават за търговска сексуална експлоатация във връзка с брак, като баща може да продаде дъщеря си на мъж, който формално се жени за нея, но след това я продава на други мъже за сексуални услуги“;

на трафик, сред които деца, за незаконни деяния в резултат от трафика, включително проституция.⁵⁹³ Жертвите на трафик може да са в риск от „свързано с честта“ насилие от страна на техните семейства.⁵⁹⁴

В зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая ВКБООН счита, че за жените в следните категории **е вероятно да се нуждаят от международна закрила**:

- a) Жени, които са преживели, и такива, които са застрашени от сексуално насилие, „свързано с честта“ насилие или ЖГО;
- b) Жени в риск от принудителен и/или детски брак;
- c) Жени, които са преживели, и такива, които са застрашени от трафик с цел сексуална експлоатация и принудителна проституция.

ВКБООН счита, че жени и момичета в следните категории **може да се нуждаят от международна закрила** в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая:

- a) Жени в обществената сфера;
- b) Жени и деца без истинска семейна подкрепа, вкл. вдовици и разведени.

В зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая, жени и момичета с тези профили и при тези обстоятелства може да се нуждаят от международна закрила на базата на основателен страх от преследване от страна на държавни и недържавни субекти по причина на принадлежността им към определена социална група, тяхната религия или (приписвани) политически възгледи, в съчетание с общата липса на закрила от държавата срещу такова преследване, когато субектите са недържавни.

Относно жени и момичета, които са станали мишена по причина на техни действителни или приписвани политически възгледи, тяхната религиозна или етническа идентичност или различната им сексуална ориентация и полова идентичност, вижте и други профили в Раздел III.A.

9) Деца с определени профили или при конкретни обстоятелства

Децата може да попадат в редица други рискови профили, представени в тези насоки. По-специално децата на действителни или възприемани като членове и поддръжници на ИДИЛ са подложени на произволни арести и задържане, насилие за отмъщение и дискриминация от страна на държавни и недържавни субекти.⁵⁹⁵ За децата се съобщава също, че са в риск от характерни за децата форми или проявления на преследване,⁵⁹⁶ включително сексуално

ibid., p. 19. „Жени и момичета са обект на трафик в Ирак с цел сексуална експлоатация с помощта на временни бракове, при което семействата им получават пари под формата на зестра в замяна на разрешение да омъжат момичето за известен период от време“; International Journal of Law Management & Humanities, Muta Marriage, 2018, Volume 1(2), <https://bit.ly/2EXXO9X>, p. 9. Вж. също Middle East Monitor, Baghdad: Worst Province in Iraq for Human Trafficking, 13 September 2017, <https://bit.ly/2DieDeR>; The New Arab, The Iraq Report: Children Bought and Sold in 'Sex Markets' by Baghdad Mafia, 16 August 2017, <https://bit.ly/2vLxnMG>; The Kurdistan Tribune, Women Sex Trafficking in Iraq, 14 May 2016, <http://bit.ly/2D4I6bA>. Вж. също „Принудителни и детски бракове“.

⁵⁹³ „Местни експерти споделят загриженост, че през съответния период значителен брой жертви на трафик с цел сексуална експлоатация са били подложени на съдебно преследване. Според източниците в някои случаи съдиите неправилно са осъждали жертви на сексуален трафик за проституция, за която са били принудени, като сред тях е имало и деца жертва на такъв трафик“; US Department of State, 2018 Trafficking in Persons Report, Iraq, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html. Вж. също MADRE et al., Communication to the ICC Prosecutor Pursuant to Article 15 of the Rome Statute Requesting a Preliminary Examination into the Situation of: Gender-Based Persecution and Torture as Crimes Against Humanity and War Crimes Committed by the Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL) in Iraq, 8 November 2017, <http://bit.ly/2PDL09P>. Относно ситуацията в ИК и необходимостта от по-нататъшно проучване на въпроса, вж. Seed Foundation / Center for Mental Health and Psychosocial Support Services, Human Trafficking in the Kurdistan Region of Iraq, December 2018, <https://bit.ly/2VDLmDk>, p. 17.

⁵⁹⁴ Seed Foundation / Center for Mental Health and Psychosocial Support Services, Human Trafficking in the Kurdistan Region of Iraq, December 2018, <https://bit.ly/2VDLmDk>, pp. 17, 20. Вж. също above “Honour”-Based Violence.

⁵⁹⁵ Вж. също Раздел II.A.1 („Лица, заподозрени погрешно в подкрепа за ИДИЛ“).

⁵⁹⁶ „Децата са мишена за няколко вида експлоатация, които преобладават най-вече в зоните на конфликт: детски труд, сексуални злоупотреби, ранен и принудителен брак, трафик на хора и (...) набиране на бойци от правителствени въоръжени сили, проправителствени милиции и недържавни въоръжени групировки“; UNU, Cradled by Conflict: Child Involvement with Armed Groups in Contemporary Conflict, 12 February 2018, <https://bit.ly/2NXbzW8>, p. 104.

и свързано с пола насилие, принудителен и/или детски брак и „престъпления на честта“;⁵⁹⁷ домашно насилие;⁵⁹⁸ набиране на бойци, понякога насилствено, особено от свързани с правителството групировки;⁵⁹⁹ най-тежките форми на детски труд, сред които трафик, принудителен труд и търговска сексуална експлоатация;⁶⁰⁰ както и опасен труд, който може да увреди тяхното здраве, безопасност или емоционално състояние като просия, продаване на улицата и работа в тухларни и гробища.⁶⁰¹

За деца, родени извънбрачно или от родители без официално регистриран брак,⁶⁰² особено родените в райони, които са били под контрола на ИДИЛ, включително в резултат от

⁵⁹⁷ Вж. Раздел II.A.8 („Жени и момичета с определени профили или при конкретни обстоятелства“).

⁵⁹⁸ С изключение на региона на ИК телесното наказание, въпреки че е забранено в центровете за задържане и затворите, продължава да е законно в частните среди и институциите за алтернативни грижи, училищата и центровете за рехабилитация на младежи; Republic of Iraq, Penal Code, No. 111 of 1969, July 1969, www.refworld.org/docid/452524304.html, Article 41(1); Iraq: Act of Combating Domestic Violence in the Kurdistan Region of Iraq (Law No. 8 of 2011) [Iraq], 21 June 2011, www.refworld.org/docid/5b2911044.html. Вж. също Al-Monitor, *How Can Iraq Address Child Abuse, Torture?*, 2 May 2017, <http://almon.co/2uuuj>. Вж. също Раздел II.A.8 („Жени и момичета с определени профили или при конкретни обстоятелства“).

⁵⁹⁹ Продължава набирането и използването на деца за бойци от племенни сили, НМС и КРП в Ирак: „Правителството има ограничени възможности да се справя със и да предотвратява набирането и използването на деца за бойци от тези групировки, в това число някои звена на ААН [Asa'ib Ahl Al-Haq] и милициите на КН [Kata'ib Hezbollah]. Правителството също така не е предотвратило действията на НМС с южен Ирак за набиране на деца за бойци и спонсорирането на военни тренировъчни лагери за гимназиални ученици, сред които някои деца под 18-годишна възраст. За да разубеди обаче командир на НМС да приемат деца доброволци за бойци, правителството е отказало да записва деца доброволци в платени програми и не е давало заплати за деца доброволци“. И по-нататък: „Към началото на 2008 г. множество източници съобщават, че КРП, действащи в Иракски Курдистан, продължават да набират и да използват деца за бойци“; US Department of State, 2018 *Trafficking in Persons Report, Iraq*, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html. Вж. също Съвет за сигурност на ООН, Доклад на Генералния секретар за децата и въоръжените конфликти, 16 May 2018, A/72/865–S/2018/465, <https://undocs.org/A/72/865>, paras 75, 85; HRW, *Flawed Justice*, 4 December 2017, www.refworld.org/docid/5a2651964.html, p. 20. Между 2014 и 2017 година ИДИЛ е главният субект, който набира и използва деца за бойци. След като групировката губи териториален контрол през 2017 г., има малко съобщения за набиране на деца от ИДИЛ; вж. напр. NINA, *Diyala Police Revealed the Foiling of the Recruitment of /17/ Citizens, Including Four Teenagers by Daesh*, 30 December 2018, <https://bit.ly/2GWxex7>. Подкрепата за рехабилитация и реинтеграция на бивши деца войници, набирани от ИДИЛ, е недостатъчна; напротив, според сведенията свързани с ИДИЛ деца са застрашени от арест, задържане, изтезания и наказателно преследване по свързани с тероризъм обвинения; US Department of State, 2018 *Trafficking in Persons Report, Iraq*, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html; Atlantic Council, *Rehabilitating ISIS' Child Soldiers*, 21 September 2017, <https://bit.ly/2vpd7kZ>; The Clarion Project, *Recovery & Rehabilitation of ISIS Children: Is It Possible?*, 30 March 2017, <https://bit.ly/2nqrK0n>. Вж. също Раздел II.A.1 („Лица, заподозрени погрешно в подкрепа за ИДИЛ“).

⁶⁰⁰ „Експлоатацията на деца, включително чрез принудителна просия и набиране на деца войници от някои милиции, е хроничен проблем“; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, <https://www.ecoi.net/en/document/2002613.html>. „Информатори [в ИК] описаха случаи на деца, които се „наемат“ от членове на семейството за мрежите за просия срещу 25 000 иракски динара на ден, като биват принуждавани да просят на улицата и вечерта на връщане на семействата им. Сред жертвите на принудителна просия са и момчета, и момичета, като в най-голям риск са ВРЛ деца и деца бежанци и такива с увреждания.“ В същия доклад се говори за деца, които били подлагани на насилствено отстраняване на органи за целите на трафик на органи; Seed Foundation / Center for Mental Health and Psychosocial Support Services, *Human Trafficking in the Kurdistan Region of Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2VDLmDk>, pp. 19, 20. „Както се съобщава през последните пет години, Ирак е страна източник и крайна цел за жени и деца, подложени на сексуален трафик, и на мъже, жени и деца, подложени на принудителен труд.“ И по-нататък: „Престъпни банди принуждават деца да просят и да продават наркотици в Ирак. Трафикантски мрежи също така продават деца в съседни страни и Европа за търговска сексуална експлоатация. Иракски жени и деца са подложени също така на трафик с цел сексуална и трудова експлоатация в Близкия Изток и Турция“ (удебеляването е добавено); US Department of State, 2018 *Trafficking in Persons Report, Iraq*, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html. „(...) някои от тези [тарифицирани] деца се купуват от семейства, които се опитват да ги осиновят незаконно, а други се продават на „пазари за сексуални услуги“ почти след раждането, за да бъдат отглеждани в свят на експлоатация и изнасилване“; The New Arab, *The Iraq Report: Children Bought and Sold in 'Sex Markets' by Baghdad Mafia*, 16 August 2017, <https://bit.ly/2vLxnMG>. Вж. също, NINA, *A Gang Trading with Children Arrested in Hilla*, 11 February 2019, <https://bit.ly/2Hgy2xb>; Iraqi Children Foundation, *Baghdad "Street Lawyers" Come to the Rescue of Orphans and Vulnerable Kids at Risk of Trafficking*, August 2018, <https://bit.ly/2Dwgr4g>; NINA, *Interior Inspectorate Arrested a Gang Engaged in Prostitution and Human Trafficking West of Baghdad*, 4 June 2018, <https://bit.ly/2OpKBHu>; Kurdistan 24, *50-Day-Old Baby Girl Latest Victim of Human Trafficking in Iraq*, 8 March 2018, <https://bit.ly/2NF9kKF>.

⁶⁰¹ Въпреки законите, които забраняват детския труд, голям брой деца са принудени да работят, за да могат да посрещнат своите основни потребности и тези на семейството. Относно различните видове детски труд, преобладаващи в Ирак, някои от които може да представляват опасен труд, вж. US Department of Labor, 2017 *Findings on the Worst Forms of Child Labor, Iraq*, 20 September 2018, www.refworld.org/docid/5bd05ace2.html, Table 2. Според съобщенията детският труд е особено разпространен в райони, които са бивши зони на конфликт, както и сред уязвимите ВРЛ; Rudaw, *Iraq: Children of Mosul's Old City Selling Scrap Metal to Survive*, 11 February 2019, <http://bit.ly/1kQnAL4>; AP, *Mosul Children Collect Scrap Metal to Make a Living*, 21 November 2018, <https://bit.ly/2AwsytI>; AFP, *Begging to Survive: Mosul's Vulnerable Street Children Are Being Exploited*, 12 July 2018, <https://bit.ly/2KDTZEE>; The Arab Weekly, *Iraq's Children Main Victims of Decades of Sanctions and Wars*, 29 April 2018, <https://bit.ly/2DXGc92>. Според разчетите на УНИЦЕФ през юни 2016 г. повече от 575 000 деца са работели, което е два пъти повече отколкото броя на работещите деца през 1990 г.; UNICEF, *Violence Destroys Childhoods in Iraq*, June 2016, www.refworld.org/docid/577665304.html, p. 7.

⁶⁰² „Съгласно Закона за регистрация на раждането и смъртта родителите в Ирак могат да получат акт за раждане само да родено в брак дете“; HRW, *Iraq: Families of Alleged ISIS Members Denied IDs*, 25 February 2018, www.refworld.org/docid/5a99176a4.html. В някои случаи браковете не се регистрират официално в граждански съд, в това число религиозните бракове, което става често при детските бракове. Също така браковете, сключени в институции, управлявани от недържавни субекти, като такива в райони, които са били под контрола на ИДИЛ, не се признават за официални бракове; Finnish Immigration Service, *Overview of the Status of Women Living Without a Safety Net in Iraq*, 22 May 2018, www.ecoi.net/en/document/1442153.html, p. 30; Geneva Centre for Education and Research in Humanitarian Action (CERAH),

сексуално робство⁶⁰³, се съобщава, че са в риск да останат без законен статут и документи,⁶⁰⁴ да бъдат изоставени,⁶⁰⁵ както и да бъдат подложени на стигма и злоупотреби.⁶⁰⁶ ВРЛ деца, деца от социално слаба среда, както и сирачета, изоставени и разделени деца⁶⁰⁷ са особено уязвими на различни форми на експлоатация, сред които детски труд, ранен и принудителен брак, сексуална експлоатация и трафик, като много от тях са изложени на няколко от тези форми на злоупотреба.⁶⁰⁸

Challenges of Children Born by ISIS Rape in Iraq, Working Paper 49, September 2017, <https://bit.ly/2oQ6Zyp>, p. 27; The National, *Iraqi Couples Seek Official Status from Mobile Courtroom*, 26 August 2017, <https://bit.ly/2NYWnrR>.

⁶⁰³ Изявление от 27 април 2019 г. на Йезидския Върховен духовен съвет потвърждава изрично, че няма да се приемат деца, родени в резултат от сексуално робство; Al Jazeera, *Yazidis to Accept ISIL Rape Survivors, but not Their Children*, 30 April 2019, <https://aje.io/e2xnq>. „За да бъде едно лице йезид, неговите майка и баща трябва да са йезиди, при което е невъзможно майка йезидка да отглежда детето си в общността. Поради това (...) жените йезидки са били насърчавани при влизането си в ИК да оставят тези деца на семейства на бойци на ИДИЛ, в управлявани от правителството домове в Мосул или на границата със Сирия (...). Освен това децата на някои жертви на график, родени от насилието по време на войната, са им били отнемани принудително от техните семейства“; Seed Foundation / Center for Mental Health and Psychosocial Support Services, *Human Trafficking in the Kurdistan Region of Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2VDLmDk>, p. 18.

⁶⁰⁴ Децата, родени в райони, които са били под контрола на ИДИЛ, включително родените в резултат от изнасилване и/или (принудителен) брак, имат затруднения с получаването на официални документи, което ограничава достъпа им до основни услуги и ги излага на по-голям риск от липса на гражданство, маргинализация и други форми на насилие и експлоатация. „Децата, родени в резултат от изнасилване и принудителни бракове се намират в правна безизходица и са податливи на радикализация, трафик и експлоатация“; UNFPA/UNAMI/UNICEF, *United Nations Calls for the Protection of Children Born of Sexual Violence in Conflict*, 27 June 2018, <https://bit.ly/2KcYsT9>, p. 2. „Ако жена се е омъжила за мъж в район под контрола на ИДИЛ и е родила дете в управлявана от ИДИЛ болница, иракските власти по принцип не приемат издадените от ИДИЛ актове за брак и раждане“; HRW, *Iraq: Families of Alleged ISIS Members Denied IDs*, 25 February 2018, www.ecoi.net/en/document/1425202.html. Вж. също, Al Jazeera, *Iraq's Undocumented Children: 45,000 IDPs Denied Basic Rights*, 30 April 2019, <https://aje.io/mchvn>; AP, *Iraqi Women, Children Bear the Burden of ISIS Legacy*, 24 April 2019, <https://bit.ly/2vkaODs>; Al-Monitor, *Iraq Struggles to Provide War Orphans with Identities*, 17 July 2018, <https://bit.ly/2M8tf3X>; Iraqi News, *Children of Iraq's Islamic State Rape Victims in Limbo*, 26 June 2018, <https://bit.ly/2N5Hf4>; UNU, *Cradled by Conflict: Child Involvement with Armed Groups in Contemporary Conflict*, 12 February 2018, <https://bit.ly/2NXbzW8>, p. 136; IRC, *Born under ISIS, the Children Struggling in Iraq*, 19 January 2018, <https://bit.ly/2Kt8pao>; VOA, *Children of Terror Left Behind in Iraq*, 8 January 2018, <https://bit.ly/2OqvcWV>; OHCHR, *Justice Essential to Help Iraqi Victims of ISIL's Sexual Violence Rebuild Lives – UN Report*, 22 August 2017, <https://bit.ly/2OWmiBu>; UNAMI, *Promotion and Protection of Rights of Victims of Sexual Violence Captured by ISIL/or in Areas Controlled by ISIL in Iraq*, 22 August 2017, www.refworld.org/docid/59b67bf04.html, paras 47-48; The Independent, *Iraq's Generation of Stateless ISIS Children is Being 'Punished for the Crimes of Their Fathers'*, 18 May 2017, <https://ind.pn/2vfcF8P>. В проектозакона за йезидските жертви се предвижда създаването на първоинстанционен съд за целите на гражданското положение на йезидските деца, родени в резултат от изнасилване; вж. и бел. 547 по-горе.

⁶⁰⁵ „Много тук [в сиропиталището на Мосул] са изоставени деца от бащи бойци на ИДИЛ и йезидски момичета и жени, изнасилвани от тях, или деца, отвлечени от биологичните им семейства и отгледани от семейства на ИДИЛ. (...) В консервативните общества на региона жертвите на изнасилване често се обвиняват за опозоряване на семействата им и са застрашени от убийство. Поради големи брой заловени йезидки религиозните водачи са издали заповед да се приемат обратно поробени от ИДИЛ жени. Няма обаче такава заповед по отношение на техните деца от бащи бойци на ИДИЛ“; NPR, *Kidnapped, Abandoned Children Turn Up at Mosul Orphanage as ISIS Battle Ends*, 27 December 2017, <https://n.pr/2C9Kc9c>. Вж. също, The Independent, *What Becomes of the Jihadi Orphans?*, 25 September 2018, <https://ind.pn/2PwlRwt>; VOA, *Children of Terror Left Behind in Iraq*, 8 January 2018, <https://bit.ly/2OqvcWV>; CERAN, *Challenges of Children Born by ISIS Rape in Iraq*, Working Paper 49, September 2017, <https://bit.ly/2oQ6Zyp>, p. 23.

⁶⁰⁶ „(...) момчета и момичета с предполагаеми връзки с ИДИЛ са изложени на по-голям риск от дискриминация при достъпа до основни услуги, сексуално насилие и експлоатация и произволно задържане“; OCHA, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 29. „Стигмата срещу деца е много силна. В някои случаи дори по-широкото семейство отказва да вземе изоставени деца от членове на ИД, посочи хуманитарен служител от международна агенция, която е работила за намирането на дом за такива деца. Роднините може да се притесняват, че това ще ги опетни тях самите или че може племето да упражни натиск върху тях да не приемат децата (...)“; AP, *Children of Islamic State Group Live under a Stigma in Iraq*, 15 October 2018, <https://bit.ly/2OWzVUe>. „Местни служители в Ирак са посочвали на актовете за раждане на такива деца, че да „терористи на Даяш“ (...)“; UNSC, *Report of the Secretary-General on Conflict-Related Sexual Violence*, 23 March 2018, S/2018/250, www.refworld.org/docid/5b29148d7.html, para. 19. Вж. също Al Jazeera, *Iraq's Undocumented Children: 45,000 IDPs Denied Basic Rights*, 30 April 2019, <https://aje.io/mchvn>; AP, *Iraqi Minority Shuns Children Born of IS Rape, Enslavement*, 28 October 2018, <https://bit.ly/2Ocf7Dq>; UNFPA/UNAMI/UNICEF, *United Nations Calls for the Protection of Children Born of Sexual Violence in Conflict*, 27 June 2018, <https://bit.ly/2KcYsT9>; VOA, *Children of Terror Left Behind in Iraq*, 8 January 2018, <https://bit.ly/2OqvcWV>; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: януари до юни 2017 г.*, 14 дек. 2017 г., www.refworld.org/docid/5a746d804.html, p. 2. Вж. също Раздел Section III.A.1 („Лица, заподозрени погрешно в подкрепа за ИДИЛ“).

⁶⁰⁷ Броят на сираците, изоставените и разделените деца рязко е нараснал след 2014 г. Според UNAMI повече от 2 700 йезидски деца са загубили единия или и двамата си родители. „Понастоящем има 2 745 йезидски деца, които са загубили единия или и двамата родители“; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 15. Въпреки че много деца са били приети от семейства на роднини, все повече деца се оставят на произвола на съдбата; New York Times, *Iraq's Forgotten Casualties: Children Orphaned in Battle With ISIS*, 31 August 2018, <https://nyti.ms/2wBBP1k>; VOA, *Mosul Woman Raising 23 Grandkids Orphaned by IS*, 8 August 2018, <https://bit.ly/2vZLxKE>; AFP, *Begging to Survive: Mosul's Vulnerable Street Children Are Being Exploited*, 12 July 2018, <https://bit.ly/2KDTZEE>; NPR, *Kidnapped, Abandoned Children Turn Up at Mosul Orphanage as ISIS Battle Ends*, 27 December 2017, <https://n.pr/2C9Kc9c>; NPR, *Traumatized and Vulnerable to Abuse, Orphans from Mosul Are 'Living in Another World'*, 25 November 2017, <https://n.pr/2mBtlW7>; Reuters, *Lost Children Are Legacy of Battle for Iraq's Mosul*, 30 July 2017, <https://reut.rs/2On3aeC>.

⁶⁰⁸ Iraqi Children Foundation, *Baghdad "Street Lawyers" Come to the Rescue of Orphans and Vulnerable Kids at Risk of Trafficking*, 29 August 2018, <https://bit.ly/2Dwgr4g>; US Department of State, *2018 Trafficking in Persons Report, Iraq*, 28 June 2018, www.refworld.org/docid/5b3e0b184.html; UNU, *Cradled by Conflict: Child Involvement with Armed Groups in Contemporary Conflict*, 12 February 2018, <https://bit.ly/2NXbzW8>, p. 137; Niqash, *The Child Labourers of Baghdad*, 17 December 2017, www.niqash.org/+8r0y7.

Деца с увреждания и деца от маргинализирани етнически групи, особено роми и черни иракчани, често нямат достъп до образование.⁶⁰⁹

ВКБООН счита, че за деца в следните категории **е вероятно да се нуждаят от международна закрила**:

- а) Деца, които са преживели, и такива, които са застрашени от сексуално насилие, домашно насилие, принудителен и/или детски брак, „престъпления на честта“ или ЖГО;
- б) Деца, които са преживели, и такива, които са застрашени от принудително набиране на бойци и други най-лоши форми на детски труд.⁶¹⁰

В зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая те **може да се нуждаят от международна закрила** на базата на основателен страх от преследване от страна на държавни и недържавни субекти по причина на принадлежността им към определена социална група, тяхната религия, (приписвани) политически възгледи или други относими основания по Конвенцията.

ВКБООН счита, че деца в следните категории **може да се нуждаят от международна закрила**:

- а) Деца, родени извънбрачно или от родители с брак, непризнат официално;
- б) Деца, въввлечени в труд, който може да увреди тяхното здраве, безопасност или емоционално състояние („опасен труд“) в зависимост от конкретния опит на детето, неговата възраст и други обстоятелства.⁶¹¹
- в) Деца, които систематично не са имали достъп до образование, в това число поради дискриминация, стигма или дискриминационен отказ за издаване на акт за раждане или други граждански документи.

В зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая те **може да се нуждаят от международна закрила** на базата на основателен страх от преследване от страна на държавни и недържавни субекти по причина на принадлежността им към определена социална група или други относими основания по Конвенцията.

Относно нуждите от международна закрила на деца, заподозрени в подкрепа за ИДИЛ, включително поради това, че са родени в резултат от принудителен брак и/или изнасилване от (предполагам) съюзник на ИДИЛ, вижте Раздел III.A.1.

Молбите за международна закрила, подадени от деца, следва да се разглеждат внимателно и в съответствие с насоките на ВКБООН относно молби на деца, включително разглеждането на съображения за бивши деца войници.⁶¹²

10) Лица с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност

а) Положението в райони под контрола на правителството

⁶⁰⁹ „Поради историческото и системното естество на **изключването им** [на черните иракчани] **от образование** и трудова заетост, общността страда от крайна неграмотност и бедност.“ И по-нататък: „Много ромски деца са били реално изключени от образованието поради недостиг на училища в техните райони, липса на документи или дискриминация, когато се опитват да се запишат в училища в други райони. През 2018 г. УНИЦЕФ открива начално училище в ромското село Ал-Зихур, след като в селото не е имало училище 14 години. В това село, подобно на много други ромски селища, все още няма основно училище и гимназия и много от възрастните са неграмотни“ (удебеляването е добавено); MRGI, *Alternative Report to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD), Review of the Periodic Report of Iraq*, 2018, <http://bit.ly/2VKsoYo>, paras 28, 32. „Деца с увреждания са сред най-силно маргинализираните групи в обществото. Тъй като ежедневно се сблъскват с дискриминация под формата на отрицателни нагласи и липсата на адекватни политики и закони, децата с увреждания **на практика не могат да упражняват правото си** на здравеопазване, **образование** и дори – оцеляване. За децата с увреждания често е вероятно да са сред най-бедното население и за тях е по-малко вероятно да посещават училище, да ползват медицински услуги или да се чува гласът им в обществото. Дискриминацията спрямо децата с увреждания и тяхното изключване ги излага на по-голям риск от физически и емоционални злоупотреби или други форми на пренебрегване, насилие и експлоатация“; Government of Iraq/UNICEF, *2018 Multiple Indicator Cluster Survey (MICS6) Briefing*, 6 December 2018, <https://bit.ly/2EyAz2L>, p. 27. За положението на децата с увреждания, вж. и бележки 290 и 609.

⁶¹⁰ За още насоки вж. ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 8: Молби на деца по членове 1(A)2 и 1(F) от Конвенцията от 1951 г. и/или Протокола за статута на бежанците*, 22 дек. 2009 г., HCR/GIP/09/08, www.refworld.org/docid/4b2f4f6d2.html, т. 29.

⁶¹¹ *Ibid.*, т. 30.

⁶¹² *Ibid.*

Иракският наказателен кодекс не забранява изрично еднополови връзки между пълнолетни по взаимно съгласие.⁶¹³ Редица неясно формулирани разпоредби в Наказателния кодекс дават възможност за дискриминация и наказателно преследване срещу лица, обвинени в участие в еднополовни сексуални отношения по съгласие, напр. по обвинения, свързани с обществено благоприличие или проституция,⁶¹⁴ сведенията сочат обаче, че тези разпоредби не са били използвани систематично за наказателно преследване на еднополови действия.⁶¹⁵

След 2013 г. в Ирак е имало няколко вълни на нарастващо целенасочено насилие срещу лица с този профил, включително лица, за които се счита, че са погазили норми на обществото за характерно за пола приемливо поведение.⁶¹⁶ Засилването на недържавните въоръжени играчи след 2014 г. влошава още повече уязвимостта на лицата с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност.⁶¹⁷ За лица с този профил и такива, които се възприемат като принадлежащи към него,⁶¹⁸ се съобщава, че често са подложени на различни форми на дискриминация от обществото (във връзка с достъпа до трудова заетост и основни услуги)⁶¹⁹ и насилие, в това число тормоз (напр. на контролни пунктове),⁶²⁰

⁶¹³ Republic of Iraq, *Penal Code*, No. 111 of 1969, July 1969, www.refworld.org/docid/452524304.html. Вж. също HRW, *Audacity in Adversity – LGBT Activism in the Middle East and North Africa*, 16 April 2018, www.refworld.org/docid/5b34f0827.html (hereafter: HRW, *LGBT Activism in the Middle East and North Africa*, 16 April 2018, www.refworld.org/docid/5b34f0827.html), p. 66; International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA), *State Sponsored Homophobia. A World Survey of Sexual Orientation Laws: Criminalisation, Protection and Recognition*, May 2017, www.refworld.org/docid/59e615f64.html, p. 128. Фактът, че Наказателният кодекс не забранява изрично еднополови отношения по съгласие невината е възпирало правителствени служители да заявяват, че в Ирак хомосексуализмът е забранен и противоречи на морала на ислямския закон, вж. напр. UN Human Rights Committee, *Consideration of Reports Submitted by States Parties under Article 40 of the Covenant, 5th Periodic Reports of States Parties Due in 2000: Iraq*, 12 December 2013, CCPR/C/IRQ/5, www.refworld.org/docid/5660594e19f2.html, para. 177. През септември 2017 г. Ирак гласува срещу Резолюция на Съвета по правата на човека на ООН, която призовава държавите, които все още имат смъртно наказание, да гарантират, че то не се налага спрямо конкретни форми на поведение, включително еднополови отношения по взаимно съгласие; Съвет на ООН по правата на човека, *Резолюция, приета от Съвета по правата на човека на 29 септември 2017 г.*, 5 окт. 2017 г., A/HRC/36/L.6, www.refworld.org/docid/5ab8be600.html.

⁶¹⁴ HRW, *LGBT Activism in the Middle East and North Africa*, 16 April 2018, www.refworld.org/docid/5b34f0827.html, pp. 8, 10, 66; The Daily Beast, *Murdered for 'Looking Gay': How LGBT Iraqis Are Fighting for Their Lives*, 7 June 2017, <http://thebea.st/2FRfNKU> (hereafter: The Daily Beast, *Murdered for 'Looking Gay'*, 7 June 2017, <http://thebea.st/2FRfNKU>; ILGA, ILGA, *State Sponsored Homophobia World Survey of Sexual Orientation Laws: Criminalisation, Protection and Recognition*, May 2017, www.refworld.org/docid/59e615f64.html, pp. 41, 128. Цитиран е активист ЛГБТИ, който казва: „Въпреки че в Ирак няма закон, който да криминализира хомосексуализма, съдиите манипулират законите и тяхната редакция, като си играят с думите и структурата на членовете, за да могат да криминализират това деяние.“; Gay Star News, *'I Had to Sit on a Pepsi Bottle': Gay Men in Iraq Reveal Shocking Torture Stories*, 27 March 2019, <https://bit.ly/2ZKgfP4>.

⁶¹⁵ HRW, *World Report 2019, Iraq*, 17 January 2019, www.ecoi.net/en/document/2002196.html; HRW, *LGBT activism in the Middle East and North Africa*, 16 April 2018, www.refworld.org/docid/5b34f0827.html, p. 8.

⁶¹⁶ HRW, *LGBT Activism in the Middle East and North Africa*, 16 April 2018, www.refworld.org/docid/5b34f0827.html, pp. 17-18; MADRE et al., *Communication to the ICC Prosecutor Pursuant to Article 15 of the Rome Statute Requesting a Preliminary Examination into the Situation of: Gender-Based Persecution and Torture as Crimes Against Humanity and War Crimes Committed by the Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL) in Iraq*, 8 November 2017, <http://bit.ly/2tX8Abh>, pp. 24-33, 35; The Daily Beast, *Murdered for 'Looking Gay'*, 7 June 2017, <http://thebea.st/2FRfNKU>. Вж. също Iraqi News, *Death Threats Non-Stop for Iraqi Male Beauty Pageant Contestant*, 23 October 2018, <https://bit.ly/2zhc9rV>.

⁶¹⁷ Специалният докладчик на ООН за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции изразява загриженост „че след военната победа над Даеш милициите може да насочат вниманието си към други обекти, сред които на първо място лица, които се възприемат като извършващи неморални действия“, включително лица с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност; OHCHR, *End of Visit Statement of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions on Her Visit to Iraq*, 24 November 2017, <https://bit.ly/2NfKxbN>. Вж. също The Daily Beast, *Murdered for 'Looking Gay'*, 7 June 2017, <http://thebea.st/2FRfNKU>; Al-Monitor, *Appearances Get People Killed in Iraq*, 25 July 2017, <http://bit.ly/2E6tSqj>; Washington Blade, *Militants Use Social Media to Lure, Kill Gay Iraqi Men*, 24 September 2016, <http://bit.ly/2dEOMSw>.

⁶¹⁸ UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. 16. UNAMI е документирала инциденти с момчета, които видимо са убити заради предполагаемата им сексуална ориентация, вж. UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от януари до юни 2017 г.*, 14 дек. 2017 г., www.refworld.org/docid/5a746d804.html, p. 17; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2016 г.*, 30 август 2017 г., www.refworld.org/docid/5a7470a84.html, p. 34. Вж. също IraQueer, *Fighting for the Right to Life – The State of LGBT+ Human Rights in Iraq*, June 2018, <https://bit.ly/2tDR5tG> (hereafter: IraQueer, *The State of LGBT+ Human Rights in Iraq*, June 2018, <https://bit.ly/2tDR5tG>), pp. 10-11; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2016 г.*, 30 август 2017 г., www.refworld.org/docid/5a7470a84.html, p. 34; So Film (in French), *Mystère Blonde*, 1 September 2017, <http://bit.ly/2GiGwLk>; The Daily Beast, *Murdered for 'Looking Gay'*, 7 June 2017, <http://thebea.st/2FRfNKU>.

⁶¹⁹ IraQueer, *The State of LGBT+ Human Rights in Iraq*, June 2018, <https://bit.ly/2tDR5tG>, pp. 9-10. Many LGBT+ persons are reportedly homeless; The Daily Beast, *ISIS Is Beaten. But Iraq Is Still Hell for LGBT+ People*, 22 June 2018, <https://thebea.st/2tSzkpT>. Относно съобщенията за отказ за медицински услуги за пациенти или тяхната експлоатация на базата на действителна или предполагаема сексуална ориентация или полова идентичност, вж. The Independent, *Iraq's Only Openly Gay Activist on How He's Fighting to Make His Country Safer*, 16 August 2016, <http://ind.pn/2bbLtOj>.

⁶²⁰ Според IraQueer „(...) полицейски служители и охранители спират на контролните пунктове лица, които изглеждат различно или са транссексуални и провеждат хормонална терапия, като сравняват как изглеждат понастоящем със снимката на документа за самоличност. IraQueer има видео записи на лица, които в такива ситуации са унижавани и малтретиранни физически“; The Daily Beast, *Murdered for 'Looking Gay'*, 7 June 2017, <http://thebea.st/2FRfNKU>. Вж. също IraQueer, *The State of LGBT+ Human Rights in Iraq*, June 2018, <https://bit.ly/2tDR5tG>, p. 13.

заплахи, физическо и сексуално насилие, отвлечения и в някои случаи – убийства⁶²¹ от страна на държавни и недържавни субекти,⁶²² сред които членове на техните семейства или племена,⁶²³ по-широкото общество,⁶²⁴ държавни власти,⁶²⁵ както и редица въоръжени групировки⁶²⁶. Транссексуалните лица са изправени пред специфични предизвикателства, включително това, че не могат да получат документи за самоличност с посочен пол, отговарящ на половата им идентичност.⁶²⁷ Според съобщенията лицата с различна сексуална ориентация и полова идентичност се идентифицират и набелязват като мишени посредством социалните медии, в това число приложения за уреждане на срещи.⁶²⁸

⁶²¹ „Членове на общността на лесбийките, гейовете, бисексуалните, транссексуалните и интерсексуалните (ЛГБТИ) продължава да е изправена пред сериозна дискриминация, заплахи, физически нападения, отвлечения и в някои случаи – убийства поради предполагаема сексуална ориентация или полова идентичност“; UNAMI Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г., 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, р. 16. Вж. също Gulf News, *Iraqi Teenager Brutally Killed Because of His Looks*, 11 October 2018, <http://bit.ly/2Roemcvc>; IraQueer, *Statement*, 10 October 2018, <https://bit.ly/2tDR5tG>; IraQueer, *The State of LGBT+ Human Rights in Iraq*, June 2018, <https://bit.ly/2tDR5tG>, р. 9; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от януари до юни 2017 г.*, 14 дек. 2017 г., www.refworld.org/docid/5a746d804.html, р. 17; ILGA, *State Sponsored Homophobia. A World Survey of Sexual Orientation Laws: Criminalisation, Protection and Recognition*, May 2017, www.refworld.org/docid/59e615f64.html, р. 128; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2016 г.*, 30 август 2017, www.refworld.org/docid/5a7470a84.html, р. 34; The Daily Beast, *Murdered for 'Looking Gay'*, 7 June 2017, <http://thebea.st/2FRfNKU>. Вж. също бел. 623 относно „убийства на честта“ от страна на членове на семейството на лицето.

⁶²² UNAMI изброява следните субекти: „въоръжени групировки, цивилни и членове на семействата“; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2016 г.*, 30 август 2017 г., www.refworld.org/docid/5a7470a84.html, р. 34. На базата на интервюта, проведени от IraQueer с 257 лица с различни сексуални ориентации и/или полови идентичности („лица ЛГБТИ+“) между 2017 и 2018 година, 96 процента споделят, че са били изложени на насилие. Като извършители на злоупотребите срещу лицата ЛГБТИ+ през периода от 2015 до 2018 година са посочени следните субекти: въоръжени групировки (31 per cent), family members (27 %), иракското правителство (22 %), ИДИЛ (10 %) и „други“ (10 %); IraQueer, *The State of LGBT+ Human Rights in Iraq*, June 2018, <https://bit.ly/2tDR5tG>, р. 14.

⁶²³ Табутата, свързани с хомосексуалността (и по-общо, поведението възприемано като нарушение на обществени норми за характерно за пола приемливо поведение) продължават да са силни и лицата с този профил обикновено държат в тайна своята сексуална ориентация и/или полова идентичност и живеят в постоянен страх да не се разкрие идентичността им. Семейните връзки служат като важна форма на обществена и икономическа закрила в Ирак и лицата с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност рискуват да бъдат отхвърлени от членовете на техните семейства/племена, което означава, че са по-уязвими на нападения от други лица, ако тяхната сексуална ориентация и/или полова идентичност стане обществено достояние. Лицата с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност са застрашени от тормоз, заплахи, физическо и сексуално насилие и дискриминация от страна на техните собствени семейства и племена, включително убийства в името на защита или реабилитиране на „честта“. Жените, заподозрени в лесбийство от семействата им, може да бъдат принудени да се омъжат, въпреки че Законът за личния статут забранява принудителните бракове. Вж. IraQueer, *The State of LGBT+ Human Rights in Iraq*, June 2018, <https://bit.ly/2tDR5tG>, pp. 11, 14; HRW, *LGBT Activism in the Middle East and North Africa*, 16 April 2018, www.refworld.org/docid/5b34f0827.html, р. 21; UNHCR, *Tribal Conflict Resolution in Iraq*, 15 January 2018, www.refworld.org/docid/5a66f84f4.html, footnote 9 (with additional sources); The Daily Beast, *Murdered for 'Looking Gay'*, 7 June 2017, <http://thebea.st/2FRfNKU>. Вж. също Раздел II.E.2.b („Нарушения на правата на човека от семейството, племето, общността“).

⁶²⁴ Членовете на иракското общество като цяло не приемат идеята, че някои лица може да имат полова идентичност, различна от хетеросексуалната; лица, които участват в еднополови отношения по взаимно съгласие, обикновено се възприемат като „ненормални“. Влиятелният шиитски духовник Муктада Ал-Садър, който през 2016 г. призовава членовете на Сарая Ал-Салам (част от HMC, преди това армия на махдините) да не вземат на прицел хомосексуалисти, изразява виждането, че „хомосексуализмът е психологическа болест и психична нестабилност, която кара мъжете да искат да приличат на жени, и че това е забранено за всички хора и че те трябва да бъдат изолирани от обществото“; IraQueer, *Muqtada Al-Sadr Calls Against Violence Against LGBT+ Individuals*, undated, <https://bit.ly/2pwJQJl>. Вж. също HRW, *Human Rights Watch Country Profiles: Sexual Orientation and Gender Identity*, 23 June 2017. Относно използването в медиите на обиден и хомофобски език вж. напр. IraQueer, *The State of LGBT+ Human Rights in Iraq*, June 2018, <https://bit.ly/2tDR5tG>, pp. 16-17; Step Feed, *We Talked to the Activist Leading Iraq's First Queer Movement*, 26 January 2018, <http://bit.ly/2G5Qx7m>; OutRight Action International, *Arab Mass Media – A Monitoring Report Looking at Sexuality and Gender Identity in Arabic Media from 2014 to 2017*, 29 August 2017, <http://bit.ly/2HMcZJl>.

⁶²⁵ IraQueer, *The State of LGBT+ Human Rights in Iraq*, June 2018, <https://bit.ly/2tDR5tG>, pp. 9, 10, 11, 13-14; HRW, *LGBT Activism in the Middle East and North Africa*, 16 April 2018, www.refworld.org/docid/5b34f0827.html, pp. 20-21; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2016 г.*, 30 август 2017 г., www.refworld.org/docid/5a7470a84.html, р. 34; The Daily Beast, *Murdered for 'Looking Gay'*, 7 June 2017, <http://thebea.st/2FRfNKU>. Вж. също бележки 620 и 629.

⁶²⁶ „В Багдад и в среден Ирак в действителност се вижда повече насилие от подкрепяни от правителството групировки, които провеждат кампании за убийства. Последната е проведена през януари [2017] – знаем за няколко души, които са били убити, но според слуховете списъкът съдържа 100 имена. (...) Заподозрени обществени места са били подпалени или бомбардирани и в продължение на най-малко на шест години не е било безопасно да се срещаш с хора – особено поради това, че набелязването на обектите е ставало чрез приложенията за срещи“; The Guardian, *Where Are the most Difficult Places in the World to be Gay or Transgender?*, 1 March 2017, <http://bit.ly/2IWfQd5>. Вж. също IraQueer, *The State of LGBT+ Human Rights in Iraq*, June 2018, <https://bit.ly/2tDR5tG>, pp. 12-13; HRW, *LGBT Activism in the Middle East and North Africa*, 16 April 2018, www.refworld.org/docid/5b34f0827.html, pp. 16-17; So Film (in French), *Mystère Blonde*, 1 September 2017, <http://bit.ly/2GIGwLk>; The Daily Beast, *Murdered for 'Looking Gay'*, 7 June 2017, <http://thebea.st/2FRfNKU>.

⁶²⁷ „За членовете на транссексуалната общност опасността е особено голяма само заради самото им съществуване. Най-вече тези, които решават да проведат хормонална терапия и да придобият физически промени. Фактът, че хормоналните терапии не са законни, правят прехода още по-опасен за тези лица. Законът не разрешава извършването на операция за смяна на пола. Лицата, които успеят да си направят операция извън Ирак, не могат да получат законни документи, отразяващи идентичността им след операцията“; IraQueer, *The State of LGBT+ Human Rights in Iraq*, June 2018, <https://bit.ly/2tDR5tG>, pp. 10-11. Вж. също, Vox, *Trans Refugees Fled to Greece for a Better Life. They Found Intolerance*, 6 March 2018, <https://bit.ly/2oKaUNK>.

⁶²⁸ France 24, *In Baghdad, a Daring Poster Campaign to Defend LGBT Rights*, 22 June 2018, <https://bit.ly/2N7rkKw>; The Guardian, *Where Are the most Difficult Places in the World to Be Gay or Transgender?*, 1 May 2017, <https://bit.ly/2DPDX6V>; IraQueer, *Security*

Изразява се загриженост по отношение на желанието и способността на правителството да разследва и наказва злоупотреби с правата на човека, извършени срещу лица с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност, и да им осигури защита.⁶²⁹ При това положение лицата с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност се въздържат да съобщават пред полицията или други държавни органи за случаи на дискриминация, заплахи и насилие, тъй като се страхуват от разкриване на тяхната сексуална ориентация и/или полова идентичност, от наказателно преследване на базата на неясни разпоредби в наказателното законодателство⁶³⁰ и посегателства от страна властите или други субекти.⁶³¹ Съобщава се, че безнаказаността е широко разпространена.⁶³² Организациите на ЛГБТИ не осъществяват дейността си открито⁶³³ и активистите, които работят за правата на лица с различни полови ориентации и полови идентичности, често са подложени на заплахи, тормоз и физически нападения от държавни и недържавни субекти.⁶³⁴ Някои организации на гражданското общество управляват безопасни жилища на тайни места за лица, които се опасяват от посегателства. Тези безопасни жилища функционират извън закона⁶³⁵ и с огромен риск както за лицата в тях, така и за служителите на организациите.⁶³⁶ От съображения за сигурност тези безопасни жилища съществуват само за кратко време, обикновено няколко месеца, преди са бъдат затворени или преместени. В тях могат да се настаняват малък брой хора, за да не се привлича вниманието на властите и други субекти.⁶³⁷ IraQueer е документирала случаи на лица, които са били убити от семействата им, след като са напуснали безопасно жилище.⁶³⁸

b) Ситуацията в ИК

Иракският наказателен кодекс се прилага и в ИК и според наличната информация е имало арести и, в някои случаи, наказателно преследване спрямо лица с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност по обвинения за обществено неблагоприличие или проституция.⁶³⁹ Сведенията сочат, че в кюрдското общество все още преобладават във

Guide. A Guide Focusing on the Physical and Digital Security Aspects of the LGBT+ Community in Iraq/Kurdistan, undated, <https://bit.ly/2DUTLWb>.

⁶²⁹ „(...) съдебната система продължава да страда от съществени недостатъци и корупция, което всява силен страх сред общността на ЛГБТИ из цялата страна, и не спомага за облекчаване на огромната дискриминация и преследване на ниво общност и семейство“; ILGA, *State Sponsored Homophobia World Survey of Sexual Orientation Laws: Criminalisation, Protection and Recognition*, May 2017, www.refworld.org/docid/59e615f64.html, p. 176. Вж. също IraQueer, *The State of LGBT+ Human Rights in Iraq*, June 2018, <https://bit.ly/2tDR5tG>, pp. 7, 13, 19, 20. В случаите на престъпления срещу лица на базата на тяхната действителна или предполагаема сексуална ориентация и/или полова идентичност полицията и съдилищата приемат предполагаемата сексуална ориентация и/или полова идентичност на жертвата като „смекчаващ фактор“ за съществено намаляване на присъдите на извършителите; CRC, *Concluding Observations on the Combined 2nd to 4th Periodic Reports of Iraq*, 3 March 2015, www.refworld.org/docid/562de4494.html, para. 27.

⁶³⁰ Вж. бел. 620.

⁶³¹ Вж. бел. 625.

⁶³² „На никого не е потърсена отговорност за убийството на лице ЛГБТИ+“; IraQueer, *Statement*, 10 October 2018, <https://bit.ly/2RpD24C>. „(...) извършителите знаят, че е вероятно законите за ЛГБТИ да обезсърчат жертвите им да потърсят защита по съдебен ред“; HRW, *LGBT Activism in the Middle East and North Africa*, 16 April 2018, www.refworld.org/docid/5b34f0827.html, p. 21.

⁶³³ На НПО не се разрешава да регистрират законно организации на ЛГБТИ; Outright Action International, *The Global State of LGBTIQ Organising*, 7 August 2018, <https://bit.ly/2ILKzaG>, p. 3.

⁶³⁴ Специалният докладчик на ООН за извънсъдебните, масовите или произволните екзекуции съобщава, че иракски източници са я уведомили относно „чести нападения срещу активисти и НПО, които защитават правата на ЛГБТИ“; OHCHR, *End of Visit Statement of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions on Her Visit to Iraq*, 24 November 2017, <https://bit.ly/2NfKxbN>. Вж. също France 24, *In Baghdad, a Daring Poster Campaign to Defend LGBT Rights*, 22 June 2018, <https://bit.ly/2N7rkKw>; IraQueer, *The State of LGBT+ Human Rights in Iraq*, June 2018, <https://bit.ly/2tDR5tG>, p. 18; HRW, *LGBT Activism in the Middle East and North Africa*, 16 April 2018, www.refworld.org/docid/5b34f0827.html, pp. 36, 50-51; Step Feed, *We Talked to the Activist Leading Iraq's First Queer Movement*, 26 January 2018, <http://bit.ly/2G5Qx7m>.

⁶³⁵ Интервю и разменени имейли с Амир Ашур, учредител и изпълнителен директор на IraQueer, ноември 2018 г. и април 2019 г. Вж. също Раздел III.A.8 („Жени и момичета с определени профили или при конкретни обстоятелства“).

⁶³⁶ Интервю и разменени имейли с Амир Ашур, IraQueer, ноември 2018 г. и април 2019 г.; Step Feed, *We Talked to the Activist Leading Iraq's First Queer Movement*, 26 January 2018, <http://bit.ly/2G5Qx7m>.

⁶³⁷ Интервю и разменени имейли с Амир Ашур, IraQueer, ноември 2018 г. и април 2019 г.

⁶³⁸ Ibid.

⁶³⁹ UNAMI/OHCHR отбелязва, че арестите по измислени причини се използват като „тактика срещу общността на ЛГБТИ“ и че по принцип не водят до наказателни преследвания; Комуникация по имейл с UNAMI/OHCHR (имейл във файл при ВКБООН), януари 2019 г. Според IraQueer лицата, арестувани по такива обвинения, рискуват семействата им да узнаят за тяхната идентичност; Интервю и разменени имейли с Амир Ашур, IraQueer, ноември 2018 г. и април 2019 г. Вж. също Rudaw, *LGBT Community Fear Living Openly in Kurdistan*, 29 January 2019, <https://bit.ly/2BfezJk>; HRW, *LGBT Activism in the Middle East and North Africa*, 16 April 2018, www.refworld.org/docid/5b34f0827.html, p. 66.

висока степен консервативни културни, религиозни и племенни ценности и практики, сред които силна привързаност към понятията за ролите на половете и семейната „чест“, и има много слабо приемане на откритото показване на хомосексуалност и несъобразяване с характеристиките на пола.⁶⁴⁰ Има сведения за признаци за появата на публичен дискурс за правата на лицата с различни сексуални ориентации и полови идентичности, за което водеща роля имат женски организации и някои медии.⁶⁴¹ Въпреки това повечето активисти на гражданското общество споделят, че да се работи по въпросите на ЛГБТИ все още е изключително чувствително начинание и трябва да се прави много дискретно и с поемане на личен риск.⁶⁴²

Повечето хора с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност живеят под натиск да държат в тайна своята сексуална ориентация или полова идентичност,⁶⁴³ за да избягват дискриминация (напр. по отношение на достъпа до трудова заетост и медицински услуги),⁶⁴⁴ тормоз, заплахи, физическо насилие и сексуално насилие от страна на обществото, техните семейства и полицията,⁶⁴⁵ както и „убийства на честта“ от членове на семейството.⁶⁴⁶ Според сведенията полицията и службите за сигурност извършват

⁶⁴⁰ „Често кюрди гейове и лесбийки в крайна сметка сключват брак и живеят в традиционни хетеросексуални отношения“; Niqash, *Coming Out: The Secret Lives of Iraqi Kurdistan's Gay Community Slowly Emerging*, 9 November 2017, <http://bit.ly/2senA3t>; „Дори сред някои сравнително светски семейства племенните корени на кюрдската култура, които са по-силно изразени в селските райони, могат силно да ограничат социалното поведение. Племената все още прилагат своите консервативни правила за честта, дори и религията да не е единственият двигател за липсата на толерантност“; Huffington Post, *In ISIS' Shadow, LGBT Kurds Take a Stand*, 26 June 2017, <http://bit.ly/2tVMS7u>. Вж. също Rasan Organization (video), *Rasan Organization Short LGBTI Movie*, August 2018, <https://bit.ly/2qiWjsN>; NRT English (video), *Homosexuality in the Kurdistan Region*, 9 April 2017, <http://bit.ly/2ppV3UQ>; Al-Monitor, *LGBT Community Struggles for Recognition, Rights in Iraqi Kurdistan*, 16 June 2017, <http://bit.ly/2qLJA4Z>.

⁶⁴¹ HRW, *LGBT Activism in the Middle East and North Africa*, 16 April 2018, www.refworld.org/docid/5b34f0827.html, p. 52; MEE, *'The World Is Changing': Iraqi LGBT Group Takes Campaign to Streets*, 10 March 2018, <https://bit.ly/2G6FrQq>; Niqash, *Coming Out: The Secret Lives of Iraqi Kurdistan's Gay Community Slowly Emerging*, 9 November 2017, <http://bit.ly/2senA3t>; Huffington Post, *In ISIS' Shadow, LGBT Kurds Take a Stand*, 26 June 2017, <http://bit.ly/2tVMS7u>; British Library, *A Rainbow in Stormy Skies: LGBT Writing in the Northern Middle East*, 26 June 2017, <https://bit.ly/2pyn38I>; Iraqi News, *MP Slams U.S. Consulate in Erbil for Raising LGBT Flag*, 4 June 2017, <https://bit.ly/2I05Trc>; NRT English (video), *Homosexuality in the Kurdistan Region*, 9 April 2017, <http://bit.ly/2ppV3UQ>; The New Arab, *Radio Wars: The Battle for Minds on Kurdistan's Airwaves*, 11 February 2017, <http://bit.ly/2GfSOTY>.

⁶⁴² Комуникация по имейл с UNAMI/ОНЧР (имейл във файл при ВКБООН), януари 2019 г.; Интервю и разменени имейли с Амир Ашур, IraQueer, ноември 2018 г. и април 2019 г.

⁶⁴³ „(...) всички лица, които са или се възприемат като ЛГБТИ, постоянно са застрашени от посегателства навсякъде в региона на Кюрдистан, ако водят открит живот. Тези, които прикриват идентичността си, живеят с постоянния страх, че могат да бъдат разкрити и подложени на насилие“; Комуникация по имейл с UNAMI/ОНЧР (имейл във файл при ВКБООН), януари 2019 г. Вж. също Rudaw, *LGBT Community Fear Living Openly in Kurdistan*, 29 January 2019, <https://bit.ly/2BfezJk>; Niqash, *Coming Out: The Secret Lives of Iraqi Kurdistan's Gay Community Slowly Emerging*, 9 November 2017, <http://bit.ly/2senA3t>; Al-Monitor, *LGBT Community Struggles for Recognition, Rights in Iraqi Kurdistan*, 16 June 2017, <http://bit.ly/2qLJA4Z>; NRT English (video), *Homosexuality in the Kurdistan Region*, 9 April 2017, <http://bit.ly/2ppV3UQ>.

⁶⁴⁴ „Лица от общността на ЛГБТИ съобщават, че са загубили работата си, когато са разкрили, или въобще не са могли да си намерят работа, тъй като са ги възприемали като различни. (...) HRO разбира, че лицата от ЛГБТИ силно се притесняват да разкрият самоличността си на медицинските работници, дори когато става дума за здравословни проблеми, заради незащитен личния живот и заплаха от дискриминация“; Комуникация по имейл с UNAMI/ОНЧР (имейл във файл при ВКБООН), януари 2019 г. IraQueer подчертава трудностите, с които се сблъскват лицата с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност по отношение на достъпа до здравни услуги и психологически грижи, в това число преживелите зверствата на ИДИЛ; Интервю и разменени имейли с Амир Ашур, IraQueer, ноември 2018 г. и април 2019 г.;

⁶⁴⁵ „Лицата от общността на ЛГБТИ в региона на Кюрдистан споделят, че тези, които се възприемат като хомосексуални или прости изглеждат или се държат различно от традиционното разбиране на ролите на половете, са застрашени от тормоз и/или насилие от страна на обществото и полицията“; Комуникация по имейл с UNAMI/ОНЧР (имейл във файл при ВКБООН), януари 2019 г. На базата на интервюта, проведени от IraQueer с 257 иракчани от общността на ЛГБТИ+, през периода между 2015 и 2018 година 32 процента от инцидентите с насилие срещу лица ЛГБТИ+ са станали в ИК (в сравнение с 42 процента в централен Ирак и 26 процента в южен Ирак); IraQueer, *The State of LGBT+ Human Rights in Iraq*, June 2018, <https://bit.ly/2tDR5tG>, p. 15. Вж. също MEE, *'The World Is Changing': Iraqi LGBT Group Takes Campaign to Streets*, 10 March 2018, <https://bit.ly/2G6FrQq>; Al-Monitor, *LGBT Community Struggles for Recognition, Rights in Iraqi Kurdistan*, 16 June 2017, <http://bit.ly/2qLJA4Z>; NRT English (video), *Homosexuality in the Kurdistan Region*, 9 April 2017, <http://bit.ly/2ppV3UQ>; Canada: Immigration and Refugee Board of Canada, *Iraq: Honour-Based Violence in the Kurdistan Region; State Protection and Support Services Available to Victims*, 15 February 2016, IRQ105424.E, www.refworld.org/docid/56d7f9974.html; Rudaw, *Hermaphrodite once Buried Alive Fled Kurdistan in Pursuit of Better Life*, 7 February 2017, <http://bit.ly/2G6jQXj>.

⁶⁴⁶ „По-обичайната и по-голямата заплаха за лицата ЛГБТИ е от техните семейства, които може да се опитат да премахнат обезчестяването поради присъствието на лице ЛГБТИ в семейството, като го убият. HRO няма сведения за това свързани с ЛГБТИ убийства на честта в региона на Кюрдистан да се съобщават официално като такива през последните една година и половина. Както при всички убийства на честта, това е разбираемо, тъй като семействата се въздържат да съобщават за тях поради личното си участие в тях и срама за семейството. Освен това свързаните с жертвата лица може да не съобщават за престъплението заради страх от отмъщение. И последно, полицията може да не желае да разследва престъплението на основание, че това са вътрешни въпроси на семейството. HRO обаче има данни за няколко лица, чиито семейства са ги заплашвали с убийство и в действителност са ги преследвали с тази цел“; Комуникация по имейл с UNAMI/ОНЧР (имейл във файл при ВКБООН), януари 2019 г. Според IraQueer обикновено семействата прикриват истинската причина за „убийствата на честта“, извършени срещу лица с различна сексуална

злоупотреби срещу лица с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност,⁶⁴⁷ в това число тормоз и арести на контролни пунктове и в местата за задържане.⁶⁴⁸ Лицата с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност са изложени на „изключително голям риск“ от трафик с цел търговска сексуална експлоатация, особено предвид липсата на безопасни места за тях в ИК.⁶⁴⁹

В ИК няма приюти само за лица с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност, които са в риск от посегателства. По принцип жени с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност се настаняват в приюти за жени в ИК; за достъпа обаче е необходима съдебна заповед, което изисква жертвата да подаде жалба в полицията.⁶⁵⁰ Мъжете с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност нямат достъп до никакви приюти в ИК, въпреки че някои организации на гражданското общество са осигурявали временно настаняване в частни квартири или хотели на някои лица,⁶⁵¹ което обикновено е било с голям риск както за жертвата, така и за предоставящите подкрепа.⁶⁵² Лицата с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност често нямат и финансови средства, за да наемат квартира или да платят стая в хотел, тъй като обикновено живеят извън мрежата на семейната подкрепа.⁶⁵³

Във всички райони на Ирак лицата с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност се въздържат да съобщават пред полицията или други органи за случаи на дискриминация, заплахи и насилие, тъй като се страхуват от разкриване на своята сексуална ориентация и/или полова идентичност, от наказателно преследване на базата на неясни наказателни закони и други посегателства от страна на властите или други субекти.⁶⁵⁴

ориентация и/или полова идентичност, напр. като причина може да се посочи извънбрачна връзка на лицето с лице от другия пол. Полицията счита, че тези убийства са „семеини дела“ и не ги разследва; Интервю и разменени имейли с Амир Ашур, IraQueer, ноември 2018 г. и април 2019 г. Вж. също Rudaw, *LGBT Community Fear Living Openly in Kurdistan*, 29 January 2019, <https://bit.ly/2BfezJk>.

⁶⁴⁷ „В някои случаи полицията може да инсценира престъпления, за които да ги арестува – като неблагоприличие на обществено място или проституция. Това показва, че полицията въобще не е в помощ на хората ЛГБТИ, застрашени от други“; Комуникация по имейл с UNAMI/ОНСНР (имейл във файл при ВКБООН), януари 2019 г. „По сходен начин странни индивиди, особено жени мъжкарки, мъже женцовци и транссексуални лица са били обект на физическо насилие в северен Ирак при кюрдистанското регионално управление. Много такива лица са били задържани, без да бъдат информирани за правата им или без достъп до правна защита“; IraQueer, *The State of LGBT+ Human Rights in Iraq*, June 2018, <https://bit.ly/2tDR5tG>, pp. 13-14.

⁶⁴⁸ Според IraQueer е използвано изнасилване срещу лица с различни сексуални ориентации и/или полове идентичности като „поправителна“ мярка спрямо тях; Интервю и разменени имейли с Амир Ашур, IraQueer, ноември 2018 г. и април 2019 г.

⁶⁴⁹ Според сведенията рискът е особено голям за „мъже, които показват „женствено“ поведение или са преминали през хормонална терапия; транссексуални лица; и мъже, които се определят или се възприемат като гейове. Тези лица бягат от заплахи или извършено спрямо тях насилие в дома, в това число задиряне, изнасилване и сексуална експлоатация, но често остават без безопасен подслон, което ги прави изключително уязвими на търговска сексуална експлоатация. Освен това се съобщава, че за лицата от общността ЛГБТИ+ често е изключително трудно да си осигурят постоянна и безопасна работа, което не им позволява да имат независим живот“; Seed Foundation / Center for Mental Health and Psychosocial Support Services, *Human Trafficking in the Kurdistan Region of Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2VDLmDk>, p. 17.

⁶⁵⁰ Вж. Раздел III.A.8 („Жени и момичета с определени профили или при конкретни обстоятелства“).

⁶⁵¹ Комуникация по имейл с UNAMI/ОНСНР (имейл във файл при ВКБООН), януари 2019 г.; Интервю и разменени имейли с Амир Ашур, IraQueer, ноември 2018 г. и април 2019 г.

⁶⁵² Ibid. „Лица, които определят себе си като ЛГБТИ+ продължават да са силно застрашени в общността, като нямат нито подслон, нито закрила“; Seed Foundation / Center for Mental Health and Psychosocial Support Services, *Human Trafficking in the Kurdistan Region of Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2VDLmDk>, p. 17.

⁶⁵³ Според UNAMI HRO те дори може да са изложени на риска да им кажат да напуснат хотела или апартамента по причина на тяхната реална или предполагаема сексуална ориентация и/или полова идентичност; комуникация по имейл с UNAMI/ОНСНР (имейл във файл при ВКБООН), януари 2019 г. Вж. също Seed Foundation / Center for Mental Health and Psychosocial Support Services, *Human Trafficking in the Kurdistan Region of Iraq*, December 2018, <https://bit.ly/2VDLmDk>, p. 17.

⁶⁵⁴ Интервю и разменени имейли с Амир Ашур, IraQueer, ноември 2018 г. и април 2019 г. „Предвид цялостното отношение към домашното насилие, семейните въпроси и лицата ЛГБТИ ние сме на мнение, че властите не осигуряват никаква защита на лицата ЛГБТИ, които са в риск от насилие от техните семейства, още по-малко да разследват или да наказват нарушения на правата на лица ЛГБТИ. Лицата ЛГБТИ не съобщават на полицията за инциденти, тъй като се страхуват от последваща виктимизация от полицията“; „Предвид цялостната нагласа спрямо домашното насилие, семейните дела и лицата ЛГБТИ, ние сме на мнение, че властите не би осигурила никаква защита на лицата ЛГБТИ в риск от насилие от семействата им, още по-малко да разследва или осъжда за нарушения на правата на човека спрямо лица ЛГБТИ. Лицата ЛГБТИ не биха се чувствали в безопасност, ако съобщават на полицията за инциденти, заради страх от виктимизация от страна на полицията“; Комуникация по имейл с UNAMI/ОНСНР (имейл във файл при ВКБООН), януари 2019 г. Вж. също бел. 639.

ВКБООН счита, че за лица с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност **е вероятно да се нуждаят от международна закрила** по причина на принадлежността им към определена социална група и/или други относими основания в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая.⁶⁵⁵ Като цяло няма закрила от държавата срещу такова преследване, когато извършителите са недържавни субекти. Трябва да се има предвид, че не може да се очаква лицата с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност да прикриват идентичността си, за да избегнат преследване.⁶⁵⁶ Освен това наличието на съществени наказателни санкции за еднополови актове по взаимно съгласие е пречка за защитата от държавата, включително когато преследването се извършва от недържавни субекти като въоръжени групировки и членове на обществото.⁶⁵⁷

11) Лица, набеязани като част от разрешаването на племенни конфликти, включително кръвни вражди

При кръвните вражди обикновено членове на едно семейство убиват членове на друго семейство като отмъщение в съответствие със стар кодекс на честта и поведението.⁶⁵⁸ В Ирак конфликтите между (по-широките) семейства могат да се предизвикат от умишлено и неумишлено убийство, но и от други провинения като нараняване, загуба на „честта“ (напр. в резултат от отвлечане или изнасилване на жена или момиче или обществено неприемливо поведение), кражба, неизплатени дългове или неразрешени спорове за земя, достъп до водоснабдяване или собственост.⁶⁵⁹ Според племенния обичай мъжете в по-широкото семейство (*“khamsa”*) са задължени да отмъстят за нараняването или смъртта на друг член, като или убият някого от *khamsa* на убиеца,⁶⁶⁰ или по-често, като се договорят за финансова компенсация (кръвни пари *“fasl”* или *“diyya”* на семейството на жертвата), което от своя страна погасява правото на отмъщение.⁶⁶¹ Въпреки че законът го забранява,

⁶⁵⁵ За насоки за политиката във връзка с определянето на статут на бежанец на базата на сексуална ориентация и/или полова идентичност, вземащите решения могат да видят ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 9: Молби за статут на бежанец на базата на сексуална ориентация и/или полова идентичност по член 1A(2) от Конвенцията от 1951 г. и/или Протокола за статута на бежанците към нея от 1967 г.*, 23 окт. 2012 г., HCR/GIP/12/01, www.refworld.org/docid/50348afc2.html (hereafter: UNHCR, *Guidelines on International Protection No. 9*, 23 October 2012, www.refworld.org/docid/50348afc2.html).

⁶⁵⁶ *Ibid.*, paras 30-33. Вж. също като пример Съд на Европейския съюз, *X, Y, Z v Minister voor Immigratie en Asiel*, C-199/12 to C-201/12, 7 November 2013, www.refworld.org/docid/527b94b14.html.

⁶⁵⁷ Вж. ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 9*, 23 October 2012, www.refworld.org/docid/50348afc2.html.

⁶⁵⁸ ВКБООН, *Позиция на ВКБООН относно молби за статут на бежанец по Конвенцията от 1951 г. за статута на бежанците на базата на страх от преследване поради принадлежност по лицето към семейство или клан, участващ в кръвна вражда*, 17 март 2006 г., www.refworld.org/docid/44201a574.html, paras 5-6 and 16-20.

⁶⁵⁹ „Племенните закони предвиждат средства за разрешаване на всички видове спорове, свързани с посегателство срещу човек, собственост или репутация, независимо дали е преднамерено, или случайно“; POMEPS, *Legal Pluralism and Justice in Iraq after ISIL*, 10 September 2018, <https://bit.ly/2rpzPqw>. Вж. също Kurdistan 24, *Tribal Row over Public Park in Baghdad Kills Bypassers*, 3 July 2018, <http://bit.ly/2q01RZ3>; Kurdistan24, *Video of Youth Kissing Iraqi Election Poster Nearly Causes Tribal Feud*, 21 April 2018, <https://bit.ly/2QhE32s>; The New Arab, *Tribal Feuds Spread Fear in Iraq's Basra Province*, 19 January 2018, <http://bit.ly/2Crh5Og>; Niqash, *Tribal Justice Rules: In Basra, 'Terrorism by Tradition' Causes Fear and Waste*, 22 November 2017, <http://bit.ly/2CsDIY0>; Niqash, *Iraqi Tribes Take Law Into Own Hands, Make Facebook Trolls Pay*, 13 July 2017, <http://bit.ly/2B2NoPk>. Според сведенията в някои случаи обвиненията в непрофесионално поведение на някои специалисти водят до действия на отмъщение от страна на роднини и членове на племето, в това число срещу лекари и учители (напр. в случай на неуспешна операция и невъзет изпит); The Arab Weekly, *Medical Doctors, a Disappearing Profession in Iraq*, 31 March 2019, <https://bit.ly/2Gz8Os2>; France 24, *Iraq Doctors Say Vendettas Threaten Their Lives as They Save Others*, 28 February 2019, <http://f24.my/4W2V.T>; Niqash, *Tribal Justice Rules: In Basra, 'Terrorism by Tradition' Causes Fear and Waste*, 22 November 2017, <http://bit.ly/2CsDIY0>; Al-Monitor, *Iraqi Teachers Unsafe in Own Classrooms*, 31 January 2017, <https://bit.ly/2DUaePo>. Служители на полицията също така са били обект на нападения от племена в отговор на наложени глоби или арестуване на член на племето; AFP, *Tribes, Tradition Stand in Way of Iraq Police*, 23 September 2017, <http://bit.ly/2NPg5oY>.

⁶⁶⁰ „Племенните правни процеси са изградени на базата на принципа, че пострадалият има право да отговори със същото насилие, за да възстанови честта не на пострадалия, а на групата. Групата се нарича *khamsa* (...) и включва мъже с един и същи корен пет поколения назад. Ако един член на *khamsa*-та стане жертва на престъпление или тежка обида, е показана честта на цялата група“; POMEPS, *Legal Pluralism and Justice in Iraq after ISIL*, 10 September 2018, <http://bit.ly/2S7ln2O>.

⁶⁶¹ „За да се смекчи тази система на отмъщения, която често води до насилие, племенното право предлага на *khamsa*-та и друга възможност – да възстанови честта си чрез договорено споразумение (*sahl*) и плащане на налог (*fasl*)“; POMEPS, *Legal Pluralism and Justice in Iraq after ISIL*, 10 September 2018, <http://bit.ly/2S7ln2O>. „В някои области племената не желаят да си сътрудничат с властите и настояват да прилагат собствените си правни доктрини, включително тези, които изискват плащане на „кръвни пари“ или изгонване“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2z16nQC>, p. 24. „Съгласно обичайното племенно право „кръвни пари“ се плащат на семейството на жертва от племето на извършителя“; War on the Rocks, *Baghdad Must Seize the Chance to Work with Iraq's Tribes*, 17 January 2018, <https://bit.ly/2PolhzW>. За преглед на различните механизми, използвани за решаване на междуплеменни спорове,

понякога междуплеменните конфликти се разрешават, като едно племе даде едно или няколко момичета или жени за брак на друго племе (*"fasliyah"*).⁶⁶² В тежки случаи племето на извършителя може да „обезчести“ извършителя и да нареди (временно или постоянно) изгонване на семейството му от племето.⁶⁶³ В особено тежки случаи като тези на „престъпления на честта“ или убийство на племенен вожд племената може да наложат смъртно наказание на виновника.⁶⁶⁴

В случаите, когато племената не успяват да разрешат споровете помежду си с мирни средства, споровете може да прераснат в кръвни вражди (*"tha'r"*). Такива вражди, заедно с въоръжени сблъсъци с тежко въоръжение, отвличания и убийства, продължават да са обичайни, особено – но не само – в южните провинции,⁶⁶⁵ където положението е усложнено от връщането на въоръжени бойци, участвали в боевете срещу ИДИЛ.⁶⁶⁶

Племенното правосъдие е подновило силата на действието си в райони, които са били под контрола на ИДИЛ, тъй като според много племена официалното правосъдие е неефективно, за да се справи с тези, които се смятат за виновни за зверствата на ИДИЛ (било то предполагаеми членове на ИДИЛ от други племена, или от собственото им племе).⁶⁶⁷

включително различните видове *"fasl"*, вж. също Haider Ala Hamoudi, Wasfi H. Al-Sharaa and Aqeel Al-Dahhan, *The Resolution of Disputes in State and Tribal Law in the South of Iraq: Toward a Cooperative Model of Pluralism*, University of Pittsburgh, Legal Studies Research Paper Series, Working Paper No. 2015-09, April 2015, <http://bit.ly/1Rj976r> (hereafter: Hamoudi et. al., *The Resolution of Disputes in State and Tribal Law in the South of Iraq*, April 2015, <http://bit.ly/1Rj976r>), pp. 233-242.

⁶⁶² „Едно племе може да принуди жени да се омъжат за мъже от друго племе ‘като средство за разрешаване на спор между двете групи’ – практика, която е забранена от иракския закон за личния статут“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, p. 24. Според Майтам ал-Саади, професор в университета на Мисан, практиката е претърпяла промени във времето: „В миналото *fasliya* са се предлагали само в случаи на необходимост от кръвни пари, но през последните десетилетия се използват за уреждане на най-обикновени спорове между племена“. Той нарича този племенен обичай „модерно робство“. Channel News Asia, *In Iraq, Tribal Traditions Rob Women, Girls of Rights*, 18 April 2019, <http://po.st/OTINpT>. Вж. също Раздел III.A.8.e („Принудителни и детски бракове“).

⁶⁶³ „Едно от ‘решенията’ [...] беше да не се позволи на семейства с един или повече членове, присъединили се към ИДИЛ, да се върнат в общността според племенната правна доктрина на *bara'ah* (‘отхвърляне’)“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, p. 24. „При *fasl* може да има елементи, които не са само плащане на пари – например, изискване съответното лице да напусне дома си и да се премести на мястото, което е далече от дома на жертвата или други членове на племето му. Към това може да има писмена гаранция, че извършителят няма да се върне в същия град, квартал или село. Ако го видят на мястото, на което е обещал, че няма вече да отива, тогава, ако се използва племенният израз, ‘кръвта чу може да бъде пролята безнаказано’“; Hamoudi et al., *The Resolution of Disputes in State and Tribal Law in the South of Iraq*, 30 March 2015, <http://bit.ly/2zlHcg5>, p. 239. Вж. също, Center for Naval Analyses, „No Security Without Us“: Tribes and Tribalism in Al Anbar Province, Iraq, June 2014, <http://bit.ly/2NPLmZgf>, pp. 12-13, 15. Относно обявяването на решението за изгонване и последствията от това за засегнатото лице вж.: UNHCR, *Tribal Conflict Resolution in Iraq*, 15 January 2018, <https://www.refworld.org/docid/5a66f84f4.html>, pp. 2-3 (and sources included therein). Вж. също бел. 626.

⁶⁶⁴ Вж. Раздел III.A.8.d („Свързано с „честта“ насилие“).

⁶⁶⁵ „В условията на дестабилизиране на иракските сили за сигурност след войната през 2003 г. властовият вакуум позволява в много от появилите се ниши да се установят исторически племенни субекти от южен Ирак, които експлоатират гражданите чрез сплъшване, кръвни пари и нападения за отмъщение, което води до постоянно насилие в много квартали в Басра. Неразрешени племенни спорове в Басра често прерастват в насилствени сблъсъци, при които някои жилищни квартали се превръщат в бойни полета. Винаги когато бъде убит племенен водач, се отправят заплахи за убийство в знак на отмъщение“; Foreign Policy, *Northern Iraq May Be Free, but the South Is Seething*, 9 November 2018, <https://bit.ly/2G5zweH>. Вж. също Al Jazeera, *Iraqi Tribes under Fire over Age-Old Mediation Custom*, 26 December 2018, <https://bit.ly/2MaiOKP>; Iraqi News, *One Person Killed, Two Wounded in Tribal Dispute in Iraq's Anbar*, 25 December 2018, <https://bit.ly/2Awmu4Q>; AFP, *In Iraq, Bloody Tribal Custom now Classed as 'Terrorism'*, 18 November 2018, <https://yhoo.it/2BXuXiy>; Washington Post, *How Violent Protests in Iraq Could Escalate*, 11 September 2018, <https://wapo.st/2pZa0wL>; Iraqi News, *Iraqi Authorities Declare Curfew in Al-Dujail District Following Fierce Tribal Clashes*, 2 August 2018, <http://bit.ly/2PcaZS4>; Kurdistan 24, *Tribal Row over Public Park in Baghdad Kills Bypassers*, 3 July 2018, <http://bit.ly/2q01RZ3>; Kurdistan 24, *Tribal Conflict in Sulaimani Kills Eight, Injures Nine*, 18 March 2018, <http://bit.ly/2J4K4sk>; The New Arab, *Tribal Feuds Spread Fear in Iraq's Basra Province*, 19 January 2018, <http://bit.ly/2Crh5Og>. В края на 2018 г. Върховният съдебен съвет определя племенните нападения като „терористични“ актове по Закона за борба с тероризма от 2005 г.; Kurdistan 24, *Clashes Between Basra Tribes Kill, Injure Ten People*, 12 March 2019, <http://bit.ly/2F1CSvH>; Republic of Iraq/Supreme Judicial Council, *The Judiciary Writes the End Chapter (Tribal Attack) as a Terrorist*, 23 December 2018, <http://bit.ly/2u6pMlr>; AFP, *In Iraq, Bloody Tribal Custom now Classed as 'Terrorism'*, 18 November 2018, <http://bit.ly/2Y0GpCS>.

⁶⁶⁶ Foreign Policy, *Northern Iraq May Be Free, but the South Is Seething*, 9 November 2018, <https://bit.ly/2G5zweH>; International Peace Institute, *Protests in Southern Iraq Intensify, Is Instability to Follow?*, 24 July 2018, <https://bit.ly/2FXFEnG>; Jane's Defense Weekly, *Tribal Conflict in South Iraq Likely to Increase, Exacerbated by Returning PMU Fighters and Oil Sector Growth*, 11 January 2018, <http://bit.ly/2CRRsXN>.

⁶⁶⁷ „Много от тези заплахи са отправени след писмени племенни споразумения, в които се посочват конкретно лица, обвинени във връзки с ИД, и се иска временното им изгонване или постоянното им отлъчване от общността в съответствие с племенната правна доктрина на *'bara'ah* (‘отхвърляне’). Например, в иракската провинция Салах ал-Дин няколко племена публикуват списък с имената на 113 души, обвинени във връзки с ИД и, следователно, завинаги изгонени от общността. В други райони племена са налагали временни забрани по отношение на свързани с ИД завръщащи се. Например, в Тикрит на членове на семейството на предполагаеми членове на ИД е било забранено да се завърнат в продължение на пет години. Според племенния закон, ако се завърнат, такива лица с наложена забрана могат да бъдат убити. (...) В село Кайрах в Нинева членове на семейство на жертви на ИД – действали с подкрепата на местни племенни водачи – са съставили списък с имена и са посещавали къщите на съответните лица, за да ги карат да се подпишат срещу имената си, че ще напуснат общността или ще понесат последствията“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, pp. 11, 24. „Преди да разруши дома му, племето го изолира, като остави бившия член на ИДИЛ незащитен в страна, където племенното право често има върховенство над закона и съдилищата“; AFP, *Tribal Justice*

Според съобщенията действия на отмъщение често се извършват и срещу семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ по причина на семейни или племенни връзки.⁶⁶⁸

Тези, които се опасяват, че ще станат мишена на отмъщение, често се въздържат да се обръщат към полицията поради страх от по-нататъшни репресивни действия⁶⁶⁹, а правоохранителните служители, които самите те често са членове на племена, не се намесват в племенни конфликти.⁶⁷⁰ Кръвните вражди могат да доведат до продължително насилие и отмъщения и понякога могат да се възпламенят, след като години наред са били застинали.⁶⁷¹ През април 2018 г. Министерството на правосъдието обявява създаването на комисия за племенен арбитраж със задачата да разрешава племенни конфликти. Иракски наблюдатели описват това като развитие, което още повече уронва официалната правораздавателна система.⁶⁷²

ВКБООН счита, че лицата, участващи в кръвни вражди, **може**, в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая, **да се нуждаят от международна закрила** на базата на основателен страх от преследване от недържавни субекти по причина на принадлежност към конкретна социална група или други относими основания по Конвенцията в съчетание с общата неспособност на държавата да осигури защита срещу такова преследване.⁶⁷³ При молбите от лица, участващи в кръвни вражди, обаче може да се наложи разглеждането на възможно изключване от статут на бежанец.

Относно цивилни, набеязани от техните собствени или други племена на основание предполагаема подкрепа за ИДИЛ, вкл. семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ, вижте Раздел III.A.1 а и b.

Относно жени и момичета, като и лица с различна сексуална ориентация и/или полова идентичност в риск от свързано с „честта“ насилие от страна на племето им вижте Раздели III.A.8.d и III.A.10.

12) Палестински бежанци

а) Ситуацията в райони под контрола на централното правителство

По отношение на палестинските бежанци продължава да съществува чувство или възприятие сред някои части на иракското население, включително правоохранителните служби, че са се ползвали с преференциално отнасяне от бившето правителство на

Awaits Returning Iraqis who Joined Daesh, 14 November 2017, <http://bit.ly/2AVYjvi>. Вж. също ECFR, *Reconciliation in Sinjar after ISIS*, 31 October 2018, <https://bit.ly/2P3B2x7>, p. 23; The National, *In Post-ISIS Iraq, Tribal Justice Grows in Shadow of Baghdad Mistrust*, 25 June 2018, <http://bit.ly/2ykWFUc>; Asharq Al-Awsat, *Anbar Tribes Seek Vengeance Against Iraqi ISIS Members*, 17 November 2017, <https://bit.ly/2FIUsfy>. Вж. също Раздел III.A.1.a („Цивилни, възприемани като поддръжници на ИДИЛ“).

⁶⁶⁸ „Ключов принцип в племенното право, който има силно влияние в Ирак, особено в районите, където властта на правителството е слаба, е приписването на колективна вина на семейството или племето на извършителя на престъплението. Този принцип позволява да се търси косвена отговорност на роднини на член на ИД за престъпления, извършени лично от него/нея“; UNU-CPR, *The Limits of Punishment*, May 2018, <https://bit.ly/2zl6nQC>, p. 10. Вж. също Раздел III.A.1.b („Семейства, свързани с действителни или предполагаеми членове на ИДИЛ“).

⁶⁶⁹ Niqash, *Tribal Justice Rules: In Basra, 'Terrorism by Tradition' Causes Fear and Waste*, 22 November 2017, <http://bit.ly/2CsDIY0>.

⁶⁷⁰ „Местните сили за сигурност рядко се намесват в тези племенни караници и често напълно изоставят тези райони поради липсата на адекватни въоръжени сили“; Foreign Policy, *Northern Iraq May Be Free, but the South Is Seething*, 9 November 2018, <https://bit.ly/2G5zweH>. Вж. също, Kurdistan 24, *Tribal Row over Public Park in Baghdad Kills Bypassers*, 3 July 2018, <http://bit.ly/2q01RZ3>; AFP, *Tribal Feuds Spread Fear in Iraq's Basra*, 19 January 2018, <https://bit.ly/2EkiQP4>; War on the Rocks, *Baghdad Must Seize the Chance to Work With Iraq's Tribes*, 17 January 2018, <https://bit.ly/2PolhzW>; AFP, *Tribes, Tradition Stand in Way of Iraq Police*, 23 September 2017, <http://bit.ly/2NPg5oY>. От друга страна, правоохранителни служители, които принадлежат към враждуващи племена, може самите те да попаднат във враждата; вж. напр. Bas News, *Basra: Tribal Dispute Sends 500 Traffic Police Officers Home*, 18 April 2019, <https://bit.ly/2GzWmi0>.

⁶⁷¹ Kurdistan24, *Tribal Conflict in Sulaimani Kills Eight, Injures Nine*, 18 March 2018, <http://bit.ly/2J4K4sk>; AFP, *Tribal Feuds Spread Fear in Iraq's Basra*, 19 January 2018, <https://bit.ly/2EkiQP4>; Iraqi News, *500 Refugee Families Fear Return to Diyala over Blood Feud*, 4 December 2016, <http://bit.ly/2CSXS9b>.

⁶⁷² Al-Monitor, *Will Iraq's New 'Tribal Court' Undermine Rule of Law?*, 12 April 2018, <http://almon.co/315b>; Irfaa Sawtak, article in Arabic dated 3 April 2018, available at: <https://bit.ly/2SOBYgy>.

⁶⁷³ За още насоки вижте ВКБООН, *Позиция на ВКБООН относно молби за статут на бежанец по Конвенцията от 1951 г. за статута на бежанците на базата на страх от преследване поради принадлежност на лицето към семейство или клан, участващ в кръвна вражда*, 17 март 2006 г., www.refworld.org/docid/44201a574.html, точки 5-6, 16-20, и ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 2: „Принадлежност към определена социална група“ в контекста на член 1A(2) от Конвенцията от 1951 г. и/или Протокола към нея за статута на бежанците от 1967 г.*, 7 май 2002 г., www.refworld.org/docid/3d36f23f4.html.

президента Садам Хюсеин и/или че подкрепят ИДИЛ или преди това – Ал-Каида в Ирак.⁶⁷⁴ Подновената ескалация на насилие в Ирак през периода между 2014 и 2017 година в резултат от настъпването на ИДИЛ и съпътстващата поява на свързани с правителството въоръжени групировки води до съществено влошаване на положението със сигурността и човешките права за палестинците в Ирак, включително в Багдад (където живеят повечето палестинци), Нинева и Ал-Анбар.⁶⁷⁵ Въпреки относителното подобрене по отношение на сигурността като цяло след териториалните поражения на ИДИЛ⁶⁷⁶ ВКБООН продължава да регистрира целенасочени нападения срещу палестински бежанци предимно в Багдад по причина на тяхната националност и предполагаеми връзки с ИДИЛ. Сред тези нападения са тормоз, заплахи, произволни арести и продължително задържане, изтезания, изнудване и убийства от страна на държавни и недържавни субекти.⁶⁷⁷ Към март 2019 г. ВКБООН има сведения за общо 71 задържани палестинци, повечето от които в Багдад.⁶⁷⁸ Преобладаващата част от тези палестинци са задържани от ИСС най-вече по подозрения за терористични действия. Докато срещу някои от задържаните са повдигнати обвинения по член 4(1) от Закона за борба с тероризма,⁶⁷⁹ други все още са в ареста без повдигнати обвинения. На повечето от задържаните не са разрешава никаква комуникация и ВКБООН и партньорските организации нямат достъп до тях, нито могат да установят къде са задържани.⁶⁸⁰ Съобщава се за редовно използване на изтезания и малтретиране на лица,

⁶⁷⁴ Палестинските бежанци пристигат в Ирак в рамките на няколко вълни на разселване след 1948 г. Въпреки че никога не са били признавани като бежанци от предишните иракски правителства, те са живели в благоприятна обстановка в съответствие с ключови резолюции на Лигата на арабските държави и Протокола за третирането на палестинците в арабските държави от 1965 г. („Протокол от Казабланка“). Правата на палестинските бежанци са гарантирани и от националното законодателство. При предишното правителство на Саддам Хюсеин палестинците се ползват с редица права, сред които правото на работа, здравеопазване и образование, и са настанени в общински жилища в жилищния комплекс Баладият в Багдад или плащат фиксиран, субсидиран наем в частни квартири. След падането на режима на Саддам Хюсеин през април 2003 г. положението на палестинските бежанци се променя коренно, тъй като те стават прицел на враждебност и тормоз от страна на иракското население, особено на въоръжените милиции, по причина на предполагаемите им връзки и преференциалното третиране от бившия режим, както и предполагаемата подкрепа за сунитските бойни групировки. Според съобщенията те са били подлагани на целенасочени нападения, сред които произволни арести и задържане, изтезания, отвлечения, извънсъдебни убийства, бомбардировки и минохвъргачен обстрел в Баладият, както и дискриминация, уволнения, недопускане до образование и принудително изгонване от държавните жилища или от квартирите под наем. До 2007 хиляди палестинци са избягали от Ирак, най-вече в Сирия и Йордания; Institute for International Law and Human Rights, *Iraq's Minorities and Other Vulnerable Groups*, May 2013, <http://bit.ly/1PuYy4x>, pp. 119-122; UNHCR, *Aide-Mémoire: Protecting Palestinians in Iraq and Seeking Humanitarian Solutions for Those who Fled the Country*, December 2006, www.refworld.org/docid/45b0fc2e2.html; Указ 202 от 2001 г., който предвижда, че палестинци, които са живели в Ирак, следва да бъдат „третирувани като иракски граждани по отношение на правата и задълженията“ с изключение на правото да се получи иракско гражданство, е отменен по силата на новия иракски закон за пребиваването (Закон № 76 от 2017 г.). Към момента на изготвяне на Съображенията все още е неясно дали и какви са последствията за правния статут на палестинците, тъй като предстои Министерството на вътрешните работи да издаде необходимите указания за прилагането на новия закон. Секретариатът на Министерския съвет е потвърдил, че разпоредбите за палестинските бежанци в Ирак остават валидни и няма да бъдат засегнати бежанците и лицата, търсещи закрила. Освен това, както е посочено по-горе, други закони и укази продължават да гарантират правата на палестинците; Информация, налична на ВКБООН, април 2019 г. Относно законите и указите, свързани с правния статут на палестинските бежанци в Ирак вж.: *Palestinian Refugees in Iraq, Applicable Legislation*, May 2019, <https://www.refworld.org/docid/5cc97cfe4.html>.

⁶⁷⁵ Счита се, че броят на палестинците преди 2003 г. е бил 34 000. До евакуирането на служителите на ООН от Ирак през август 2003 г. ВКБООН е регистрирал 23 000 палестинци в рамките на регистрационна кампания. В резултат от насилието през 2006 и 2007 година хиляди палестинци бягат от Ирак и в края на 2006 г. населението в ал-Баладият намалява от 8 000 на 4 000. През 2008 г. Постоянният комитет за бежански въпроси към Министерството на вътрешните работи, с техническата подкрепа на ВКБООН, актуализира регистрацията на палестинците в цялата страна и регистрира 8 400 палестинци. При проведена верификация през 2013 г. са регистрирани повече от 8 400 палестинци, от които 98 процента живеят в Багдад (към този момент не беше възможно да се посещават места извън Багдад). Броят на палестинците в Багдад е намалял още след средата на 2014 г. в резултат от влошаване на положението със сигурността и засилването на нападенията срещу палестинци. През април 2016 г. ВКБООН провежда отново верификация и към 31 март 2019 г. са регистрирани 8 119 палестинци от ВКБООН. Преобладаващата част от тях (6 282 души) живеят в Багдад и по-малък брой – в други части на централен и южен Ирак (вкл. 869 в Мосул в жилищен комплекс, който е с разрушения от военната офанзива срещу ИДИЛ) и в ИК (около 760 души, предимно в провинция Ербил); Информация, налична на ВКБООН, април 2019 г.

⁶⁷⁶ Вж. Раздел II.B. („Положението със сигурността“).

⁶⁷⁷ През 2017 г. ВКБООН е регистрирал 42 инцидента със сигурността с участието на палестински бежанци (от които 13 са станали преди 2017 г., но за тях е съобщено през 2017 г.). Сред тези инциденти са: 31 случая на заплаха за живота, пет (опита за) отвлечения, два грабежа, два случая на произволно задържане (като единият задържан е изтезаван), едно убийство и едно изчезване. Между 1 януари 2018 г. и 31 март 2019 г. ВКБООН е регистрирал 44 инцидента със сигурността (от които седем са станали преди 2018 г., но за тях е съобщено през 2018 г.), сред които 39 заплахи за живота и сигурността, две убийства, два случая на произволно задържане и едно отвлечение. Трябва да се отбележи, че е вероятно за повечето инциденти да не е съобщено; информация на ВКБООН, април 2019 г. Вж. също Asharq Al-Awsat, *Iraq Continues to Deny Palestinian Refugees Right to Hajj*, 1 September 2016, <http://bit.ly/2bFoGxU>; The Palestinian Information Center, *Iraqi Militia Kills Palestinian Refugee near Baghdad*, 18 June 2016, <https://bit.ly/2HtxyJE>; The New Arab, *Palestinian 'Kidnapped by Militias' Found Dead in Iraq*, 24 May 2016, <http://bit.ly/2msaE67>.

⁶⁷⁸ Информация, налична на ВКБООН, април 2019 г.

⁶⁷⁹ *Iraq: Anti-Terrorism Law (Law No. 13 of 2005)*, 7 November 2005, <https://www.refworld.org/docid/5bd093414.html>. Вж. Раздел II.E.1.a („Нарушения направата на човека от иракските власти и свързани с тях сили“).

⁶⁸⁰ Информация, налична на ВКБООН, април 2019 г.

задържани за свързани с тероризъм престъпления, по време на досъдебното задържане.⁶⁸¹ Правозащитни организации са документирали случаи на палестински бежанци, осъдени на базата на изтръгнати признания, включително един случай на смъртна присъда.⁶⁸²

Според съобщенията достъпът до съдебен процес и закрила от държавата е особено труден за палестинците, което ги прави лесна мишена за злоупотреби и експлоатация от милиции и племена, включително конфискация на собственост и принудително изгонване от домовете им.⁶⁸³ Палестинците често не желаят да съобщават за такива инциденти пред властите, тъй като се опасяват, че това ще влоши още повече положението им заради възможни връзки между извършителите на злоупотребите и властите или действителни или предполагаеми отрицателни предразсъдъци на полицията спрямо палестинците.⁶⁸⁴

Палестинските бежанци имат документи за самоличност, издадени от Постоянната комисия за бежански въпроси към Министерството на вътрешните работи.⁶⁸⁵ След проведена кампания за регистрация през 2008 г. на палестинските бежанци, пристигнали в Ирак след 1948 г. (или по-късно, но разселени през 1948 г. от зоната на Британския мандат на Палестина, която става Израел, и които не са могли да се завърнат там), и техните потомци са издадени червени лични карти, а на тези, пристигнали през 1967 г. или след това, и техните потомци – жълти лични карти. Тези лични карти се различават от документите на иракските граждани, поради което палестинците лесно се разпознават, включително на контролните пунктове. Често тези лични карти не се признават или зачитат на контролните пунктове, което може да бъде повод за тормоз, заплахи, физическо и словесно насилие, разследване, арести и временно задържане на контролните пунктове.⁶⁸⁶ Такива ограничения на свободата на движение засягат всички аспекти на живота на палестинците, в това число достъпа до образование и трудова заетост, като понякога в своята съвкупност имат тежки последици.⁶⁸⁷ Палестински момчета и момичета отпадат от училище, тъй като не могат да се придвижват свободно.⁶⁸⁸ От началото на 2018 г. е започнало издаването на нови документи за самоличност, които ще заменят червените и жълтите лични карти. Новите документи за самоличност не са различни за отделните категории палестински бежанци и са същите като тези, издавани на бежанци от други националности.⁶⁸⁹

Палестинците, които живеят в Мосул (провинция Нинева), са особено засегнати от ограниченията на движението – напр. когато искат да пътуват до Багдад по административни въпроси в Постоянната комисия или в Посолството на Палестина (напр. за регистриране на раждане или брак, подмяна на повредена или загубена лична карта или издаване на паспорт). ВКБООН има също така сведения, че за палестинци в Мосул е трудно да си намерят работа, тъй като служителите там не признават картите от Постоянната комисия като законна форма на документ.⁶⁹⁰

Палестинците в Ирак също са засегнати от решението на правителството от май 2018 г. да спре предоставянето на купони за храна чрез CPB за чужди граждани.⁶⁹¹

b) Ситуацията в райони под контрола на ИК

⁶⁸¹ ВКБООН е получил достоверни сведения от палестински бежанци за изтезания в местата за задържане. През 2016 г. ВКБООН получи сведения за палестински бежанец, който е изчезнал, след като е влязъл в службата на местен съвет в края на май 2016 г. и няколко дена след това е бил намерен мъртъв в Института по криминалистика в Багдад с видими белези от изтезания; ВКБООН, март 2019 г. Вж. също Раздел II.Е.1.а („Нарушения на правата на човека от иракските власти и свързани с тях сили“).

⁶⁸² Amnesty International, *Iraq: Submission to the UN Human Rights Committee*, 9 June 2015, p. 11; HRW, *Iraq: Protect Palestinians in Iraqi Prisons*, 13 December 2012, www.refworld.org/docid/50d02a132.html.

⁶⁸³ Информация, налична на ВКБООН, април 2019 г.

⁶⁸⁴ ВКБООН има сведения за множество случаи, когато палестинци не са се обръщали към полицията поради тези причини. Когато са съобщавали за инциденти със сигурността/закрилата, палестинците често са се сблъскали с отрицателни последици или бездействие от страна на полицията. Заради липсата на ефективна закрила от държавата палестинските бежанци са изложени на нарушения на правата на човека от държавни и недържавни субекти като милиции и племена; Информация, налична на ВКБООН, март 2019 г.

⁶⁸⁵ Постоянната комисия отговаря за регистрацията и издаването на лични карти на палестинци. Регистрацията на палестинците започва в средата на 2008 г.

⁶⁸⁶ Такива сведения има от Багдад и Мосул; Информация, налична на ВКБООН, април 2019 г.

⁶⁸⁷ Информация, налична на ВКБООН, април 2019 г.

⁶⁸⁸ *Ibid.*

⁶⁸⁹ *Ibid.*

⁶⁹⁰ *Ibid.*

⁶⁹¹ Палестинци, които искат да възстановят своите РСВ, трябва да подадат писмена молба, пръстови отпечатаци на всички членове на семейството, оригиналното си постоянно местоживеене, както и документ от комисия, удостоверяващ автентичността на местоживеенето. Към момента на изготвяне на Съображенията ВКБООН няма сведения за палестинци, които да са успели да получат купони; Информация, налична на ВКБООН, април 2019 г.

Повечето палестинци в ИК имат или лична карта, издадена от Постоянната комисия за бежански въпроси, или удостоверение за бежанец, издадено от ВКБООН. И в двата случая палестинците имат достъп до публични услуги и се ползват със свобода на движение на територията на ИК, въпреки че има данни за някои затруднения, тъй като местните власти, включително на контролни пунктове, не винаги признават документите на бежанците.⁶⁹² От Ирак бежанците могат да пътуват до ИК по суша или въздух при условие, че имат валидна карта, издадена от Постоянната комисия.

с) Излизане от и обратно влизане в Ирак

За да пътуват извън Ирак, палестинците трябва да имат документ за пътуване, издаден или от Дирекцията за пребиваване (MBP) за тези, които са пристигнали през 1948 г., или палестински паспорт, издаден от Посолството на Палестина, за всички други. Освен това преди пътуването трябва да получат разрешение (изходна/входна виза, въпреки че в документа не се използват тези термини).⁶⁹³ Напускането на страната без предварително разрешение се наказва с конфискация на цялото движимо и недвижимо имущество.⁶⁹⁴ В Закона за паспортите от 2015 г. е предвидена и минимална присъда лишаване от свобода от три години за всеки, който е влязъл или излязъл от страната през неофициални гранични места.⁶⁹⁵ А Наказателният кодекс предвижда лишаване от свобода до 15 години за лица, които са фалшифицирали документи или използват подправени такива.⁶⁹⁶

Има известна неяснота по отношение на правилата и практиката в случаите на повторно влизане след продължителен период (над шест месеца) на пребиваване извън Ирак. Според Постоянната комисия палестинците трябва да бъдат третираны както иракските граждани, т.е. не трябва да им се отказва реадмисия в Ирак, ако имат валидни документи за пътуване и одобрение за изход/повторен вход (дори и с изтекъл срок). ВКБООН обаче има информация от представител на Посолството на Палестина в Багдад и от палестинската общност, че на палестинци, които са просрочили валидността на документите си за пътуване, не се разрешава обратно влизане в Ирак. Допускането обратно в страната при изтекла валидност на входната/изходната виза е по усмотрение на съответните иракски власти.⁶⁹⁷

За да бъдат допуснати (обратно) в ИК от чужбина, палестинците, включително тези, които са регистрирани от Постоянната комисия, трябва да имат валиден документ за пътуване/паспорт, както и валидна входна виза, която трябва да се получи преди пътуването до ИК.⁶⁹⁸

Съгласно Конвенцията от 1951 г. палестинци, попадащи в приложното поле на член 1D, които са изключени по член 1D(1) (които получават или отговарят на условията за закрила или помощ от UNRWA) и впоследствие са включени в 1D(2) (когато тази закрила или помощ е преустановена) имат ipso facto право да се ползват от Конвенцията от 1951 г. при условие, че не са приложими членове 1C, 1E или 1F от нея.⁶⁹⁹

Молби за закрила на палестинци, които не попадат в приложното поле на 1D, следва да се разглеждат по член 1A(2) от Конвенцията от 1951 г. В рисковите профили в този документ има относима информация за страната на произход и насоки за допустимост.

⁶⁹² Информация, налична на ВКБООН, април 2019 г. Вж. напр. Al Jazeera, *The Forgotten Generations: Palestinian Refugees in Iraq*, 5 February 2017, <http://aje.io/rzgt>.

⁶⁹³ Изходни/Входни визи се издават от Дирекцията за пребиваване. Валидността им е различна. Докато в повечето случаи изходната виза е валидна три месеца, в някои случаи може да се издаде за срок до една година в зависимост от причината за пътуването; Информация, налична на ВКБООН, април 2019 г.

⁶⁹⁴ Член 17 от Закона за политическите бежанци предвижда, че бежанци не могат да напускат Ирак без предварително разрешение от Министерството на вътрешните работи, а член 18 предвижда наказание чрез конфискация на цялото движимо и недвижимо имущество; Закон за политическите бежанци (Закон № 51 от 1971 г.), 10 април 1971 г., www.refworld.org/docid/560a498c4.html.

⁶⁹⁵ Член 15 (4) от Закон № 32 от 2015 г.; Iraq: Passports Law (2015) [Iraq], 9 September 2015, www.refworld.org/docid/5c755e247.html.

⁶⁹⁶ Наказателен кодекс (Закон № 111 от 1969 г.), юли 1969 г., www.refworld.org/docid/452524304.html, чл. 289.

⁶⁹⁷ Информация, налична на ВКБООН, април 2019 г.

⁶⁹⁸ Ibid.

⁶⁹⁹ Вж. ВКБООН, Бележка относно тълкуването на ВКБООН на член 1D от Конвенцията от 1951 г. за статута на бежанците и член 12(1)(a) от ЕУ Квалификационната директива във връзка с палестинци, търсещи международна закрила, май 2013 г., www.refworld.org/docid/518cb8c84.html.

В. Статут на бежанец съгласно по-широките критериите в мандата на ВКБООН или регионални инструменти или допустимост за допълнителни форми на закрила

Конвенцията от 1951 г. представлява крайъгълният камък на режима на международна закрила. Критериите за статут на бежанец в Конвенцията от 1951 г. следва да се тълкуват в смисъл, че лица или групи от лица, които отговарят на тези критерии получават статут и закрила по този инструмент. Само когато се установи, че търсещо закрила лице не отговаря на критериите в Конвенцията от 1951 г. – напр. тъй като се установи, че опасенията от преследване не са по причина на основание в Конвенцията или другояче не е налице прагът за прилагане на дефиницията от Конвенцията от 1951 г. – следва да се разгледат по-широките критерии за международна закрила в мандата на ВКБООН и регионалните инструменти, включително субсидиарна закрила.⁷⁰⁰

В този раздел са представени насоки за определяне на допустимостта за международна закрила по отношение на иракчани, търсещи закрила, за които е установено, че не отговарят на критериите за бежанец в член 1(А) от Конвенцията от 1951 г. Лица, които не попадат в приложното поле на критериите в Конвенцията от 1951 г., може въпреки това да се нуждаят от международна закрила. По-специално, за лица, които бягат от ситуации на насилие, при които няма връзка с основание по Конвенцията, може да се установи, че попадат в мандата на ВКБООН или критериите, определени в регионални инструменти.⁷⁰¹

Предвид гладкото естество на ситуацията в райони в Ирак, които са били под контрола на ИДИЛ, молбите за международна закрила на иракчани по по-широките критерии в мандата на ВКБООН или по регионални инструменти или за други форми на допълнителна закрила, включително субсидиарна закрила по член 15 от Квалификационната директива на ЕС от 2011 г., следва да се разглеждат индивидуално и внимателно в светлината на доказателствата, представени от кандидата и актуална и надеждна информация относно ситуацията в Ирак.

1) Статут на бежанец съгласно по-широките критериите в мандата на ВКБООН или регионални инструменти

а) Статут на бежанец съгласно по-широките критерии в мандата на ВКБООН

Мандатът на ВКБООН обхваща лица, които отговарят на критериите за бежанец по Конвенцията от 1951 г. и Протокола към нея от 1967 г.,⁷⁰² но впоследствие е разширяван с различни резолюции на Общото събрание на ООН и на Икономическия и социален съвет на ООН (ECOSOC) във връзка с различни ситуации на принудително разселване, довели до повсеместно насилие или нарушаване на обществения ред.⁷⁰³ В резултат от това развитие правомощията на ВКБООН за предоставяне на международна закрила са разширени и обхващат и лица, които се намират извън страната си на произход или обичайно

⁷⁰⁰ Вж. Изпълнителен комитет на ВКБООН, *Заключение по предоставянето на международна закрила, включително чрез допълнителни форми на закрила*, № 103 (LVI) – 2005, 7 окт. 2005 г., www.refworld.org/docid/43576e292.html;

⁷⁰¹ Що се отнася до регионалните инструменти, вж. дефинициите на бежанец в Конвенцията на ОАЕ от 1969 г., Организация за африканско единство, *Конвенцията относно специфичните аспекти на бежанските проблеми в Африка* ("Конвенция на ОАЕ"), 10 септ. 1969 г., 1001 U.N.T.S. 45, www.refworld.org/docid/3ae6b36018.html и в Декларацията от Картахена, *Декларация от Картахена за бежанците, Колоквиум за международната закрила на бежанците в Централна Америка, Мексико и Панама*, 22 ноември 1984 г., www.refworld.org/docid/3ae6b36ec.html. Сред допълнителните форми на закрила са субсидиарната закрила по член 15 от Квалификационната директива на ЕС от 2011 г. Европейски съюз, *Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и Съвета относно стандарти за определянето на граждани на трети страни или лица без гражданство като лица, на което е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и съдържанието на предоставената закрила* (преработен текст), 13 дек. 2011 г., www.refworld.org/docid/4f06fa5e2.html.

⁷⁰² Общо събрание на ООН, *Конвенция за статута на бежанците*, 28 юли 1951 г., U.N.T.S. 189, www.refworld.org/docid/3be01b964.html, с. 137, и Общо събрание на ООН, *Протокол за статута на бежанците*, 31 януари 1967 г., U.N.T.S. 606, www.refworld.org/docid/3ae6b3ae4.html, р. 267.

⁷⁰³ ВКБООН, *Предоставяне на международна закрила, включително чрез допълнителни форми на закрила*, 2 юни 2005 г., ЕС/55/SC/CRP.16, www.refworld.org/docid/47fdb49d.html; Общо събрание на ООН, *Бележка относно международната закрила*, 7 септ. 1994 г., A/AC.96/830, www.refworld.org/docid/3f0a935f2.html.

местоживеене и които не могат или не желаят да се завърнат там поради сериозни заплахи за живота, физическата цялост или свобода, довели до всеобщо насилие или събития, които сериозно нарушават обществения ред.⁷⁰⁴

В райони, които са били под контрола на ИДИЛ, особено в извънградските зони, продължава конфликтът между ИСС и свързаните с тях сили от едната страна и ИДИЛ от другата страна въпреки края на мащабните военни операции в края на 2017 г. Въпреки че ИДИЛ вече няма в действителност контрол върху територията, правителството не е установило ефективен контрол извън градските зони в провинции Ал-Анбар, Дияла, Киркук и Салах ал-Дин, където ИДИЛ продължава да действа. Сред критериите за оценка на заплахата за живота, физическата цялост или свободата в резултат от повсеместно насилие в тези райони са:

(i) броят на цивилните жертви в резултат от повсеместно насилие, включително самоубийствени атентати и коли-бомби, обстрели, взривявания на СВУ и ЕОВ (вж. Раздел II.B); (ii) броят на инцидентите със сигурността (вж. Раздел II.B); и (iii) броят на хората, които са били разселени принудително поради конфликта (като се има предвид, че броят на разселените лица, които не са могли да се завърнат в даден район, е допълнителен показател за продължаваща заплахата за живота, физическата цялост или свободата) (вж. Раздел II. D)

Такива съображения обаче не се свеждат само до прякото въздействие на насилието. Те включват и дългосрочни, по-косвени последствия от свързано с конфликт насилие, които или поотделно, или кумулативно водят до заплахи за живота, физическата цялост или свободата. Във връзка с това сред относимите елементи са информацията, представена в раздели II.B, II.E и II.F относно (i) способността на ИДИЛ да застрашава, сплашва, изнудва, отвлича и убива цивилни и да ограничава свободата им на движение; (ii) високата степен на разпокъсаност на субектите по сигурността, разпространението на корупция и способността на субектите по сигурността редовно да извършват нарушения на правата на човека безнаказано; (iv) въздействието на насилието и несигурността върху хуманитарната ситуация, както това е видно от бедността, хранителната несигурност, разрушаването на домове и източници на прехрана и загубата на имущество; и (v) ограничения върху участието на жените в обществения живот.

Предвид тези обстоятелства ВКБООН счита, че лица, които са от райони, където все още има ограничени действия на ИДИЛ и/или където ИДИЛ продължава да действа, както е описано по-горе, може, в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая, да се нуждаят от международна закрила. Тези, за които е установено, че не отговарят на критериите за бежанец по Конвенцията от 1951 г., може да бъдат допустими за международна закрила по по-широкия мандат на ВКБООН на основание сериозни заплахи за живота, физическата цялост или свободата в резултат от всеобщо насилие или събития, които сериозно нарушават обществения ред.

б) Статут на бежанец по член I(2) от Конвенцията на ОАЕ от 1969 г.

Иракчани и лица, които обичайно са пребивавали в Ирак, търсещи международна закрила в държави страни по Конвенцията на ОАЕ от 1969 г., може да отговарят на условията за статут на бежанец по член I(2) от този правен акт на основание, че са били принудени да напуснат мястото на постоянно местоживеене поради събития, които сериозно нарушават обществения ред в части на Ирак, за да търсят убежище извън Ирак.⁷⁰⁵

⁷⁰⁴ Вж. напр. UNHCR, *MM (Iran) v. Secretary of State for the Home Department*. Written Submission on Behalf of the United Nations High Commissioner for Refugees, 3 August 2010, C5/2009/2479, www.refworld.org/docid/4c6aa7db2.html, para. 10.

⁷⁰⁵ Организация за африканско единство, *Конвенция относно специфичните аспекти на бежанските проблеми в Африка ("Конвенция от ОАЕ")*, 10 септ. 1969 г., 1001 U.N.T.S. 45, www.refworld.org/docid/3ae6b36018.html. Дефиницията на термина „бежанец“, както е посочена в чл. I от Конвенцията на ОАЕ от 1969 г., е включена в чл. I Принципите от Банкок за статут и третирането на бежанците (Принципи от Банкок). Вж. Азиатско-африканска организация за правни консултации (AALCO), *Принципи от Банкок за статут и третирането на бежанците (Окончателен текст на Принципите от Банкок на AALCO)*.

Във връзка с Конвенцията на ОАЕ от 1969 г. изразът „събития, които сериозно нарушават общественения ред“ включва ситуации на насилие, които застрашават живота, свободата или сигурността на гражданите, както и други сериозни нарушения на *ordre public*.⁷⁰⁶ ВКБООН счита, че районите на Ирак, където все още има ограничени действия на ИДИЛ и/или където ИДИЛ продължава да действа, следва да се приемат като райони, засегнати от събития, които сериозно нарушават общественения ред. Ето защо ВКБООН счита, че лица, които са от такива райони и за които е установено, че не отговарят на критериите на Конвенцията от 1951 г., може да се нуждаят от международна закрила съгласно условията на член I(2) от Конвенцията на ОАЕ от 1969 г. на основание, че са били принудени да напуснат местата си на обичайно местоживеене поради заплахи за живота, свободата или сигурността в резултат от събития, които сериозно нарушават обществения ред.

с) Статут на бежанец по Конвенцията от Картахена

Лица от Ирак, които търсят международна закрила във всяка от страните, въвела Декларацията от Картахена за бежанците в националното си законодателство, може да изпълнява условията за статут на бежанец на основание на заплаха за своя живот, безопасност или свобода поради всеобщо насилие, вътрешен конфликт, масови нарушения на правата на човека или други обстоятелства, които сериозно са нарушили обществения ред.⁷⁰⁷

Въз основа на сходни съображения по отношение на по-широките критерии в мандата на ВКБООН и Конвенцията на ОАЕ от 1969 г. (раздели III.B.1.a и b), ВКБООН счита, че лицата от такива райони на Ирак, където продължават ограничени военни операции срещу ИДИЛ и/или където ИДИЛ има свобода на движение, и за които е установено, че не отговарят на критериите от Конвенцията за бежанците от 1951 г., може да се нуждаят от международна закрила съгласно условията на Декларацията от Картахена на основание, че са избягали заради заплаха за своя живот, безопасност или свобода заради обстоятелства, които сериозно са нарушили обществения ред под формата на преки или косвени последствия от свързано с конфликт насилие или в резултат от сериозни нарушения на правата на човека и злоупотреби, извършени безнаказано от въоръжени субекти в тази райони.

2) Допустимост за субсидиарна закрила по Квалификационната директива на ЕС

Иракчани и лица с предишно обичайно местоживеене в Ирак, които търсят международна закрила в държави членки на ЕС и за които е установено, че не са бежанци по Конвенцията от 1951 г., може да отговарят на условията за субсидиарна закрила по член 15 от Квалификационната директива от 2011 г., ако има съществени основания да се смята, че ще са изложени на реален риск от сериозни посегателства в Ирак.⁷⁰⁸ С оглед на информацията,

за статут и третирането на бежанците от 1966 г., приети на 24 юни 2001 г. на 40-та сесия на AALCO в Ню Делхи), www.refworld.org/docid/3de5f2d52.html.

⁷⁰⁶ Относно значението на израза „събития, които сериозно нарушават обществения ред“ в Конвенцията на ОАЕ от 1969 г. вж. Marina Sharpe, *The 1969 OAU Refugee Convention and the Protection of People Fleeing Armed Conflict and Other Situations of Violence in the Context of Individual Refugee Status Determination*, January 2013, www.refworld.org/docid/50fd3edb2.html; Alice Edwards, „Refugee Status Determination in Africa“, 14 *African Journal of International and Comparative Law*, 204-233 (2006); UNHCR, *Extending the Limits or Narrowing the Scope? Deconstructing the OAU Refugee Definition Thirty Years On*, April 2005, ISSN 1020-7473, www.refworld.org/docid/4ff168782.html.

⁷⁰⁷ Декларацията от Картахена, Декларация от Картахена за бежанците, Колоквиум за международната закрила на бежанците в Централна Америка, Мексико и Панама, 22 ноември 1984 г., www.refworld.org/docid/3ae6b36ec.html, Раздел III.3. Въпреки че Декларацията от Картахена е въведена като правно необвързващ регионален инструмент, дефиницията за бежанец в нея е придобила особено значение в региона най-малкото поради включването ѝ в 15 национални закона и практиката на държавите. Относно насоки за тълкуването на дефиницията за бежанец в Декларацията от Картахена вж.: ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 12: Молби за статут на бежанец, свързани с ситуации на въоръжен конфликт и насилие, по член 1A(2) от Конвенцията от 1951 г. и/или Протокола към нея за статута на бежанците от 1967 г. и дефинициите за бежанец в регионални инструменти*, 2 дек. 2016 г., HCR/GIP/16/12, www.refworld.org/docid/583595ff4.html, paras 61-85.

⁷⁰⁸ Като сериозно посегателство за целите на Квалификационната директива се определя (а) смъртна присъда или екзекуция; или (б) изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание на кандидата в страната на произход; или (с) сериозна и индивидуална заплаха за живота на живота или личността на гражданско лице по причина на повсеместно насилие в ситуации на международен или вътрешен въоръжен конфликт. Европейски съюз, *Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и Съвета относно стандарти за определянето на граждани на трети страни или лица без гражданство като лица, на което е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които*

представена в Раздел II.C на тези насоки, кандидатите може, в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая, да се нуждаят от субсидиарна закрила по член 15(a) или член 15(b) на основание действителен риск от относими форми на сериозни посегателства (смъртна присъда или екзекуция;⁷⁰⁹ или изтезания или нечовешко или унижително отнасяне или наказание),⁷¹⁰ от страна на държавата или нейни субекти или от страна на недържавни субекти.⁷¹¹

Също така с оглед на факта, че Ирак продължава да е засегнат от немеждународен въоръжен конфликт, и с оглед на информацията, представена в раздели II.B, II.C, II.D и II.E от тези съображения, кандидати с произход от или предишно постоянно местоживееене в засегнати от конфликта райони може, в зависимост от индивидуалните обстоятелства на случая, да се нуждаят от субсидиарна закрила по член 15(c) на основание сериозна и индивидуална заплахата за техния живот или личност поради повсеместно насилие.

С оглед на военния конфликт в Ирак сред факторите, които следва да се вземат предвид при оценката на заплахата за живота или личността на кандидата поради повсеместно насилие в дадена част на страната, са броят на гражданските жертви, броят на инцидентите със сигурността, както и наличието на тежки нарушения на международното хуманитарно право, които съставляват заплахи за живота или физическата цялост. Такива съображения обаче не се ограничават само до прякото въздействие на насилието; те включват и последствията от насилие, които са по-продължителни и косвени, в това число влиянието на конфликта върху положението с правата на човека и степента, в която конфликтът възпрепятства държавата да защитава правата на човека. Във връзка с конфликта в Ирак относимите фактори в това отношение са: (i) продължаващото присъствие на ИДИЛ в извънградските райони, където още не е установен ефективен контрол на правителството след освобождаването им от ИДИЛ и способността на групировката да застрашава, заплашва, изнудва, отвлича и убива граждани и да ограничава свободата им на движение; (ii) силната разпокъсаност сред субектите по сигурността, разпространената корупция и способността на субектите по сигурността да извършват безнаказано нарушения на правата на човека; (iii) отражението на насилието и несигурността върху хуманитарната ситуация, което е видно от бедността, хранителната несигурност, разрушаването на домове и източници на прехрана и загубата на имущество; и (v) ограничения върху участието на жените в обществения живот.

Може да се установи, че тези фактори самостоятелно или в съвкупност водят до ситуация в даден район на Ирак, която е достатъчно тежка, за да се приложи член 15(c), без да е необходимо кандидатът да докаже индивидуални фактори или обстоятелства, засилващи риска от посегателства.⁷¹² Когато, след като бъдат разгледани всички относими доказателства, се установи, че не е такова положението в района на произход на кандидата в Ирак, следва да се разгледа дали личните характеристики на кандидата са такива, че да

отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и съдържанието на предоставената закрила (преработен текст), 13 дек. 2011 г., www.refworld.org/docid/4f197df02.html, Articles 2(f), 15.

⁷⁰⁹ Относно информация за законовата уредба, прилагането и изпълнението на смъртната присъда от централното правителство и КРП вж. Раздел II.E.1 („Положение с правата на човека – държавни субекти”).

⁷¹⁰ Вж. Раздел II.E („Положение с правата на човека”).

⁷¹¹ Трябва да се отбележи, че ако кандидатите са изложени на реален риск от такова отнасяне по причина на основание от Конвенцията от 1951 г., следва да им се предостави статут на бежанец по Конвенцията (освен ако са изключени от правото на закрила по Конвенцията от 1951 г. по силата на член 1.F). Само когато няма връзка между риска от сериозно посегателство и някое от основанията по Конвенцията, на кандидата следва да се предостави субсидиарна закрила.

⁷¹² Вж. Съд на Европейския съюз, *Elgafaji v. Staatssecretaris van Justitie*, C-465/07, 17 February 2009, www.refworld.org/docid/499aeee52.html, където СЕС посочва (в т. 43), че наличието на сериозна и индивидуална заплахата за живота или личността на кандидата „може да се счита, че се установява изключително, когато степента на повсеместно насилие, характерна за въоръжения конфликт, (...) достигне толкова високо ниво, че са налице съществени основания да се смята, че граждан, който бъде върнат в съответната страна или, в зависимост от случая, в съответния регион, единствено поради присъствието му на територията на тази страна или регион, би бил изложен на реален риск от такава заплахата.”

показват конкретни уязвимости, които в съчетание с естеството и степента на насилието съставляват сериозна и индивидуална заплаха за живота или личността на кандидата.

С. Съображения, свързани с прилагането на алтернатива за вътрешно бягство или презаселване (АВБ/АВП)

Подробна аналитична рамка за оценяване на наличието на алтернатива за вътрешно бягство или презаселване (АВБ/АВП), наричана също алтернатива за вътрешна закрила,⁷¹³ е представена във ВКБООН *Насоки за международната закрила № 4: „Алтернатива за вътрешно бягство или презаселване“ във връзка с член 1А(2) от Конвенцията от 1951 г. и/или Протокола към нея за статута на бежанците от 1967 г.*⁷¹⁴

Оценката на възможността за презаселване изисква оценка на относимостта, както и на разумността на предложената АВБ/АВП.⁷¹⁵ В случаите, когато е установен основателен страх от преследване в определена част на страната на произход, преценката дали предложеният район за вътрешно бягство или презаселване е подходяща алтернатива за съответното лице изисква оценка във времето, като се вземат предвид не само обстоятелствата, породили риска в основата на страха и бягството от района на произход, но също така дали предложеният район осигурява безопасна и смислена алтернатива в бъдеще. Трябва да се разгледат също така личните обстоятелства на съответния кандидат и условията в района на презаселване.⁷¹⁶

Ако в производство за закрила се обмисля АВБ/АВП, трябва да се определи конкретен район за предложеното презаселване и да се установят, доколкото е възможно, всички общи и индивидуални обстоятелства по отношение на относимостта и разумността на предложението за презаселване район за конкретния кандидат и подобаващо да се вземат предвид. На кандидата трябва да се даде адекватна възможност да реагира на твърдяната относимост и разумност на предложената АВБ/АВП.⁷¹⁷

Насоките в този раздел важат за оценки на АВБ/АВП във връзка с определяне на необходимостта от международна закрила съгласно Конвенцията от 1951 г. (Раздел III.A), по-широките критерии в мандата на ВКБООН (Раздел III.B.1.a) и Декларацията от Картагена (Раздел III.B.1.c). Насоките в този раздел важат и за оценката на вътрешната закрила съгласно член 8 от Квалификационната директива.⁷¹⁸ По принцип разглеждането на възможно вътрешно презаселване не е относимо към определянето на статут на бежанец по член I(2) от Конвенцията на ОАЕ (Раздел III.B.1.b).⁷¹⁹

⁷¹³ Европейски съюз, Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и Съвета относно стандарти за определянето на граждани на трети страни или лица без гражданство като лица, на което е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и съдържанието на предоставената закрила (преработен текст), 13 дек. 2011 г., www.refworld.org/docid/4f06fa5e2.html, Article 8.

⁷¹⁴ ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 4: „Алтернатива на вътрешно бягство или презаселване“ във връзка с член 1А(2) от Конвенцията от 1951 г. и/или Протокола към нея за статута на бежанците от 1967 г.*, HCR/GIP/03/04, 23 July 2003, www.refworld.org/docid/3f2791a44.html (hereafter: UNHCR, *Guidelines on International Protection No. 4: „Internal Flight or Relocation Alternative“*, 23 July 2003, www.refworld.org/docid/3f2791a44.html).

⁷¹⁵ Във връзка с молби за международна закрила в държави членки на ЕС се прилага член 8 от Квалификационната директива от 2011 г. В него е предвиден тест и за относимост, и за разумност, член 8.

⁷¹⁶ ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 4: „Алтернатива на вътрешно бягство или презаселване“* 23 юли 2003 г., www.refworld.org/docid/3f2791a44.html, т. 7. Във връзка с молби за международна закрила в държави членки на ЕС вж. също член 8(2) от Квалификационната директива от 2011 г., който предвижда, че „(...)държавите-членки вземат под внимание в момента, в който се произнасят по молбата, общите условия в тази част на държавата и личните обстоятелства относно молителя.“

⁷¹⁷ ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 4: „Алтернатива на вътрешно бягство или презаселване“* 23 юли 2003 г., www.refworld.org/docid/3f2791a44.html, т. 6.

⁷¹⁸ Европейски съюз, Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и Съвета относно стандарти за определянето на граждани на трети страни или лица без гражданство като лица, на което е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и съдържанието на предоставената закрила (преработен текст), 13 дек. 2011 г., www.refworld.org/docid/4f197df02.html, чл. 8.

⁷¹⁹ ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 4: „Алтернатива на вътрешно бягство или презаселване“* 23 юли 2003 г., www.refworld.org/docid/3f2791a44.html, т. 5. Член I(2) от Конвенцията от 1969 г. разширява дефиницията за бежанец до „всяко лице, което поради външна агресия, окупация, чуждо владение или събития, които сериозно нарушават обществен ред или в част, или в цялата страна на произход или гражданство, е принудено да напусне мястото си на обичайно местоживееие, за да търси убежище на друго място извън страната си на произход или гражданство“

1) Анализ за относимост

а) Райони на Ирак, където няма АВБ/АВП

ВКБООН счита, че АВБ/АВП не е налична в райони, които са били под контрола на ИДИЛ или другояче са засегнати от конфликт в светлината на продължаващи нарушения на правата на човека и злоупотреби от държавни и недържавни субекти, продължаващо присъствие на ИДИЛ и продължаващи военни операции на ИДИЛ в тези райони.

ВКБООН счита също, че АВБ/АВП не е налична в оспорвани райони поради чувствителната динамика на сигурността, политиката и демографията в тези райони и риска от по-нататъшно дестабилизиране на ситуацията в резултат от движение на населението, включително в регионите на Киркук, Канакин (провинция Дияла) и Туз Курмату (провинция Салах ал-дин).⁷²⁰

б) Оценяване дали кандидатът ще бъде изложен на първоначалния риск от преследване в предложения район за АВБ/АВП

Предложен район за АВБ/АВП няма да бъде относим, ако в него кандидатът бъде изложен на първоначалния риск от преследване.

- Когато кандидатът има основателен страх от преследване от държавата или нейни субекти, има презумпция, че АВБ/АВП не е относима.⁷²¹
- В случаите, когато кандидатът има основателен страх от преследване от ИДИЛ, трябва да се оцени относимостта на АВБ/АВП с оглед на профила на лицето и дали преследващият (ИДИЛ или друга въоръжена групировка) може и има мотиви да преследва кандидата в предложения район на презаселване. Освен това следва да се вземат предвид доказателствата в Раздел II.E.3 във връзка с ограниченията на държавата да осигури защита срещу нарушения на правата на човека от страна на ИДИЛ или друга въоръжена групировка.
- Когато кандидатът има основателен страх от преследване от страна на семейството, племето или общността поради вредни традиционни практики, включително заради опазване на „честта“ на семейството“ (вж. конкретно рискови профили 5b и с, 9, 10, 11 и 12), има презумпция, че не е относимо разглеждането на АВБ/АВП предвид наличните доказателства, че такива субекти са мотивирани и способни да преследват кандидата в предложения район на преместване, включително напр. чрез племенни, семейни или други връзки; поддържането на такива норми и практики от голяма част от обществото и ограничените възможности на държавата да осигури защита срещу такива злоупотреби (вж. Раздел II.E.3).

с) Оценяване дали кандидатът ще бъде изложен на нови рискове от преследване в предложения район на АВБ/АВП или други форми на тежки посегателства

(удебеляването е добавено). Същите съображения важат за лица, които попадат в дефиницията за бежанец в член I(2) от Принципиите от Банкок, която е идентична на дефиницията за бежанец в Конвенцията на ОАЕ от 1969 г.

⁷²⁰ Киркук, Туз Курмату и Канакин „са преживели най-тежките размирици през последните години“; ICG, *Reviving UN Mediation on Iraq's Disputed Internal Boundaries*, 14 December 2018, <http://bit.ly/2JwD8IE>, р. 3. Вж. също Раздел II.A.3 („Референдум за независимост през октомври 2017 г.“).

⁷²¹ ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 4: „Алтернатива за вътрешно бягство или презаселване“*, 23 юли 2003, www.refworld.org/docid/3f2791a44.html, точки 7.I.b, 13-14.

Освен горепосочените съображения във връзка с първоначалната форма на преследване в родния край на кандидата, вземащият решението трябва да също така да установи, че няма да бъде изложен на нова форма на преследване в предложения район на АВБ/АВП, нито на други тежки посегателства. Както ВКБООН отбелязва В *Насоките относно международната закрила* № 4: „Алтернатива на вътрешно бягство или презаселване“:

„не може да се очаква лице с установен страх от преследване по причина от Конвенцията от 1951 г. в дадена част на страната да се премести в друг район с тежки посегателства. Ако молителят бъде изложен на нов риск от тежки посегателства, включително сериозен риск за живота, безопасността, свободата или здравето или риск със сериозна дискриминация, не е налична алтернатива за вътрешно бягство или презаселване независимо дали има връзка с някое от основанията по Конвенцията. Следователно оценката за нови рискове следва също така да отчете тежките посегателства, които са отразени общо в [по-широките критерии за бежанец или] допълнителните форми на закрила.“⁷²²

Оценката трябва да се основава на актуална информация за страната на произход, включително във връзка с положението със сигурността в предложения район на АВБ/АВП.⁷²³ Например, при лицата от райони, които са били под контрола на ИДИЛ, следва да се оцени внимателно дали може да има риск от преследване или други тежки посегателства в предложения за презаселване район по причина на предполагаеми връзки на лицето с ИДИЛ, вкл. поради племенни или семейни връзки (вж. Раздел III.A.1). Освен това самотни, овдовели или разведени жени без същинска мъжка подкрепа също може да са изложени на нови рискове от тежки посегателства, в това число трафик, експлоатация и други злоупотреби (вж. Раздел III.A.8).

d) Оценяване къде предложеният район на АВБ/АВП на практика е достъпен безопасно и законно

Когато район на Ирак е бил определен като район, който може да послужи за АВБ/АВП на базата на съображенията, представени по-горе в а) – с), въпреки това е необходимо да се прецени дали предложеният район на АВБ/АВП на практика е достъпен безопасно и законно за лицето.⁷²⁴ Във връзка с Ирак това изискване налага оценка на конкретните перспективи за това дали на лицето:

⁷²² *Ibid.*, т. 20.

⁷²³ За оценка на положението със сигурността в различни части на страната към момента на изготвяне на Съображенията вж. Раздел II.B („Положение със сигурността“).

⁷²⁴ ВКБООН, *Насоки относно международната закрила* № 4: „Алтернатива за вътрешно бягство или презаселване“, 23 юли 2003, www.refworld.org/docid/3f2791a44.html, para. 7.

- **се дава възможност да достигне до предложения за презаселване райони и да бъде допуснато там:** За да може едно лице да премине през контролните пунктове и да бъде допуснато в предложения район на презаселване, е необходимо да има валидни граждански документи (лична карта, удостоверение за гражданство или паспорт).⁷²⁵ В зависимост от профила на лицето, вкл. неговата религия/етнически произход, племенни връзки, място на произход, както и полови и семейни характеристики, може да има допълнителни изисквания за разрешение от службите за сигурност и за наличието на спонсор/гарант.⁷²⁶
- **се разрешава да установи местоживеенето си в предложения район на презаселване:** Изискват се валидни документи освен писмо за потвърждение/препоръка от *мухтар* и/или местния съвет, в зависимост от района. В зависимост от профила на лицето, особено неговата религия/етнически произход, племенни връзки, място на произход, местните власти в няколко провинции изискват разрешение от службите за сигурност и/или спонсор/гарант, за да се разреши постоянно пребиваване.⁷²⁷

⁷²⁵ Относно документите вж. и Раздел II.F („Хуманитарна ситуация“).

⁷²⁶ Във връзка с мащабните разселвания на хора в резултат от настъплението на ИДИЛ и последвалите военни операции срещу ИДИЛ през периода от 2014 до 2017 година много местни власти са въвели стриктни изисквания за влизане и пребиваване, включително, освен другото, изисквания за спонсорство в някои райони – почти пълна забрана за влизане на лица, които бягат от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт, особено араби сунити. Към момента на изготвяне на Съображенията продължават да са в сила проверките за сигурност за лица от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт. По отношение на лица от бивши райони на ИДИЛ са отменени забраните за достъп, но остават в сила изискванията за спонсорство за разрешаване на влизането и пребиваването в няколко провинции. Към момента на изготвяне на Съображенията за лица от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт, особено араби сунити (вкл. лица, завърнали се в Ирак от трети страни) има изискване за спонсор, за да могат да влязат в следните провинции:

- **Провинции Басра, Ди-Кар, Мисан, Мутана и Кадисия:** Спонсорът трябва да посрещне лицето на контролния пункт за влизане в провинцията, за да се улесни влизането. В случай че лицето влезе в провинцията, без да е проверено, трябва заедно със спонсора да се яви в съответната служба за сигурност за проверка. Невъзможността да се осигури спонсор вероятно ще доведе до това на лицето да се откаже достъп до провинцията, въпреки че службите за сигурност имат известна възможност да дават достъп по изключение в зависимост от профила на лицето и причините за презаселването.
- **Провинция Дохук:** Араби от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт, и туркмени от Тал Афар (провинция Нинева) имат нужда от спонсор, за да влязат освен ако получат временно разрешение за пътуване от контролния пункт близо до село Хатара. Това разрешение се издава за краткосрочни посещения по медицински или подобни причини.

Не се изисква спонсор за влизане в провинции Багдад, Бабел, Дияла, Ербил, Кербала, Киркук, Наджеф, Сюлеймания и Уасит. Изискванията за спонсорство за влизане в провинции Ербил и Сюлеймания по въздух или през вътрешна сухопътна граница са отменени в началото на 2019 г.; Информация, налична на ВКБООН, април 2019 г. Тази информация е налична и в Refworld на: UNHCR, Iraq: Country of Origin Information on Access and Residency Requirements in Iraq: Ability of Persons Origination from Formerly ISIS-Held or Conflict-Affected Areas to Legally Access and Remain in Proposed Areas of Relocation, 25 April 2019, <https://www.refworld.org/docid/5cc2c30d7.html>. Updated versions will be published on Refworld.

⁷²⁷ В зависимост от района за лица от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт, също се изисква спонсор и/или потвърждение/препоръка от *мухтар* и/или местния съвет, за да се разреши законно пребиваване. Освен това във всички райони е необходима проверка за сигурност от съответните служби за сигурност. Към момента на изготвяне на Съображенията ВКБООН има данни за следните изисквания за пребиваване по отношение на лица от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт, особено араби сунити (вкл. лица, завърнали се в Ирак от трети страни):

- **Провинция Багдад:** За лица райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт, се изискват двама спонсори от квартала, където лицето възнамерява да се установи, както и писмо за подкрепа от местния *мухтар*.
- **Провинция Дохук:** Араби от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт, и туркмени от Тал Афар (провинция Нинева) трябва да уредят пребиваването си, като получат одобрение от местния „Асаиш“, въз основа на което получават разрешение за пребиваване. Когато отиде при „Асаиш“, лицето трябва да е придружено от спонсора, който е съдействал за влизането му в Дохук.
- **Провинция Дияла:** С изключение на областта Канакин, за лица от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт, е необходим спонсор от квартала, където лицето възнамерява да се установи, както и писмо за подкрепа от местния *мухтар*.
В областта Канакин се изискват писма от трима души (службата на *мухтара*, Национална сигурност и Разузнаване).
- **Град Киркук:** След възстановяването на контрола на централното правителство на 16 окт. 2017 г. са отменени изискванията за спонсорство. За лица от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт, се изисква писмо за подкрепа от местния *мухтар* в квартала, където лицето ще се установи.
- **Южни провинции:** За лица от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт, се изисква местен спонсор, както и писмо за подкрепа от местния *мухтар*, за да могат да пребивават законно в провинции Бабел, Басра, Ди-Кар, Кербала, Мисан, Мутана, Наджеф, Кадисия и Уасит.

В провинции Ербил и Сюлеймания лица, които са от места извън ИК, трябва да се обърнат към местния „Асаиш“ в квартала, в който искат да се установят, за да получат карта за пребиваване. Не им е необходим спонсор. Несемейни мъже араби и туркмени обаче трябва да имат работа и да представят писмо за подкрепа от работодателя си, за да получат карта за пребиваване за една година с право подновяване. Тези, които нямат работа, получават карта за пребиваване за един месец с право на подновяване. Титулярите на едномесечна карта за пребиваване се сблъскват с трудности при намирането на постоянна работа поради краткия срок на разрешението; Информация, налична на ВКБООН, април 2019 г. Тази информация може да се намери и в Refworld на: ВКБООН, Ирак: Информация за страната на произход относно изискванията за достъп и пребиваване в Ирак: възможността за лица от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от

- **се разрешава да остане трайно в предложения район на презаселване:** На фона на засилващия се натиск върху лица от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт, да се завръщат по родните си места, следва да се прецени дали съответното лице ще може трайно да остане в предложения район на презаселване, без върху него за да се упражнява неоправдан натиск да се върне в района си на произход.⁷²⁸ Райони, където едно лице може да бъде притискано от местните власти или други субекти да се върне в район, който е бил под контрола на ИДИЛ или другояче е засегнат от конфликт,⁷²⁹ не би представлявал относима алтернатива на презаселване.

Изискванията за достъп и пребиваване невинаги са ясно определени и/или прилагането им може да варира или да зависи най-вече от положението със сигурността. Като цяло изискванията за спонсорство не са уредени в закон, нито са официално обявени.

Предвид това ВКБООН счита, че за араби сунити и туркмени сунити от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт, като цяло АВБ/АВП не е относима за райони, където властите поддържат изисквания за достъпа и пребиваването и/или където се упражнява натиск върху лица от райони, които са били под контрола на ИДИЛ или са засегнати от конфликт, да се върнат в районите си на произход.

Единствените изключения биха били за кандидати с този профил, за които може да се а на случая

2) Анализ за разумност

а) Лични обстоятелства на кандидата

Дали една АВБ/АВП е „разумна“ трябва да се прецени за всеки отделен случай, като се вземат предвид личните обстоятелства на кандидата, включително възраст, пол, здравословно състояние, увреждания, семейно положение и връзки, както образование и професионален опит.⁷³⁰ Част от оценката трябва да бъде и способността на лицето да говори и разбира преобладаващо използвания език в предложения за презаселване район(напр. кюрдски в ИК и арабски в другите части).

конфликт, за влязат и останат законно в предложени райони на презаселване, 25 април 2019, <https://www.refworld.org/docid/5cc2c30d7.html>. Актуализирани варианти ще бъдат публикувани в Refworld.

⁷²⁸ „Предложеният район също не е алтернатива за вътрешно бягство или презаселване, ако условията там са такива, че кандидатът може да бъде принуден да се върне в първоначалния район на преследване или да отиде в друга част на страната, където е вероятно да бъде изложен на преследване или друга форма на тежки посегателства“; ВКБООН, Насоки относно международната закрила № 4: „Алтернатива на вътрешно бягство или презаселване“, 23 юли 2003 г., www.refworld.org/docid/3f2791a44.html, т. 21.

⁷²⁹ Вж. Раздел II.D.b („Принудително и преждевременно връщане“).

⁷³⁰ ВКБООН, Насоки относно международната закрила № 4: „Алтернатива за вътрешно бягство или презаселване“, 23 юли 2003, www.refworld.org/docid/3f2791a44.html, т. 25-26.

От решаващо значение при оценката на наличността на АВБ/АВП са връзките с етническа и/или религиозна общност и съществуващи племенни и семейни връзки в района на презаселване, тъй като те обикновено осигуряват определено ниво на закрила, както и достъп до услуги и трудова заетост.⁷³¹ Това важи за градовете, но още повече за полуградските и селските райони, където може да има дискриминация спрямо новодошлите без такива връзки. Дори тези, за които това е район на произход, може да се възприемат като новодошли, ако са загубили всички връзки в общността. Освен това АВБ/АВП в район с преобладаващо различни етнически или религиозни демографски характеристики може също да не е **подходящ** поради скрити или открити напрежения между отделните групи. Това важи особено за сунитите в район с преобладаващо население шиити и обратното. Не може да се очаква лица от определени религиозни общности или етнически малцинства да се преместят в район, където няма присъствие на същите групи, което да им осигури известна подкрепа.⁷³²

При оценката на разумността на АВБ/АВП, отнасяща се до дете, следва да се вземат предвид конкретните обстоятелства на децата, както и задълженията на държавите по Конвенцията за правата на детето, по-специално задължението да се гарантира, че най-добрият интерес на детето е първостепенно съображение при вземането на всички решения, които се отнасят до детето, както и на възгледите на детето да се отдава значение, съответстващо на неговата възраст и зрелост.⁷³³ Вземашите решения следва да се съобразят с факта, че това, което се счита просто за неудобство за възрастен, може да представлява прекомерно изпитание за едно дете. В случаите на непридружени и разделени деца от Ирак най-добрият интерес на детето трябва да бъде първостепенно съображение при оценката на наличността на АВБ/АВП за детето в съответствие с член 3(1) от Конвенцията за правата на детето.⁷³⁴ Според ВКБООН във връзка с това минималното изискване е наличието на подпомагаща подкрепа за детето от собственото му (по-широко) семейство или племе в района на предстоящото презаселване.

ВКБООН счита, че в случаите на лица със специални потребности, в това число лица с увреждания и възрастни хора, предложеният район за АВБ/АВП е разумен само ако там кандидатът има достъп до мрежа за подкрепа, състояща се от членове на неговото (по-широко) семейство или племе, които желаят и могат да предоставят трайна подкрепа, за

⁷³¹ „Повечето ВРЛ съобщават, че **взимат пари назаем от семейството**, като процентът на тези случаи достига 78% в Сюлеймания и 63% в Багдад. Паричните заеми не са единственият повод, по който ВРЛ се обръщат към непосредственото обкръжение за помощ в условията на разселване. Немалка част от тези, които са в Багдад (43%) и преобладаващото мнозинство от тези, които са в Басра (81%), Сюлеймания (75%) и Киркук (63%), **разчитат на роднини и приятели за намиране на работа**. Тези констатации показват, че **бремето на разселването продължава да се поема най-вече от мрежата на семейните роднини на разселените лица**“ (удебеляването е добавено); Georgetown University/IOM, *Access to Durable Solutions Among IDPs in Iraq: Three Years in Displacement*, 12 February 2019, <http://bit.ly/2H7ozZQ>, p. 32. „Членовете на дадена етническа или религиозна група обикновено са подложени на дискриминация или преследване в райони, където са малцинство, което принуждава много от тях да се спасяват в други квартали или провинции“; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Iraq*, 4 February 2019, www.ecoi.net/en/document/2002613.html. Според съобщенията празните в предоставянето на основни услуги от държавата се запълват в известна степен от недържавни субекти като групи на НМС. Обаче „**Равнопоставеността при достъпа се влошава, тъй като услугите са под условия – кой и колко получава зависи от сектантска принадлежност, връзки или политическа дейност**“; KAS, *Alternative Governance, Non-State Armed Groups and the Iraqi Reconstruction Process*, Research Paper No. 3, June 2018, <http://bit.ly/2X0wkFS>, p. 22. За ВРЛ християни се съобщава, че са получавали финансова и материална подкрепа от църквата и свързани с вероизповедания организации. Тази помощ обаче намалява по причина, освен другото, че фокусът се е изместил към възстановяването на районите, които са били под контрола на ИДИЛ; вж. напр. Rudaw, *Archbishop of Erbil: Iraq's Christians Need to Thrive, not just Survive*, 13 March 2019, <http://bit.ly/2CprDN7>; Rudaw, *Christian IDPs Sheltering above Erbil Bazaar Threatened with Eviction*, 5 March 2019, <https://bit.ly/2H8KSyz>; International Republican Institute, *Social and Political Perspectives of Iraqi IDPs from Ninewa and Their Host Communities, A Focus Group and Key Informant Interview Study in Iraq, April - May 2018*, 5 September 2018, <http://bit.ly/2UHmCXj>, p. 3.

⁷³² Относно съобщенията за липсата на силна политическа или племенна мрежа за малцинствата и тяхната политическа и икономическа маргинализация вж. Раздел III.A.5.a („Членове на религиозни общности и етнически малцинства“).

⁷³³ Общо събрание на ООН, *Конвенция за правата на детето*, 20 ноември 1989 г., U.N.T.S. 1577, www.refworld.org/docid/3ae6b38f0.html, с. 3.

⁷³⁴ Общо събрание на ООН, *Конвенция за правата на детето*, 20 ноември 1989 г., U.N.T.S. 1577, с. 3, www.refworld.org/docid/3ae6b38f0.html, чл. 3(1); Съвет по правата на човека, *Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият най-добър интерес да бъде водещо съображение* (чл. 3, параграф 1), 29 май 2013 г., CRC/C/GC/14, www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html, paras 75-76.

да се удовлетворят установените потребности на лицето по сигурен, а когато е нужно – и постоянен начин.⁷³⁵

С оглед на тежкото положение с правата на жените, както и социалните и религиозните норми, които ограничават свободата на движение на жените и намаляват още и без това малките възможности за работа за жените.⁷³⁶ ВКБООН счита, че АВБ/АВП не е разумна за жени, които са лишени или се възприемат като лишени от мъжка закрила от членове на семейството, като сред тях са и жени глава на домакинство.

b) Безопасност и сигурност

Предложен район на АВБ/АВП би бил разумен, ако кандидатът може да живее в предложения район в условия на безопасност и сигурност, без заплахи и рискове от посегателства.⁷³⁷ Тези условия трябва да бъдат трайни, а не предполагаеми или непредвидими.⁷³⁸ Във връзка с това трябва да се вземе предвид променливостта на ситуацията със сигурността в Ирак. Информацията, представена в раздели II.B и II.C на тази насоки, и надеждната и актуална информация за положението със сигурността в предложения за презаселване район следва да бъдат важни елементи при оценката на разумността на предложението АВБ/АВП.

c) Зачитане на правата на човека и икономическото оцеляване

За да може АВБ/АВП да бъде разумна, кандидатът трябва да може да упражнява основните си човешки права в района на презаселване, както и да има възможност да осигурява икономическо си оцеляване по достоен начин.⁷³⁹ С оглед на това при оценката на разумността на предложената АВБ/АВП трябва да се обърне специално внимание на:

- (i) Достъп до адекватен подслон в предложения район на презаселване;
- (ii) Наличност на основна инфраструктура и достъп до основни услуги предложението за презаселване район като питейна вода и канализация, електричество, здравеопазване и образование;
- (iii) Възможности за препитания; или при кандидати, за които не може да се очаква сами да си осигуряват препитанието (напр. домакинства, оглавяване от жени или кандидати с увреждания) – доказана и устойчива подкрепа, която осигурява адекватен жизнен стандарт.

С оглед на (i) – (iii) по-горе, има съществени сведения конкретно за Ирак относно значението на наличността и достъпа до социални мрежи, състоящи се от семейството на кандидата, роднини или племето.⁷⁴⁰ Във връзка с това присъствието на роднини и близки или на членове на племето на кандидата в предложението за презаселване район само по себе си не може да се приеме като доказателство, че кандидатът ще получава смислена подкрепа от тези общности; по-скоро, за такава подкрепа по принцип е необходимо преди това да има установени конкретни социални отношения, свързващи кандидата със семейството, роднините или въпросното племе. Освен това дори когато вече съществуват социални отношения, следва да се прецени дали в действителност членовете на мрежата желаят и могат да предоставят истинска подкрепа на кандидата в условията на нестабилната хуманитарна ситуация в Ирак, ниските показатели за развитие и общите икономически ограничения, които засягат големи слоеве на обществото.

⁷³⁵ Вж. Раздел II.F („Хуманитарна ситуация“).

⁷³⁶ Вж. Раздел II.F.2 („Препитание“) и III.A.8 („Жени и момичета с определени профили и при конкретни обстоятелства“).

⁷³⁷ ВКБООН, *Насоки относно международната закрила* № 4: „Алтернатива за вътрешно бягство или презаселване“, 23 юли 2003 г., www.refworld.org/docid/3f2791a44.html, para. 27.

⁷³⁸ *Ibid*

⁷³⁹ *Ibid*, точки 28-30.

⁷⁴⁰ Вж. бел. 731 по-горе.

Предвид гореизложеното ВКБООН счита, че предложена АВБ/АВП е разумна само когато лицето има достъп до (i) подслон, (ii) основни услуги като вода и канализация, здравеопазване и образование; и (iii) възможности за препитание или доказана и устойчива подкрепа, осигуряваща адекватен жизнен стандарт. Освен това ВКБООН счита, че АВБ/АВП е разумна само когато лицето има достъп до подкрепяща мрежа на членове на семейството му, роднини или племето в района на предстоящото презаселване, за които оценката показва, че желаят и могат на практика да предоставят на кандидата истинска подкрепа. Предвид трудните икономически и хуманитарни условия в много части на страната ⁷⁴¹, особено в районите с голям брой ВРЛ или завърнали се, ⁷⁴² семейството/роднините или членовете на племето, които самите те са в състояние на вътрешно разселване, по-специално тези, които живеят в лагери или неформални селища или които още са в процес на възстановяване на живота си след завръщането от разселване, не могат да се приемат като способни да оказват подкрепа на лицето.

По отношение на **град Багдад** ВКБООН счита, че единственото изключение на изискването за външна подкрепа са араби сунити и шиити – неженени здрави мъже и семейни двойки в работоспособна възраст без деца и без установени конкретни увреждания, както е описано по-горе. В зависимост от индивидуалните обстоятелства (вж. по-горе „Лични обстоятелства на кандидата“) такива лица може да са способни да живеят без семейна и/или племенна подкрепа в град Багдад.

По отношение на **градските райони в южен Ирак** ВКБООН счита, че единственото изключение на изискването за външна подкрепа са неженени здрави мъже и семейни двойки в работоспособна възраст без деца и без установени конкретни увреждания, както е описано по-горе, и които са араби шиити. В зависимост от индивидуалните обстоятелства (вж. по-горе „Лични обстоятелства на кандидата“) такива лица може да са способни да живеят без семейна и/или племенна подкрепа в градски райони на южен Ирак, които имат нужната инфраструктура и възможности за препитание, за да се посрещнат основните потребности.

Във всички случаи трябва да се даде възможност на кандидата да реагира на твърдяната разумност на предложената АВБ/АВП. ⁷⁴³

3) *Алтернатива на вътрешно бягство или презаселване в ИК*

а) *Разумност на ИК за целите на АВБ/АВП*

За да се оцени дали в ИК има разумна АВБ/АВП, вземащите решенията трябва да имат предвид, че особена тревога будят ограниченията в капацитета на региона да поема още жители поради нестихващия голям брой разселени лица (повече от 40 процента от общо 1,7 млн. ВРЛ в Ирак и почти всички 250 000 сирийски бежанци), ⁷⁴⁴ влошаващите се

⁷⁴¹ При оценката на разумността на алтернативата на вътрешното бягство следва да се вземат предвид повсеместните ограничения и бедност, които засягат широки слоеве на иракското население, особено в райони с голям брой ВРЛ. Факторите, които трябва да се отчетат, са най-вече съперничеството по отношение на прехраната, подслона и основните услуги. Вж. Раздел II.F („Хуманитарна ситуация“).

⁷⁴² Вж. Раздел II.D („Принудително разселване и връщане“).

⁷⁴³ ВКБООН, *Насоки относно международната закрила* № 4: „Алтернатива за вътрешно бягство или презаселване“, 23 юли 2003 г., www.refworld.org/docid/3f2791a44.html, para. 6.

⁷⁴⁴ ИК, чийто общ брой на населението надвишава пет милиона, продължава да дава подслон на прибл. 700 000 ВРЛ и 250 000 сирийски бежанци. Счита се, че около 1,2 млн. души, сред които ВРЛ, бежанци, завърнали се и уязвими приемащи общности се нуждаят от хуманитарна помощ. Поради ограниченията във финансирането по-малко от половината (500 000) са набелязани за хуманитарна помощ през 2019 г. В трите провинции има области с големи и много големи хуманитарни потребности, сред които Сумел и Закхо (провинция Дохук), Макхмур (провинция Ербил) и Сюлеймания (провинция Сюлеймания). За област Ербил остротата на потребностите се оценява като средна, но там се намира най-големият брой нуждаещи се лица в ИК (прибл. 321 000 души, включително една трета от всички бежанци). Повечето от ВРЛ, които се намират в лагери в ИК, не възнамеряват да се върнат в своите райони на произход в обозримото бъдеще, което означава още по-голяма тежест за вече изчерпващите се ресурси; OCHA, *Iraq: Humanitarian Response Plan January, December 2019*, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TyIbMb>, pp. 2, 12, 13, 33, 34. UNFPA/IOM, *Demographic Survey: Kurdistan Region of Iraq*, 13 September 2018, <https://bit.ly/2NXvPeV>, p. 14. „Кюрдистанското регионално правителство (КРП) е понесло основното бреме от притока на милиони бежанци и разселени лица, като често разчита на собствените си финансови средства, за да им осигурява подслон и други основни потребности. Всеки четвърти жител на ИК е или вътрешно разселено лице, или бежанец“; Kurdistan 24, *Access to Employment Greatest Concern for Iraq's Displaced*: IOM, 4 January 2019, <https://bit.ly/2NKIDTG>. Вж. също Раздели II.D.1 („Вътрешно разселване“) и II.F („Хуманитарна ситуация“).

социално-икономически условия и задълбочаваща се бедност в ИК⁷⁴⁵ и ограничената (и намаляваща) хуманитарна помощ, особено извън лагерите за ВРЛ.⁷⁴⁶ Големият брой вътрешно разселени лица предимно във и около градските зони е довел до влошаване на достъпа до местните услуги и инфраструктура, възможностите за намиране на работа и е допринесъл съществено за намаляването на жизнения стандарт в целия регион на ИК.⁷⁴⁷ ВРЛ в ИК изпитват затруднения при достъпа до трудова заетост и много от тях успяват да си намерят само откъслечно работа,⁷⁴⁸ което не им осигурява редовен доход.⁷⁴⁹ За ВРЛ е трудно да си намерят работа, която би им дала възможност да покриват основните си разходи, в това число за здравеопазване, образование и жилище.⁷⁵⁰ Според сведенията

⁷⁴⁵ „Продължаващото положение с ниски цени на петрола е довело до бюджетни дефицити, които принуждават КРП да намалява много правителствени програми“; Bertelsmann Foundation, *BTI 2018 Country Report – Iraq*, 2018, www.ecoi.net/en/file/local/1427413/488298_en.pdf, p. 9. Бедността в ИК, макар и все още по-ниска отколкото в други части на страната, се е повишила от 3,5 процента през 2012 г. на 12,5 процента от началото на конфликта срещу ИДИЛ. Безработицата е нараснала от 6,5 процента преди 2014 г. на 14 процента през 2016 г. поради притока на ВРЛ и бежанци; World Bank, *Iraq Economic Monitor, Toward Reconstruction, Economic Recovery and Fostering Social Cohesion*, Fall 2018, <http://bit.ly/2UDpN2a>, pp. 9, 15. Вж. също Раздел II.F.2 („Препитание“).

⁷⁴⁶ „ВРЛ извън лагери не се ползват със същата подкрепа от хуманитарните партньори като тези в лагерите и в голяма степен разчитат на щедростта на приемащите общности“; OCHA, Iraq: „Internally Displaced Persons Must Be Presented with Options Beyond Life in a Camp“ – Humanitarian Coordinator, 4 March 2019, <https://bit.ly/2lOnO9W>. „ВРЛ нямат усещането, че получаваната подкрепа ще им позволи да живеят без помощи в бъдеще; особено песимистично настроени са йезидите и ВРЛ, които живеят под наем в градски зони. Повечето от тях считат, че предоставяната подкрепа е недостатъчна и посочват липсата на възможности за работа като причина за това, че продължават да разчитат на подкрепа“; Mixed Migration Platform, *IDP Perceptions in Northern Iraq*, 27 April 2017, <https://bit.ly/2zuF3pK>, pp. 3, 4. Хуманитарните агенции съобщават, че финансирането вече е ограничено, като причината е или умората при дарителите, или пренасочването на вниманието на дарителите от хуманитарната помощ към възстановяването след военния погром на ИДИЛ; Kurdistan Regional Government, *Kurdistan Region still Hosts about 1.5 Million IDPs and Refugees*, 14 February 2019, <http://bit.ly/2UIRcQa>; Rudaw, *IDP Camps in Duhok still Need Help amid Decreasing NGO Assistance*, 11 February 2019, <https://bit.ly/2EQlWcx>; The New Humanitarian, *As Displacement Runs to Years, Northern Iraq Camps Need an Overhaul*, 25 February 2019, <https://bit.ly/2Xpg1SY>; The New Humanitarian, *As Iraq Slips from the Headlines, Humanitarians Worry that Aid Donors Are Beginning to Lose Interest*, 2 August 2018, <https://bit.ly/2XFZ4UE>; Deutsche Welle, *Iraq Urges Billions for Reconstruction amid Donor Fatigue*, 12 February 2018, <https://bit.ly/2Tlr2Xd>.

⁷⁴⁷ OCHA, Iraq: 2018 Humanitarian Response Plan (February 2018), 21 March 2018, <https://bit.ly/2Jiww7P>, p. 32. „Иракските граждани съобщават за затруднения при намирането на работа заради притока на сирийски бежанци (и иракски ВРЛ)“; DRC/NRC/IRC/Impact Initiatives, *Far From Home: Future Prospects for Syrian Refugees in Iraq*, 8 January 2019, <https://bit.ly/2lQEkGd>, p. 7. „В региона на Иракски Кюрдистан ограничените ресурси, услуги и възможности за прехрана, които вече са силно обременени заради спада в цените на петрола в световен мащаб, намаляването на вътрешните и чуждестранните инвестиции, оряването на заплатите в държавния сектор и военните операции срещу Ислямска държава в Ирак и Леванта (ИДИЛ) силно са ограничили капацитета на местните общности и власти да откликват адекватно на нестихващия приток на ВРЛ и бежанци, които остават дълго време разселени“. И по-нататък: „Присъствието на ВРЛ и бежанци, нуждаещи се от работа, води до силно съперничество сред различните целеви групи и на много места предизвиква социално напрежение“; Action Against Hunger, *Creating Job Opportunities for Young Adults in Kurdistan – Final Independent Evaluation*, September 2018, <https://bit.ly/2Nlf5rV>, pp. 8, 39. „Днес сирийските бежанци и ВРЛ представляват около 23 процента от населението на Кюрдистан. Това създава затруднения по отношение на намирането на работа и възможностите за прехрана, както и предоставянето на услуги. Засиленото търсене на жилищно настаняване извън лагерите е довело до повишаване на наемите, както и до пренаселеност и принудата да се прибегва до жилища, които не отговарят на стандартите“; Migration Policy Centre, *Profile Iraq*, undated, accessed 30 April 2019, <https://bit.ly/2lRIptR>. Вж. също ACTED, *Municipal Services under Pressure as IDPs Flock to Dohuk*, 10 October 2018, <https://bit.ly/2C4KEUX>.

⁷⁴⁸ В ИК почти 50 процента от ВРЛ живеят извън лагерите и около 40 процента от тези, които са в лагери, разчитат на работа на ден (в сравнение с 20 процента от лицата, които не живеят в лагер в ИК). Повече от 40 процента от домакинствата в лагерите също зависят от хуманитарна помощ или подкрепа от благотворителни организации; UNFPA/IOM, *Demographic Survey: Kurdistan Region of Iraq*, September 2018, <https://bit.ly/2NXvPeV>, pp. 40, 45-46. Вж. също IOM, *Integrated Location Assessment III*, 2 January 2019, <https://bit.ly/2SjpReW>, p. 36.

⁷⁴⁹ Според Прегледа на хуманитарните потребности за 2019 г. провинциите в ИК имат едни от най-високите проценти на търсещи работа безработни ВРЛ сред провинциите с ВРЛ, които са пряко засегнати от конфликт (провинция Дохук: 41 процента от ВРЛ извън лагери и 29 процента от ВРЛ в лагери; провинция Ербил: 24 и 38 процента; провинция Сюлеймания: 10 и 21 процента); OCHA, Iraq: *Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 51. Според Хошанг Мухамад, генерален директор Съвместния координационен кризисен център на Министерството на вътрешните работи на КРП, „Малцина ВРЛ и бежанци имат доходи. Докато някои ВРЛ са действащи или пенсионирани държавни служители, които получават месечно възнаграждение от иракското правителство, 65 процента от ВРЛ и бежанците зависят от помощ от КРП, агенции на ООН и НПО“; KRG, *Kurdistan Region still Hosts about 1.5 Million IDPs and Refugees*, 14 February 2019, <http://bit.ly/2UIRcQa>. Много ВРЛ са загубили надежда да си намерят работа (почти половината от мъжете ВРЛ в лагери и над една трета от тези извън лагери); UNFPA/IOM, *Demographic Survey: Kurdistan Region of Iraq*, 13 September 2018, <https://bit.ly/2NXvPeV>, pp. 42-43. Вж. също, IOM, *Integrated Location Assessment III*, 2 January 2019, <https://bit.ly/2SjpReW>, p. 35.

⁷⁵⁰ За ВРЛ в ИК е по-вероятно да са сред най-бедните домакинства: над 80 процента от домакинствата в лагери и почти 45 процента от тези извън лагери имат месечен доход под 500 000 иракски динара (в сравнение с 35 процента от населението на ИК); UNFPA/IOM, *Demographic Survey: Kurdistan Region of Iraq*, 13 September 2018, <https://bit.ly/2NXvPeV>, p. 44. „Въздействието на икономическата криза се чувства остро в лагерите заради липсата на работа извън лагерите и за мъжете, и за жените, намалените доходи домакинствата и покупателната способност на населението. Всички участвали жени, които имат/са имали магазини или козметични салони съобщават, че приходите им значително са спаднали от началото на икономическата криза“; LSE, *Displacement and Women's Empowerment: Voices of Displaced Women in the Kurdistan Region of Iraq*, 4 March 2018, <https://bit.ly/2MZrvq0>, p. 17.

арабите ВРЛ имат затруднения с намирането на работа заради отрицателните нагласи и езиковата бариера.⁷⁵¹ За ВРЛ, живеещи извън лагери, е трудно да се конкурират с тези, които са настанени в лагери, където разходите са по-ниски, което им позволява да работят срещу по-ниско заплащане.⁷⁵² Държавният сектор, който е най-важен за икономиката на ИК,⁷⁵³ като цяло не е достъпен за пришълци от други региони, които не са кюрди.⁷⁵⁴ Връзките и шуробаджанащината продължават да са важни фактори за намирането на работа в ИК, което поставя тези, които не са местни жители, в неравностойно положение.⁷⁵⁵ Поради ограничените възможности за препитание домакинствата на ВРЛ все повече прибягват до отрицателни стратегии за справяне, за да посрещнат основните си потребности, в това число заеми, детски бракове и принудителни бракове, детски труд и намаляване на хранителния прием.⁷⁵⁶

Невъзможността да се намери работа/препитание често води след себе си затруднения за осигуряване на храна, здравни услуги и подслон.⁷⁵⁷ Тъй като в ИК наемите са сравнително високи и постоянно нарастват,⁷⁵⁸ много ВРЛ не могат да си позволят все по-големите разходи и са застрашени от изгонване и/или са принудени да се преместят в лагери за ВРЛ. Местата за настаняване в лагерите обаче са ограничени и по тази причина трябва да се чака на списъци.⁷⁵⁹ Тези, които живеят в недовършени или изоставени сгради често нямат питейна вода, електричество, отопление и канализация и са изложени на сурови атмосферни условия, напр. поради течащи покриви, дупки в стените и счупени прозорци.⁷⁶⁰

⁷⁵¹ Michiel Leezenberg, *Iraqi Kurdistan: A Porous Political Space*, Anatoli, Vol. 8, pp. 107-131, October 2017, <http://bit.ly/2UJEdho>; DRC/UNDP/UNHCR, *A Study of the Opportunities in Labour Markets for IDPs and Refugees in KRI Construction Labour and Service-Sector Labour Market Systems*, December 2014, <https://bit.ly/2UprErq>, p. 7.

⁷⁵² DRC/UNDP/UNHCR, *A Study of the Opportunities in Labour Markets for IDPs and Refugees in KRI Construction Labour and Service-Sector Labour Market Systems*, December 2014, <https://bit.ly/2UprErq>, p. 7.

⁷⁵³ „В държавния сектор работи почти половината от трудоспособното население и 75% от трудоспособните жени“; UNFPA/IOM, *Demographic Survey: Kurdistan Region of Iraq*, September 2018, <https://bit.ly/2NxvPeV>, pp. 4, 40.

⁷⁵⁴ В ИК тези, които не са кюрди, не могат да работят в държавния сектор, освен в институции на централното правителство. Някои ВРЛ са успели да прехвърлят трудовата си заетост към такива органи и съответно да получават заплатата от централното правителство. Други са успели да си намерят работата благодарение на владението на арабски език в ИК, където се говори предимно курдски; Georgetown University/IOM, *Access to Durable Solutions Among IDPs in Iraq: Three Years in Displacement*, 12 February 2019, <http://bit.ly/2H7ozZQ>, p. 25. Вж. също бел. 158 относно указанията към служителите на централното правителство да се върнат по местата си на произход, за да подновят работата си.

⁷⁵⁵ Напр., „(...) ректори на университети, декани на колежи и ръководители на департаменти и дори училищни директори в провинции Хаулер (Ербил) и Духук са или наети КРП, или са негови членове; и в провинции Сюлеймания и Халаджа те са наети предимно от ПСК“; Open Democracy, *Corruption Corrodes Kurdish Education*, 15 October 2018, <https://bit.ly/2Umst4c>. „Около една пета от интервюираните възприемат wasta [термин, който се отнася до връзки, фаворизиране, шуробаджанащина] като основна пречка за възможностите за работа, особено в лагерите“; LSE, *Displacement and Women's Empowerment: Voices of Displaced Women in the Kurdistan Region of Iraq*, 4 March 2018, <https://bit.ly/2M2rvq0>, p. 17. Според съобщенията за намирането на работа в неформалния сектор често са нужни връзки: „Търсенето на неформална работа е главният способ за набиране на работна ръка. Обикновено работодателите първо се обръщат към своите приятели и семейства и обявяват за работа не са обичайна практика, което превъзхожда процеса на наемане на работна сила непряко“; DRC/UNDP/UNHCR, *A Study of the Opportunities in Labour Markets for IDPs and Refugees in KRI Construction Labour and Service-Sector Labour Market Systems*, December 2014, <https://bit.ly/2UprErq>, p. 7. Вж. също бележки 276 и 731.

⁷⁵⁶ „Главоземайващите нива на задлъжнялост на домакинствата са особено високи сред неразселени, завърнали се и живеещи извън лагери ВРЛ и сред домакинствата в провинции Ербил, Анбар, Киркук, Нинева, Дахук и Салах ал-Дин“; И по-нататък: „Засегнати от конфликта домакинства в Ербил съобщават за среден размер на дълговете над 3 000 000 иракски динара (прибл. 2 500 щ.д.) [най-високият във всички провинции]“ (уделяването е добавено); REACH, *Multi-Cluster Needs Assessment (MCNA), In-Camp IDPs*, September 2018, <https://bit.ly/2CWipsP>, pp. 5, 35. Вж. също ОСНА, HRP 2019, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TyibMb>, p. 4.

⁷⁵⁷ IOM, *Integrated Location Assessment III*, 2 January 2019, <https://bit.ly/2SjPReW>, pp. 34, 38; ОСНА, *Iraq: Humanitarian Needs Overview 2019 (November 2018)*, 16 December 2018, <https://bit.ly/2CIZSWd>, p. 51.

⁷⁵⁸ „В районите на разселване – особено северните провинции, където има голям брой ВРЛ – наемите постоянно нарастват, което има отрицателни последици за ВРЛ, местните общности и завърналите се лица“; ОСНА, HRP 2019, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TyibMb>, p. 8. „Цените на жилищата са се увеличили с 20 процента през 2018 г. в региона на Курдистан, като наемите са нараснали с 15 процента, и се предвижда още увеличения“; Rudaw, *Housing, Rent Prices Increasing in Kurdistan Region*, 8 January 2019, <https://bit.ly/2Vz1VwH>. „Засиленото търсене на жилищно настаняване извън лагерите е довело до нарастване на цените и до пренаселеност и настаняване при лоши условия“; Migration Policy Centre, *Profile Iraq*, undated, accessed 30 April 2019, <https://bit.ly/2IRlptR>. Вж. също Section II.F.1 (“Shelter”).

⁷⁵⁹ Към момента на изготвяне на Съображенията около 3 000 лица са чакали за приемане в лагер за ВРЛ в провинции Ербил (2 200 души) и Дохук (780 души). В провинция Дохук списъкът на чакащи е най-дълъг за лагерите с йезиди; информация на ВКБООН, април 2019 г. Освен това „в много лагери палатките са износени, трябва да се подобрят водоснабдяването и канализацията, достъпът до здравни услуги и образование и да се разширят програмите за осигуряване на прехрана“; ОСНА, HRP 2019, 26 February 2019, <https://bit.ly/2TyibMb>, p. 34.

⁷⁶⁰ UNHCR/CCCM Cluster/REACH, *Informal Site Assessment Dahuk Governorate (August 2018)*, 31 August 2018, <https://bit.ly/2NWekZb>; *ibid.*, *Informal Site Assessment Sulaymaniyah Governorate (August 2018)*, 31 August 2018, <https://bit.ly/2tSS7BS>. Вж. също, IOM/CCCM Cluster/REACH, *Assessment of Informal IDP Sites in Iraq (June 2017)*, 30 June 2017, <https://bit.ly/2SQH5qM>. Вж. Раздел II.F.1 (“Подслон”).

В ИК няма достатъчно училища, които да покрият образователните потребности на всички ВРЛ,⁷⁶¹ а арабските училища, създадени в отговор на притока от предимно арабско-говорещи ВРЛ в ИК след 2004 г., предстои да бъдат затворени съгласно решение на Министерството на образованието.⁷⁶² Според налична на ВКБООН информация се очаква училищата да бъдат закрити до учебната година 2019/2020 година.⁷⁶³ ВКБООН е получил информация, че заедно с решението за закриване на арабските училища в ИК 1 800 учители ВРЛ са били помолени официално от централното правителство да се върнат в районите си на произход.⁷⁶⁴ Прехвърлянето на арабско-говорещи вътрешно разселени деца в кюрдски училища по принцип не е възможно, особено за по-големите деца заради смяната на езика (кюрдски – арабски) и различните учебни програми.⁷⁶⁵

С оглед на това ВКБООН счита, че като цяло АВБ/АВП не е разумна в ИК. Единствените изключения биха били за кандидати, за които може да се установи, че на базата на индивидуалните обстоятелства на случая им биха имали достъп до:

- (i) Адекватен подслон в предложения за презаселване район в ИК, като се отбелязва, че лагерите за ВРЛ или неформалните селища не се приемат за „адекватен подслон“;
- (ii) Достъп до основни услуги в предложения за презаселване район в ИК като питейна вода и канализация, електричество, здравеопазване и образование; и
- (iii) Възможности за препитания; или в случая на кандидати, за които не може да се очаква сами да си осигуряват прехраната (напр., домакинства, оглавявани от жени, възрастни кандидати или кандидати с увреждания) – доказана и устойчива подкрепа, осигуряваща адекватен стандарт на живот.

b) Заключение относно наличността на АВБ/АВП в ИК

ВКБООН счита, че предвид настоящата хуманитарна ситуация в ИК като цяло там не е налична АВБ/АВП.

D. Съображения за изключване

С оглед на тежките злоупотреби с правата на човека и нарушенията на международното хуманитарно право по време на продължителните конфликти и репресии в Ирак, е възможно във връзка с молби от иракчани, търсещи закрила, да има съображения по член 1F от Конвенцията от 1951 г. Съображения за изключване възникват тогава, когато в молбата на кандидата има елементи, които подсказват връзка със или участие в извършването на

⁷⁶¹ Посещаемостта на училище сред вътрешно разселените деца е ниска: половината деца в лагери и повече от половината деца извън лагери не посещават училище към момента провеждането на проучване през 2018 г. Освен това почти 30 процента от ВР деца в лагери никога не са ходили на училище; UNFPA/IOM, *Demographic Survey: Kurdistan Region of Iraq*, 13 September 2018, <https://bit.ly/2NXvPeV>, p. 35. В Сюлеймания „много училища за ВРЛ имат само един или двама учители на заплаща от правителството; останалите получават възнаграждение директно от семействата на ВРЛ, които събират месечни икономически „стимули“, което се отразява на финансовото състояние и закрилата на ВРЛ. В 12 училища извън лагери родителите ВРЛ плащат също така наем за училищната сграда, тъй като не е собственост на правителството. Такива обстоятелства са едно от последствията на продължителното разселване, тъй като приемащите общности се опитват да противодействат на неочакваното нарастване на населението“; OCHA, Iraq: “Internally Displaced Persons Must Be Presented with Options Beyond Life in a Camp” – Humanitarian Coordinator, 4 March 2019, <https://bit.ly/2lOnO9W>. „Източници на MRG посочват, че много християни и йезиди са напуснали дори временни училища поради различната образователна среда, а ВРЛ от Синджар съобщават за затруднения при приспособяването към учебната програма в ИК, тъй като в училищата в Синджар преди нашествието на ИДИЛ се е прилагала арабската програма на централното правителство“; MRGI, *Alternative Report to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD), Review of the Periodic Report of Iraq*, <http://bit.ly/2VKsoYo>, para. 29.

⁷⁶² Rudaw, *With Thousands of Iraqi IDPs Some Families Want to Stay in Erbil*, 8 October 2018, <https://bit.ly/2HdvAaM>; Rudaw, *As School Starts Displaced Iraqi Students Left in Limbo in Kurdistan*, 2 September 2018, <https://bit.ly/2TfjHbD>; Rudaw, *Iraqi Teachers Condemn Baghdad Decision to Shut Down IDP Schools*, 23 July 2018, <https://bit.ly/2Rdh9oR>. ВРЛ в Сюлеймания съобщават, че затварянето на училища и недостигът на учители са сред причините, повлияли на решението им да се върнат в своите райони на произход; ВКБООН, *Актуализация за закрилата в Ирак – декември 2018 г.*, 31 дек. 2018 г., <https://bit.ly/2C9D9vI>, p. 2. Вж. също Раздел II.D.3.b („Принудително и преждевременно връщане“).

⁷⁶³ Информация на ВКБООН, април 2019 г.

⁷⁶⁴ ВКБООН, април 2019 г. Вж. също ВКБООН, *Актуализация за закрилата в Ирак – декември 2018 г.*, 31 дек. 2018 г., <https://bit.ly/2C9D9vI>, p. 2; *Актуализация за закрилата в Ирак – октомври 2018 г.*, 31 окт. 2018 г., <https://bit.ly/2Esl91v>, p. 2; Rudaw, *Iraqi Teachers Condemn Baghdad Decision to Shut Down IDP Schools*, 23 July 2018, <https://bit.ly/2Rdh9oR>.

⁷⁶⁵ Информация на ВКБООН, април 2019 г.

престъпления, попадащи в приложното поле на член 1F. Като се имат предвид сериозните последици, които може да има изключването от международна закрила, изключващите клаузи следва да се тълкуват ограничително и да се прилагат предпазливо. Необходима е пълна оценка на обстоятелствата за всеки отделен случай.⁷⁶⁶

Евентуалното изключване поради участие в извършването на военни престъпления⁷⁶⁷ в ситуации на международни⁷⁶⁸ и немеждународни въоръжени конфликти,⁷⁶⁹ геноцид,⁷⁷⁰ престъпления срещу човечеството⁷⁷¹ и тежки неpolitически престъпления⁷⁷² са особено относими към контекста на Ирак. При определени обстоятелства може да се наложи изключването да се разгледа във връзка с деяния, противоречащи на принципите и целите на Обединените нации.⁷⁷³ Според съобщенията деянията, извършвани от страните във

⁷⁶⁶ Подробни насоки относно тълкуването и прилагането на член 1F от Конвенцията от 1951 г. могат да се видят във ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 5: Прилагане на изключващите клаузи: член 1F от Конвенцията за статута на бежанците от 1951 г.*, HCR/GIP/03/05, 4 септ. 2003 г., www.refworld.org/docid/3f5857684.html; и Съпътстваща бележка относно прилагането на изключващите клаузи: член 1F от Конвенцията за статута на бежанците от 1951 г., 4 септ. 2003 г., www.refworld.org/docid/3f5857d24.html.

⁷⁶⁷ Военните престъпления са нарушения на международното хуманитарно право, които пораждат лична отговорност по международното право. Има разлики в приложимите правила от МХП и съответните разпоредби на международното наказателно право в зависимост от това дали въоръженият конфликт е международен (вкл. ситуации на окупация) или немеждународен. За по-подробни насоки вж. ВКБООН, *Съпътстваща бележка по прилагането на изключващите клаузи: Член 1F от Конвенцията за статута на бежанците*, 4 септ. 2003, www.refworld.org/docid/3f5857d24.html, т. 30-32. В контекста на немеждународен въоръжен конфликт понятието „военни престъпления“ може да се приложи към тежки нарушения на съответните правила на МХП (т.е. Общият член 3 от Конвенциите от Женева от 1949 г., някои разпоредби от Допълнителен протокол II и правила на обичайното международно право) от началото на 90-те и след това. Международният наказателен трибунал за бивша Югославия посочва, че към този момент може да се счита, че нарушенията на МХП, приложими към немеждународни въоръжени конфликти, пораждат наказателна отговорност по обичайното международно право; вж. *Prosecutor v. Dusko Tadic aka "Dule", Decision on the Defense Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction*, IT-94-1, 2 October 1995, www.refworld.org/docid/47dfb520.html, para. 134. Тежки нарушения на горепосочените правила на МХП, извършени преди това, не могат да се считат за „военни престъпления“, но може да попадат в приложното поле на „тежки неpolitически престъпления“ [член 1F(b)] или в зависимост от обстоятелствата „престъпления срещу човечеството“ (член 1F(a)).

⁷⁶⁸ След 1979 г. в Ирак има различни периоди на международен въоръжен конфликт, сред които:

- Войната между Ирак и Иран (1980-1988 г.);
- Нахлуването и окупацията от Кувейт през 1990 г. и последвалата война в Персийския залив (1991 г.); и
- Периодът от водената от САЩ инвазия през март 2003 г. до предаването на суверенитета на иракското служебно правителство на 28 юни 2004 г.

⁷⁶⁹ Ирак е преминал през множество етапи на международен въоръжен конфликт, с извършени деяния, които може да са основание за изключване по член 1F. Конфликтът между ИСС, свързаните с тях сили и кюрдските сили за сигурност и с подкрепата на широка международна коалиция, от едната страна, и ИДИЛ, от другата страна, продължава от 2014 г.; вж. Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, *Non-International Armed Conflicts in Iraq*, last updated 14 April 2019, <https://bit.ly/2SOB1rN>; UNAMI, *Доклад за правата на човека в Ирак: от юли до декември 2017 г.*, 8 юли 2018 г., www.refworld.org/docid/5b6afc544.html, p. vi.

⁷⁷⁰ Във връзка с изключването геноцидът попада в приложното поле на член 1F(a) от Конвенцията от 1951 г. като „престъпления срещу човечеството“. Целенасочената кампания на ИДИЛ срещу религиозното малцинство на йезидите след средата на 2014 г., както и военните операции в ал-Анфал и Халабджа на бившето правителство на Саддам Хюсеин срещу кюрдите през 1988 г. са описани като „геноцид“; MRGI, *K Parliamentary Recognition of Kurdish Genocide in Iraq: What this Means for Minority Groups Today*, 13 March 2013, <https://go.shr.lc/2DF1lG>; HRW, *Genocide in Iraq: The Anfal Campaign Against the Kurds*, July 1993, <https://www.refworld.org/docid/47dfb1d0.html>. Вж. също III.A.5.a („Членове на религиозни общности и етнически малцинства“).

⁷⁷¹ Член 1F(a) от Конвенцията от 1951 г. Общоприето е, че престъпленията срещу човечеството са извършвани по време на предишния режим (1979-2003 г.), в ситуации на международен и вътрешен въоръжен конфликт, както и по време на кампании на правителството с цел системно потискане на политически опоненти или малцинствени групи. Известно е, че редовно и повсеместно са използвани изтезания; вж., напр., редовните доклади на Специалния докладчик на Комисията на ООН по правата на човека в Ирак, www.refworld.org/publisher/UNCHR,IRQ,,0.html. Деяния, извършени от ИДИЛ през периода 2014-2017 година, може да съставляват престъпления срещу човечеството; вж. Раздел II.E.2.a („Нарушения на правата на човека от ИДИЛ“).

⁷⁷² Член 1F(a) от Конвенцията от 1951 г. Във връзка с Ирак деяния като убийства, отвлечения или изтезания, извършвани от силите за сигурност, въоръжени опозиционни групировки (преди 2003 г.) или въоръжени или престъпни групировки или милиции (след 2003 г.) е вероятно да съставляват „тежки неpolitически престъпления“ по смисъла на член 1F(b) от Конвенцията от 1951 г., ако не са свързани с въоръжен конфликт. Сред тях са тежки престъпления, считани за терористични или извършени от членове на групировка, определена като „терористична“ като, напр., чудовищни деяния с използването на насилие и безогледни посегателства или заплахи за посегателства срещу цивилни. Вж. бел. 773.

⁷⁷³ Член 1F(a) от Конвенцията от 1951 г. Според ВКБООН изключващата клауза може да се прилага само спрямо престъпления, които поради своето естество и тежест имат международно въздействие в смисъл, че могат да нарушат международния мир и сигурност или приятелските отношения между държави. Подробни насоки относно тълкуването и прилагането на член 1F от Конвенцията от 1951 г. могат да се видят във ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 5: Прилагане на изключващите клаузи: член 1F от Конвенцията за статута на бежанците от 1951 г.*, HCR/GIP/03/05, 4 септ. 2003 г., www.refworld.org/docid/3f5857d24.html, т. 46-49. При някои обстоятелства деяния, считани за терористични, могат да доведат до изключване съгласно член 1F(c). Това е приложимо, когато въпросните деяния представляват военни престъпления и/или престъпления срещу човечеството по смисъла на член 1F(a), тъй като деянията, попадащи в приложното поле на това основание за изключване, също са „противоречащи на целите и принципите на Обединените нации“, но и по отношение на престъпления, забранени от международните конвенции и протоколи за борба с тероризма. Обаче вместо да се насочва вниманието към етикета „тероризъм“, по-надеждна насока за правилното прилагане на член 1F(c) в случаите с терористични деяния е степента, в която деянието придобива международно измерение – по отношение на тежестта, международното въздействие и последиците за международния мир и сигурност. Според ВКБООН само терористични деяния, които се отличават с такива характеристики, могат да бъдат основание за изключване по тази разпоредба. Вж. UNHCR, *Yasser al-Sirri (Appellant) v. Secretary of State for the Home Department (Respondent) and DD (Afghanistan) (Appellant) v. Secretary of State for the*

въоръжените конфликти в Ирак са, освен другото, отвличания и принудителни изчезвания; изтезания и друго жестоко, нечовешко и унизително отнасяне; убийства, извънсъдебни и масови екзекуции, изнасилване, сексуално робство и други форми на сексуално насилие; трафик на хора; принудително приемане на религия; принудително набиране на бойци и набиране на непълнолетни за бойци; безогледни нападения срещу цивилни; принудително разселване; и плячкосване и умишлено разрушаване на домове, инфраструктура и културно наследство.

За да бъде мотивирано изключването, трябва да се установи лична отговорност във връзка с престъпление в приложното поле на член 1F. Такава отговорност е налице, ако дадено лице е извършило престъпление или е участвало в извършването му по начин, който води до наказателна отговорност – напр. разпореждане, подстрекаване, подпомагане и поощряване или съдействие за извършването на престъпление от група лица, чиито действие са водени от обща цел. За лица на властови позиции във военната или цивилната йерархия лична отговорност може да има и на базата на ръководна длъжност. Приложими са възражения срещу наказателната отговорност, ако има такива, както и съображения за пропорционалност. Необходимо е да се вземат предвид доказателства относно практиката на принудително набиране на бойци, особено на деца.

Участието във въоръжен конфликт само по себе си не е основание за изключване. Също така самото членство в групировка или организация не е достатъчно основание за изключване. Необходима е пълна оценка на обстоятелствата по всеки отделен случай, за да се определи дали съответното лице е участвало лично в деяния, представляващи основание за изключване, или е участвало в извършването на такива деяния по начин, който води до лична наказателна отговорност по международното право.⁷⁷⁴

Във връзка с Ирак следва по-специално да се разглеждат внимателно случаите със следните профили:⁷⁷⁵

- (i) (бивши) членове на ИДИЛ (след 2013 г.);
- (ii) (бивши) членове на предшественици на ИДИЛ, вкл. бившата Ислямска държава в Ирак и бившата Ал-Каида (до 2013 г.);
- (iii) (бивши) членове на ИСС, службите за сигурност/разузнаване и свързани с тях сили (след 2003 г.);
- (iv) (бивши) членове на други недържавни въоръжени групировки (след 2003 г.);
- (v) (бивши) членове на групировки и мрежи, участващи в организирана престъпност (след 2003 г.);
- (vi) (бивши) членове на иракските военни, паравоенни, полицейски и разузнавателни/за сигурност служби, както и високопоставени държавни служители (1979-2003 г.);
- (vii) (бивши) членове на въоръжени групировки в опозиция на бившия режим (1979-2003 г.) ност служби, както и високопоставени държавни служители (1979-2003 г.)V.

IV. Позиция по принудителното връщане

Home Department (Respondent): UNHCR's Composite Case in the Two Linked Appeals, 23 March 2012, www.refworld.org/docid/4f6c92b12.html.

⁷⁷⁴ В някои случаи личната отговорност за деяния, водещи до изключване, може да се презумира, ако членството и участието в дейности на особено насилствена група е доброволно. Подробни насоки относно тълкуването и прилагането на член 1F от Конвенцията от 1951 г. могат да се видят във ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 5: Прилагане на изключващите клаузи: член 1F от Конвенцията за статута на бежанците от 1951 г.*, HCR/GIP/03/05, 4 септ. 2003 г., www.refworld.org/docid/3f5857684.html; и Съпътстваща бележка относно прилагането на изключващите клаузи: член 1F от Конвенцията за статута на бежанците от 1951 г., 4 септ. 2003 г., www.refworld.org/docid/3f5857684.html;

⁷⁷⁵ Този списък показва преобладаващите субекти, активни в Ирак към даден момент и не следва да се счита за изчерпателен.

С оглед на повсеместните разрушения на домове, основна инфраструктура и земеделска земя, ограничения достъп до препитание и основни услуги, заразяването на домове и земя с ЕОВ, продължаващите напрежения в общностите, в това число отмъщения срещу цивилни, възприемани като поддръжници на ИДИЛ, както и несигурността по места, ВКБООН насърчава държавите да се въздържат от принудително връщане на лица с произход от райони, които са били под контрола на ИДИЛ, или райони, където ИДИЛ още присъства, в районите им на произход. ВКБООН също така насърчава да не се връщат принудително такива лица в други части на Ирак, ако има риск да не могат да влязат в тези райони и/или да живеят там или другояче може да се окаже, че единствената възможност за тях е връщане в районите им на произход. Тази насока се отнася за лица, за които е установено, че не се нуждаят от международна закрила.

UNHCR, the UN Refugee Agency

International Protection Considerations with Regard to People Fleeing **the Republic of Iraq**

May 2019

UNHCR, the UN Refugee Agency

P.O. Box 2500

1211 Geneva 2

Switzerland

